

**TÜRKMENISTANYŇ MILLI MEDENIÝET «MIRAS» MERKEZI
TÜRKMENBAŞY ADYNDAKY TÜRKMENISTAN MILLI
GOLÝAZMALAR INSTITUTY**

MÄHRI HATYN

DIWAN

مهري خاتون
ديوان

**Çapa taýýarlanlar
Kakajan Ataýew,
Rahmanberdi Godarow**

AŞGABAT «MIRAS» 2004

UOK 894.361

M49

M49 Mähri Hatyn. Diwan. A.: Türkmenistanyň medeniýet «Miras» merkezi, 2004 ý. — 368 s.

JOGAPKÄR REDAKTORLAR

Hramow W.M., Bekiýew A.R., Aşyrow A.A.

REDAKTOR

Mämmetjumaýew A., *dil-edebiýat ylmlarynyň kandidaty*

XV asyrdaky ýaşap geçen zenan şahyr Mähri Hatyn Gündogar edebiýatynyň oýanyş döwrüniň görnükli wekilleriniň biri hasaplanýar. Ol oguz-türkmen diliniň, şygyr sungatynyň baýlyklaryndan ussatlyk bilen peýdalanyndyr. Onuň edebi mirasynda nusgawy edebiýatymyz bilen köp umumylyklaryň bardygyny aýdyň duýulýar. Baş ýüz ýyl töweregi wagtyň geçendigine garamazdan, şahyryň eserleri häzirem halk köpçüligine düşnükli.

Mähri Hatynyň şygyrlar diwany onuň Ystambulda, Moskwada saklanýan golýazmalary esasynda neşire taýýarlandy. Şahyryň kitaby türkmen okyjylaryna ilkinji gezek hödürlenýär.

TMMMM №003

TDKP №41

2004

KBK84Tür7

© Mähri Hatyn, 2004 ý.

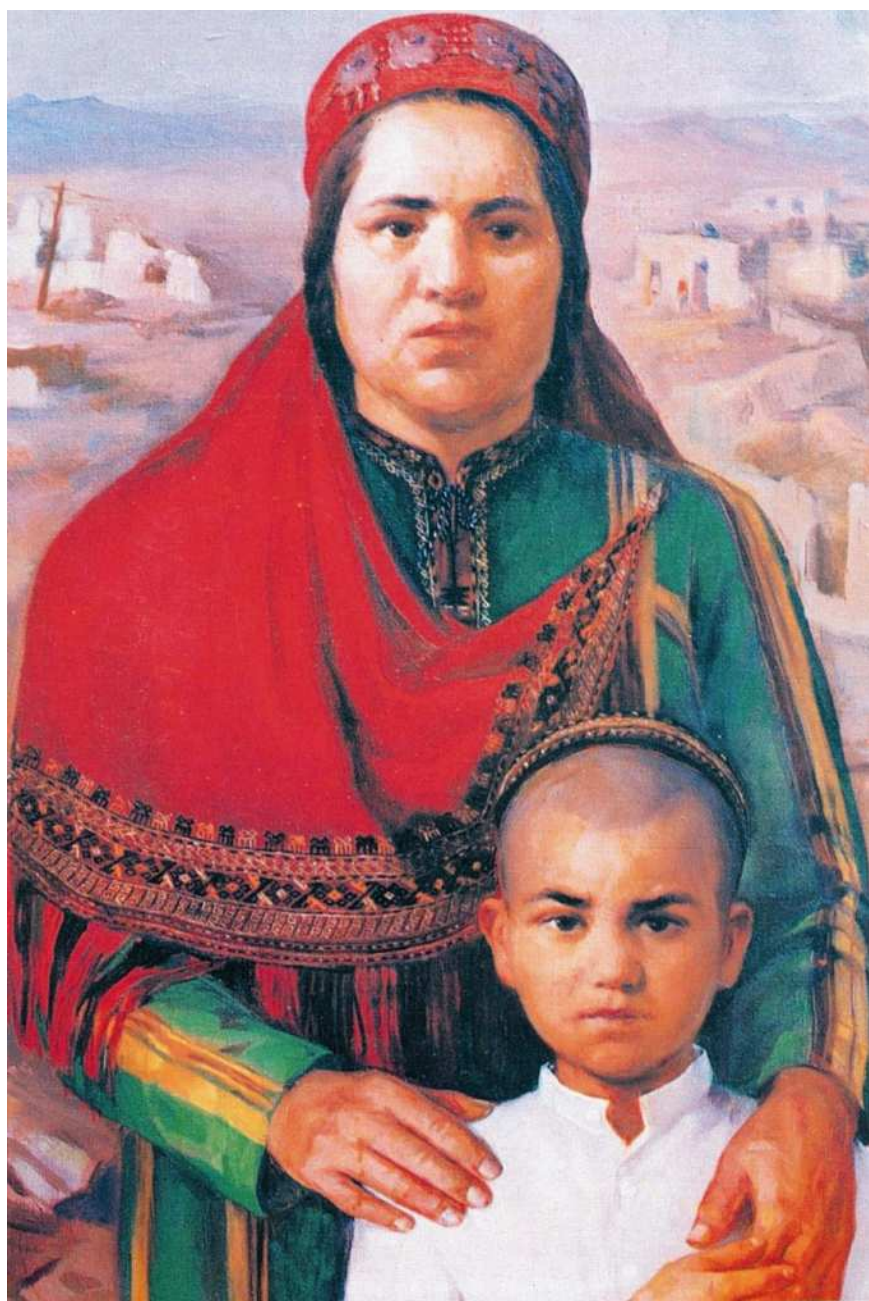
© Türkmenistanyň milli medeniýet «Miras» merkezi, 2004 ý.

© Ataýew K., Godarow R., Çapa taýýarlama, sözlük we düşündiriş, 2004 ý.

© Ataýew K., Sözsoňy, 2004 ý.

***Garaşsyz we Baky Bitarap Türkmenistanyň
Ilkinji we Ömürlik Prezidenti
Beyik Saparmyrat Türkmenbaşynyň
howandarlygynda neşir edilyär.***

***Türkmenistanyň Ilkinji we Ömürlik Prezidenti
Beýik Saparmyrat Türkmenbaşynyň Käbesi
Türkmenistanyň Gahrymany Gurbansoltan
ejäniň röwşen ýadygärligine bagyşlanýar.***

GEÇMIŞIŇ ÝAŇY — GELJEGIŇ DAŇY

Türkmeniň ykbal asmanyndan nur saçýan Garaşsyzlyk halkymyza diňe bir Altyn eýýamyň altyn gapysyny açyp bermän, eýsem onuň asyrlaryň jümmüşinden gözbaş alýan ýol-ýörelgelerini, däp-dessurlaryny, edim-gylymlaryny täzeden dikeltmeklige, medeni we ruhy miraslarynyň il-günüň köňül ganatyna öwrülmegine hem giň mümkinçilik berdi. Bu bolsa häzirki türkmen döwletiniň berk taryhy binýat esasynda gurulýandygyny alamatlandyrýar.

Türkmen topragy müňlerçe ýyllaryň dowamynda dünýä medeniýetiniň umumy taryhy üçin ähmiýetli wakalaryň mesgeni boldy. Bu toprak ekerançylyk, maldarçylyk, ylym, medeniýet we sungat sallançagy boldy. Alymlar biziň eýýamymyzdan 6 müň ýyl öň türkmenleriň ata-babalarynyň öňdebaryjy bilimleri özleşdirendigini nygtaýarlar. Irki ekerançylyk zamanasyndaky türkmen jemgyýetleri Garadepe, Göksüýri, Ýylgynly ýaly oturymly ýerleri — ajaýyp ýadygärlikleri miras goýdy. Gadymy oguz-türkmen döwleti, Parfiýa zamanasy, seljuk türkmenleriniň döreden onlarça döwletleri, osman türkmenleriniň soltanlyklary we beýleki türkmen döwletleri adamzadyň syýasy taryhynda özboluşly adalat baýdagy bolup pasyrdady. Hut şonuň üçin hem Türkmenistany

dünýä taryhynyň ösüşinde Hytaýyň, Mesopotamiýanyň, Müsüriň hatarynda goýýarlar. Ata-babalarymyz dünýä gymmatlyklarynyň arasynda özboluşly, milli öwüşgin bilen lowurdaýan ruhy we medeni baýlyklary bize miras galdyrdy.

Medeni miras — bu perzendiň üstünde kökenek gerýän türkmen enesiniň hüwdüsidir, agras türkmen gojasynyň pendi-nesihatydyr. Mukaddes topragy gany bilen goran gaýduwsyz gerçeğiň iň soňky demdäki wesýetidir, naçar doganyň gerçeğiň jesedini ýuwýan aýy gözyaşydyr.

Medeni miras — bu türkmeniň şan-şöhratdan doly geçmişine buýsanjydyr, şu gününe söýgüsidadir, ertirine ynamydyr.

Medeni miras — bu gadymy hem müdimi halkymyzyň asyrlaryň dowamynda hoşalap çöplän paýhas hakydasdyr, şu gününe ygtybarly ynamydyr, ertirine ýol çelgisidadir. Mahlasy, medeni miras türkmeniň geçmişidir, barlygydyr, dowamatydyr.

Türkmen halkynyň gadymdan gözbaş alyp gaýdýan edebi akabalarynyň, sungat däpleriniň adalaty, erkinligi, agzybirligi, mertligi we bitewiligi wasp etmedik döwri bolan dälidir. Bu gün şol asylyly däpler biziň beýik Garaşsyzlygymyzyň beren süýji miweleri, rõwşen ertiriniň mukaddes umytlary bilen birleşip, türkmen abraýynyň, mertebesiniň has-da belende göterilmegine hyzmat etmelidir.

Ruhnamada belläp geçişim ýaly, «***Biz türkmen halkynyň mirasdüşerleri hökmünde ata-babalarymyzyň taryhyň gatlarynda galan medeni, edebi gymmatlyk-***

laryny tapmalydyrys, täzeden jana getirmelidiris. Bu ata-babalarymyzyň öňünde biziň ogullyk borjумыzdyr». Biz ata-babalarymyzyň öňündäki şol ogullyk borjумыzy berjaý etmek maksady bilen hem Türkmenistanyň milli medeniýet «Miras» merkezini döredtik.

Asyrlaryň gatlaryna siňen medeni mirasymyzy düýpli öwrenmek, Ruhnamanyň ruhunda ylmy esasyda özleşdirmek, dünýäniň dürli künjeginde beýik döwletleri döreden halkymyza degişli miraslary tapmak, olary täzeden jana getirmek, ajaýyp kitaplara öwürüp, gaýtadan halkymyza hem-de dünýä ýaýmak «Miras» merkeziniň işgärleriniň öňünde duran gaýragoýulmasyz borçdur!

Eziz halkym!

Siziň eliňizde «Miras» merkeziniň taýýarlan kitaby. Bu kitabyň biziň ata-babalarymyzyň döreden ruhy we medeni gymmatlyklaryna teňne kalbyňyza teselli berjekdigine ynanýaryn. Käbelerimiz hem kyblalarymyz hakyndaky ýüreklerimiziň töründäki gyzgyn söýginiň oduny alawlandyrjakdygy mende ýakymly duýgy döredýär.

«Miras» merkeziniň çykarjak kitaplarynyň höwrüniň köp boljakdygyna ynanýaryn we oňa ak ýol arzuw edýärim. Işiň rowaç, ýollaryň ýagty bolsun!

**Türkmenistanyň Prezidenti
Saparmyrat TÜRKMENBAŞY.**

DIWAN

1

Buýy-zülpüň kibi anbar bar-u misgin olmyýa,
Hadd-u kaddyň kibi ragna serwi, nesrin olmyýa.

Besteri nesrin gerekmez bir dem aram etmäge,
Astanaň kibi dili-misgine balyn olmyýa.

Barmydyr bir ýer, gamyňdan agladykça, [eý] dostum,
Gözlerimiň ganly ýaşy ile reňnin olmyýa.

Gerçe gamzaň kasdy-jan etmekde tir endazydyr,
Leýkin çeşmiň kibi gan içiji bidin olmyýa.

Olmady bir dem düşenden Mähri yşkyň naryna,
Syna ýanyp, dil köýünip, dide nemgin olmyýa.

2

Tebärek, Alla, eger dilber ise, anjak ola,
Gözeller içre bu gün serwer ise, anjak ola.

Çü düşdi şowky ruhy afytaby çehresiniň,
Jahana berdi zyýa enwer ise, anjak ola.

Saçyndan oldy mugattar demagy ruýy jahan,
Abyry-müşk ile bu anbar ise, anjak ola.

Hezar ýerde diler synasyny uşşakyň,
Hadaňy-gamzalary hanjar ise, anjak ola.

Dilinde şam-u säher Mähriniň budur zikri,
Tebärek, Alla, eger dilber ise, anjak ola.

3

Hoş görer menden rakyby, rehm edip janan oňa,
Nije gatlansyn ýürek, nije düwünsün jan oňa.

Aşygyň hakynda çoh söz söýlär ynanma rakyp,
Adat olmuşdyr jahanda, ki dostum, böhtan oňa.

Dil merezine lebiňden eýlemeseň bir alaç,
Hikmet-le çäre bolmaz, olsa beýik Lukman oňa.

Atsa gamzaň tirini jan potasyna gaşlaryň,
Görkezer dil dagy, jana, jöwheri peýkan oňa.

Akl-u, küll-u daneş-u ylm-u ulul elbaby bap,
Görmese husnuň kitabyndan diýruz nadan oňa.

Her säher bady-saba bagy-jahanda dilberin,
Zülpüne bardykça şana müşk eder efşan oña.

Safhaýy-husnunda başlamyş wepa resmin ýazar
Lajywert ile ýedi gudrat hatty reýhan oña.

Yşk meýdanynda top olsa güneş, olmaz ajap,
Kim kamar her dem helalyndan sunar çowgan oña.

Dil dilärmiş aýdy waslyň çün keman ebrularyň,
Çohdan etdim, dostum, men janymy gurban oña.

Hatyň enşasyn haddyň üstünde kim ýazdy ajap,
Kim Keraman Kätibin olmuş durar haýran oña.

Ýollar üzre Mähriniň her dem görer häk oldugyn,
Bir nazar kylmaz, nedir jürmi, ajap soltan oña.

4

Dostum, çün ýüze gelmek eýlemiş sen huw saña,
Ýöri eý her jaý bar şimden giru «Ýa huw» saña.

Gel akytma gözlerimiň ganly ýaşyn, söwdügim,
Ojagyňa suw guýar, haýyr etmez ahyr bu saña.

Çeşmine jan berdik, eý, dil, pendimi güwş etmediň,
Gör niye syhr etdi ahyr bu iki jady saña.

Akmyrat Berdigylyjowyň çeken suraty.

Öldürerseň laglyň aby hasraty-le ger meni,
Teşne jan biýr, Hak dadyrmasyň bir içim suw saňa.

Zulmaty gamda goýdy-se seni ýaryň, gam iýme,
Bulunar, Mähri jahandyr ýene bir mahru saňa.

5

Gelmişem ýüz sürüp, dogry kylyp rah saňa,
Dilärem, arz kylam halymy, eý, şah, saňa.

Ança adl yssy şahynşahy jahan saňa geler,
Astanaňa güneş [geler] hyzmata hergäh saňa.

Janu-dilden okyr, eý, ruhlary gül, medh saňa
Ruzy-şeb bilbili jan subh-u sähergäh saňa.

Ýakdy, ýandyrdy, şah-a, teşne dili gaýrat ody,
Zulmaty gamda goýma Hyzyr ola hemrah saňa.

Nowjuwan ede Züleyha kibi, eý, Mähri seni,
Kyla ger lutf ile Ýusup nazaryň şah saňa.

6

Nije perýada bara nalalarym ah saňa,
Nije bir arz edeýem halymy hergäh saňa.

Eşidip bilbili-şeyda meger ahy-säherim,
Çagyryp dert ile diýer «Ahy, heý, wah» saňa.

Husny sermaýasy elden gidejek bir gün ola,
Bildire etdigiňi, söwdügam, Alla saňa.

Gün ýüzi burjy-şerep üzre tulug etdigi çün,
Gijeler subha deňin daňa galar mah saňa.

Häk eder gaýrat ody bu dili misgini ýakyp,
Bile ýanynda rakyp olaly hemrah saňa.

Nije sengin dil imiş, saňa eser etmedi hiç
Aşyky şurydanyň ahy sähergäh saňa.

Nowjuwan etdi Züleyha kibi, Mähri, seni yşk,
Kylaly lutf ile Ýusup nazaryn şah saňa.

7

Neýledim, nätdim, günähim bilmezem bu men garyp,
Gördüginçe ýüz çöwürer, ýüzüme bakmaz habyp.

Gähi-gähi bir göz ujy-le merheba eýlärdi ýar,
Ýene meňzär ki araýa pitne byrakdy rakyp.

Jan zagyp oldy pyrakyňdan, medet kyl, dostum,
Hasta dil derdine lutf et, gel, alaç et, eý, tebip.

Zülpüňiň çeňňeline urma rakyby haşm edip,
Heý, bu bir kelbi lagyndyr, dak munuň boýnuna ýüp.

Talygyň ýokdur gözellerden, eý, Mähri, çäre ne?
Kysmaty ruzy-ezelde saňa bu olmuş nesip.

8

Ol jahan gülzarynyň ragna gazalhany düřt,
Hoş tamam etmiş bu beýdi içre diwany düřt,
Hatdy-reýhan kim dolanmyşdyr gülüstany düřt,
Häledir kim döwür edipdir mahy-tabany düřt.

Jan-le kyldym tomaşa, ruýy janany düřt,
Sanygy-gudrat ki nagyş etmiş gülüstany düřt,
Sahypaýy-haddynda ýuwmuş hatty-reýhany düřt,
Häledir kim döwür edipdir, mahy-tabany düřt.

Kamaty jan gülşeninde serwi-ýu ar-ar baglamyş,
Husnunyň şemsi jahan bagyna enwer baglamyş,
Ruhlarynda käkiliň müşküni anbar baglamyş,
Häledir kim döwür edipdir, mahy-tabany düřt.

Gaşlary kowsy-pelekdir, suraty bedri-kamar,
Gün jemalydyr jahan ruýyna beren nur-u fer,
Gaplamyşdyr dilberiň göýä miýanyny kemer,
Häledir kim döwür edipdir, mahy-tabany düřt.

Jem olup bir bezme gelmişler niye jananalar,
Halka gurmuş murgy jana zülpi, dökmüş däneler,

Şemgy-ruhsaryna ol mehrularyň perwanalar,
Häledir kim döwür edipdir, mahy-tabany düst.

Döwür eder jamy şeraby sakyýy-mah paralar,
Noş eder yşky meýinden aşyky biçäreler,
Ol mahy kylmyş ahata, göz açyp saýýaralar,
Häledir kim döwür edipdir, mahy-tabany düst.

Jan alar çeşmi, dili ýagma kylar, hökmi rowan,
Leýk kylsaň bir nazar, husny bagyşlar jana jan,
Diýr gören onuň geribany-le gerdanyn heman,
Häledir kim döwür edipdir, mahy-tabany düst.

Şähri Amasyýada bir hub-u ragna gülgüzar,
Her tarapdan jan-u dilde set hezar uşşak bar,
Çöwresinde daýyra çekmişdir onuň kuhysar,
Häledir kim döwür edipdir, mahy-tabany düst.

Talygyň sagd oldy, Mähri, ýandy bagtyň ahteri,
Başyňa dogdy gamy-zulmatda döwlet haweri,
Ol mülki-manzar kamar çehr ile çarhyň çenberi,
Häledir kim döwür edipdir, mahy-tabany düst.

9

Jan-a, ýeter bu janyma jebri-jepalar et,
Zejir ise jana anjak ola gel wepalar et.

Muhtallar ile garşy ki oldukça aşygyň,
Sen oýna gel rakyp-le hoş-hoş sapalar et.

Aşyklaryňy bigünä öldürme dostum,
Öldür rakyp kapyry bary gazalar et.

Lutf eýle, kyl alaç, bu gün, eý, tebibi-jan,
Dil hastadyr pyrakyň-le gel dowalar et.

Şirin lebi-le agzyňa sokmuş, eý, Mähri, ýar,
Ömri çoh olsun, el göter imdi dogalar et.

10

Duşman kamu kişiýe rakyp oldy akybet,
Gör, talygym ki maňa, habyp oldy akybet.

Dil derdine dowalar umarken beren maňa,
Şerbet ýerine zähri tebip oldy akybet.

Lutf-u wepasy muddagyýa oldy daýyma,
Jebr-u jepasy maňa nesip oldy akybet.

Saldy meni gapylara biygtybar edip,
Ýanynda muddagy ýöridip oldy akybet.

Çohdur jahanda derd-u nigar ile mübtezel,
Mähri, seniň işigiňde garyp oldy akybet.

Yşk babyndan meniň-le eýledi ol ýar bäs,
Jan-le berdim jogabyn etmedi tekrar bäs.

Müşgülim hel olmaz idi köşeyi dershanada,
Etmesem husnuň kitabyndan, şah-a, her bar bäs.

Eý, müderris, çünki sen tahsyly-janan etmediň,
Kyl-u kal içre kylyp sen eýleme naçar bäs.

Mushafy-husnuňy zülpünden sowal etmiş rakyp,
Eýlemek jaýyzmydyr Gurhandan küffar bäs.

Ylmy yşky biz, eý, Mähri, şeýle tahsyl eýledik,
Şimdi her aşyk biziň ile etmäge gorkar bäs.

Bir dem ol dilber jemalyndan yrak olmak ne güýç,
Bir nepes jananasyz älemde sag olmak ne güýç.

Gülüstanda gunçanyň ýanynda har olmak ne hoş,
Läle kibi bilbiliň bagrynda dag olmak ne güýç.

Men gedasyny goýmazlar ýüz sürsem dergähine,
Patyşanyň astanynda ýasag olmak ne güýç.

Çeşmi haşm etdikçe jana gamzasy hanjar çeker,
Mest elinde, dostlar, gylyç, pyçak olmak ne güýç.

Gülşeni-husny kenaryn tutdy, Mähri, hatty-ýar,
Bilbiliň täze gülüstanynda zag olmak ne güýç.

13

Dostum, arz et jemalyň, janymyz bolsun fereh,
Küpür zülpuňi görüp, imanymyz bolsun fereh.

Çün dile dilber hyýaly geldi myhman olmaga,
Peşgeşi jan-bereliň, myhmanymyz bolsun fereh.

Jamy-laglyndan nigaryň, sakyýa, bir bada sun,
Mejlisimiz germ olup, döwranymyz bolsun fereh.

Zulmaty bir jurga ile hanaýy-dilden göter,
Ol sapadan külbeyi-ahzanymyz bolsun fereh.

Huplaryň waspyn, eý, Mähri, şeýle takryr eýle sen,
Kim okyrsa depderi diwanymyz bolsun fereh.

14

Bu könlüm zowrakyn aldy bu gün bir gunça leb gülruh,
Ýaşym derýasyna saldy bu gün bir gunça leb gülruh.

Bellendi kaddy nüz ile, sallandy serefraz ile,
Gülüstan sahnyna geldi bu gün bir gunça leb gülruh.

Belakeş bilbilim bildi, pyganymdan sapa buldy,
Ýüzüme gül kibi güldi bu gün bir gunça leb gülruh.

Dile gerçe jepa kyldy, birine müň wepa kyldy,
Bize waslyn ata kyldy bu gün bir gunça leb gülruh.

Alyp şirin zyban ile elinden Mähriniň baryn,
«Ah-a geldim» diýdi, ýeldi bu gün bir gunça leb gülruh.

15

Eýledi ýar meni dert ile awara, medet,
Ölerem, etmez ise hesret-le çäre, medet.

Öldürerem diýermiş zülpüne çeşmiň meni ýar,
Berme jellat eline, as meni ol dara, medet.

Çeşmi mestiň ýene nâhak ýere gan eýlemesin,
Suçyny bildire katlyn saňa bir para, medet.

Şerbeti laglyň imiş hasta dile, dost, şypa,
Demidir, eýle dowa bu dili-bimara, medet.

Bir nepes kyldy ki, Mähri, bere jan pyrkat ile -
Çykmasyn hesretle, heý, medet ol ýara medet.

Zülpi-müşküniň ne ola boýnuma saldisse kement,
Dostum lazym durar diwanaýa elbetde bent.

Ylmy-jadylykda bir ussatdyr çeşmiň seniň,
Görse Harut ile Maruty geçerdi anlara bent.

Ruhlaryň dil şahyny mat eýledi bir lagyb-le,
Gözleriň jan perzine hajat degil sürmek sement.

Kellesin ortaýa goýup üňzemiş laglyňa,
Anyň çün çarsular içre berdar oldy gant.

Gerçe çoh seýr eýledim bagy-jahan sähralaryn,
Rasty kaddyň kibi hiç görmedim serwi belent.

Goý, bizi, mahrularyň mährile, bar sen, paryg ol,
Nasyh-a etmez eser, ryswaýy yşk olana pent.

Huplaryň tygy-jepasyndan ýüzüm döndermezem,
Dograsalar synamy ger zire-zire, bent-bent.

Derpeýinçe ýollaryna düşdügim dilberleriň,
Diýr gören «Heýli belakeşdir bu, Mähri, dertment».

Ýyllar ile men ýüzün görmem, daryg-a, ah, kim,
Saýasynda hoş geçer dildarymyň her bir löwent.

Künji-gam weýranasynda şimdi ýarymdyr nemet,
Saýawanyň, mähremim, älemde barymdyr nemet.

Men geda halyna hemdert olmady ylla ki bu,
Yzz-u jahym, hemdemim hem şähriýarymdyr nemet.

Ten enis olmuşdyr, ondan aýry olmaz bir nepes,
Söwdügiň, ýarym, wepadarym, nigarymdyr nemet.

Gyş gününde gäh-gäh ösdükçe bady-zemherir,
Hanaýy-hylwatgähimde germi narymdyr nemet.

Eý, pelek, Mähri, syýapuş etdiň ise gammydyr?
Galyba jem olmadan ruhy-ygtyýarymdyr nemet.

Ýok sanardym älem içre jan ile serden leziz,
Heý, näler barmyş jahanda dagy bulardan leziz.

Lezzetin uşbu jahanyň şimdi bildik, haslyly
Ýokmuş ruýy-zeminde wasly-dilberden leziz.

Lebleriň söýdükçe, jan-a, agzyna şeker ýagar,
Şeýle şirin lukmadyr paludaýy terden leziz.

Aşyga baş agyrdyp arz etme, nasyh, jenneti,
Leblerin sorduk nigaryň aby-köwserden leziz.

Şimdi bu toty kelama mübteladyr, Mähri, kim,
Söylese şirin sözi gandy-mükerrerden leziz.

19

Ataşy-yşka o aşyklar ki janyn ýakdylar,
Boldular waslaty ebet çün kim jahanyn ýakdylar.

Ýanmasynmy aşyky biçäreler perwana weş,
Mahrular çünki husny şemgdanyn ýakdylar.

Hijrle sanma seni ýakdy wujudym huplar,
Eý, niçe dil mülketiniň hanymanyn ýakdylar.

Laglyna öýkündik üçin läle ruhsaryna şem,
Läleýe dag urdular, şemiň zybanyn ýakdylar.

Dilile jan berdi, Mähri, terjiman dilberlere,
Aldylar könlün ajap, bu terjimanyn ýakdylar.

20

Aşnalar saglykle eýlesin seýranlar,
Durdugynça bu jahan, geldikçe bu döwranlar.

Dur düşdük çünki, eý, dil, bilbili gülzardan,
Gitdi güller, biz kylalym nala-ýu efganlar.

Besteri-nesrinde aram eýlesin hoş dostlar,
Jismimize püreler ursun biziñ dendanlar.

Iýsin, içsin hoş bolar ýaýlaklarda dembe-dem,
Ýuwdalyň biz gam öýünde käse-käse ganlar.

Galdy ise jismiň bu şähriň yssysynda çäre ne
Bes mekanydyr garyp olanlaryň gülhanlar.

Ýok durur, Mähri, bu gün dagwaýa many görkezer,
Waz gel her jaýlarydyr şimdiki ýaranlar.

21

Eý, dil, bahar pasly-ýu çün döwri-läledir,
Läle diýmeris, ki aşyga söwda howaladyr.

Bezmi-çemende, sahny gülüstanda döwür eden,
Saky elinde sagary-sapy piýaladyr.

Dilberi jemal üzre araklar ki düzüledir,
Gül ýapragynda sana sen ony ki jaladyr.

Magşuk elinde jebr-u, jepa-ýu, ytap-u nâz,
Aşyk dilinde şam-u säher ah-u naladyr.

Bu ruz içinde köşeyi gülüstanda Mähriýe,
Döwlet onuň ki hemdemi bir çeşmi aladyr.

Eşki çeşmimden olar joş etdigi yrmaglar,
Dudy ahymdandyr ebr oldugy her dem daglar.

Ruzy-şeb ýaşlar döker dolup, sergezdan olup,
Girýeýu zary ile durmaz niýe çün aglar?

Nalam eşitdikçe titrär berg aram eýlemez,
Ýaşymy gördükçe her aby-rowanlar şaglar.

Gözlerime sensiz, eý, ruhy rowanym, bir nepes,
Gülşen ile neýleýem, gülhan görüner baglar.

Geldigiňçe güldürer sen gül kibi dil bilbilin,
Gitdigiňçe läleweş bagrymda goýarsyň daglar.

Pyrkatyň zahmy-le, Mähri, çohdan olardy heläk,
Müstedam ol, ýene waslyň oňa merhem baglar.

Ol mübärek zatyňa her demde syhhat ýaraşar,
Ol mutahhar çeşmiňe her anda rahat ýaraşar.

Dary refgatda sapa-ýu zowk-la leýlu-nehar,
Sahny-syhhatda gözel hanymle söhbet ýaraşar.

Ol wujudy näzeniniňden yrak olsun elem,
Duşmanyňa hanaýy-gam içre mähnet ýaraşar.

Teb neçün tutar seni, tutsun rakyp kapyry,
Saňa syhhatlar, aduwyňa renj-u zillet ýaraşar.

Tygy-gahr ile aduwyň başyny katg etmäge,
Zatyňa jürýet-u hem bazuga kuwwat ýaraşar.

Naý kibi iňlen her dem husut olsun mydam,
Çeň-u kanun ile her dem saňa eşret ýaraşar.

Hak bagyşlasyn Ylahy seni ol walydaňa,
Kim onuň bir dānesi sen, saňa refgat ýaraşar.

Hamdulla, kim mulakat oldy Mähri dogaya,
Diýr görerler: «Zatyňy erkan döwlet ýaraşar».

24

Ol käni wefi hoş bize görkezdi keremler,
Basdy kereminden ýüzüm üstüne gadamlar.

Isa nepesi eýledi biz murdany zinde,
Gamgyn dilimiz boldy fereh, gitdi elemeler.

Lutp ile kyldy dili weýranymy magmur,
Köňlüni hoş ede her dem onuň hup senemler.

Etdi bizi ol zaty şerip ile müşerref,
Görmeýeris haşra deňin gussa-ýu gamlar.

Mähri, niçesi şerh ede sen waspy-beýanyn,
Takryr edemiz dil ne hüý tahryr galamlar.

25

- Elip**   Eý, kamaty mowzun-u, eýa, hup nigar,
                    Bitmedi kaddyňa meñzär dagy bir serwi, çynar.
- Bi**   Bu gün gülşen husnunda, goý, efgan edeliň,
                    Ýaraşar sahný çemende ki ede perýat hezar.
- Ti**   Tomaşa ederis waslyňy lutfuň-le bu gün,
                    Dili derwüşe ata eýleseň, eý, şah, ne bar?
- Se**   Senahon olaly bilbili-jan gülşeninde,
                    Husnuňa garşy olar şamu-säher hoş güftar.
- Jim**   Jemalyňy görüp, gaýra nazar eýläř isem,
                    Dostum tiri müžg-le iki gözümi çykar.
- Ha**   Haýatym gider, eý, dost, ýüzüň görmiýejek,
                    Sen sözüň diý imdi nije eýleýe jan tende karar.
- Hy**   Hyýalyň ýazaly nagşyny dil lowhasyna,
                    Gözeder kybla nema kibi gözüm leýlu-nehar.
- Dal**   Dat etmez isek dadymyzy, huny gözüň,
                    Meni nähak ýere öldürse gerek ahyrkar.

Zal	Zahyt gözli söýmäge toba aýtmyş imiş, Döndi jürmüni bilip, etdi ýene istigfar.
Ra	Rowa gördi pelek biz nädeliň gülşende, Bilbile ahu-pygan hemdem ola, gunçaýa har.
Za	Zülpüňiňde meni yşkla Mansur kibi, Jan pidadyr ýoluňa eýleýe janym berdar.
Sin	Senden çöwürersem ýüzümi etme mejal, Kes galam kibi başymy, dilimi ýar, eý, ýar.
Şin	Şah-a, zulmuň eli şähri dili ýykdy daryg, Çykysar jan bedenden, ediser terki-diýar.
Sat	Sandym ki sahap içre nahan oldy kamar, Ýar husnunda meger etmişmiş zülpüni tar.
Zat	Zagf gamy-hijriňle goý, ölsün, eridir, Dili aşuftaýy, jan-a, oňa pent etmedi kär.
Ta	Togaby-haremiň eýleşmişem bu nije zaman, Ygtykadym budur, eý, dost, meni ýakmaýa nar.
Za	Zulum eýleme, aşyklaryňa lutf eýle, Eýleşdir bularyň yşkyň ody janyňa kär.
Aýyn	Aýnyň dil-u janlarymy goýdy älemde, Ki etmedi gamzalaryň tiri-le ony şikär.

Gaýyn	G aýetde sapadyr ki ola ýanyňda habyp, Ol saňa nâz ede, sen ony ede sen posa kenar.
Pi	P yrakyň gijesinde şu gadar ah etdim, Ki oldy dil aýnasy derdim-le zeňni-gubar.
Kaf	K andyl ruhuňdan ýakar, eý, dost, delil, Ki güneş äleme enwaryny eýlär yzhar.
Käf	K öňlüm öýi weýranyny magmur etdi, Hamdulla, hălä yşkyň olalydan mygmar.
Lam	L agly-lebiň ýadyna bir mahrunyň, Hup olar noş ede mul çün erse wagty-bahar.
Mim	M ähri düşeliden höwesi-yşkyňa, ýar, Oldy ryswaýy jahan, gitdi kamu gaýratu-ar.
Nun	N em bardygy yşkyňda budur tahslym, Dilde gam, didede nem, synada ataş her bar.
Waw	B ar etdigiňe, soňra puşeyman ola sen, Gül ýüzüň daýyrasyny tutjak bir gün, har.
Hi	H eba eýleme sagýyny bu men misginiň, Çoh zamandyr ki ýoluňa dil-u jan etdi nisar.
Lam elip	L aýyk olamy ki ajap gapyňda, Itleriňle bile men dagy olam hyzmatkär?

Ýa tiri jebru-jepañ ile meni şamu-säher,
Dostum, hanaýy gamda iýiňlet zar-u nezar.

26

Bize meýil eýlärdi kä-kä o çeşmi garalar,
Meng ederler olary bir-iki ýüzi garalar.

Düşeli yşky höwesi ile derýaýy-gama,
Görmedi zowraky-dil, hetd-u, kenar-u gyralar.

Çekse zülpüni senem ruhlary üstüne ne ola
Ýaraşar Kábäniň örtüsi ki ola garalar.

Etdiler aşyky-şurydalaryň yşky paý,
Gorkaram waslyňa dagy gelerler, el garalar.

Jany ber ýar işiginde gel, eý, dili sadyksyň,
Aşyk oldur ki onuň topraga ganyn garalar.

Yşk babyn dagy bir wejhle tahryr edemiz,
Mähri kim munça zaman depder-u diwan garalar.

27

Bir senem egnine almyş simu-zer kaftanlar,
Ýaraşar ýolunda gurban olsa ýüz müň janlar.

Bu lybasyň waspyn eşitse meleklerden rowan,
Çäk edeýdi hüllesini hüýri-ýu gulmanlar.

Köwkebi saýýaraweş seýr eýledikçe gündizin,
Dolmuş idi her tarapdan mah ile meýdanlar.

Başymy top eýlemişdim men, egerçe çalmaga
Dilrubalar eýlemişdi zülpüni çowganlar.

Dergähiňden, dilber-a, ret etme Mähri bendäňi,
Gerçe çohdur astanyňda seniň derbanlar.

28

Biçäre köňül bilmezem awara nedendir?
Derman ne durar, bilsem oňa çäre nedendir?

Her dem pelegiň jebri ile ýar jepasy,
Bilsem ki bu men bagty syýahkär nedendir?

Çeşmi maňa waslyny haram eýledi ýaryň,
Men gany halal etdim o hunhora nedendir?

Çün dilmez imiş gamzalary hanjary bagrym,
Sen ýüz bere sen, eý, ýüzi gül, hara nedendir?

Men aýagyňy öpmäge janlar kylam isar,
Reýgan, bere sen posa sen agýara, nedendir?

Mähri, çeke jebriňi-ýu lutfuň göre agýar,
Döwlet oňa, zillet bu jepakäre nedendir?

Jan boýnuna zülpüň anbary resen olmuşdyr,
Yşk ähline dergähiň hupbul-watan olmuşdyr.

Hijriňle gözüm ýaşy ýagmyr kibi ýagyldy,
Başdan başa bu älem çäýyr-çemen olmuşdyr.

Dil bilbili perýadyn artdyrsa ajapmydyr?
Şeýda kylan ony sen gunça dahan olmuşdyr.

Jebriňle meni, jan-a, öldürme, tahammyl et,
Yşkyň gamy ile hut maňa olan olmuşdyr.

Ýoluňda seniň, jan-a, bilsem ne günä etdim,
Jebriň maňa, agýara lutfyň neden olmuşdyr?

Hakka, kadd-u haddyňyň kim olsa höwesinde,
Tabyt oňa serw olup, gülden kepen olmuşdyr.

Gül ruhlaryňyň çohdur, uşşaky weli emma,
Çeşmine rakybyňyň Mähri degen olmuşdyr.

Jan berdim saňa, päheý, kapyr,
Bir nazar kyl maňa, päheý, kapyr!

Sen gül idiň çemende men bilbil,
Ol zamany oňa, päheý, kapyr!

Meni jebir ile sen öldürmek,
Kim görüpdür rowa, päheý, kapyr!

Çekmişem men jepaňy müň kerre,
Sen-de et bir wepa, päheý, kapyr!

Bizi bir posa ile ýat etseň,
Olmaz idi hata, päheý, kapyr!

Dil ki dertmendiňdir owwaldan,
Derdiňe kyl dowä, päheý, kapyr!

Jan-u dilden saňa bu älemde,
Mähridir mübtela, päheý, kapyr!

31

Çeşmime dil uýup ruhy-dildara gitdiler,
Göz göre, gör, meni nije otlara atdylar.

Dil dozdy bagy-husnuna el sunmasyn diýe,
Zülpi syýahy-mary gülüstanda ýatdylar.

Gül ruhlaryna meňzedim onuň diýmiş meger,
Sowsanlar üstüne ýöriýip dil uzatdylar.

Näziklik ile miwesin aldym dahanyňyň,
Gör bagban, ýagny ki ogry gözetdiler.

Öldürmäge getirdi diýe muddagyny ýar,
Çeşmile gamzasy maňa birden göz etdiler.

Diýdim «Rakyby dara ajap asdylarmy ola?»,
Bir haýyr agyzly diýdi ki «Çohdan uzatdylar».

Deprendiginçe kuwwat berer jana lebleriň,
Şirin sözüň kelimyna şekermi gatdylar?

Bimähri, Mähri, söýme diýdim, pent tutmadyň,
Her jebri ki atdylar saňa, anlar hoş etdiler.

32

Çekmeýen bilmez nedir, ýaryň jepasy özgedir,
Düşmeýen bilmez nedir, hijriň belasy özgedir.

Olmaýan aşyk ne bilsin ähli-yşkyň halyny,
Şerh olunmaz bu beýanyň majerasy özgedir.

Rasty-seýr ile uşşaky nowalar gösterer,
Dilleri haýran eder, yşkyň sedasy özgedir.

Hylwatyňda zahyd-a aýyp etme ähli-yşka sen,
Künji gamda aşygyň-da biryýasy özgedir.

Işik altyn etmek istärsen ýüzüň zer eýlegil,
Talyby eksiri yşk ol kimiýasy özgedir.

Buýy-zülpi dilberniň gaýryn getirme, eý, saba,
Bu dili suzanyma kybla höwesi özgedir.

Bir tebibe men diýdim «Bimary yşka çäre ne?»,
Diýdi: «Dilber waslydyr, onuň dowasy özgedir».

Bir periniň halkaýy zülpüne nägäh oldy saýd,
Şimdi Mähri misginiň damy-belasy özgedir.

33

Horram eden älemi, jan-a, jemalyň baglydyr,
Dostum, uşşaka rehm etgil ki husnuň çagydyr.

Bilbil inlär hardan, men aglaram agýardan,
Müstedam olsun bezmle, heýli dert örtegidir.

Risman zülpüňle neçün baglydyr boýnum meniň?
Gösterip çeşmin diýdi «Bu kapyryň tussagydyr».

Hesretiňden aglaram sen Ýusubyň, Ýakup weş,
Gözlerim ýaşy tükenmez, san ki Nil yrmagydyr.

Çekmez idi bir nepes haryň jepasyn neýlesin,
Leyki bilbil gülüstan içre gülüň tussagydyr.

Bezmi-husnuňa wujudym şemgdir, perwana dil,
Bu ýanan janym fetilidir, ýüregim ýagydyr.

Dehr elinden bir sapa jamyny noş etdirmediň,
Sundugyň her dem, pelek, Mähriýe müň tas agydyr.

34

Hattyň melewşe, haddyň hoş ýasmyna meňzär.
Gülzary-husnuň, eý, dost, jennet içine meňzär.

Hakkan diý, eý, pelek, sen gördüňmi döwür edeliden?
Halky-jahanda bir hup bu näzenine meňzär.

Ýüzüň görüp hesedden, bedr olmasyn kamar hiç,
Öýkünmek ile haçan, sen mahy-jebine meňzär.

Halka oldy pyrkatyňdan kaddym meniň, eý, birehm,
Bagryň seniň ajapdyr, seňni-negine meňzär.

Yşkyň ýolunda, jan-a, jan berdigim görenler,
Dürri-ähli-yşk içinde Mähri gezine meňzär.

35

Dilberiň bagy-jemaly ki gyş-u ýaz açylar,
San jenan gülşenidir, gülleri durmaz açylar.

Nije şerh eýleýäýin gunçaýy dahan habaryn,
Nägehan nary-nahandan ýene bir raz açylar.

Gorkaram lagly-lebiniň habaryn söýlemäge,
Nägehan genji-nahandan ýene bir raz açylar.

Her haçan kim edarem yşky höwesinde seda,
Ahymyň perdelerinden niye şahnaz açylar.

Araram husny-kitabyn ki wepa resmi bulam,
Ha jepa babyle meseleýi-näz açylar.

Mushaf husnuny gördüň çün oka süreýi-nur,
Mähri, aşyklara älemde bu pal az açylar.

36

Dil, seri zülpüne berdar olmaga janyn sorar,
Ölmäge ýer istär eşide geldi, urganyn sorar.

Boýnuma daksan nola, jan-a, kemendi-zülpüni,
Aýdy-wasl erse haçan her kişi gurbanyn sorar.

Taru-mar etmiş ruhunda ýar zülpi-anbaryn,
Sana sen tawysydyr gülşende jöwlanyn sorar.

Aşyga magşuk çün jebir ede gelmişdir ezel,
Terki adat eýlemez, her kişi erkanyn sorar.

Mähriýi dil hastanyň halyn sorarsa, ýara diýiň,
Bir nepes kylmyşdyr emma, ah, ol janyn sorar.

Dili berdim, ýalňyz sanma saňa jan boladyr,
Dil nedir, jan dagy, jan-a, saňa gurban boladyr.

Geçdi, eý, gaşy keman, gamzaň oky jandan öte,
Dagy çeşmiň nije bir synama müjgän boladyr.

Nädelim gözden yrag olduň ise, dost, ýeter,
Çün hyýalyň dili weýranyma myhman boladyr.

Görüp ol ýary, maňa söýlemesin diýe rakyp,
Muttasyl saýa kibi, gör, nije şeýtan boladyr.

Mähri bilbil kibi efganyňy dilden goýma kim,
Läleýi-haddynda onuň çün güli-handan boladyr.

Duşmanlar üstüne senemiň el üýşürdiler,
Ýatly habarle uş meni gözden düşürdiler.

Hijr ataşyle dil hu ezelden kebab idi,
Synamda ýakdylar, jigerimde bişirdiler.

Öldürmedi muddagy bir çalma ile tiz,
Neýlär sen itler «Aw-awy» aklym çaşyrdylar.

Öldürmesi gaza diýe uşşak jem olup,
Kapyr rakyba her birisi bir daş urdular.

Dertli ýürek, eý, Mähri, jepaýa edeýdi sabyr,
Jebri-zamana huplary hetden aşyrdylar.

39

Diýdi dilber: «Husnumyň haýrany ol». Diýdim: «Beser!»,
Diýdi: «Her dem yşkymyň girýany ol» Diýdim: «Beser!».

Diýdi: «Husnum gülüstanynyň hezaran dertle
Ruzu-şeb bilbil kibi nalany ol». Diýdim: «Beser!».

Diýdi: «Käbe köymek etseň, togabyn sydkle -
Aýdy-waslymyň heman gurbany ol». Diýdim: «Beser!».

Diýdi: «Ýüz sür, astanymda durup leýlu-nehar,
Sen-de hyzmatkärimiň derbany ol». Diýdim: «Beser!».

Diýdi: «Eý, Mähri, saňa janany gerekse, jan ber,
Imdi gel yşkym ýolunda pany ol». Diýdim: «Beser!».

40

Zülpüň-u gaşyň, kaddyň gördüm ki jan ondan çykar,
Bulara jan bermeýen, elbetde, janandan çykar.

Tiri gamzaň, tutmasyn zeňgary-gamdan, dostum,
Ýüregimi ýargyl, peýkamyňy gandan çykar.

Bigünä mahbusdyr çahy-zenehdanyňda dil,
Zülpüne as, gutar, ol misgini zyndandan çykar.

Men wepa umdukça, ol birehim dilber, ah, kim,
Jebri hetden aşyrar nâz ile urandan çykar.

Gamzasy dozdy bulup dilde hyýaly gaznasyn,
Diýdi: «Anjakdyr ki dürler genji-weýrandan çykar».

Zülpüne baş goşdy, gamzaň ýykdy diller şährini,
Şimdi pitne äleme, sen çeşmi fettandan çykar.

Muddagy söz ile elden çykardym, ýary, ah,
Her ki şeýtana uýar, elbetde imandan çykar.

Eý, belakeş Mähri, sen meňzär beläýy-nesli sen,
Saňa daýym biwepalar galaba ondan çykar.

41

Şol dilruba ki husn iliniň keşweri geçer,
Bir şahdyr ol ki jan-u köňül leşgeri geçer.

Ol dilrubaýa dil nije olmaýa müşteri,
Jümle jahan gözelleriniň serweri geçer.

Berse zyýa jemaly jahana ajapmydyr?
Ol dilberiniň ki husny-jahan enweri geçer.

Jellady-çeşmi janyma kast etmeden heniz,
Dertli ýürege gamzasynyň hanjary geçer.

Jan beremiz ýolumda diýme Mähri, dostum,
Sadyklaryň jahanda bu dagy, bári geçer.

42

Şeýle kim dil hanasynda mähri-janan gizlindir,
Näde kim janda «elip», ten içre hem jan gizlindir.

Damanyn öp, döwlet istärsen, ýüzüň sür paýyna,
Derdine ber janyň, eý, dil, ki onda derman gizlindir.

Gaşy «Bismilla» ile oka jemaly mushafyn,
Küpri zülünde, gör, onuň niçe iman gizlindir.

Leblerinde dişleri nazmyn gören diýr: «Göýä,
Hokgaýy ýakut içinde dürr-u merjen gizlindir».

Muddagy güldürüp aglatmasyn diýiň, meni ýar,
Garka berer älemi, ýaşymda tupan gizlindir.

Gam degil tutsa hatty-ýaryň yzary çöwresin,
Zulmatyň içinde läbüdd aby-haýwan gizlindir.

Gamzasy oklaryna synam nyşan olaly, ah,
Ýar biler ýüregimde nije peýkan gizlindir.

Gussasyn dilde görüp sordy hyýaly, men diýdim,
«Heýli müddetdir durunymda bu myhman gizlindir».

Äşgäre posa jer etdim lebinden, diýdi ýar,
«Aryp ol, aryp katynda lutf-u yhsan gizlindir.

Yşk bir syrry-ylahydyr, ne bilsin mübtedi,
Hamdulla Mähri, jahyldan bu yrfan gizlindir.

43

Serrafy-da menden beter awara olupdyr,
Meñzär haddy dilberleriň gara olupdyr.

Goý, ýüzleri ak olmasyn ol hyzlaryň kim,
Uşşaky kowar yhsanlary agýara olupdyr.

Mesti-meý yşk olmuş-u gözlerine getirmiş,
O kär durar arkasy diwara olupdyr.

Bir gunça kim açylmadan onuň bite hary,
Şimden girew bunlaryň işi bara olupdyr.

Her badada janan lebi ýadyna, eý, Mähri,
Serrafy-da menden beter awara olupdyr.

44

Aşyk iseň yşk ýolunda saklama namys-u ar,
Jäht edip, bu ýolda jan ber, ýogsa elden gitdi ýar.

Paryg olup ger köňülsiz istär iseň ýaryňy,
Gapyl olma, ki heder kyl, gaýrynyň olar nigar.

Älemi gark eýlär iseň, kimse sylmaz ýaşıňy,
Soňra ger gan aglarsyň, günde mün gez zar-zar.

Gülüstanynda eken ol gunçanyň perýat kyl,
Ýogsa ýaryň-gül gider, galar sen, eý, misgin hezar.

Har elinden damenin gutarmagy çün dilberin,
Sen dagy her gülüstana ýüz urup ýalbar, ne bar?

Mert iseň gaýrat demidir sür rakyby heý medet,
Damenine ter gülün ýapyşmaşsyn sagy ile har.

Bir zaman, Mähri, pelekde seýr ederd, şimdi gör,
Bu sebäpden oldy uş aýaklar astynda gubar.

45

Gerçe dil mejruhdyr, hijriň ile gözde nem-de bar,
Hamdulla kim wysalyňdan oňa merhem-de bar.

Dil garybyn nary-hijran ger ýakarsa, gam iýme,
Saňa, eý, ganly ýaşym ahym kibi hemdem-de bar.

Tygy-gahryňdan jigerler paralandy gerçe, ah,
Ataşy-yşkyň ýanar synamda göýä dem-de bar.

Atmasynmy tiri-gamzaňdan keman ebrularyň,
Ýalňyz janym degil aňa hedef synam-da bar.

Hemdem olduksa habyba garra olma muddagy,
Bu jahandyr şatlyk soňunda läbüd gam-da bar.

Saýaýy dildar-le germ olmasyn aşyklara,
Dilberini lagly-nabatyn dişlemiş adam-da bar.

Bu jahan bagynda, Mähri, niye nalan olmasyn,
Bir seniň kibi hususan gunça leb gülpam-da bar.

46

Göz ile gamzasy senemiň el bir etdiler?
Sandygy-synam oňa nyşan edip atdylar.

Ahsand ki, bir haddyňle müň para kyldylar,
Jan potasyny, dogrusy, dogry gözetdiler.

Yşkyň ýolunda ok kibi dogry gelen şah-a,
Namysy şişelerini çohdan uşatdylar.

Ömrüm tawylyna ýene sabyt delildir,
Çün ruhlarynda zülpi senemler uzatdylar.

Öldürmesi muhakkak idi duny rakyby ýar,
Kim manyg oldy kim bu gün ýüpün uzatdylar.

Jan şemgisine ýandygymy dostlar görüp,
Dil mejmeri ile köýünip bile tutdylar.

Jan almak ilemi goýalar seni huplar?!
Eý, Mähri, katlan, dagy-dagy saňa nätdiler.

47

Kim bar gözeller içre jahanda saňa ýeter,
Ýa hut belakeş aşyky-şeyda maňa ýeter.

Dil hüjresinde her gije yşkyň mutawwalyn,
Görmäge jan delil-u tenim borýa ýeter.

Zejr ise hetden aşdy, gözüm ýaşy başdan,
Jebir ise ýetdi janyma, eý, dilruba, ýeter.

Gahryň jahanda men görerem, lutfuňy rakyp,
Öldürmek ise aşygy, heý, biwepa ýeter.

Ýüz sürmek ile yzlaryna, oldum aşna -
Köýünde itleriň-le bu men mübtela, ýeter.

Sen, eý, nejaty istärsen borýa düşek,
Ýar işiginde Mähriýe bir gury ja ýeter.

Bir däne ile zülpi-käkil murgyn etdi saýd,
Maňa jahanda ömrüm olynça gada ýeter.

Gördüm ruhuny zülpi-şebinde nahan ýatyr,
Sandym sahap içinde mahy-asman ýatyr.

Husnuň mysaly bir dagy gülmüşmidir ajap?
Her köşesinde bergi-güli, arguwan ýatyr.

Kylsa watan ajapmy bu dil astanyňy?
Bes, andalyp kanda göre gülüstan ýatyr.

Men kamary kibi dost duram subh olynça, ah,
Ol hoş rakypse sarylyp jana jan ýatyr.

Yşkyň meýini noş edeli, Mähri, dostum -
Gitdi başyna, gelmedi akyl, bijan ýatyr.

Gözeller ile köňül gerçe aşnalardyr,
We leýk her dem olardan gelen jepalardyr.
Diýmezler aşygy gördükçe mübtelalardyr,
Pygan gözeller elinden ki biwepalardyr.

Egerçe adatydyr huplaryň çü aşyka nâz,
Ekende hetden aşyrmaýyp etseler hele az.
Geçirdiler günümüz her dem ahle gyş-u ýaz,
Pygan gözeller elinden ki biwepalardyr.

Jepalaryn göre aşyk, wepalaryny agýar,
Sürer jahanda mynapyk sapalaryn her bar.
Söýeni kendileri söýmäge ederler ar,
Pygan gözeller elinden ki biwepalardyr.

Wepaly gerçe gözəl çoh diýinerdi döwranda,
Biz ony görmemişdiris jahanda bir anda.
Bilimedim bularyň namy bar, nyşany kanda,
Pygan gözeller elinden ki biwepalardyr.

Ölinçä Mähri jahanda bu syry etme tebah,
Ýakaňy çäk edip et gördügiňe dertle ah.
Mazaryň üzre biten haşr olynça diýe gyýah,
Pygan gözeller elinden ki biwepalardyr.

50

Gäh hijri-ýar-u gäh meni gamlar öldürer,
Gäh wasly-dilber ile geçen demler öldürer.

Duşman güler bu halyma, men aglaram mydam,
Heý, bu ki janymy katlanar adamlar öldürer.

Hasta dile hyýalyyla eý em-sem eýläýin,
Müşgil budur ki şimdi meni emler öldürer.

Aglaň, gülüň ki bir gün, eýa, dostlar, rakyp,
Ajäl erişmeden meni derhemler öldürer.

Hary-jepada, Mähri, ölürse, ne gam rakyp,
Aýt, gabyrçy, seni, ony gülfamlar öldürer.

51

Lebleriňi gördüjimçe, dostum, jan imriner,
Ýalňyz bir menmiýem kapyr, musulman imrener.

Görelî zülpüň şebinde ýüzüňň enwaryny,
Çarh sergezdan olupdyr, mahy-taban imriner.

Serwi kaddyň nâzle seýr etdiginçe bagda,
Her ýaňa agzy suwy akar, aňa bossan imriner.

Bagy-husnuňda saba depretdiginçe zülpüňi,
Gunçalar handan olup, zülpüne reýhan imriner.

Düşmüşem çahy-zenehdanyňa, gerçe rahatam,
Hamdulla, halyma her ähli-zyndan imrinir.

Hokgaýy-ýakut içre, billa, ol dürdäneýe,
Kim ola jan bermeýe, ol bahra her kân imrinir.

Derdini derdine derman edeliden dilberin,
Mähriniň her wejhle derdine derman imriner.

52

Mushafynda husnuňyň, jan-a, hattyň agraşdyr,
Suratyň uşşaga jamyg, gaşlaryň mährapdyr.

Astanyňa nije ýüz sürmesin leýlu-nehar,
Ähli yşkyň sejdegähi, kyblasy ol bapdyr.

Dil şebi-zülpünde gümra olmasa olmaz ajap,
Eý, şahy-hubany-älem suratyň mahy-tapdyr.

Ýalňyz bir menmiýem sen dilrubaýa mübtela?
Jan-u dilden bu jahan halky saňa ahbapdyr.

Gözleri ýaşyn rowanlar eýleýip, nalan eder,
Mähri husnuň gülüstanynda bu gün dullapdyr.

53

Ne husnym apytab-u ne hut mahy-genjidir,
Ne gaşlarym keman-u ne zülpüm nyşanjydyr.

Böhtanlar eýlemiş bize ragna diýe hatyp,
Şahyrlaryň bir nijesi gaýeti ýalançydyr.

Lagile posa istese bizden ajap degil,
Sakgally gelse her kişi iller gülünjidir.

Şimden giru makamy biziň posamyz heman,
Ýyllarle ýürek agyrysy, eshal renjidir.

Her astana ýüz sürüýüp posa jerri eder,
Bu bap içinde Mähri-de senden dilenjidir.

Her säher wagtynda, dilber, çün sabaýa ru tutar,
Zülpi-buý ile jahan etrabyny hoş bu tutar.

Bu gözeller şahyny husn içre gördüm nägehan,
Serta-ser dil mülküni didämge ahyr bu tutar.

Çeşmi-pür efsun ile diller goýmaz, bent etmediň,
Syhrle meňzär jahany bu iki jadu tutar.

Pyrkatyňdan inlesem, titrär zemin-u asman,
Hasratyňdan aglasam, uşbu jahany suw tutar.

Mähriýe rehm et bu gün, ýogsa biler sen dostum,
Ertden tiz husnuňyň aýnasyny moý tutar.

Ýene eýýamy-bahar erdi, bezendi her diýar,
Kyldy afaky şekuf ile müzeýýin Kerdgär.

Niçe nagyş etdi, gör, ol nakgaş sungundan ýene,
Her daragty-hamdan görkezdi bir ruýy nigar.

Döwlet anlaryň ki bu esnada ola gülzarda,
Bir elinde jamy-sagar, bir elinde zülpi ýar.

Kä ýañagyndan gül ala, kä lebinden mul onuň,
Kä miýanyny deraguş ede, kä posa kenar.

Gül kibi geldi ýene älem bahar ile bu gün,
Suratyn keşf eýledi, gülzara meňzär şähriýar.

Kaddy-diljusyny gördi, raksa girdi serwiler,
Aňa germ olup çemende aýasyn kursy çynar.

Her gülendamyň höwesine meýi-jam iç, ýöri,
Arypsyň pursaty pöwt etme bu dem zynhar.

Diýdi Mähri ol güle: «Mençileýin bilbilmi olar?»,
Diýdi kim: «Men görerem günde seniň kibi hezar».

56

Bizden gaçyrar husnuny dilber ne golaýsyz,
Bilbilden yrak oldy güli-ter ne golaýsyz.

Gahryn çeke hetden aşdy aşyky-sadyk,
Lutfun göre her jahyl-u ebter ne golaýsyz.

Mün ýerde dilim dilmiş eken gamzasy tiri,
Çeşmi-de ura synama hanjar, ne golaýsyz.

Ýok ýere dahany habaryn etdi diýe paş,
Düşürdi bizi dillere iller, ne golaýsyz.

Şirin lebin agýara sunar, Mähriýe sunmaz,
Toty, bakga, garga iýe şeker ne golaýsyz.

Menden çöwürer ýüzüni janan, ne golaýsyz,
Meýil etmedigi guluna soltan, ne golaýsyz.

Aşyklary bir posasyna jan bere her dem,
Agýarle ol saryla urýan, ne golaýsyz.

Dert ol, daryga, kişiniň söýgüli ýary,
Ýanyndan yrak oldugy bir an, ne golaýsyz.

Saýyllaryna bermiýe hiç husny-zekatyn,
Ýatlara kyla lutfle yhsan, ne golaýsyz.

Buýurmyş eken asmaga ol ýar rakyby,
Asylmadan et üzüle, urgan ne golaýsyz.

Öldür iser ahyr gamy-hijran seni Mähri,
Ýar etmez ise derdiňe derman, ne golaýsyz.

Çün dert-le ah eýlemäge başlaryz biz,
Her kadasa yşk ähline ýoldaşlaryz biz.

Her gunçaýy lebiň ýadyna efganymyz artar,
Bilbiller ile göýä ki gardaşlaryz biz.

Şemgy-ruhuňa tä gijeler subha dek, eý, dost,
Per ýakmada perwanaýa ýoldaşlaryz biz.

Egsilmedi agýar, nedem, ýar işiginden,
Ol kelbi-lagyny şu gadar daşlaryz biz.

Huplarda wepa bulymadyk, Mähri, jahanda,
Bir bagty syýa, talygy ýok başlaryz biz.

59

Hajy-naby bezmi Allaha kylypdyr işimiz,
Ki bu her jaýlara ugrady gutsuz başymyz.

Gadyry bilinmeýen aşyklary çün haşra deňin,
Döweliň başymyzy daşlara, aksyn ýaşymyz.

Hary elden goýalyň, jan bereliň gül ýoluna,
Haçan ise gidejekdir, goýa gitsin başymyz.

Gury lap ile jahany bize güldürmeýeliň
Syr ile işleýelim her işi, bitsin işimiz.

Lukma-lukma goýsunlar etimiz her demde,
Razyýuz tāk her o ýüz, it ýmesinler läşimiz.

Düýşde gördüm ki rakyby bile, ret eýledi ýar,
Aňla tagbyrymyzy, haýra dönüpdür işimiz.

Dilberin ýoluna, Mähri, duruşyp jäht edeliň,
Galsyn ol ýolda biziň dyrnagymyzle dişimiz.

60

Hesret çekerem dertle gan etmemek olmaz,
Mähnet bolumydyr, güman etmemek olmaz.

Gözýaşyny kaddyň görüp, eý, serwi rowanym,
Ýüz suw ile sen serwä rowan etmemek olmaz.

Fettan gözüniň kasdy dili-jan imiş, eý, dost,
Tiri-müjähne syna nyşan etmemek olmaz.

Per ýakmada perwana sypat şemgy-ruhuňa,
Yşkyň meni ussady-jahan etmemek olmaz.

Gülşende görer sen güli her har ile, Mähri,
Tä subha deňin ah-u pygan etmemek olmaz.

61

Sensiz, senem-a, jismime bu jany gerekmez,
Janym sen imiş sen maňa jan ony gerekmez.

Gülzary haddyňyz maňa, eý, jan-u jahanym,
Firdöws jenany, güli-handany gerekmez.

Dişiň barkan luwluwy merjany näderler,
Laglyň barkan çeşmeýi-haýwany gerekmez.

Derdiň ýeter, eý, dost, menem derdime em-sem,
Dili-hasta ki, jana dagy dermany gerekmez.

Haddyňla kaddyň-u ruhuň barkan, eý, dost,
Serwi-ýu, semen-u, läle-ýu reýhany gerekmez.

«Jananyňy terk et diýdi, janyň gerek ise»,
Mähri diýdi «Janany gerek, jany gerekmez».

Öldürmekse, eý, dost, rakyby ýeter anjak,
Ol kelbi-lagynyň bir owuç gany gerekmez.

62

Sen barkaň, eý, dost, maňa ýar gerekmez,
Jebriň çekim, gaýry wepadar gerekmez.

Jebriň-de wepadyr maňa, derdiň-de dowadyr,
Bimary dile bir dagy timar gerekmez.

Jana bu jahan içre wepadar senemler
Her köşede gerçe niçesi bar, gerekmez.

Köýünde seniň daýyma urýan olaýyn täk,
Jennetde maňa hülle-ýu destar gerekmez.

Pent etme maňa ýar üçin ýarny, nasyh,
Ýarym maňa, pendiniň saňa, heý, bar gerekmez.

Çeşmiñ meni öldürdi-ýu sen ýok niye diýr sen,
Gamzañ hu şahadat eder, inkâr gerekmez.

Mesti-meýi yşk ol, ýöre älemde, eý, Mähri,
Bes rend-u harabat olana ar gerekmez.

63

Yşk ataşyna ýanyjy perwanalaryz biz,
Bu ataşa per ýakmajak ýanalaryz biz.

Noş eýlemeşüz ruzy-ezel jamny yşkyñ,
Tä haşra deñ ol şowkle mestanalaryz biz.

Bar hanakany bekle ryýa ile sen, eý, şyh,
Sabyt gadammyz säkini-meýhanalaryz biz.

Gapyl goýmaryz huplaryñ elden ölinçä
Zynjyry-ser zülpüniñ diwanalaryz biz.

Ryswalygymyz halky-jahan bildi, ne gam çün,
Güwş eýlemeris nasyhy rendanalaryz biz.

Meýdanyna yşkyñ bu gün yhlasle girdik,
Baş oýnyýajy bir niçe merdanalaryz biz.

Eý, dost, rakyple durup, söhbet eder sen,
Uşşaklaryz çün ýene biganalaryz biz.

Kylmak dilär iseñ dili-weýranaýy magmur,
Gel köňlümüz ýap, gaty weýranalaryz biz.

Terki dil-u jan etmeýejek dost ýolunda,
Eý, Mähri, niçe talyby-jananalaryz biz.

64

Gördi bir mahy-lykany, ýene söýdi gözümüz,
Göz ujundan göze-göz, otlara atdyk özümüz.

Lebi waspyndan onuň sormaga men jan bererem,
Arzy-hal etmäge leýkin oňa doýmaz ýüzümüz.

Ruhy döwründe berer zülpi bize ömri-deraz,
Ferehinden bir olupdyr gijämiz, gündizimiz.

Ýapyşyp dameni agýara mydara ederis,
Näde kim ýalbararys bir çöpe geçmez sözümüz.

Yşky-rahynda onuň häkle ýegsan olalyň,
Jan mülkün ýykalyň, göklere çyksyn tozumyz.

Asmanylar atar göklere ahym tün-u gün,
Barky-ahymle ajap ýanmaz ise ýyldyzymyz.

Ruhy-şemine onuň, Mähri, çü perwanalaryz,
Ýanallyň, ýakylallyň bir pula almaz ýüzümüz.

Neýleýem biçäre köňlüm bir dem olmaz ýarsyz,
Öpsem olmaz näde kim jäht eýlerem bu arsyz.

Men dilimde namyny dert etdim, emma dilberim,
Bir dem aňmaz adam olmaz, bir nepes agýarsyz.

Waslyny ykrar edip, saldy meni söwdalara,
Döndi, inkär eýledi bu dini ýok ykrarsyz.

Eý, tebibi-jan medet, bimar kim öldüm medet,
Diýdi hudyr aşyk öldürmek maňa timarsyz.

Görmedim bir hup kim ýanynda olmaýa rakyp,
Bu jahan bagynda hiç gül olmaz imiş harsyz.

Huplaryň mährini Mähri öleris terk etmeris,
Kim ne diýr ise diýsin, biz olmarys ýarsyz.

Ýoluna jan bermäge janana gelmişlerdenüz,
Talyby-dert olmuş biz, dermana gelmişlerdenüz.

Başymy top etmegi çün zülpüňň çowganyna,
Yşkyňň meýdanyna merdana gelmişlerdenüz.

Mähriňi köňülde mäkäm tutmuşam, hak söýlerem,
Sydkla Mansur weş urgana gelmişlerdenüz.

Gülüstany-husnuňyň her köşesinde, dostum,
Bilbili göýä olup efgana gelmişlerdenüz.

Gelmişem husnuň zekatyndan ki şeý Alla edem,
Sanma bu derwüşi-janana gelmişlerdenüz.

Eý, tebibi-dil meni bent eýle, derman wagtydyr,
Zülpüňiň zynjyryna diwana gelmişlerdenüz.

Şemgy-ruhsaryna jananyň, eý, Mähri, daýyma,
Ýanalyň perwana weş, çün ýana gelmişlerdenüz.

67

Näde kim ýaryň ýolunda jan berip, etdim höwes,
Waslatyna bolmadym älemde bir gün destres.

Ýyllar ile görmezem ýarym ýüzün men, muddagy,
Saýasy kibi katyndan egsik olmaz bir nepes.

Lagly-şiriniňe men jan bererem, irmez elem,
Ah, kim garşymda daýym lätekellüf bir meges.

Niçe perýat edeýin yşkyň belasyndan, köňül,
Bolmadyk älemde çün perýadyňa perýatres.

Arypa bir harp besdir, hiç tatwyl eýleme,
Talygyň ýokdur gözellerden, eý, Mähri, sözi kes.

Köýüň içre gijeler tä subh olynça, dostum,
Itleriňle hemdem oldugym maňa älemde bes.

Aşygyň gadryn biler ýolunda jan berseň rowan,
Biwepa her jaýlar söwdasyna ýelmek hebes.

68

Ruhuň enwary şowkundan dolupdyr bu jahan ataş,
Wujudym mülküni ýykça, ajapmy her zaman ataş?

Ýakyp yşkyň odun synamda daýym saklaram, jan-a,
Anyň çün hanaýy dilde ýanar her dem nahan ataş.

Pyrakyňle, wysalyňle dili-mähjur, eý, dilber,
Olar her nar bir gülşen, olar her gülüstan ataş.

Ilähi, gülşeni husnun gözüm ýaşyle sen sakla,
Dolupdyr gerçe ahymdan zemin-u asman ataş.

Çykar jan rahtyny şehri-bedenden, Mähri, dilhasta,
Pida kyl ýar ýolunda ki eder nägäh zyýan ataş.

Dost, behakky süreýi-yhlas,
Meni öldür, beladan eýle halas.

Ýeter, atsyn müjgäň tirini gaşyň,
Ok nyşanyňa urdy, ýaýyňy as.

Dili-diwanamyzy zülpünde,
Dostum, bir gyl ile baglaýa, as.

Bahry-şygyr içre Mähri bir dürdür,
Ki ony görmemiş ola guwwas.

Many dükany içinde serrap ol,
Sende bolsun kamusy göwheri-has.

Berme nadan eline, kim ne biler,
Altynyň gymmatyny, ähli-resas.

Teşnedir dil lebleriňden çeşmeýi-jan eýle arz,
Hyzyr weş zulmatda galdym aby-haýwan eýle arz.

Ruhlaryňyň pertowyn setr etmesin kapyr hattyň,
Heý, begim, görkez jemalyň nurun, iman eýle arz.

Müntehä kaddyň kibi bir narwan görsün heniz,
Bostana gel bu gün serwi-huraman eýle arz.

Patyşahym, seýr ederken bagy husnuň köşesin,
Bu dili-derwüşine sib-u zenehdan eýle arz.

Häki-paýyna nisar etmeklik üçin dilberini,
Ganly ýaşyňdan, eý, Mähri, dürri-merjan eýle arz.

71

Arz etdi gülşene, görüň, ol gülgüzar hat,
Nagyş etdi gül waraklaryna ýazdy ýar hat.

Sandym sahaba girdi-ýu ýa hut tutuldy gün,
Olmuş güneş ýüzünde meger äşgär hat.

Ýazmyş jemaly-lowhuna reýhan haty-rykag,
Döwri-kamarda, gör, nije bolmuş karar hat.

Istär ki lagly çeşmesile täze-ter ola,
Aby-kenara geldigi bu sebzewar hat.

Bildi, haddynda ýazdy hatyn gol galamla ýar,
Mergup olar kenara ýazylsa gubar hat.

Şimden giru wepa hatyny gol-galamle ýaz,
Jan lowhasynda saklyýalym ýadygär hat.

Geldi yzary üstüne leşger çekip bu gün,
Aşyklaryny, ýagny ki ede tar-u mar hat.

Sanma jemaly aýnasyndan gözüm aýram,
Bir toz getirmek ile sen, eý, näbekar hat.

Geldise hatty gül ýüzüne, Mähri, gam degil,
Ter gunça eken eýleşmişüz ygtyýar hat.

72

Jan bilbili etdikçe sen gunça dahandan haz,
Etmedi jahan içre bir bagy-jenandan haz.

Eý, ähli sapa jäht et yşk ile geçir ömri,
Bulmak dilär iseň ger jan ile jahandan haz.

Tiri-müjähni jana, atsyn, goý, keman ebruýuň,
Eýlär bu dil-u janym ol tir-u kemandan haz.

Gülzary-jemalyňy bozdumy suwary hattyň,
Etmezmi sapa ähli her wagt hazandan haz.

Çeşmi diýrmiş «Mähriň janyn kylaram ýagma»,
Etsin, ederiz gaýet, heý, biz zyýandan haz.

73

Dile jebrin habyp etmişdi katyg,
Daryga ýene meňzär etdi rajyg.

Içer suw, ýerine ganymy gamzaň,
Ajap budur ki ölmez dagy kanyg.

Meni bir tirle öldürmişdi gamzaň,
Arada çeşmiň olmasaýdy manyg.

Düşeliden yşkyňyň söwdasyna, ah,
Näler oldy meniň başyma wakyg.

Tapuňdan umamaz idim, dost ahyr,
Katyňda olaý idi külli sanaýyg.

Irilmez ýara jäht ile, eý, Mähri,
Kişide olmaýyjak zerre talyg.

74

Bir buty-gül çehre ile aryp ol, azm eýle bag,
Pursaty röwt etme, seýran et ki tiz geçer bu çag.

Bagryňyň gany ile pür eýle çeşmiň sagaryn,
Dil kebabyndan habýba mä hazar eýle ýarag.

Gunça lagly ýadyna noş eýlesin gülgün meýi,
Läle haddy şowkuna sermest olup sunsun aýag.

Wagty nowruz erdi bu esnada gaýet jähl ola,
Bir nepes olmak habýbyň häki-paýyndan yrag.

Ýa söýündir aýd-u waslyňle, ýa öldür, Mähriýi,
Kyl terehhüm wagtydyr kim söýgüňe erdi bu çag.

75

Dostum, dil murguna gurmuş gara zülpün ag,
Göz gyzardyp düşdüm illä, ah, kim, müşgil duzag.

Näde kim jäht eýlerem, meýl etmem mah ruýlara,
Çykarar ýoldan meni bir zülpi gara, ýüzi ag.

Ol gadar ýakdym, şah-a, yşkyň fetilin synada,
Gurady jismimde ganym, eridi ýürekde ýag.

Ýakmasa gam zulmatynda, galmyş idim tä ebet,
Ruhlary nary hyýaly hanaýy-dilde çyrag.

Düşdi Mähri bar periniň zülpüniň çaňňalyňa,
Ki hünärdir bu beladan gurtararsa jany sag.

76

Şimdiden giru jahan huplarynyň baryna, ýuf,
Gury dogalar ile etdigi ykraryna, ýuf.

Ie çekdik bularyň jebr-u jepasyn, beh, ýöri,
Niçe bir ýalbaralyň ýar ne, agýar ne, ýuf.

Heý, bu rişandalaryň bir başy-ýu müň dil ile,
Aşygyn aldaýjy kowly ýalan ýar ne, ýuf.

Söýeni söýmez-u bunlar, ha, söýer söýmeýeni,
Goý, bu mahbuplaryň dünýäde biaryna, ýuf.

Ygtymat etdigi çün ähdine her jaýylaryň,
Mähriniň dagy jahanda çüýrük efkaryna, ýuf.

77

Gamzaň garazy jan ise janana tekellüf,
Başymda seniň jan dagy janana tekellüf.

Ger sen kyla sen dost seri zülpüni çowgan,
Men dagy kylam başymy meýdana tekellüf.

Geldikçe hyýalyň dile myhman tutar elde,
Çün jigerimle doly peýmana tekellüf.

Köýünde rakybyňy asaýdyk bogazyndan,
Et düwmäňiz, olmaz ýazyk, urgana tekellüf.

Mähri, saňa müň jan dilär iseň bereý dost,
Bir posa bere sen-de oňa rendana tekellüf.

78

Jürmüm nedir ki, dilber-a, bizden sapasy ýok,
Men bendesine zerreçe meýl-u wepasy ýok.

Her bir habys ile salynar nije ölmeýem,
Gördükçe meni ýüz çöwürer, merhebasy ýok.

Yşkyň esiri dertle dermande kim, begim,
Alsaň bezmide köňlümiz ele, hatasy ýok

Bu nowbahar bir gün olur, kim hazan erer,
Garra olma husna, söwdüгим, ahyr bakasy ýok.

Her mahy-ruýy aşykyň ahy duhan ile,
Hiç görmedik ki soňra ýüzüniň garasy ýok.

Atma Halyl weş meni otlara, eý, rakyp,
Aşyk bu ýolda ýanmaga, sanma, ryzasy ýok.

Mähri gerekse ýoluna jan ber, gerek jahan,
Oýnar, güler rakyp ile, senden sapasy ýok.

Eý, dil, hemişe jebr-u jepaýa tahammyl et,
Sanma jahanda her kişiniň bir belasy ýok.

79

Hyrkaýy-yrfandan et, zahyt, başyňa täçlik,
Ger dilärsen görmiýe sen tä ebet mätäçlik.

Jurgaýy-yşky mejazy noş eýle sydk ile,
Tä hakykatdan ýaňa ýol bula sen magraçlyk.

Nebsiñi ten hanasynda çek kanagat genjine,
Kim seni esrary-gaýba ergüre bu açlyk.

Jäht edip didara ir, çekme beriýe zähmetin,
Edewer Kābe towabyn, etmeden Haçjaçlyk.

Niçe bir nāhak ýere ganlar döker sen zulm ile,
Bar ise aklyň gel eýle nebsiñe haçjaçlyk.

Naý kibi iñle durunyňdan, kow bilbil nalasyn,
Gumry kibi «Dost, dost!» diý, eýleme dürraçlyk.

Atlasyna berme sen Mähri emiriň, paryg ol,
Derwüşin ýeter atlasy arypa diýbaçlyk.

80

Dameni dilberden edeli başyma täçlik,
Hamdulla, kimsiýe görkezmedim mätäçlik.

Ruhlary nutgynda şah mat olmadan jan üzem,
Älem içre bar ise anjak ola lejlaçlyk.

Täjir-yşky olaldan şähri-dilde her zaman,
Gaýrylar sim ile zer, men jan bererem paçlyk.

Men keman ebrularyň göreli gurban olmuşam,
Gamzasy tirine synam etmişem owmaçlyk.

Tä ebedi zulmat şebinde galmyş idim dostuň,
Mahy-taby husnunyň ger etmese yhraçlyk.

Zähri-hijr ile heläk olmuşdy çohdan jan-u dil,
Lutf edip şirin lebi, ger etmese gallaçlyk.

Bir gada bermiş durar ruhuna yşky Mähriniň,
Görmez ol tä haşra deň ruýy-jahanda açlyk.

Bigünä aşyklary öldürmek istär zulumle,
Çeşmi hunriziň ki heý, diý, etmesin Haçjaçlyk.

81

Süleýmanyň adyna düzülen gazal

Sin   Sen ruhy-rowan, eý, jany-dil merduma jan anjak,
Güli-ruhlaryňyň şowky gün kibi aýan anjak.

Lam   Läleýi-haddyňy bilbil gülşende görüp idi,
Älemde güli-ter çoh bu gunça dahan anjak.

Ýa   Ýaýlaňle husnuňy her kim göre diýr: «Şah-a,
Kendusy durar gulman, ýaýlagy huban anjak».

Mim   Meýlim saňadyr, janym gurban ýoluňa janym,
Gerçe ki sözümiň bu gaýrysý ýalan anjak.

Elip   Itiňle işigiňde çün her gije hemdemdir,
Yzzat ise Mähriýe ýeter bu heman anjak.

Nun

Ne wagty-ferruh, döwrany-älem bu deme haýran,
Mün jana deger bir an, ne hoşja zaman anjak.

82

Gullukdan olmuş idik gerçe aşyk,
Behamdylla ki hoş görkezdi Halyk.
Ne söz söýlendise hakynda sadyk,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Ýaşyl diba geýmişler çemenler,
Ýakarlar simi kandyl ýasemenler,
Her tarapy gül-u, serwi-ýu semenler,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Kenary sapy-juýy arguwanlar,
Akar her ýañada ab-u rowanlar,
Demaga bu bagyşlar jana-janlar,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Howasy mugtadaldyr, suwy köwser,
Daragty narwanle serwi-ýu ar-ar,
Oty-reýhan-u sünbül, häki-anbar,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Biter derýasy içre niluferler,
Ruhy zerdi berer yşkdan habarlar,
Gülüstanlar, teperrüçgäh ýerler,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Ýapylmyş bir seriri aly eýwan,
Ýaşyl ýapraklar olmuş aňa saýawan,
Içindedir onuň ol şahy-döwran,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Çü şahyň beýtini magmur gördüm,
Içinde bark urar ol nury gördüm,
Oňa sap baglamyşlar hüýri gördüm,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Ki bir hurşyt mahy talgat jebindir,
Haddyn kim görse diýr kim ýasmindir,
Tyraf köý san, huldý-berindir,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Lebi ýadyna olmuş germ läle,
Durar ýek pa, tutar elde piýala,
Gurardy üstüne haýmaýy-wale,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Pür olmuşdy gül ile sahny-gülşen,
Gabagy dolduryp tutmuşdy sowsan,
Çemen soltany güldür wejhi-ahsan,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Düzetmiş toty, gumry çeňine çeň,
Nowada saza tutmuş guşlar äheň,
Eline bada almyş läle gül reň,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Terrennumlar kylardy onda bilbil,
Sapasyndan diýdi handan olup gül,
Surahy mul demidir ne tahammyl,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Kamu eşjar jemg olmuş bu jaýa,
Ferehden her biri kurs erdi Aýa,
Melek salmyş meger üstüne saýa,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Güle nerkes turup süzmüş gözünü,
Açylmyş gunçalar düzmüş ýüzünü,
Budur ferdöws bagynyň gezini,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Çiçekler wejde gelmiş, eýlemiş hoş,
Kimi serhoş olmuş, kimisi hamuş,
Bular hoş yşk aýagyn eýlemiş noş,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Emiri-aşykany-gül bu garanful,
Biter onda melewşe, nerkes-u gül,
Güle garşy ede efgany bilbil,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Eger aklyň bar ise, dogry tut rah,
Baradyr almaly bakjaýa ki gäh,
Agaçlar saýa salmyş saňa hargäh,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Ne dil ile kylam takryr any,
Diñilmez haşra deň onuň beýany,
Bulunmaz sert-ser gezseň jahany,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Ýapylmyş anda bir şahana hammam,
«Ýañy hammam» diýrlermiş aňa nam,
Hem olmuş, Aý-u Güneş sakfyna jam,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Suwy-jullaba meňzär, howzy dürdür,
Malamal olmuş, içi ab-u güldür,
Diýary Rum içinde şimdi birdir,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Eý çekdiň bu döwür onuň jepasyn,
Göreläň bary bir kerre wepasyn,
Süreläň imdi zowk ile sapasyn,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Zehi wagt-u, zehi zowk-u, zehi dem,
Ferehler geldi-gitdi gussa-ýu gam,
Diýeýin jan ile men dagy her dem,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Lädik.

Zehi farhunda talyg munda her gäh,
Mukym olar bu jaýa sal-u ba mah,
Ki geçmiş ömrümüz haýp-a, hezar, ah,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Dogalar eýle Mähri şähriýara,
Ki onuň lutfundan erdik bu diýara,
Ki gördük gizli genji äşgäre,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

Kerem känidir ol şäherler emiri,
Ki toprakdan göterdi her pakyry,
Huda olsun ilähi destgiri,
Ne hoş ýaýlak imiş bu şähri Ladyk.

83

Olmasyn agýar ile ýary, Ylahy, kimsäniň,
Artmasyn günden güne dert ile ahy kimsäniň.

Gijeler naý kibi nalan eýlerem, gündiz pygan,
Olmasyn mençileýin haly Ylahy kimsäniň.

Astanyndan meni meng etme, nasyh, dilberin,
Käbeýe ýüz sürejek, galmaz günähi kimsäniň.

Zahyd-a, aýyp eýleme dil berdigim dilberlere,
Olmamak bunlara olarmy negahy kimsäniň.

Husn iline şah olalydan ýykar dil şährini,
Beýle zalym olmasyn hiç patyşahy kimsäniň.

Gäh zülpi haýyl olar ruhlaryna gäh hatty,
Galmasyn, Mähri, sahap içinde mahy kimsäniň.

Oldy heňňamy-bahar erdi demi gülzaryň,
Imdi dil bilbili örtär demidir, gel, zaryň.

Baralyň suhan gülüstanyda tomaşa edeliň,
Surury panaryny salyndygyny dildaryň.

Daňa ýüz şeba-şed (?) ola bir ruhy-gül gunça lebe,
Çekmişüz jebri-jepasyny hezaran haryň.

Synamyz dep kylyban kamatymyz çeň edeliň
Diňlesin ýar mukamaty ne diýer edwaryň.

Muddagy olsa jahan halky kamu bize ne gam,
Ger biziňle ola bir zerre wepasy ýaryň.

Dameni-wasly habybyň hele girsin elime,
Tutmuşam tyg belasyna boýun agýaryň.

Gerçe nogsany gazal sen lebi ýary akajak,
Totýýy mat eder, eý, Mähri, şirin güftaryň.

Bu makamyň ismini gerçe diýmişler Gönijek,
Dillere berer haýat aby-rowany Gönijek.

Gülüstan etmiş bu arayı seraser nowbahar,
Hana ber hana müzeýýin eýlemiş reňin çeçek.

Oty-sünbül, häki-anbar, aby-köwser, halky-hup,
Jennete meňzetdim ony men heman dem görijek.

Ruzy-şeb elhan okyr bilbilleri hoş şowkle,
Gül kibi güler köňül, güwşe sedasy irejek.

Astanyny edep etdik zyýarat etmäge,
Ýüzümüz sürdük gadam basdygy ýere girejek.

Bir azyzyň bu makamydyr, ki, Mähri, sydkle,
Jan-u dilden bir muhypby, sen-sen anyň girejek.

Muzdyna ak şemsi diniň ber salawat, kyl doga,
Gutarar usýandan ol seni, hümmet edijek.

86

Çekmişem hetden aş a jebri-jepasyn pelegiň,
Görmedim zerre gadar mähr-u wepasyn pelegiň,
Sürmedim, neýläýin, zowku-sapasyn pelegiň,
Ah elinden pelegiň, dat elinden pelegiň.

Mähnet-u, derd-u bela ile gözüm ýaşlar eder,
Hesret-u, hijr-u jepa ile dilim başlar eder,
Nädeýin maňa pelek ummadygym işler eder,
Ah elinden pelegiň, dat elinden pelegiň.

Artdyrar nala ile şam-u säher zarymyzy,
Agladar bizi, ne hoş güldürer agýarymyzy,
Ah-u efgan ile her dem geçirer kärimizi,
Ah elinden pelegiň, dat elinden pelegiň.

Hemdemi-gussa-ýu gam eýledi döwran bize,
Rehm edip lutfuny görkezmedi bir an bize,
Pür eder käseýi, her dem içirer gan bize,
Ah elinden pelegiň, dat elinden pelegiň.

Her kimi görse onuň gül kibi ýüzüne güler,
Soňradan hary-jepa, tygle bagryny diler,
Ne özi köýüner, öser, ger ne hüý, ýaşyny sylar,
Ah elinden pelegiň, dat elinden pelegiň.

Görmedik bir güli gülşende ki solmaýa pelek,
Sanma bir kimse ki etdigini bulmaýa pelek,
Bu jahan baky degil saňa-da galmaýa pelek,
Ah elinden pelegiň, dat elinden pelegiň.

Nije sagymyzy ýoluňda heba eýleýe sen,
Nije bir ähle jepa, jähle wepa eýleýe sen,
Mähriýi öldürejek, kime jepa eýleýe sen?
Ah elinden pelegiň, dat elinden pelegiň.

Gözümüz ýaşyny döndürdi biziň ganlara,
Bir nepes derdimiz ergürmedi dermanlara,
Hesret etdi bize uş söýgüli janarlara,
Ah elinden pelegiň, dat elinden pelegiň.

Habybym, nakgaşy-roýuňdan köňül boldy musawwarlyk,
Jemalyň aftyabyndan jahan doldy münewwerlik.

Ajapmy lagly-nabyňdan sengi ýakut reň alsa,
Dahanyň nuktasyndan dür bolupdyr çün müdewwerlik.

Egerçe bu durar her dem Hotanyň müşki älemde,
Saçyň buýundan ermişdir oňa dagy muattarlyk.

Huda halk etdi älemde, weli gül ýüzli dilberler,
Seniň zatyňda jemg etmiş gözellig, täzelik, terlik.

Rakybyň lap urup diýrmiş «Any öldürerin bir gün»,
Är ise, gelsin ol namart, oňa görkezeýin ärlük.

Nola meýdany-yşkyňda seniň, jan oýnasa, Mähri,
Ki tyg oldy oňa gamzaň, eder zülpüň-de çemberlik.

Depele, eý, rakyp, gel meni tek,
Dameninden habybymyň el çek.

Gapysyndan haçan gide sen, ah,
Meger Alla ylla seni tiz çek.

Meni öldür, rakyba rehm et ýar,
Budur adatyň, eýu, gökjek.

Kime halym diýremse hakyňda,
Biwepa diýrler idi hep gerçek.

Mähriýi gamzaň etdi ganyna gark,
Dostum ýarasyna gel nemek ek.

89

Dil berdim ise saňa, eý, jan, beýlemi gerek?
Her demde çeşmiň eýleýe gan, beýlemi gerek?

Terk etdiň, etmezem diýrken, mübtelaňy, ah,
Huplar içinde ähd-u aman, beýlemi gerek?

Kowluň meniňle köňlüm alynçamydy, eý, ýar?
Döndere sen ýüzüňi rowan, beýlemi gerek?

Sen biwepaýy söýdümse, kapyr olmadym,
Näz-u, ytab-u, jebri-heman, beýlemi gerek?

Biçäre, Mähri, müşderiken kamu enas,
Bende etdise saňa zaman, beýlemi gerek?

90

Diýdi dilber: «Ýapaýyn köňlüni sen weýrananyň»,
Men diýdim: «Jan mülkiýetine hökmi bar janananyň».

Kyssaýy Mejnun ile Leýliýi bilerdik ýakyn,
Halyna baksaň, habybym, bu dili diwananyň.

Tutaşar şemiň zypany mejmeriň köýner özi,
Ýandygyn gördükçe ruhsaryňa men perwananyň.

Yşkdan paryg olan diller ne bilsin halyny,
Tutaşyp hijr ataşyle gije-gündiz ýananyň.

Çün saba peýki getirdi ýar köýünden eser,
Müjdegany jan gerekdir, Mähri, bu şükrananyň.

91

Ruhlaryň naryle dil ýandy, kebab oldy ýürek,
Çeşmiňiň kasdy eger jan ise, alsyn tizräk.

Ýaralar urdukça gamzaň synaýy-mejruhyma,
Dökmese silaby-eşkim bary üstüne nemek.

Dostum, jebr-u jepadan öldürerem diýrseň meni,
Degme bir dert ile ölmez, aşygam men jany bek.

Huplar zülpi höwesine ýeler çohdur weli,
Ýok durar ylla meniň kibi ýele bermiş emek.

Kylmadyň bir gün habybyň zülpüne hemser meni,
Neýleýälim bu jahandyr saňa-da galmaz pelek.

Jan-u dilden oldy bir mahruýa, Mähri, mübtela,
Janydyr bir kimsäniň kim adyny olmaz diýmek.

92

Salaldan boýnuma halka kemendi-zülpi müşkünüň,
Syýa bagt olmak oldy kär-u bary jan misginiň.

Gözüm ýaşyny gan etdiň, meni biakl-u jan etdiň,
Weli men hastadan, eý, dost, hergiz kesmediň kiniň.

Rakyb-a, meni meng etme nigaryň häki-paýyndan,
Eger meng eder iseň, bil, ne diniň bar, ne aýynyň.

Ölünçä çünki el çekmez köňül dildary-mährinden,
Şypa bermez maňa hergiz seniň, eý, şyh talkynyň.

Görelde Mähri, haddyňle semen simaňy, eý, mahru,
Başyndan çykdy söwdasy güli serw ile nesriniň.

93

Gamzaň hadaňken, ýaý gaşyň, tä çekdi peýkanyňa deň,
Atdy, geçirdi synadan aşyklaryň janyňa deň.

Boýnuna çeşmi aşygyň zünnary zülpün baglady,
Şimdi görüň ol kapyry kast eýlär imanyňa deň.

Jarup olar kirpiklerim bazara gitdikçe habyp,
Suwlar gözümiň ýaşlary rahyny dükanyna deň.

Budur ajap kim ol keman ebrusy tirin atmadan,
Ýasyna gurban olmaga janym gider ýanyna deň.

Gitdikçe her dem ol senem synam nyşanyň atmaga,
Ýüzüm sürerem yzyna tä oky meýdanyna deň.

Tazysy, tarlasy sanyp, dolandy köýüňi rakyp,
Bir kesme urdum ol doňuz tä gitdi ormanyna deň.

Çün andalyby sen bu gün gül ýüzli ýaryň Mähriýe,
Barmady nalan etmäge dilber gülüstanyna deň.

94

Gel-gel, eý, dilber ki sen-sen tende jany kendimiň,
Seniň ile şat olar ruhy-rowany kendimiň.

Iýdigim dert, içdigim gamdyr, enisim gussa ýar,
Sensizin niçe geçer, gör, bu zamany kendimiň.

Dil ne çekmişdir Züleyha weş belayı hijr ile,
Eline girinçä sen Ýusuby säni kendimiň.

Kamatym çeň oldy, ten bir gyla döndi rasty,
Eýleýinçä ah sen muýy miýany kendimiň.

Dost Mejnun olaly Leyli saçyň söwdasyna,
Gör, ne çykdy äleme nam-u nyşany kendimiň.

Gördüğine meýl eder dil, ümsüm olmaz nedem, ah,
Kendu kendimdan geler maňa zyýany kendimiň.

Jan bere hijriňde, Mähri, mähriňi terk etmeýe,
Çüýreýip ger häk olursa istuhany kendimiň.

95

Matlagy-husnuň kibi bir burjy-agla görmedik,
Mahy-ruhsaryň kibi bir şemsi-garra görmedik.

Çoh jahan gülşenlerin seýr etdik, emma rasty,
Münteha kaddyň kibi bir serwi ragna görmedik.

Görseler bu nuktaýy-husnuň Keraman-Kätibin,
Diýeler kim «Alla, Alla, beýle enşa görmedik».

Sünbül-u gülpuşlar çohdur jahan mülkünde leýk,
Bu gülälek kibi bir zülpi semensa görmedik.

Haýýy eder bir demde müň azmy-ramym olmuşlary,
Hak biler kim beýle enfasy-Mesiha görmedik.

Dil garybyn gerçe bent etdi howaýy-zülpi dost,
Ah, kim, jan gutarar biz mundan asla görmedik.

Gerçe, eý, Mähri, jahanda gunçaýy-leb mahbuplar
Çohdur, emma biz munuň manendi katgan görmedik.

Nola, begim, görmekden bizimle ýar olsaň,
Gözeller içre ne bar sen bir ygtyýar olsaň.

Wepa kylam diýmişdiň jepalaryň çekene,
Nazyryň olmaz idi ähde berkarar olsaň.

Gamyňle sen dagy bilseň näler çeker aşyk,
Bu jebri etmez idiň talyby-didar olsaň.

Bahar pasly-ýu gül döwri, gunça älemdir,
Demidir imdi, eý, dil, sen dagy hezar olsaň.

Jahanda yzz-u sagadat ýetirdi Mähri saňa,
Aýagy topragyna dilberin gubar olsaň.

Ýene dil murguna däne döker, ne haldyr zülpüň,
Meger jan boýnuna halka salar, muhtaldyr zülpüň.

Kamar serwi üzre çykmyşdyr, görüner turraň astynda,
Jemalyň gülüstanyndan egelmiş daldyr zülpüň.

Egerçe çeşmi-hunriziň içer nähak ýere gany,
Weli katlyna uşşakyň eken fil-haldyr zülpüň.

Diýeris byraklada uşşaky meger husnuň kyýamatdyr,
Ki akl-u, din-u dil alar, begim, deçjaldyr zülpüň.

Howaýy-zülpüniň Mähri, dagy geçmez höwesinden,
Ki ony ýel kibi ýeldirdi niçe mahy-saldyr zülpüň.

98

Tahsyl oldur ki aşyk magşuga ola wasyl,
Hasył budur jahanda tahsyldan ne hasyl?

Juýy-kenara her dem seýr eýle, ol rowana,
Eýýamy-nowbaharyň tiz geçer, olma gapyl.

Döwlet onuň ki bu dem ruýy-nigara garşy,
Noş ede sagary mul mahy-tap ola maşagyl.

Efsana ile, zahyt, genji-ryýada galma,
Gamnäki janu-dilden mul dep eder, bela bil.

Efganlar etdiginçe şamy-säherde her dem,
Sahny-çemende güwş et, Billa ne diýr biläbil.

Dulap weş nigaryň gördükçe gülüstanyn,
Kyl eşki-çeşmim ile häki rehini pür gül.

Engama geldiň, eý, dost, bir posa ber lebiňden,
Mahrum kylma lutf et, şeýlilla etse saýyl.

Boýnuna Mähriniň gel sal zülpi-anbarynyň,
Diwanaýa biler sen lazym durar seläsil.

Arz etdi gülşene ýene ruhsary-ýar gül,
Hamuş olma ki sagyn, eý, murgyzar gül.

Sähra ýüzüni tut, geçer eýýamy-nowbahar,
Pöwt etme pursaty ki degil berkarar gül.

Safy meý ile, saky, getir jamy-sagary,
Bilbili-terennum ile geçer gülgüzar gül.

Gül möwsümünde gülşene gel, aýyşy noş kyl,
Destinde deste-deste tutar her nigar gül.

Nerkes gözüň hyýaly-le sermest, sebze-de,
Gunça tebessum etmäge uş intizar gül.

Döwran bahary bir gün erer kim hazan olar,
Owragyny kylar, heder et tary-mar gül.

Ömrüni hoş geçir ki geçer, Mähri, döwri-gül,
Diýr sen ki «Hany bilbil ýa nowbahar gül?».

Gitmäge azm eýlemiş sen, ah, şahym, gitme gel,
Gorkaram kim saňa täsir ede ahym, gitme gel.

Kylma mahrum hany waslyňdan dili saýyllary,
Astanaňdyr bu gün puştu-penahym, gitme gel.

Gerçe kim yşkyň ýolunda jürmi çohdur aşygyň,
Men seni söýmekden özge ýok günähim, gitme gel.

Çenberin çarhyň ýykar nary-şerarym dostum,
Älemi zulmatda goýar dudy-syýahym, gitme gel.

Tagy-ebruňsyz sujut etmez biler sen ähli-yşk,
Ähli yslama ýazykdyr kyblagähim, gitme gel.

Gün jemalyňdan münewwer olmuş eken jany-dil,
Zulmaty gamda goýma Mähriýi, mahym, gitme gel.

101

Gördi çeşmim ýene bir şahy-jahany, ne gözel,
Söýdi janyň ýene bir huby zamany, ne gözel.

Gerçe gülşende eken çoh biter serwi-sehi,
Rasty bu senemiň kaddy-rowany ne gözel.

Bitmedi bagy jahanda dagy hiç bitmeýiser,
Ruhlary güller ile gunça dahany ne gözel.

Kirpigi oklaryn atmaga köňül potasyna,
Bu gözi ahunyň ebruýy-kemany ne gözel.

Her ki gördise jemalyn diýdi tahsynlar aýdyp,
Mähriniň haky budur, ruhy-rowany ne gözel.

Eý, dost, seni ýar wepadar ola sandym,
Bilmezlik ile, gör, ki niye otlara ýandym.

Ynanmaz idim kimseýe ol dem diýse elhak,
Ýalan dilige aldanyp eý, ýar, ynandym.

Dur etme tapuňdan meni agýar sözi ile,
Allaha goýdum any-ýu men saňa daýandym.

Gözýaşy kibi sen-de nazardan düşersiň,
Derda-ýu, daryga-ýu hezar ah, ependim.

Müň ýola jepañ ile bu jan holkuma geldi,
Çykamaz neden men, huw, bu älemden usandym.

Bir muýuňy bermez bu jahan mülküne Mähri,
Walla-ýu billa, ynan kim budur andym.

Eşidip şirin sözün ol lagly-gandyndan meniň,
Hak biler kim gitdim ol dem kendi-kendimden meniň.

Şadam, ol janan, meger, efganym eşidip diýmiş:
«Gitmemiş yşkym dagy bu dertmendimden meniň»

«Zülpüne dolaşdy dil murgy» diýdim. Dilber diýdi:
«Ki heder kyl, kimse gutulmaz bu bendimden meniň».

Diýdi: «Misgin senmisiň zülpüm giriftary heman,
Niçe janlar boýny baglydyr kemendimden meniň».

Ger size janan gerekse, jan beriň, janan buluň,
Gapyl olmaň mübtelalar uşbu pendimden meniň.

Mushafy husnuň haky çün bir nazar kyl halyma,
Haky häzir gör, begim, gorkmazsaň andymdan meniň.

Mähri, sen kylma şikaýat desti-jebri ýardan,
Her ki gelse, hoş geler maňa ependimden meniň.

104

Eý, jahan halky, biliň kim ýardan men dönmezem,
Serwi-kaddy, läle-hatty dildardan men dönmezem.

Küpri-zülpünde habybyň yşk-le jan bermäge,
Gelmişem Mansur weş berdardan men dönmezem.

Dilruba äht eýlemişdim «Ýoluňa janym berem»,
Dostum, walla, ol ykrardan men dönmezem.

Zahyd-a döndüňse ger ýardan sen nar üçin,
Ýanaýyn ol nara men, ol ýardan men dönmezem.

Janyna kast eýlemiş hunriz çeşmiň Mähriniň,
Bereýin müň jany-se ol hunhordan men dönmezem.

Bulmadym bir gün wepa, söýgüli ýarymdan meniň,
Geçmedi bilmem nedir döwlet kenarymdan meniň.

İňlärem tä subh olynça, nalam eşitmez habyp,
Gerçe älemler dolupdyr ahu-zarymdan meniň.

Umama, eý, dil bilbili ol gülden eken rehm kim,
Ýeg onuň katynda bir hary, hezarymdan meniň.

Şem kibi ýandygym hijriňde görüp, ähli yşk,
Jan berer perwana weş almaga narymdan meniň.

Jany ber janan ýolunda, ýary kes agýardan,
Ýogsa, eý, Mähri, nolar älemde barymdan meniň.

Bu gün şadan-u handanam ki murda jisme jan buldum,
Köňül mülküne çün şahy-emiri kamyran buldum.

Bu eşki-sil jeýhunym, goý, Bahry-Nil olsun kim,
Kenarynda kaddyň kibi sehi serwi-rowan buldum.

Dep-u çeň rubap ile demidir aýş-u noş edem,
Wysaly-ýarle çün kim şeraby-arguwan buldum.

Nigara, tä halas etdiň meni girdaby-hesretten,
Ferehden şadyman oldum, belalardan aman buldum.

Teşebbuh edeli Mähri haddyňa werdi-humraýy,
Çemende läläniň bagryn hesedden doly gan buldum.

107

Melewşäm, hattyň-u husnuň baharym,
Heman besdir maňa söýgüli ýarym.

Jemalyň bagyn edelden tomaşa,
Jahan bagyna ýokdur ygtybarym.

Ruhuň güldür maňa, gunça dahanyň,
Haddyň bergi-semendir gülgüzarym.

Tapuňa bende olaldan jan-u dilden,
Eliňe bermişimdir ygtyýarym.

Iki älemde ýaryndan Ilähi,
Aýyrma Mähriýi, perwerdigärim.

108

Çün bir nepes oldum saňa men bende ki hemdem,
Älemde neçün bes çekerem ölmek üçin gam.

Gorkuzma meni nary-jehim ile, eý, nasyh,
Ahym şererinden ýanar otlara jähennem.

Öldürse gerek meni hyýaly-lebiň, eý, dost,
Bu hastaýy dile kylmazsaň zerre gadar em.

Gamzaň ne ajap ýüregime ýaralar urdy,
Waslyňdan erişdir medet, et ýaraýa melhem.

Eý, dost, meniň halyma lutf et, nazar ile,
Jan holkuma erişdi, heman kyldy, depredem.

Jürmüne ýakyp Mähriýi dur, etme tapuňdan,
Olmaz bu jahanda çü günä işlemez adam.

109

Hesretiňden suratym zerdi aýandyr lajerem,
Pyrkatyňdan gözlerim ýaşy rowandyr lajerem.

Hemdemim ahym olupdyr, munysym, gözüm ýaşy,
Kimse bilmez halymy, derdim nahandyr lajerem.

Nije Perhat olmasyn yşkyň beýewanynda dil,
Gije-gündiz zikri sen şirin zybandyr lajerem.

Çünki soltan oldy dil tagtynda yşkyň, dilber,
Serbe-ser jan mülküne hökmüň rowandyr lajerem.

Ol keman ebruňa janym nije gurban etmiýem?
Gamzaň oklaryna çün synam nyşandyr lajerem.

Bende dil, jan-a, tapuňdan hergiz azat olmasyn,
Kim hyýalyň köňlümiň tagtynda handyr lajerem.

Bar ise müşkin saçyň buýundan etmişdir güzer,
Ki ol howa ile saba anbar-feşandyr lajerem.

Ýykma köňlün aşygyň, uýma rakyba, dostum,
Çün biler sen iblisiň sözi ýalandyr lajerem.

Hamdulla, bezmi husnuňda habybym Mähriniň,
Sagry çeşmi lebiň eksile gandyr lajerem.

110

Husnuňyň üstündäki ol mah haky çün, begim,
Jan-u dilden bende kim men şah haky çün, begim,
Her sähergäh etdigim bu ah, haky çün, begim,
Sadygam ýoluňda men Alla haky çün, begim.

Kybla ýüzüňden olynça ýüzümi döndermezem,
Berseler bir kyblaňa iki jahany bermezem,
Gerçe aýlar, ýyllar oldy, men ýüzüňi görmezem,
Sadygam ýoluňda men Alla haky çün, begim.

Eýledim seni söýelden gaýrylardan dil bări,
Diýmediň bir gün ki: «Heý, biçäre misgin, gel bări!»,
Günde mün gez gamzaň ursa ýüregime hanjary,
Sadygam ýoluňda men Alla haky çün, begim.

Döndürersem ýüz ýüzüňden, kybladan dönsün ýüzüm,
Senden aýryga nazar kylsa, diýrem çyksyn gözüm,
Seni söýeliden, päheý, kapyr, saňa budur sözüm,
Sadygam ýoluňda men Alla haky çün, begim.

Eý, meni Mejnun kibi yşkyle şeýda kylan,
Men seni söýmekde gerçek aşygam, sanma ýalan,
Aýbym çoh, söwdüгим, «Walla-billa» ynan,
Sadygam ýoluňda men Alla haky çün, begim.

Gamzaňyň peýkamy synamda aýandyr, dostum,
Halymyz hut gün kibi saňa aýandyr, dostum,
Ýoluňda jan bererem, bu niçe zamandyr, dostum?
Sadygam ýoluňda men Alla haky çün, begim.

Razyýam, jan-a, gerek aglat, gerek güldür meni,
Dönmezem senden, gerekdir gör gerek öldür meni,
Mähriýem yşkyňda dagy niçe ýyl ýeldir meni,
Sadygam ýoluňda men Alla haky çün, begim.

111

Destgir ol bu men uftadadan eý, käni kerem,
Ki kerimi zat olanyň şanydyr yhsan kerem.

Dergähiň dary şypa oldy çü bimarlara,
Senden erdi kamu dert ähline derman kerem.

Dil-u jan hastasyna lutfuň ile eýle alaç,
Ki erer syhhata lutfuň any aň kerem.

Adlyň aby nola dili-teşnelere berse haýat,
Ki berer murdaýa Isa nepesiň jan kerem.

Hakka minnet gadamyň basdy ýüzüm üzre bu dem,
Hamdun lilla hoş ediser ýene döwran kerem.

Nur ile şähri-Amasyýany magmur ede sen,
Ýapasar adlyň ile her dili weýran kerem.

Mähri uftadaýa rehm et demidir lutf ile,
Destgir ol oňa adlyň-le gel, eý, käni kerem.

112

Dili ýetir, ýaka, endijigim,
Jany ýetir, ýaka, endijigim.

Ýüregim ýarasyna waslatyňyň,
Merheminden ýaka, endijigim.

Ne çeker jebriň ile hasta dilim,
Halyna bir bak-a, endijigim.

Çohdan yşk iline men bende,
Bermişimdir ýaka, endijigim.

Unudarsyň belaly Mähriýi,
Seni goýdum Haka, endijigim.

Diýdi janan «Terk kyl ýolumda jan». Diýdim: «Beçeşm!»,
 Diýdi: «Çeşmim hunydyr tiz ol». Heman diýdim: «Beçeşm!».

Diýdi: «Ebruýy-kemanym atsa gamzam tirini,
 Synaňy her dem oňa eýle nyşan». Diýdim: «Beçeşm!».

Diýdi: «Serwi kaddymyň gelse hyýaly didäňe,
 Gözleriň ýaşyn rowan eýle rowan». Diýdim: «Beçeşm!».

Diýdi: «Laglym ýadyna jan mejlisinde mä hazar,
 Noş kyl dil sagaryndan doly gan». Diýdim: «Beçeşm!».

Diýdi kim: «Gel, itlerimden ýat olma bir nepes,
 Astanam köşesinde tut mekan». Diýdim: «Beçeşm!».

«Mähriýe bir posa engam et» diýdim. Dilber diýdi:
 «Sen-de gel şükрана teslim eýle jan». Diýdim: «Beçeşm!».

Düşmüşem derdiňe, jan-a, derde derman isterem,
 Dostum derdiň ýeter, derdime derman isterem.

Gülüstan husnuňy dur etme çeşmimden, şah-a,
 Andalybam gül ýüzüň şowkunda nalan isterem.

Bu dili-şurydanyň tagtynda soltan bolmaga,
 Bir seniň kibi ýüzi gül, bergi handan isterem.

Dostum köýünde men hara-heman yzzat ýeter,
Itleriň-le bir gije köýünde myhman isterem.

Gamzaňyň tirine Mähri synasyn kyldy nyşan,
Gaşlaryň ýasyna, jan-a, jany gurban isterem.

115

Ömür wepa eder eken, jahany hoş göreliň,
Bahar pasly erinçä hazany hoş göreliň.

Getirdi jebri-jepasyn dile hyýaly-habyp,
Bize hemişe budur armagany hoş göreliň.

Niçe söýeliň ony, kim söýe ol gaýrylary,
Muhabbeti biziň ile olany hoş göreliň.

Rakyby kendiýe mährem edindi aşyky-ýat,
Ol onuň ile hoş olsun, biz ony hoş göreliň.

Ne gül galar, ne hu bilbil, ne nowbahar-u hazan,
Jahan-le gel, eý, Mähri, bu jany hoş göreliň.

116

Göter, getir meý, saky, bahary hoş göreliň,
Erişdi wagty-şekufe, kenary hoş göreliň.

Akmyrat Berdigylyjowyn çeken suraty.

Bu gün ki möwsümi güldür çemende bilbil ile,
Huruş-u nala kylp ahy-zary hoş görelîñ.

Goýmaz gülüñ nädelim damenini elden har,
Gülüñ ryzasy çün bary hary hoş görelîñ.

«Ýoluña tuhfa getirdim, begim, bu jany» diýdim,
Diýdi: «Getir sen eli boşda bary hoş görelîñ».

Jahan-u jany rowan et ýoluna, Mähri, habyp,
Edem diýmiş saña bu ygtybary hoş görelîñ.

117

Gördüm ýüzüñi, ah ile efgandan el ýuwdum,
Sordum lebiñi, çeşmeýi-haýwandan el ýuwdum.

Gözüm görelî sidre kaddyñ müntehasyny,
Jan gülşeninde serwi-huramandan el ýuwdum.

Guwwas olaly ol senemiñ yşky bahryna,
Bahry-muhyta bakdym-u ummandan el ýuwdum.

Lagly-lebiñle dişleriñiñ waspyn eşidip,
Hakka budur ki dürle merjanden el ýuwdum.

«Öldürmesin eken dagy gamzañ-diý-Mähriýi»,
Men huny gözleriñ görelî, jandan el ýuwdum.

Gün ýüzüň oldy gözümden ki nahan iki gözüm,
Garaňky oldy maňa uşbu jahan iki gözüm.

Diýmediň: «Bu dagy aşuftalarymdan biridir»,
Sürünerem ýoluňa bir niye zaman iki gözüm.

Bagy-husnuňda görüp muddagy didelerim,
Oldy ganly ýaşy ile şady rowan iki gözüm.

Gözümiň suwlary her janyba bagy tovlanar,
Her haçan seýr ede sen serwi rowan iki gözüm.

Gözüme nury erişsin, ýene köňlüme surur,
Göreýin gün ýüzüňi bir dem aman iki gözüm.

Hupken eýle wepa ýoluňa janlar berene,
Beýle galmaz bu gözelligde heman iki gözüm.

Maňa rehm etse gerek ýar diýdim agýara,
Mähriýi eýleme «Billa!» ýalan iki gözüm.

Gör, niye derde ýesir olduň, eý, biçäre başym,
Bolmadym galdy seniň derdiňe bir çäre, başym.

Topragyň çün ki gözüň ýaşyla ýugrulmyş ezel,
Biz oňa neýläliň, eý, ýüzüsi gara başym.

Biwepa ýara köňül berdim-u bilmezlik ile,
Kendi elim ile atdym seni otlara başym.

Waý, eger güldüre duşmanlarymy ýar maňa,
Kylalar tagna daşyla seni mün para başym.

Ýüzümi häk edeýin gitdigi ýollara habyp,
Seni hemser edeýin basdygy daşlara başym.

Göre dursun bu gözüm bary ölünçä ýüzüni,
Kepeniň boýnuňa dakyp bere, ýalbara başym.

Bilmezem bagty-syýahymle nije aglyýaýyn,
Seniň gamhanalaryňda ýene awara başym.

Muddagy nukteler ile synamyň gussalary,
Mähriýi öldüre bir gün, seni gutara başym.

120

Nigar ruhларыny lälezara meňzetdim,
Melewşe saçларыny müşkbara meňzetdim.

Jemaly-gülşeni gördüm-u diýdim elhak,
Şekufe ile müzeýýin bahara meňzetdim.

Çemende kamatyny gördüm ol gülendamyň,
Gözünü nerkes-u boýun çynara meňzetdim.

Sefineýi-dili gark edijek gözüm ýaşy,
Habyp damenini men kenara meňzetdim.

Dilinde şam-u säher Mähriniň budur zikri,
Wepasy ýok senemi ruzygäre meňzetdim.

121

Niçe bir hijriňle edem ahy çohlar, söwdüгим,
Ahym ody ýakdy mehr-u mahy çohlar, söwdüгим.

Dürli-dürli, dilber-a, jebri-jepañ ile meni,
Kasdyň öldürmekmidir «Billa!» çohlar, söwdüгим.

Her ne ýüzden jebir edersiň biz hu ýüz döndürmeris,
Sen dagy häzir göre Alla çohlar, söwdüгим.

Dostum lutf eýlegil, agýarle seýr eýleme,
Diýiň olmasyn mülk hemrahy çohlar, söwdüгим.

Heý, heder kyl, dostum, Mähriniň ahyndan sagyn,
Ahy ahenden geçer walla çohlar, söwdüгим.

122

Aýra düşdüm habybymdan Huda görkezmesin,
Oldugym serwi belendimden jyda görkezmesin.

Lagly-nabyndan meni mahrum kylsyn,razyýem,
Segi rakyba wasly-hanyndan ata görkezmesin.

Ýüze-ýüz ýara mukabyň olmasyn deň aýyna,
Kendi-özün gizlesin ol bihaýa görkezmesin.

Kanda bir huby görerse, bizden artyk jan berer,
Aryfana zowk edip, zahyt ryýa görkezmesin.

Dostlar «Billa!» Diňe ol söwdügim dildara kim,
Mähriýe jebir edip, agýara wepa görkezmesin.

123

Biz bendesine duşman iş bary etmesin,
Bir hasta syhhat istär eken jany gitmesin.

Bazary-yşk içinde meni hije saýdy ýar,
Aýaga düşdükise, ýabanlara atmasyn.

Ol biwepaýa «Billa!» Aýt, eý, nesimi-subh,
Yşky-şehidi dert ile öldi, unutmasyn.

Her kişi etdigin bu jahanda bulur weli,
Men bulmadym, sagyn, muny duşman eşitmesin.

Bigadyra bu jahanda kimsine köňül berip,
Mähri, seniň kibi emegi ýele gitmesin.

Men umardym ki seni, ýary wepadar ola sen,
Ne bileýdim ki, begim, beýle jepakär ola sen.

Hele sen kadaýy-jebirde egsik goýmadyň,
Dostluk haky ise anjak ola, bar ola sen.

Rahy-yşkynda näler çekdigim, eý, dost, meniň,
Bile sen, bir gün ola, yşka giriftar ola sen.

Sözüme uýmadyň, eý, aslasy dil dilärem,
Seri-zülpüne onuň ahyry berdar ola sen.

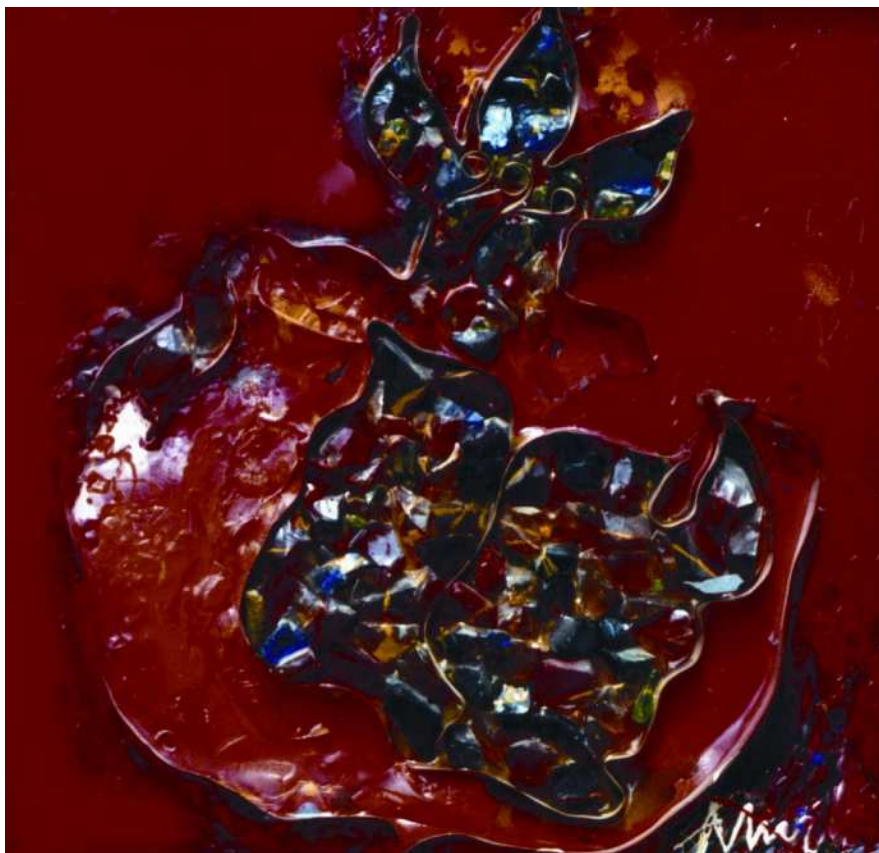
Sen ki jan gülşeniniň bir güli-now restesi sen,
Ne rowadyr bu ki her haru-hasa ýar ola sen.

Meni azada eken, yşka giriftar etdiň,
Göreýin sen-de meniň kibi giriftar ola sen.

Sen çykardyň meni zülpüne uýup başdan, eý, dil,
Göreýin sen dagy bu ýolda ki berdar ola sen.

Bet doga etmezem, emma ki Hudadan dilärem,
Bir seniň kibi jepakäre howadar ola sen.

Şimdi bir haldaýam, kim iliniň duşmanyna,
Diýr ki, Mähri kibi sen dagy syýahkär ola sen.

Allamyrat Muhammedowyň çeken suraty.

Huda ýaratdymy ola, bet setara mençileýin,
 Pelek getirdimi ola, bagty gara mençileýin.

Jahanda çoh durar, emma belakeş aşyk,
 Kimsine ugramady ah-u zara mençileýin.

Meger ki naý ola hemdem pyganyma her dem,
 Ki olup durar ýüregi para-para mençileýin.

Köňül öýünde bu aşyky-habybyň ismin,
 Ýazarmy ah ile her diwara mençileýin.

Jahana geleli Mähri diýr irdigine ajap,
 Huda ýaratdymy ola, bisetara mençileýin.

Dost, hijriňdir diýmedim bagrymy gan eýleýen,
 Lagly-nabyňdyr sorarsam oňa derman eýleýen.

Gülşeni-husnuňda, jan-a, gijeler tä subha deň,
 Dert ile jan bilbilidir ah-u efgan eýleýen.

Aglamakdan munkatyg olmazdy çeşmim, neýleýem,
 Ganly ýaşymdyr rakyb-u kelbi handan eýleýen.

Ki, heder kyl gözlerinden hunydyr dilberleriň,
 Günde müň gez heý budur nähak ýere gan eýleýen.

Hesreti çahy-zenehdanyň durar ger bar ise,
Bu jahan gülşenlerin Mähriýe zyndan eýleýen.

127

Döwlet atyna suwar olmuş iki simin beden,
Göýä halky-jahana biri jandyr, biri ten.

Biri Isgenderi-döwran, birisi Haýdary-şah,
Tygy-gahryna bularyň duýamy barça beden.

Bularyň biri melekdir, biri perişde aýan,
Ki tomaşa eder anlary ol arada giden.

Mähri mähirin bularyň göremez, ylla ki, rakyp,
Neýleýäliň kişiyé her şeyi talygdyr eden.

Aýdy-azha ne mübärek gündi, gördüm hoş,
Döwlet atyna suwar olmuş iki simin beden.

128

Düşdüm aýaklara, elden goýmadym ýar etegin,
Gerçe ýarym goýmady bir nepes agýar etegin.

Olaly yşk ile Şirin lebiniň Perhady,
Dili-diwana watan eýledi daglar etegin.

Deñemedim bir güle bu talygy ýok başymy, gör,
Tutaram bir nije zaman oldy ki gülzar etegin.

Mähri ýar istär iseň dameni-agýara ýapys,
Gül ele girmez imiş tutmyýajak har etegin.

Ol diýer ol «Ýaka suz», eý, dil eger arypsyň,
Huplaryň goýma elden hele zynhar etegin.

129

Sakyýa, söhbeti germ et, kadahy sun, ýöresin,
Şeýle kân mest olalyň, älemi humrat büresin.

Içeliň, durma, muhabbet aýagyn doly getir,
El bir edip, açalyň depderi aşrat döwresin.

Alla aldaýa-aldaýa şikär eýleýeliň,
Mejlise jem edeliň gözleri-ahuw sürüsin.

Hoja waslat gapysyn kimse çün asan açamaz,
Ömri nagtyn bereliň wasly-ýolunda çürisin.

Gunçalar bezmine ol zagy-rakyby goýma sen,
Diýeliň gülşeni bilbillere her dem gorysyn.

Sylalym lagly-meýin ol buty aýýaralaryň,
Bu hesetden dili agzynda rakybyň gurasyn.

Zahyd-a, saňa behişt, Mähriýe didar gerek,
Aňa mahbuby ýeter, saňa jenanyň hüýrüsín.

130

Yşk meýini ele alaýynmy? Ne diýr sen?
Gaýrat kelemín soýa salaýynmy? Ne diýr sen?

Dil sakladygy şişeýi-ary daşa, jan-a,
Heňňama, yşkynda çalaýynmy? Ne diýr sen?

Ganly ýaşym, eý, dost, seniň rahy-gamynda,,
Dil zowragy gark oldy, talaýynmy? Ne diýr sen?

Tutmazsaň elim lutfyň ile galdym aýakda,
Jan-a demidir, ýogsa öleýinmi? Ne diýr sen?

Mähraby-kaşan taky durar kyblaýy janym,
Dil kyblasyna sejde kylaýynmy? Ne diýr sen?

Egsik goýmadyň Mähriýe sen jebri-ýu jepada,
Bir ýar wepadary bolaýynmy? Ne diýr sen?

131

Kanda baram saçlaryň kibi kemendim bar eken,
Halkaýy-zülpüň kibi boýnumda bendim bar eken.

Tubyýa meýl etmezem men sidre haky dostum,
Münteha kaddyň kibi serwi belendim bar eken.

Huplar içre ger şahy-döwransa, men-de ölmezem,
Ähli-husn içre seniň kibi ependim bar eken.

Lebleriň zikri ýeter dili-totynyň şekkeri,
Neýlärin gandy, dahanyň doly gandym bar eken.

Dilde gam, gözümde nem, synamda ataş her zaman,
Kime diýrdim ýanaýyn men kendi-kendim bar eken.

Waslyn istärsen, eý, dil, dilber gamyle horram ol,
Kimseýe güwş etme, meniň beýle pendim bar eken.

Şadam ol dilber diýmiş kim, kimseýe rehm etmezem,
Mähri kibi bir belakeş dertmendim bar eken.

132

Gülşene meýl etmezem, gül kibi ýarym bar eken,
Bilbile güwş etmezem, ah ile zarym bar eken.

Serwä baş indermezem, tubyýa boýnum egmezem,
Münteha kaddyň kibi ragna çynarym bar eken.

Jan-u dil nagtyny janan ýoluna harç eýledim,
Hoş sapa sürdüm jahanda, elde barym bar eken.

Synamyň genjine senden egsik olmaz lagl-u dür,
Müflis olmaz dil, ne gam, bu eşkbarym bar eken.

Neýlerem men yzz-u jahy ýa jahanyň refgatyn,
Itler ile işiginde ygtybarym bar eken.

Çalmyşam daşa men namysu-arym şişesin,
Älem içre gaýratym, halk içre aрым bar eken.

Mähriýi biygtyýar etmişdiň, eý, dildary men,
Başda aklym-u elimde ygtyýarym bar eken.

133

Geldi çün garra gazallar bize ol janandan,
Isa weş erdi nepes men murda jisme jandan.

Oldy Şirin laglynyň Perhady dil aşuftasy,
Geçiser jan-u jahandan geçmeýiser andan.

Pyrkatyňdan kamatym halka etmişem hatem kibi,
Başyma seňňi-melamat almyşam merjenden.

Ruhlaryň gülzaryna erdikçe, jan-a, bady-subh,
Älemi hoşbuý tutar ol sünbül-u reýhandan.

Görelî köýünde janym sen gözeller şahyny,
Kylmady ryzwana meýlim, geçmişem gulmandan.

Şübhesiz nadan-u ebter jiluf-u biedrakdyr,
Ähli şygyr içre seni ýeg görmeýen selmandan.

Sen ýalandan hatemi-aşyk geçer sen Mähriýe,
Sümму walla seni Mähri söýer oglandan.

134

Kim görerse diýr seri-zülpüniň, eý, gunça dahan,
Baglamyş müşkin resenler nafeýi-ahu Hotan.

Gäh-gäh ol serwi-sehi seýr etdiginçe bagda,
Häki paýyna ýüzüň sür menden, eý, serw-u semen.

Seniň ile, dilber-a, älem kamu gülzardyr,
Görüner sensiz gözüme, dostum, her gül tiken.

Çün demi-Isa kibi yşkyň direldermiş öli,
Gelmeýinça başyma bilmedim ol nesneýi men.

Mähriniň müň janle gitdi dili-biçäresi,
Şamy-zülpünde habybyň tutdy ol misgin watan.

135

Kimseler mençileýin yşka giriftar olmasyn,
Kimsäniň mençileýin söwdügi agýar olmasyn.

Kimsäniň ýary gözünden dur olup ýat olmasyn,
Kimseler gam hanasynda çar-u naçar olmasyn.

Kimseler dil hasta olup düşmesin ýardan jyda,
Kimsäniň şährinde älem gözüne dar olmasyn.

Kimseleriň gül kibi ýary ýüzüne gülmesin,
Kimseler bilbil kibi perýat edip zar olmasyn.

Dilärem Hak hezretinden Mähri kibi, dostum,
Gije-gündiz zary kyl, ýaryň saňa ýar olmasyn.

136

Nola, dilber, lutf edip ýat etse men biçäresin,
Görse tiri-gamzasyndan dilde ýüz-ýüz ýarasyn.

Çeşmi-hunriziň-elinden kime perýat edeýin,
Kim, içer ganymy her dem gözlemez awarasyn.

Dudy-ahyndan eser tä bile sen aşyklaryň,
Göre sen gül safhaňyň üstünde hattyň garasyn.

Ýa tapuňdan dur edem, jan-a, rakyby-kelbi men,
Ýa iýdirem bir gün oňa lukma-lukma parasyn.

Ýoluna jan bermek imiş, Mähri, anjak çäresi,
Ýar üçin agýara baryp niçe bir ýalbara sen.

137

Niçe bir yzzat edeýin ýar üçin agýara men,
Niçe bir ýalbaraýyn bir gül üçin müň hara men.

Kanda baksan hardyr bagryna basan gunçaýa,
Ajyz oldum, dostlar, barmaga bir gülzara men.

Hary gaýrat paralar bir onda mün gez jigerim,
Kendiligim-lemi, hemdem oldum ahy-zara men.

Leblerim «Syryn dahanyndan çykarmasyn» diýmiş,
Serwerim bu syry hiç paş etmeýem diýara men.

Ýüz çöwürer meni gördükçe rakyba meýl eder,
Söwdügimden gaýry bilmem, neýledim ol ýara men.

Zülpüne dilber meni äht eýlemiş berdar ede,
Razyýam mün jan ile asylmaga ol dara men.

Halk içinde Mähriýem uşşak içinde mübtezel,
Ýar katynda ajyz-u, awara-ýu biçäre men.

138

Ýokmuş çün kim nesibim wasly-janan olmadan,
El ýuwdum şimdi giru derdime derman olmadan.

Hokgaýy-laglyndan agýara müferrehler berer,
Men yrakdan olmuşamdyr oňa haýran olmadan.

Hijr ile ýandy, köýüندی galmady jandan eser,
Ataşy-tanury-gamda syna birýan olmadan.

Olaly şeýdasy bir zerre günähim bilmezem,
Her ne diýrse dilberniň emrine perman olmadan.

«Rehim edem bir gün» diýmiş biçäre Mähriýe habyp,
Bu kelamy saklasyn, ýa, reb, ýalan olmadan.

139

Bu gün bir gunça fam gördüm, diýdim, kim:
«Heý, ne jandyr bu»,
Diýdiler: «Bu ruhy zybaýy sorama, özge jandyr bu».

Düşelden lebleriň eksi bu jamy didäme, jan-a,
Görenler diýer gabagymy ki: «Sapy doly gandyr bu».

Diýdi: «Kaddym hyýalyny duruny dilde mäkäm tut»,
Diýdim, kim: «Bir elip kibi bu jan içre nahandyr bu».

Diýdi: «Şükranawy waslym çün ber owwal baş-u jan».
Diýdim: Ýoluňda oldugym çohdan, ýoluňda dermiýandyr bu.

Müžgäň tirini synamdan daryg etme ki owwaldan,
Hadaň gamzaýy dilberler üçin bir nyşandyr bu.

Getir bady saba lutf et, habybyň zülpi buýundan,
Dili mejruhyma, zira begaýat armagandyr bu.

Görüp, ygmazy aýn etme kemine Mähriýi, jan-a,
Rehi yşkyňda jan berer seniň, heýli zamandyr bu.

Çün perdesini keşf ede gül bilbile garşy,
Bilbil dahy jan berse, ajapmy güle garşy.

Terki dil-u jan eýledim, eý, dost rahynda,
Gäh-gäh kerem et, bas gadamyň o ýola garşy.

Zülpüň senem-a her ýaña janlar kylar efşan,
Depretse saba zülpüňi ger sünbüle garşy.

Aşyklaryň egletme, gel, eý, ruhy-rowanym,
Seni söýeniň ýüzüne-bäri gele garşy.

Mähriňde seniň bir gün, eýa, mahlyka, ah,
Paş eýliýeser syryňy Mähri ile garşy.

Köýi janan, çün ýeter mesgen maňa şimden giru,
Ýöri zahyt jennetiňi, bar saňa şimden giru.

Şuglaýy ýaryň jemalyle müşerref olmuşuz,
Imdi, eý, mahwar galarsaň, gal daňa şimden giru.

Gördi meni, zülpüni dilber döşüne aldy çün,
Bildim onuň meýli bar, menden ýaña şimden giru.

Lutf ile janan çykardy gam belasyndan meni,
Gussa çekmem sarynarsam borýa şimden giru.

Ruhlary bagynda geçdi ömrümüz aý, waý ile,
Umarmyz şepdalydan gäh-gäh oňa şimden giru.

Gülüstanda gunça laglyn gördi ýaryň läle çün,
Daglara düşüp diýdi: «Ýa huw» saňa şimden giru.

Mähriýe wasly habybynyň miýesser oldy çün,
Ýoluna jan bermek asandyr oňa şimden giru.

142

Niçe zülpi-u niye mu anbar gisudyr bu,
Barse sünbül-u reyhana beren budur bu.

Bir nazarda niçe aşyklary Perhat eýlä,
Niçe Şirin, niçe dilber, niçe mahrudyr bu.

Çeşmi salmyş dili zülpi hamyna duýmady jan,
Alla, Alla niçe aýýar-u, ne jadydyr bu.

Saňa al etmesin, aldanma eý, dil gamzasyna,
Dilleri saýd ediji gözleri ahudyr bu.

Dykgat ile nazar etmekden oňa, ynjaladym,
Bilmedim dahy miýanmy-ýu ýa hutmudyr bu.

Diýr gören ol senem läle ruhy bir-birine,
Mähri biçaräni aşufta kylan budur bu.

Ataşy gamda kebab oldy jiger döne-döne,
Göklere çykdy duhanymle şerer döne-döne.

Jan pyrakyňle fetil oldy köňül hanasyna,
Ten hyýalyňle panar oldy, ýanar, döne-döne.

Häki paýyňa ýüzün sürmek üçin şems-u kamar,
Seri köýüňe geler şam-u säher döne-döne.

Gaşyňa meňzemek üçin seniň, eý, Zöhre jebin,
Kendizin tutdy, helal etdi, kamar döne-döne.

Jan janbazyny gör laglyňa erişmek üçin,
Rismany seri zülpünden iner döne-döne.

Düşeli şowky hyýaly lebiniň Mähri dile,
Ataşy gamda kebab oldy, jiger döne-döne.

El bermiş idi hoş bize döwran geçen gije,
Hemsöhbet idi dilberi-janan geçen gije.

Zulmat şebinde galmyş idim heýli dertle,
Girdi elime bir mahy taban geçen gije.

Bir dilruba-ýu husn iliniň şahy lutf edip,
Olmuşdy men gedasyna myhman geçen gije.

Dilber hyýaly şowky ile ýandy subha deň
Bir aýak üzre şemgy şebistan geçen gije.

Zin etmiş idi mejlisi husny letafaty,
Ol hatt-u, hal-u zülpi perişan geçen gije.

Bir gunça lagl şowkuna mestanaýy germ olup,
Çäk etmiş idi, Mähri, geriban geçen gije.

145

Eýlediň ýar ile sähralary seýran, bu gije,
Wajyp oldur maňa şükрана berem jan, bu gije.

Döwlet atyna suwar olmuşdyk bir niçe ýar,
Biziň olmuş idi başdan-başa meýdan, bu gije.

Tygy gahr ile rakybyň iki çaldyk başyn,
Elimizde idi beli tople çowgan bu gije.

Zahyr etdi ruhuny zülpi sahabyn göterip,
Ýarlyk etdi biziňle mahy taban bu gije.

Mest idim yşky meýinden, dahy bir bada sunup,
Jurgaýy lagly meni eýledi haýran bu gije.

Muddagy ýarymy meng etmäge jäht etdi weli,
Azdyrmady, ne diýr sen? Ony şeýtan bu gije.

Aramyzdan, şükür Alla ki, egsildi rakyp,
Hele, ser wagtymyza ermedi hijran bu gije.

Käbeýi husnuny çün kim bize etdirdi togap,
Eýledim müň dil ile janymy gurban bu gije.

Mahy zülhijjäniň on baş gijesi hoş şeb idi,
Ki eýledi ýar ile Mähri bile seýran bu gije.

146

Bir tebip oldy biziňle ýene hemdem bu gije,
Dili bimarymyza eýledi em-sem bu gije.

Ýaralanmyşdy jiger gamzasy peýkanlaryle,
Lagly berdi ýene ol ýaraýa merhem bu gije.

Ruzgäriň elemin çekmişdiň heýli zaman,
Hamdulla, bizi ýar eýledi bigam bu gije.

Mejlisinde senemiň rahat olup subha deňin,
Müň sapa ile geçildi hele bir dem bu gije.

Pursat el bermişken posa kenar et ýary,
Daýyma görmez, eý, Mähri, ala bu dem bu gije.

147

Bilsem ki perimi sen, eý, jan, ýogsa perişde,
Müň jan ile söýdüm seni bir kerre görüşde.

Gerçe ki müjãň hanjar ile synamy dildi,
Dil dahy seniňdir, dilär iseň me-al işde.

Terk eýledim, eý, ýar seniň ary ýoluňda,
Ryswaýy jahanam bu gün yşkyňle bil eşde.

Köýüňde geda olaly, eý, şahy jahanyň,
Meýl eýlemezem zerreçe firdöwsı behişde.

Dilber diýdi: «Bir posa berem, jan bererseň»,
Mähri diýdi: «Bir jana ne minnet, me-al işde.

148

Men umardym gele bir zülpi perişan bu gije,
Şemgi ruhsaryna perwana kylam jan bu gije.

Nägehan girdi içeri birniçe bedroý diýdim:
«Mundamy saldy Süleýman döwi ýeksan bu gije?».

Bir bölek asylasy geldi bir araýa bu dem,
Kanda boluna ajap bulara urgan bu gije.

Kimi keldir, kimi kördür, kimi sakyt bularyň,
Kimlere kyldy musahyp bizi döwran bu gije.

Şebi ýelda gijesi Mähriýe, gör, nätdi pelek,
Görmez idi getirip, eýledi myhman bu gije.

Bir hoş gazal diýdim ýene men hatty Ahmede,
Jan safhasynda eýledim ony müsewwede.

Ýel kibi ýyllar ile howasynda ýelmişem,
Oldum ýesir ahyr o zülpi müjeggede.

Çohdur jahanda jöwr-u jepasyle mübtezel,
Bolunmyýa meniň kibi bir dahy gamzede.

Köýünde gözlerim ýaşy ol deňli akdy, kim,
Gark oldy her haremleri dürr-u zeberjede.

Kanuny yşk kamatymy eýlemişdi çeň,
Naý etdi jismimi dahy inlede-inlede.

Gamzasy janymy çineşer, çeşmi köňlümü,
Egsik degil çü mestler arasynda arbede.

Dana odur ki huplara zahyt köňül bere,
Nadan odur ki söýmedi mahbuby dünýede.

Kimse jahanda muddagyýa boýnun egmesin,
Mätäç etme Mährini, ýa, Reb, muhannede.

Göýä siperde aýnalardyr zyýa berer,
Tiri hedeň gamzasy, peýkany synada.

Bu ýary jepakärim mahbup idi wagtynda,
Bu gözleri mekgarym hoş-hup idi wagtynda.

Gül ruhlary idi handa, şahlardy muňa bende,
Şetdalysy turfunda mergup idi wagtynda.

Ebrusy keman idi, saýd etdigi jan idi,
Bir gunça dahan idi, matlup idi wagtynda.

Janlardy muňa gurban, bakmazdy ýüze bir an,
Aşyklary hep gurban, aşub idi wagtynda.

Şimdi hattyny Mähri gördükçe haddynda diýr:
- Bu ýary jepakärim, mahbup idi wagtynda.

Bu gün bir husny şahyň ýüz urdum astanyňa,
Erişdi andalyby dil jemaly gülüstanyna.
Sapalar berdi uşşagyň ýene ruhy-rowanyňa,
«Götermiş anbarın halın humayun zülpi ýanyňa.
Niçe şahbazdyr, gör, kim, mün elter aşýanyňa».

Ýöri bezmi harabata eken tagn eýleme zahyt,
Sen özüňi gaýyr, halkyň günäsin aglama zahyt,
Günähi kimsinän senden soralmaz, söyleme zahyt,
«Şeraby lagly dilberden meni meng eýleme zahyt,
Saňa nä, her kişi herne ederse kendi janyna».

Ýüzüň enwary şowkundan olupdyr zynaty şemiň,
Ki her dem nary nur etmek olar mahyýeti şemiň,
Dili kesilmek olmuşdyr onuň çün adaty şemiň,
«Ýüzüňe meňzärem» diýrmiş, ajapdyr halaty şemiň,
Baş ortaýa goýup söýlär, ne kim gelse zybanyna».

Çü gördi nary hijriňde meni ýakdygyňy, eý, jan,
Özi köýündi, dag urdy özüne läleýi nugman,
Görüp agýary ýanyňda gülerem zahyran her an,
«Ýanaram bezmi şowkuňda, gözüm aglar köňül handan,
Heman ol şeme döndüm, kim güler daýym zyýanyna».

Düşenmiş bagy husnuňda ruhuň üzre gül owrakyň,
Demagyn anbaryn buýy muattar kyldy afakyň,
Sürer ýüzüne-gözüne rakybyň sagyd-u sakyň,
«Alar dildary ýanyna söger ardynja uşşakyň,
Öwünsin duşman öwünsin eger galarsa ýanyna».

Letafet gülüstanynda, begim, haddyň durar ter gül,
Olupdyr bergi gül üstünde halyň däneýi felfel,
Haçan bu ýüz garasy-le saçyňa öýküner sünbül,
«Gülüň bu aryzy rengin görüp, aldanma eý, bilbil,
Ki niçe ol seniň kibi garybyň girdi ganyna».

Görüp bir huby-zybaýy, eý, Mähri, sagyn, aldanma,
Olar bu huplugyň läbüdd zowaly ýakyn, aldanma,
Görerseň günde mün kerre onuň ahlagyn, aldanma,
«Ýüzüňe gülse, bir-küç gün, Nejaty, sagyn, aldanma,
Ki gerçekler ynanmady bu dünýäniň ýalanyna».

Bu husn-u, bu melahat-u, bu hulk-u hüý ile,
Kyldyň jahan demagyny täze bu buý ile.

Jan-a, bu jany sidre kaddyň müntehasyna,
Teslim çohdan eýleşsüz ýüzi suwyle.

Dil herne dekli çekse, gamyňdan bela seniň,
Döndermez ol ýüzüni eger pusty soýula.

Zülpüň gamyny desti ezel ýazdy başyma,
Sanma ki tä ölünçä bu ýazuwy bozula.

Döwlet humasy olmuşken ismiň, eý, peri,
Perwaz urup, neden ki uça sen şimdi tüý ile?

Hemdem edinme kendiňe agýary, söwdüгим,
Sen mah sypatly, ýörme sen zeňni ru ile.

Zynjyr tutmaz idi bu diwana Mährini,
Bent etdi zülpüň ony şimdi mu ile.

Bu gije bir kasry aly içre bir şahbaz ile,
Eşret etdik subha dek mahtaba garşy saz ile.

Zöhre çeñin çala çarh içre ýere çar parasyn,
Her haçan ol mahroýlar erildi owaz ile.

Kamatym çeñ eýleýip, düzdi nowada rasty,
Çekdi tenim gul kylp, uşşagy hoş şah nâz ile.

Ol Süleýman zamanaň mejlisi hasynda hoş,
Zülpi anbar hup roýlar hyzmat eder nâz ile.

Gördüm ol kasry mugallak, kim ýapylmyş binazyr,
Gök ýüzünde sandym uçrady humaý perwaz ile.

Hamdy lilla indi bu gün söhbet etdiň Mähriýe,
Bu gije bir kasry aly içre bir şahbaz ile.

154

Tomaşa edeli çeşmim o hadd-u haly bir lahza,
Hyýaly dide-ýu dilden degildir haly bir lahza.

Dahanyň janym-u zülpüň meniň ömri derazymdyr,
Ölerem «ah», görmez isem o «mim»-u «daly» bir lahza.

Jepa harynda bilbil weş köňül perýat eder her dem,
Jemalyň gülşeni göster, hoş olsun haly bir lahza.

Rehi yşkynda uşşagyň nazar kyl halyna jan-a,
Ne hal ile geçer sensiz göre ahwaly bir lahza.

Jenan içinde her daýym habybym hülle geýmişdir,
Gapyňda ýeg durar kimiň aba-ýu şaly bir lahza.

Bu gün gorkuzma sen, nasyh, jehimiň erte naryndan,
Kerem kyl, başym agyrtma, goý, kyl-u kaly bir lahza.

Jemalyň mushafyn arz et, begim, kim Sagdy Ekberdir,
Açylsyn Mähri betbagtyň mübäreke paly bir lahza.

155

Jan ber gamym-le ger diýrseň başym üstüne,
Teslimi jan edem senem-a başym üstüne.

Sähmi belaňa synamy kysam siper nelo,
Ruzy ezelde ýazdy çün Hak gaşym üstüne.

Meýgun lebiň hyýaly ile ruz-u şeb mydam,
Bagrym ganyny noş ederem aşym üstüne.

Janana jan berip, gam ile oldugym heläk,
Dagy dilimle ýazyň ony daşym üstüne.

Kaddyň hyýaly dideýi Mähride dostum,
Bir serwidir ki tutdy watan ýaşym üstüne.

156

Çünki zin oldy jahan bagy gülüstanlar ile,
Gel, eý, dil, seýr edelim biz dahy jananlarile.

Göterip perdeýi uşşagy ser agaz edelim,
Bilbil[i] mat edelim nala-ýu efganlarile.

İçelim lagly şerabyndan o gül çehreleriň,
Muddagynyň ýüregin dolduralym ganlarile.

Ýaşym yrmagy kenaryn dolunyp her demde,
Sallanyň seýr edelim, serwi huramanlarile.

Ýakalym jan-u köňül mumle ten mejmerini,
Subha dek aýş edelim şemgy şebistanlarile.

Oldy sahný çemeniň köşeleri bagy behişt,
Bezmi has eýliýelim gülber-u gulmanlarile.

Ömür bir onda geçer durar, gül eýýamy dahy,
Baky galmaz bu zaman, bary geçer anlarile.

Mähri hemdem olawer ömri tawyl istär iseň,
Zülpi-sünbül, gözi-nerkes, hatty-reýhanlarile.

157

Dostum, geçmedi bir gün sözümüz ýanyňda,
Maňa etdikleriňi bile sen imanyňda.

Ha bu gün jöwri-jepañ ile meni öldüre sen,
Ýaryn elim ölerde hele geribanyňda.

Sen jiger zähmine her demde turup ek nemeki,
Men diýem: «Goýmyýa, haky barse ýanyňda».

Ýüzüme bakma rakybyň sözi ile, goý, meni,
Öleýim, çekmiýiýem minneti anyň-da.

Mähri dil hastany öldürdi gamyň, sen sag ol,
Söwdügim bar saňa şimden giru dermanyňda.

158

Dostum, hasta dili hijriň ody niçe ýaka,
Aldy yşkyň eline ýakamy, halyma bak-a.

Ar-u namysy ýoluňda ýele bermişdi köňül,
Şimdi gark etdi gözüm ýaşy seni aka-aka.

Muddagy gerçe biziň aramyza girdi weli,
Ýene meňzär ki o lagyn çetlediserdir gyraka.

Astanyňdan ony sürmek ile gitmedi, ah,
Getire bir gün ola biz goýalym ony Haka.

Ýüzüňi görmese çyksyn näderem iki gözüm,
Kendizin güneşe tä, kim gije bedr-aya baka.

Muňa daş çatlar, eý, Mähri, ne tahammyl demidir,
Gaýryny ýar ede ýaryň, seni gözden byraka.

Diýdim: «Ýüzüňi görmedim, owwalky görüşde»,
Burkag göterip, açdy ýüzün, diýdi: «Gör işde».

Gäh şanadadyr zülpün-u gäh pikri dilimde,
Elkyssa, bu misgini kowduň dilde-ýu daşda.

Göz gördi, köňül bildi ki men küşteýi yşkam,
Kimse maňa rehim etmedi bilişde, gör, eşde.

Çün aldyň eliňe ýakamy halyma bak, kim,
Diýrler: «Gözüň aşda olsun, olarken eliň işde».

Eý, gamza, jigerden gidejek, jan bile gitmiş,
Billa, bu Mähriýe getir ony gelişde.

Söwdügi köňlüm ýene bir hup lykaýy ýegle,
Çäremi bar ki meniň gözüm-u köňül ýegle.

Aldady haly köňül murguny bir däne ile,
Damy zülpüne köňül düşdümü, gitirdiň ýegle.

Aglaram, ýaş ýerine gan döküler çeşmimden,
Ýar rehim eýleýiban, sylmady bir gün ýeňle.

Düşeli yşky howasyna onuň leýlu-nehar,
Geçdi köýünde günüm dertle ah etmekle.

Naý kibi tygy jepasyle dilindi jigerim,
Indi dil sen-de pygan ile durundan iňle.

Bulmadyk ýary wepadar, behi ýar daryg,
Janymyz çykdy wepasyz gözeli söýmekle.

Bir nepes, Mähri, wujudyňdan yrak olmady gam,
Huplaryň jöwri meger, kim bile ýugruldý gile.

161

Sen kylmadygyň derdime dermany unutmä,
Men hesret ile berdigim ol jany unutmä.

Ganly ýaşym erdikçe rowanlar ediban ah,
Çäk etdigim, eý, dost, geribany unutmä.

Dilberler ile sen gele-gezdikçe habybym,
Hijriňde olan didesi girýany unutmä.

Lutfuňle ymarat kyljak muddagy köňlün,
Jöwrüňle ýykylmyş dili weýrany unutmä.

Kyldykça hamaýyl goluny boýnuňa agýar,
Zülpüň kibi men köňli perişany unutmä.

Bir kerre gadam basmaga jan-a ýüzüm üzre,
Äht etmiş idiň, gel bäri peýmany unutmä.

Müň ýyl ki pelek döwür ede aşyk saňa jan-a -
Getirmiýe bir Mähri kibi, ony unutma.

162

Şeýle titrär janu-dil her lahza janan üstüne,
Nete, kim perwana titrär şemgy taban üstüne.

Dertle jan bilbili billa nije jan bermesin,
Bir saçy sünbül, ýüzi gül, bergi handan üstüne.

Zahydyň agmazy aýn etdigi mahbuby görüp,
Bil şoňa meňzär bu har, gäw indi urgan üstüne.

Kazy-ýu müfti, müderris, zahyd-u, pir-u juwan,
Haýsysy jan bermedi mahbuby oglan üstüne.

Şemgy ruhsaryna jananyň, ýöri perwana weş,
Sen, eý, Mähri, jan berip, her demme-dem ýan üstüne.

163

Gam gijesinde geçdi günüm ah-u wah ile,
Bir dem musahyp olmadym ol ýüzi mah ile.

Jürmüm nedir katyňda seniň bu gün, eý, pelek,
Kim hemser etmediň meni zülpi syýah ile.

Hijriň gamynda dil ne çeker şimdi dostum,
Bir men bilerem anjak ony bir Iläh ile.

Sen biwepa pyrakle jan erdi holkuma,
Jan-a ýoluňda çykça gerek bir gün ah ile.

Sopy katyňda huplary söýmek günä ise,
Sen paryg ol, goý, men ýanaýyn ol günäh ile.

Heý gapyl olma gamzalaryndan gözelleriň,
Müň şyhy ýoldan aýladalar bir negah ile.

Mähri Nejaty şygryna diýer sen nazyra leýk,
Sen bir geda-ýu müflis, o bir patyşah ile.

164

Gamy derýaýa salyp, horram olalym gämide,
Baky galmaz çü jahan, hoş göreli bu demi-de.

Ne ola çekdise gözüm ýaşlary derýaýa meni,
Garka bermişdi gözüm zowrakyn owwal nemide.

Ruzgäriň elemile niçe bir aglaýawuz,
Ruzgär elte kenara bulawuz hemdemi-de.

Açalym yşk howasyle bu dil ýelkenini,
Çekelim leňneri hijrany, goýalym gamy-da.

Aşyga diýrler idi: «Sabyr gerek ýa hut sapar»,
Bu kalam haky budur, gerçek imiş adamy-da.

Etdi gerçe ki pelek Mähri watandan seni dur,
Gurbatyň hoşça imiş heyli dile älemide.

Dili mejruhyňa gam çekme ki bir gün dem ola,
Bula sen gurbat elinde oňa sen merhemi-de.

165

Kaddyň kibi ýok serwi huramanlar içinde,
Haddyň kibi ýok bergi gülüstanlar içinde.

Getirmiýe sen mah kibi, ruýy jahanda,
Müň ýyl ki pelek döwr ede döwranlar içinde.

Gördi çü gözüm kamaty diljuýyňy, jan-a,
Elminneti lilla ýene bossanlar içinde.

Çün hokga dahanyň, senem-a, kylsa tebessüm,
Röwşen görüner luwluwy merjenler içinde.

Laglyň ne ola ger teşnelere berse haýaty,
Müň dürli nehan çeşmeýi haýwanlar içinde.

Haddyň kibi gül bitmedi bir bagy jenanda,
Laglyň kibi ýok lagly Badahşanlar içinde.

Uşşaklaryň jem edejek depderi yşka,
Owwal ýazylan Mähri ola diwanlar içinde.

Kyl nesihat dostum çeşmiñe Allah yşkyna,
Bigünä gan etmesin «Heý, heý» diý, Billah, yşkyna.

Ol jepa hu ýaryma ýa, Reb Sen ynsap ber,
Aşyk-u sadyk gadamlar etdigi ah yşkyna.

Müsri husnuň Ýusuby dil teşnedir bir jurga sun,
Laglyň abyndan zenehdanyňdaky çah yşkyna.

Galmyşam hijriň mugylanynda ýol ber aşyga,
Käbeýi waslyňa baran dostum rah yşkyna.

Dilber-a çün her gedaýa astanyňdyr senet,
Sürme gapyňdan meni bu aly dergah yşkyna.

Mährini jöwrüňle, jan-a, ahyr öldürseň gerek,
Bary tiz öldür, jepadan gutar Allah yşkyna.

Köňül geçmez howadan Alla-Alla,
Usanmaz dilrubadan, Alla-Alla.

Tün-u gün dilberiň köýüne bardym,
Geçilmez mübteladan, Alla-Alla.

Ýörerler huplar biganalarla,
Gaçarlar aşnadan, Alla-Alla.

Rakyby ýat eder lutf ile her dem,
Bizi aňmaz wepadan, Alla-Alla.

Dil-u jan aldy bilmem dahy ne istär
O şahym men gedadan, Alla-Alla.

Ýa wasyl et dilbere, ýa, lutf et, öldür,
Meni gutar beladan, Alla-Alla.

Dahanyňa gelipdir jany Mähri,
Dahy ölmez jepadan Alla-Alla.

168

Köňül bereli sen nämähribana,
Terehhüm kylmadyň bir dem-de jana.

Olaldan yşkyň ile jan ýoldaş,
Enisim gam olupdyr gussahana.

Aýagyn öpmäge sen serwi näziň,
Gözümiň ýaşy olmuşdyr rowana.

Rakyba lagly nabyň sun, goý, aşyk –
Jiger ganyny içsin gana-gana.

Içirer çarh elinden adatydyr –
Kime - şerbet, kime zähri - zamana.

Düşelden yşkyňyň naryna Mähri,
Wujudyn mähw kyldy ýana-ýana.

169

Gör, ne ýüz gösterdi bu zülpi semensalar bize,
Goýdy müň derd-u gam hijr ile söwdalar bize.

Horram olsun her gadam basdykça sähralar size,
Hanaýy gamda ýeter bu ah ile walar bize.

Çekmişuz ýüz müň jepasyn her jähtden gerçe ah,
Etmedi bir dem wepa bu hub-u regnalar bize.

Düşmüşuz ahu gözün söwdasyna Mejnun weş,
Mesgen olmuşdyr kamu bu kuh-u sähralar bize.

Para kylsa itleriň jan-a rakyp kapyry,
Olmaz idi dahy bir wejh ile gowgalar bize.

Çäresi sabyr eýlemekdir Mähri Kassamy ezel,
Beýle ýazmyş, çünki her wejh ile enşalar bize.

170

Köňül berdim saňa olmadyň ägäh,
Edersem taňmydyr her demde set ah.

Olar derdiňle dil awara her dem,
Dil aramym gele gör haly gäh-gah.

Mükedder halyma olmasa rehmiň,
Ölerem söwdüгим derdiňle wallah.

Doludyr dudy ahymle semalar,
Ederem ah her dem her sähergah.

Köňülle Mährige, kim, bermese dil,
Olarsa taňmydyr raһyňda gümrah.

Dogadyr her kelam[y] saňa Mähriň,
Ki dergahyň oňa sagd oldy her gah.

171

Etdi harym köýüni uşşak dili makam,
Baby salam oldy işigi muwahhede.

Istär köňül ki köýüni her dem togap ede,
Didara erer müjewwür olanlar çü Mekgede.

Merwe haky Sapasyn onuň ol biler heman,
Yşky ýolunda sydkle gurbany jan ede.

Yhram etdim egnime yşky lybasyny,
Ýeter jahanda jüpbe-de, jennet-de, hülle-de.

Dil teşnesine zemzemi laglyn erermese,
Hary jepada ölmüşdim men beriyede.

Mähri süreli ýüzün işigiňe, dostum,
Galmady meýli dahy jenany muhallede.

172

Ne jepa eýledi gör çarh biziň janymyza,
Hesret etdi bizi her söýgüli ýaranymyza.

Ruzgäriň biz umardyň ki wepasyn görewüz,
Bardygyňça o biziň diň bulady ganymyza.

Hany ol aýşy-eşret, hany ol çeň-u rubap,
Ah her demde salam olsun o döwranymyza.

Görmedim bir dahy ýaran ýüzüni, ah, eger –
Erişe bir gün ajal desti geribanymyza.

Kärimiz etdi pelek bilbil weş zary-pygan,
Hesret edeli bizi bu güli handanymyza.

Ne günä etdik ola, çarhy sütemkäre ajap,
Ki bizi dur eder ol daýyma jananymyza.

Awlar idi bularyň lutfy garyp könlümüzizi,
Şimdi kim bere sapa bu dili weýranmyza.

Saldy küffar iline Alla ýaranlarymyz,
Neýledi bu pelegi, gör, ki musulmanymyza.

Mähri ger ömür wepa eýlär ise kesme umyt,
Geleler saglyk ile bir gün ola ýanymyza.

Unudarlarsa bizi dostlar unutsyn, nädelim,
Hele biz duralym yhlas ile imanymyza.

173

Barmydyr älemde bir dilberi jepakär olmyýa,
Hileýi jöwr-u sütemkär ile mekgar olmyýa.

Kanda olar sünbüllerin mah üzre dagytdykda dost,
Zülpüniň bir gylına ýüz mün dilefkar olmyýa.

Gamzaňyň janyma mün-mün zähm kyldygyn, şah-a,
Hezreti Hak katyna baryjak, inkär olmyýa.

Hümmeti wujudyň hyýalyndan ne taň olmasa dur,
Lutfy-yhsany umar bir men günäkär olmyýa.

Dostum jem etseler älemde bitalyglary,
Bir dahy Mähri kibi bagty syýahkär olmyýa.

174

Hemdem olmasyn Ilähi ah-u efgan kimseýe,
Mährem olmasyn jahanda zar-u girýan kimseýe.

Döwri husnuňdyr bu gün saýaňda hoş gör aşygy,
Baky galmaz, dostum, bil, kim bu döwran kimseýe.

Tygy gahr ile diler çün şerhe-şerhe synamy,
Bir nazar kylsa gözi ujyla janan kimseýe.

Gorkaram agýar bir gün ýar köýünden meni,
Sürdüre jennetden, uýmasyn bu şeýtan kimseýe.

«Mährimi terk eýlemiş Mähri» diýmiş sen, dostum,
Etmegil, billa, nähak ýere böhtan kimseýe.

175

Ýa, Reb ne ola halym meniň ol ýar giderse,
Hesretle galam niçeýe deň, zar giderse.

Bilbil kibi gurban olaýyn hary jepada,
Sen ruhlary gül suraty gülzar giderse.

Ähdine wepa kylmady ol ýary nedim, ah,
Ganlar ýuwdaýyn dertle her bar giderse.

Goýdum men elim ile meniň başyma häki,
Bagryma basaýyn daşy, naçar giderse.

Terk eýle seni terk edeni, sen dahy Mähri,
Agýara goýup seni o biar giderse.

Ýene dil duşdy bu gün bir ýüzi mah parasyna,
Lutf edip, rehim edemi aşyky biçäresine.

Ajab-a lagly lebinden ýene em-sem galamy –
Ýüregimde görünen gamzalary ýarasyna.

Ýary men hemdem ederdim, maňa illa nädeýin,
Muddagy girmese ger ikimiziň arasyna.

Yşky rahynda bulurmy dil-u jan terk edişi –
Bir meniň kibi jahan içre dahy arasyna.

Ne gadar jöwr eder isen, senem-a, terk etmez –
Mähri mähriňi seniň tä meger ol barasyna.

Ýene dil düşdi bu gün bir gözi ahu elige,
Ki güneş görse ýüzün gire sahaba elige.

Gelse ol ýar ne ola külbeýi ahzanymyza,
Ýüzüm üstüne gadam basmaga bu köleňlige.

Ne ola ol ruhy-rowanym goýsa yhsanlar edip,
Häki paýyna ýüzüm sürmäge bir kerrelige.

Gahry agýar ile pyçak süýege ermişdi,
Jöwri ýar ile bu gez geçdi süýekden elge.

Ýary ýanymda görüp, haşm ile çün bakdy rakyp,
Ol çepel şeklini dönderdi heman serkelige.

Rahy yşkyňda ömür geçdi mulazymlyk ile,
Ýa, gel öldür, ýa kabul eýle meni bendelige.

Bu jahandyr dem ola Mähriýe rehim eýliýe ýar,
Dahy ýer galmyýa agýar saňa dilgilige.

178

Eşjar ýene dürli şekufa ile dolandy,
Aýş eýliýelim köşeýi gülşende, gel, indi.

Söwda biluryp başda ne ola dilde dolursa,
Bes wagty bahar erdi-ýu enhar bölündi.

Niçe aglyýa sen har-u jepasy ile eý, dil,
Bak gunçalaryň husnuna gül kibi, gül indi.

Gel wagty sapadyr, baharyň günüdür,
Eý, dil demidir sen dahy şowk ile dol indi.

Şol dekle pygan eýlemişem günlere garşy,
Bilbilleriň ukysy uçup, jümle oýandy.

Ýüz sürmek üçin paýyna her serwi-rowanyň,
Gözüm ýaşy Jeýhuný rowan, bagy dolandy.

Geçmiş ki haýp Mähri Amasyýada ömrüň,
Kustantanda, akyl iseň gitme, gal indi.

179

Egerçe ýazamadym husnuňyň kitabatyny,
Weleýk çoh okamyşam jemalyň aýatyny.

Maňa müfesseri yşkyň ezelde bildirdi –
Lebiň ybaratyny, gör, Hakyň hidaýatyny.

Egerçe müşgildir, leýk janda hyfz etdim,
Saçyň mesaýyly ile, ýüzüň hawasatyny.

Jemalyň adyna hutba okyr köňül her dem,
Kim etdi imdi jahanda munuň hatabatyny.

Goý zülpi kyssasyn, oka jemaly mushafyny,
Götermek istär iseň jan-u dil zelalatyny.

Miýesser ola görmemi habybymy bir gün,
Jepasy terki ile jöwrüniň nehaýatyny.

Meni «üş-üş» ile eglär, rakyby posa ile,
Oňa enaýatyny, gör, maňa nezakatyny.

Kişiyé zulum begim, patyşahy eýleýijek,
Kömek gapysyna barsa eder şikaýatyny.

Jepalaryň gamy ile jöwrüňiň risalasyny,
Okymaýyn ne biler Mähriniň hekaýatyny.

180

Etmedi wasly matagyna o jan ýarlygy,
Dil berip, eýleşmişüz gerçe hyrydarlygy.

Neçün, eý, dost, bu efganyma güwüş eýleşmediň,
Bilbiliň hoşumy geler, ýogsa güle zarlygy.

Bilbil aglar gül üçin, har miýanyny guçar,
Bermesin kimselere dünýäde naçarlygy.

Ýüzüne geldigi çün saçlara sanjar güli har,
Nädelim ol hu goýmaz kanda ise agýarlygy.

Mähri, dil hastadan, eý, dost, çöwürme ýüzüňi,
Gel unutma, senem-a, eski wepadarlygy.

181

Agýar ile ýar oldy-ýu janan ýola gitdi,
Ten munda galyp, ruhy-rowanym bile gitdi.

Gam hanalarynda ýene men aglaýu galdym,
Rehim etmedi dil hastasyna ögüle gitdi.

Köýünde, habybym, şu gadar aglamyşam kim,
Ganly gözümiň ýaşy ile älem sile gitdi.

Aglaň, geliň ol aşygy eý, hal bilenler,
Janany habyby onuň aýry ile gitdi.

Eý, talygy ýok Mähri heman eýle tahammyl,
Ança bu howalarda emegiň ýele gitdi.

182

Oldy dil bilbili bu gül ruhy zyba dälisi,
Müň ola mençeleyin aşyky şeýda dälisi.

Düşdi sähraýa, ýeler dert ile Mejnuny köňül,
Olalydan bäri ol saçlary Leýla dälisi.

Gerçe çoh o senemiň yşkynyň aşuftalary,
Olmyýa mençeleyin bir dahy ryswa dälisi.

Gije-gündiz başyny serwi salar gülşende,
Meger olmuş o dahy, ol kaddy ragna dälisi.

Ol mahyň Mähri, jahan halky-da diwanasydyr,
Sen, seni sanma heman dünýede تنها dälisi.

183

Bir eý gözeller gözeli könlümi aldy,
Göz göre meniň başymy gowgalara saldy.

Gurdurdy heman gözlerine gaşlary ýaýyn,
Kirkikleri oklaryn atyp, bagrymy dildi.

Öldürmeşe güýç ile meni bary ekende,
Derdine duşalydan bári maňa olan oldy.

Janymy meniň söýgüsi otlara ýakalydan,
Ahym tütüni ýerlere-ýu göklere doldy.

Könlüm alaly ol maňa etdiklerini-ýu ah,
Dostlar eşidip aglady, duşman gaty güldi.

Eý, Mähri, saňa ýar jepa etse, ajapmy?!
Göçüni çeker dünýede anjak seni buldy.

184

Bizden olduksa rakybyň sözle bizar heý,
Güýç ile gökjeklik olmaz neýliýelim bar heý.
Egsik olmaz bu jahandyr aşyga bir ýar heý,
Bendesinden waz (?) geldim, waz geldim, bar heý.

Bulunyr heý bu jahanda täze-täze huplar,
Näzeninler, huplar-u, mahbuplar-u merguplar.
Roýy älemde heman katg olmaýdy merguplar,
Bendesinden waz geldim, waz geldim, bar heý.

Biwepa mahbuplara riş handa aşyklar gerek,
Sadykyl kowl olana ýar-u muwapyklar gerek,

Gerçeği terk et, ýöri saňa mynapyklar gerek,
Bendesinden waz geldim, waz geldim, bar heý.

Müsri dilde Ýusuby jandan eziz etdim seni,
Jöwr ile pir eýlediň ahyr Züleyha weş meni,
Ýar edinmek ýokmuş, bildim ki her jiluf oglany,
Bendesinden waz geldim, waz geldim, bar heý.

Ýüzüňi gördüm ki gerçi, kim, bererem jany men,
Sen dahy huplarda bir aşykparaz idiň eken,
Gördügiňçe meni ygmaz edip, yraklanma sen,
Bendesinden waz geldim, waz geldim, bar heý.

Gerçe yşkyň naryna düşelden etdim heýli ah,
Dudy ahym ahyr etdi gün jemalyňy syýah.
Sen gedaýy hup olduň, Mähri, yşka patyşah,
Bendesinden waz geldim, waz geldim, bar heý.

185

Men ne resm gün ile mersum olaýdym käşki,
Bu jahana gelmeýip, magdum olaýdym käşki.

Geçdi ömrüm ruzgäriň şiddetile her zaman,
Men bu jandan, ah, ezel mahrum olaýdym käşki.

Kyllat ile, zillet ile egilip her bapda,
Soňra yzz-u nâz ile mahdum olaýdym käşki.

Bilbil olup, kâri dilde her dem efgan olmadan,
Hupdyr weýranalarda bum olaýdym kâşki.

Muttasyl gam hanasynda jan azap ile geçer,
Ermiýedim bu güne mahrum olaýdym kâşki.

Bu niçe maglumat ile meşhur olynça äleme,
Dürli mejhulat ile mezmum olaýdym kâşki.

Şimdiki halkyň katynda terkligidir ygtybar,
Keşli terhanalarda sum olaýdym kâşki.

Kandase nä ähle berermiş myradyny pelek,
Mähri bende jähl ile maglum olaýdym kâşki.

186

Bu hasta köňül derdine derman ýetişdi,
Weýrana köňül tagtyna soltan ýetişdi.

Zin etmäge jan gülşenin elminnetu lillä,
Ol ruhlary gül, saçlary reýhan ýetişdi.

Dil bilbili perýad-u pygan etse demidir,
Bir gunça dahan, serwi huraman ýetişdi.

Getirdi saba peýki jela häki rehiñden,
Tä gözlerime kühli Syfahan ýetişdi.

Jan rahtyny ýagmalady ol demde hyýalyň,
Dil hanasyna geldi çü myhman ýetişdi.

Şükrana ber, eý, Mähri, rowan ýoluna jany,
Şat ol ki bu gün döwlet ile jan ýetişdi.

187

Beýle jahana hup ýaratdy Huda seni,
Hup etdi ise, diýmedi ol pür jepa seni.

Husnuň bahary bolmuş eken rownak, eý, peri,
Ergirmiýe hazana sagyn betdoga seni.

Çohdur jahanda gerçe seniň mübtelalaryň,
Men bende kibi söýmedi bir mübtela seni.

Heý kime galdy, diý bu gözellik saňa gala,
Jäht et, heman ki olmyýa sen biwepa seni.

Az et jepaýy aşyga, göster wepa ýüzün,
Her ähli yşk haýry dogadan aňa seni.

Garra olma husna, huplugyň eýýamy tiz geçer,
Aşyklar ahyn alma, gerekse saňa seni.

Diýme bu gün ki husn iliniň patyşahyýam,
Mähri kibi eder pelek erte geda seni.

Bimary yşka düşeniň olarmy takaty,
Eý, dil, hemişe beýledir yşkyň alamaty.

Kangy duruny naý kibi nalan etmedi,
Kangy demagy ýakmady yşkyň hararaty.

Bu mejlis içre synasy kimiň dep olmady,
Çeň kibi kimiň olmady ham serwi kamaty.

Bir gün ola eken dahy gam çekme hasta dil,
Dilber miýesser ola, bula sen salamaty.

Her jöwr-u her jepany saňa talygyň eder,
Etme ekende, Mähri, pelekden şikaýaty.

Tebiliň owazy samga arkadan-gaba geler,
Etseň ýeg idi sen bu howadan pyragaty.

Jahan içinde bir huba güwähi,
Seni hak mübtela kylysyn ylähi.

Ruhy bagynda bilbil weş habybyň,
Pygan-u nala ile eýle ahy.

Döküp boýnuňa zülpi rismanyn,
Zenehdanynda kylysyn saňa çahy.

Ýakup janyň fetilin gam şebinde,
Öwürsin älemiň bir mehr-u mahy.

Lebi jamy meýinden ýat kylsyn,
Seni mejlisde bir boýny surahy.

Dem-a-dem suw ýerine ganyň içsin,
Kemany ebrularyň, çeşmi syýahy.

Seri zülpüne berdar etsin ahyr,
Seni bir husn iliniň patyşahy.

Mugaýýyn uşbu şygry ger sorarsaň,
Nedir diýrsiň güwähiniň günähi.

Ki bir-küç beýtiň eýle Mähri sen,
Neçün ýat eýlemez sen gähi-gähi.

190

Çohdur jahanda gerçe gözeller neniň kibi,
Bir näzenin görmedim elhak seniň kibi.

Goýmam ölünçä elden etegiňi dostum,
Buldum sagadat ise ýeter dameniň kibi.

Jan-a, gapyňda jan ile serden geçenleriz,
Uýma rakyba, sürme bizi duşmanyň kibi.

«Dil zülpüňe asyldy!» diýdim. Diýdi «Neýläýin»,
Her bir gylynda müň asylypdyr onuň kibi.

Dil zülpüňi watan edeli diýer kamu unas,
Ýokdur jahanda, Mähri, seniň mesgeniň kibi.

191

Çünki gönderdi Huda döwlet ile raha seni,
Mübtela kysyn Ilähi ýene bir şaha seni.
Goýmyýalym hele bar ah sähergaha seni,
Ýöri, şahym ýöri, esmerledim Allaha seni.

Bir zaman şähri Amasyýada Isgender dek,
Hyzyr weş aby-haýat isteýene rahber-a dek,
Huplar içre senem-a sen dahy bir serwer-a dek,
Ýöri, şahym ýöri, esmerledim Allaha seni.

Baralym köýüňe her demde pyganlar edelim,
Ýaşym yrmagyny her jaýa rowanlar edelim,
Ýüzümüz sürüp işigiňde mekanlar edelim,
Ýöri, şahym ýöri, esmerledim Allaha seni.

Hany ol dem ki biziňle tün-u gün hemdem idiň,
Dili mejruhymyzyň ýarasyna merhem idiň,
Heý meniň müň jigerim sen dahy bir adam idiň,
Ýöri, şahym ýöri, esmerledim Allaha seni.

Seni heýhat ki bir dahy görenje gözümüz,
Ahy-zar ile geçeýser gijämiz-gündüzimiz,

Janymyz hulka erişinçä bu olsun sözüimiz,
Ýöri, şahym ýöri, esmerledim Allaha seni.

Gaşlaryň ýaýyna kany ki nyşan idi saňa,
Gamzaň oklaryn atardyň dil-u jan potasyna,
Dili-aşufta unutmaz seni bar niçesine,
Ýöri, şahym ýöri, esmerledim Allaha seni.

Aşna olmuş eken çün bizi ýat etdi pelek,
Ýaralar üstüne dag urdy ýene dertli ýürek,
Kyldy pikriňle hyýalyň bize eý dosty bilek,
Ýöri, şahym ýöri, esmerledim Allaha seni.

Bagy-husnuňa hazan ermesin, eý, läle yzar,
Bulunar Mähri kibi saňa ne gam günde hezar.
Dosty ýat etmek imiş adatyňyz ahyr kär,
Ýöri, şahym ýöri, esmerledim Allaha seni.

192

Haddyň görnenden güli handan unudyldy,
Hattyň eregi sünbüli-reýhan unudyldy,

Jan-a, bu jahan içre gözelligde jemalyň,
Meşhur olaly Ýusuby Kengan unudyldy.

Çekdi lebiňiň hasratle synasyna dag,
Daglara düşüp läleýi nugman unudyldy.

Mahmury gözün gülşeni husnunda görenden,
Her köşede buýy nerkesi mestan unudyldy.

Äht etmişdiň Mährini öldürmäge, jan-a,
Meñzär, begim, ol ähtle peýman unudyldy.

193

Harç et diýr iseň ýşkym üçin ömürle jany,
Olsun, begim, olsun.
Terk et diýr iseň ýşkym üçin iki jahany,
Olsun, begim, olsun.

Kaddym bar eken kamatyny bagy jahanda,
Her sahny çemende,
Zynhar, görüp egme, sagyn, serwi-rowany,
Olsun, begim, olsun.

Bilbil kibi sen zarlyk et hary jepada,
Gülzary jahanda,
Gördükçe bu men haddy güli-gunça dahany,
Olsun, begim, olsun.

Sandygyny daýym seniňiň, indi nyşan et,
Beste oňa jan et,
Atdygyça müjäm tirini ebrum kemany,
Olsun, begim, olsun.

Jan lowhasyna eýle jemalymy musawwar,
Bolsun diliň enwer,

Tä görse hussad ede onuň nagşyna Many,
Olsun, begim, olsun.

Matagyna ger yşkymyň olduksa hyrydar,
Jandyr baha, al, bar,
Yssy eýle bu bazarda, hiç ekme zyýany,
Olsun, begim, olsun.

Akl-u, dil-u janyň maňa bermişdiň ezelde,
Neýlär dahy sen-de,
Tiz ber bári olary, gerekdir maňa ony,
Olsun, begim, olsun.

Ol derdimle olma dahy huplara maýyl,
Ol jürme kaýyl,
Mahbuby-jahan ger ola etme negerany,
Olsun, begim, olsun.

Nägäh girer ise eliňe dameni waslym,
Bir wagty şerefde,
Sür ýüzüň-u gözüň aýagyma rowany,
Olsun, begim, olsun.

Gerçe bu jahanda bulunar talyba matlup,
Söwdügi ola bir hup,
Ýat eýleme yşkymda dahy sen o zamany,
Olsun, begim, olsun.

Tüketmiş imiş ömrüni, eý, Mähri, gözeller,
Jöwr ile jahanda,
Şimden giru yşkymle meniñ gül ola pany,
Olsun, begim, olsun.

194

Hardan açdym gözüm, nāgāh galdyrdym seri,
Garşyda gördüm durar bir mahruý dilberi.

Talygym sagd oldy ýa hut gadra erdim galyben,
Kim, mähellām içre gördüm, gije dogmuş Müşteri.

Nur akar gördüm jemalyndan egerçe zahyran,
Kendisi meñzär musulmana, lybasy kapyry.

Gözümi açyp-ýumynça oldy çeşmimden nehan,
Şeýle taşhys etdim ony ýa melekdir, ýa peri.

Erdi çün aby-haýata, Mähri, olmaz haşra dek,
Gördi çün zulmat şebinde ol aýan Isgenderi.

195

Hoş ruha gada idi senem husny nowasy,
Illä nädelim, bardyr onuñ dahy penasy.

Bir gunçaýy ter sahný çemende açylynça,
Onuñle bile bitmese, müñ har-u jepasy.

Bilbil niçe perýad-u pygan eýlemesin, kim,
Bir hepdelige hemdemidir gunça sapasy.

Garra olmak eken husnuňyza, eý, hup senemler,
Gül ömri kibi tiz geçer husny bakasy.

Bir güni bahar ise-ýu ýaryny hazandyr,
Kendiýe kylar her kişiniň ýüzi garasy.

Bu döwür idi ser depderi huban idi, Mähri,
Şimdi görüň uş her gözeliň oldy gedasy.

196

Dergähiňde ol şahyň maglum olaýdym käşki,
Hyzmatynda akybet mahdum olaýdym käşki.

Wasly-janany miýesser kylmaz imiş çün pelek,
Bu belakeş jandan mahrum olaýdym käşki.

Gülüstanynda çün ezhar olmadym men dostuň,
Bossanynda pyýaz-u sum olaýdym käşki.

Ol senem ýazdykda uşşagyn wepa mektubyna,
Men syýahkäri dahy merkum olaýdym käşki.

Käbe köýünde habybymyň, togap edenleriň,
Aýagy astynda toprak-gum olaýdym käşki.

Köýünenje gahry agýar ile dil mejmer kibi,
Jebri ýar ile ýanaýdym, mum olaýdym käşki.

Müň azap ile geçeniçe bir nepes jananyýa,
Jany teslim eýleýip, merhum olaýdym käşki.

Tagny nadandan sen eý, zahyt, ýöri-kyl yhtyraz,
Haşra dek men yşk ile mezmum olaýdym käşki.

Itler ile hemdem olaýdym, eý, Mähri daýyma,
Dergähiňde ol şahyň maglum olaýdym käşki.

197

Dostlar senemiň ki bir läle yzar eglär meni,
Hanaýy gam içre her dem ahy-zar eglär meni.

Gäh hyýaly ýar hemdem eýlärem gähi gamyn,
Mähnet-u, derd-u bela ile bu kär eglär meni.

Wasly eglärken meni dildarymyň her ruzy-şeb,
Şimdi gör halym, hyýaly ruýy ýar eglär meni.

Eglenermidi bu janym tende bir an ýarsyz,
«Waslatyna ergirem» diýer, ruzgär eglär meni.

Synaýy pür suzuma çeşmim akydar çeşmesin,
Teşne dil bular haýaty bu bikär eglär meni.

Intizar ile erişdi işde ömrüm ahyra,
Wagdaýy wasly ile dahy nigär eglär meni.

Diýdiler: «Lazym durar uşşaga sabr-u ýa sapar,
Indi, eý, Mähri heman terki diýar eglär meni.

Garka bersem bahry yşkynda diýrem: «Dil zowrakyn,
Ha sürer meni kenara, ruzgär eglär meni».

198

Dost, näzik ýar imiş sen, beýle bilmezdim seni,
Dil ýakyjy nar imiş sen, beýle bilmezdim seni.

Jebr ile aşyklaryň ot ýakdyrar sen başyna,
Heýli hoş sahhar imiş sen, beýle bilmezdim seni.

Gül kibi ýüzde güler diýdiklerinçe, dostum,
Şimdi bildim bar imiş sen, beýle bilmezdim seni.

«Köňlün aldym al ile» diýerdin, hoş inkär eýledin,
Heý, ne biykrar imiş sen, beýle bilmezdim seni.

Köňli yraklara bermiş sen, dil ile hoş meni,
Ah, kim, aldar imiş sen, beýle bilmezdim seni.

Jümle älem halkyny, agýar edindim seni ýar,
Sen dahy agýar imiş sen, beýle bilmezdim seni.

Eý, ki düşdüň, Mähri, her bir biwepanyň paýyna,
Sen dahy biar imiş sen, beýle bilmezdim seni.

199

Risman zülpüne dil tä ki janyn baglady,
Hyzmatyňa sydkle tende miýanyn baglady.

Bagy-husnuňda görüp, dil bilbiliniň nalasyn,
Andalyban sahny gülşende zybanyn baglady.

Satdy ýşkyň täjiri men bendesin hijri-gama,
Muddagyýa hoş ferehler, armaganyn baglady.

Gördüler leýli saçyň bendinde Mejnun köňlümi,
Ähli diller Leýl-u Mejnun diwanyn baglady.

Hununy aşyklaryň çeşmiň meger dökmek dilär,
Neşteri müjgäniňe gaşyň kemanyn baglady.

Almadan bir berg, güli haddyňdan erdi hattyň, ah,
Harlar ol gülgüzaryň çöwre ýanyn baglady.

Mähri, şowky ýşkyň içre lebleriň ýat edejek,
Bu şirin güftary şekerler dükanyn baglady.

200

Şeýle taşhys eýledim, janany baýram ertesi,
Galeb eder derdime dermany baýram ertesi.

Lagly nabyndan şeker sen posasasyňa dilberin,
Urmaz isem men ajaň dendany baýram ertesi.

Aryp oldur näzeninleri der peýinje seýr edip,
Her kenara eýliýe seýrany baýram ertesi.

Huplaryň zülpi sallançagynda janlar sallanar,
Zin olyjak husnunyň meýdany baýram ertesi.

Umama sen, kim, sallana ol ýar ile idiň rakyp,
Sallanar, häzirdir uş urgany baýram ertesi.

Gerçe aýdy waslyna gurban idi, Mähri, onuň,
Leýk teslim etdi ýara jany baýram ertesi.

Çoh mübäreke demlere ermişdiň emma rasty,
Olmyýa ol dem kibi ah gany baýram ertesi.

201

Tutdy afagy seraser gün jemalyň pertowy,
Haýyl olmasa gurup etmezdi zülpüň şebrowy.

Gaşlaryň kowsy kuzah kibi keman almyş ele,
Janlara pertap atar jana heläk pertowy.

Zinde ola yşkyň şehidi haşra dek Ylýas weş,
Buýy zülpünden saba elte nesimi Isawy.

Zarbaty şemşirine takat getirmez kimsine,
Hezreti şahzadaýa jem olsa älem Hysrowy.

Zöhre çeñin çala çarh içre ýere çar parasyn,
Mejlisi has içre raks urarsa, şah-a, möwlewi.

Kyl ymarat köňlümiň weýranyn, eý, käni kerem,
Mähnet-u derd-u bela ile ýykylmyşdyr öýi.

Talyg ol şahyrlaryň ki eşgarynyň magnasy bar,
Sen aralykda, eý, Mähri goý gury sözi-sawy.

202

Yşkyň ýolunda her ki sagyndyşe aryny,
Tä haşr olynça isteýe, bulmaýa ýaryny.

«Aşykmy?» diýedirem oňa janan ýolunda ol,
Jan-u dil ile bermiýe tä ömri baryny.

Dil andalyby, diý, niçe perýat kylmasyn,
Her har ile görer gözi sen gülgüzaryny.

Lutfun rakyba kylar-u uşşaga jöwrüni,
Gör, bu zamana huplarynyň ygtybaryny.

Döwri ruhunda satmaga tirýek leblerin,
Dilber eline almyş iki zülpi maryny.

Mähri howaýy yşkyňy elden goýmaz eger,
Meýdany yşk içinde dikerlerse daryny.

Jan-a bererse şowky ruhuň ile jahanda jan,
Pür nur kyla haşra dek onuň mazaryny.

203

Yşkyň, senem-a, çün ýedi gudrat dile ýazdy,
Başyma bela-ýu, gam-u hijriň bile ýazdy.

Sen gunça dahan gül kibi ýüzüme gülinçä,
Jan bilbili bu hary jepadan öle, ýazdy.

Haddyňy görüp, gorkaram «ah» etmäge, jan-a,
Zira bu howadan niçe güller sola, ýazdy.

Hijriňde, habybym şowkdyr, aglamyşam, kim,
Dil zowraky ganly ýaşyma gark ola, ýazdy.

«Bir posa ber, öldüm» diýdi, Mähri, oňa, ýary –
Çeşmi ile haşm etdi, egerçe gele, ýazdy.

204

Gamgyn dilimde zar ile efgan tükenmedi,
Temkin gözümde dertle girýan tükenmedi.

Tanury gamda ataşy hijran ile jiger –
Birýan olaly, dünýede birýan tükenmedi.

Derd-a daryg geçdi, günüm intizar ile,
Ömrüm tükendi, wadaýy janan tükenmedi.

Huplar katynda kançaru baksan rakypdyr,
Älemde jöwri bar ile şeýtan tükenmedi.

Bir kerre mübtelalaryma «rehim edem» diýseň,
Dünýäde söwdüгим ne ola ýalan tükenmedi.

Engam eýlese, saýyla husnun zekatyny,
Şalar katynda lutf ile yhsan tükenmedi.

Mähri, olaly gülşen köýünde andalyp,
Gamgyn dilinde nala-ýu efgan tükenmedi.

205

Gamyňdan hasta olup, dil, gapynda ýassanar daşy,
Terehhum kyl ki uşşagyň gaty ýasdykdadyr başy.

Ganymat gör, bu dem ömri saral bir näzenin ile,
Jahan agýardan haly olyjak duýmasyn naşy.

Geçerken bende oldy dil, habybym astanynda,
Köňül derban, gözüm sakga, müjämdir şimdi perraşy.

Howaýy lagly Şiriniň üçin jan berdigim Perhat,
Göreýdi, dostum, her dem edeýdi ahsand-u sabaşy.

Howaýy yşka ýoldaş ol dilärseň bula sen wahdat,
Edinme kenduwyňa mährem dili biýşky ýoldaşy.

Seniň yşkyň höwesinde budur tahsyly, Mähriniň,
Jiger birýan-u dil hasta akydar gözleri ýaşı.

206

Gitdi aklym, bilem, eý, şahy-jahan, sen gideli,
Bir nepes tende karar etmedi jan, sen gideli.

Çünki sen, serwi rowan gitdi, heman oldy rowan,
Akabynja gözümiň ýaşı rowan, sen gideli.

Mähriňi saklar idim dilde, gözüm ýaşı weli,
Eýledi syrymy gün kibi aýan, sen gideli.

Zikr-u tesbihi goýdum şam-u säher elimden,
Adyňy ýat ederem şam-u säher, sen gideli.

Ýalňyz şäher degildir maňa zyndan görünen,
Mähriniň gözüne dar oldy jahan, sen gideli.

207

Gel ki senden budur, eý, dost, bu janyň dilegi,
Ýar, neler bardyr içinde, göre dertli ýüregi.

Hamdy lilla ki müjäh tiri jigerden geçejek,
Hem peýkanlary galdy, dile ýeter ýelegi.

Reýgan berseler almam bu jahan huplaryny,
Saňa jan berip alaram, belki sen-sen geregi.

Ýar ile hoş dem idik, erdi bize bet nazaryň,
Çytyla [in]şa Alla rakyba iki gözüň bäbegi.

Her ki ýarymdan aýyrrar meni, ýa, Reb, dilärem,
Ömri az olsun-u dünýäde tükensin kepegi.

Baş goşup, zülpüňe, Mähri, gury söwdalar ile,
Ýel kibi ýeldi ýoluňda, ýele berdi emegi.

208

Kim guçar muýy miýanyňy kemerden gaýry,
Kim öper lebleriňi sagary zerden gaýry.

Jany ýok deprede, mün ýyl ki howasynda ýele,
Zülpüňiň bir gylyny bady säherden gaýry.

Ýalňyz menmi hyrydar, kim, eý, Zöhre jebin,
Gün dahy müşderidir saňa kamardan gaýry.

Mähriňi jan kapasynnda bererem ruha gyda,
Totýa barmy gyda dahy şekerden gaýry.

Jany laglyň meýin içirdi rakyba nädelim,
Bize sunmady pelek huny jigerden gaýry.

Lebi janany görüp, diş bile «dem geldi» diýdi,
Nesne ýok, Mähri, oňa umama hijrden gaýry.

209

Görünenden gözüme jan-a jemalyň gülşeni,
Bilbili şurydadyr tä subh olynça dameni.

Gülşeni husnuňsyz, eý, dilber, gerekmez jenneti,
Gerçe bar her köşesinde niçe mün gül harmany.

Janyma gamzaň hadaňyn geçdigin meng eýleme,
Rahat olsun, dostum, ok hoşça bolmuş mesgeni.

Gylça jany le ýüz üstüne sürünip hasta dil,
Tuhfa jan elter tapuňa görmäge janym seni.

Dünýe-ýu ukbada bu yzzat ýeterdi, Mähriýe,
Girse bir gez destine onuň habyby dameni.

210

Görmedim senden kerem, eý, biwepa dildar, heý,
Olmadyň bir gün bu men biçäre ile ýar, heý.
Eýlediň jebriňle älemde meni bidar heý,
Eý, jepahu ýar, senden waz (?) geldim, bar heý.

Barmydyr bir dem meni hijriňle bimar etmediň,
Rehim edip bir gün maňa lutf ile timar etmediň,

Muddagynyň sözüne uýduň, meni ýar etmediň,
Eý, jepahu ýar, senden waz geldim, bar heý.

Gülşeni husnuňda bilbil kibi nalan eýledim,
Degmedim bir gunçaňa munça ki efgan eýledim,
Akybet hary jepada bagrymy gan eýledim,
Eý, jepahu ýar, senden waz geldim, bar heý.

Uýduň agýara, meniňle bir nepes ýar olmadyň,
Ýoluňa munça zamandyr jany berdim, bilmediň,
Dameni waslyňle bir gün ganly ýaşym sylmadyň,
Eý, jepahu ýar, senden waz geldim, bar heý.

Jan içinde sakladym mähriň «Elip» kibi seniň,
Gitmedi bilmem nedir jürüm, seniň neden kiniň,
Ýokdy diniň bilerdim, şimdi gitmiş aýynyň,
Eý, jepahu ýar, senden waz geldim, bar heý.

Ýalbaryp müň uzr ile «janym» diýdikçe men saňa,
Haşm ile ýüzüň çöwrerdiň heman menden ýaña,
Lutfuňy agýara eýlärdiň rowan jöwrüň maňa,
Eý, jepahu ýar, senden waz geldim, bar heý.

Goýmuş idim, yşkyňyň ýoluna men jan-u seri,
Olmuş idim astanaň bendesiniň çäkiri,
Bile sen bar indi sende, Mähri kibi müşteri,
Eý, jepahu ýar, senden waz geldim, bar heý.

Gözüm çü gördi, sen ýüzi gül buýy ar-ary,
Berdi ýoluňa müň dil ile ömri serseri.

Ten ýandy dil köýüdi, ýürek dildi pyrkatyň,
Gamzaň hadaňy haşmle çün çekdi hanjary.

Çeşmiňmi kyldy, gamzaňa taglym, dostum,
Bir tir ile hoş dagydar ýüz müň esgeri.

Nerkes sarardy gördi-ýu gunça gyzardy hem,
Sahny çemende sen ýüzi gül aýny abhary.

Haýbatdadyr gören Aly, kuwwatda Hemzedir,
Rezmine duşmanyň ýöriýip, sürse esgeri.

Togsan bir ile ýüzi adadda lakab çykar,
Aklyň ýeterse kimdigin bil bu serweri.

Medhiňde çoh gazal diýeji hub-u binazyr,
Magzur tut, aýplama bu, Mähri, kemteri.

Ne jany bar, ýaza Many gaşyň yşaratyny,
Ne hetdi bar, bile akyl lebiň ybaratyny.

Pyrakýň oduny dilden wysalyň etmedi katg,
Meger ki lagly nebatýň kese hararatyny.

Gamyň ile hanaýy dil her jähtden oldy harap,
Keremler eýleseň, etseň ne ola ymaratyny.

«Sogaby haj bulam» diýrseň, eýle gel [meni] jan-a,
Şikeste hatyryňyň köňlüniň zyýaratyny.

Wysaly dilberi, Mähri, jahanda fath edemi,
Sagadaty çilemi bagtynyň beşaratyny.

213

Niçe bir bu dil çeke her biwepanyň näzini,
Niçe bir pynhan edem, synamda dilber razyny.

Berib-u akl-u dil, aldym gussaýy ýary satyn,
Gam matagyndan dolupdyr şimdi janym hazyny.

Niçe ölmesin bir adam sopynyň tagnyndan, ah,
Kendi söýmezmi görüp, bir huplar şahbazyny?

Rismany zülpünde bir gün dost gamzaň tygyna,
Düşüban jan bereýin, gör, aşygyň janbazyny.

Bir nepes, Mähri, barar köýünde seýran etmäge,
Tiz gaçar, çün segi rakybyň eşidip owazyny.

Niçe bir eglede sen, dert ile eý, ýar meni,
Niçe bir öldüre sen, jöwr ile her bar meni.

Gözleriň ganym ißer lahzada bir suw ýerne,
Kanda buldy ajab-a bu iki hunhar meni.

Akl-u dil ýoluňa gitdi, dil-u jan galmyş idi,
Pyrkatyň eýledi, ondan dahy bizar meni.

Eşidip dertle egile demi dolap, dahy,
Girýe-ýu zar ile her dem dönüp, aglar meni.

Pyrkatyňdan niçe bir Mähri seniň jan çekişe,
Dostum başyň üçin öldüre-gutar meni.

Ýa, Reb, ol serwi-rowan kanda durar kanda iki,
Ýa, Reb, ol apaty jan kanda durar, kanda iki.

Gözlerim ruýy lutfuňdan uzak olaly jan,
Diýer edip ah-u pygan: «Kanda durar, kanda iki».

Aftaby getirip gülşeni husny getiren,
Ýa, Reb, ol muýy miýan kanda durar, kanda iki.

Gaşlaryň ýasyna gurban olaýyn gamzasyna,
Etdigim jany nyşan, kanda durar, kanda iki.

Hary gamda dili girýanym eder nalalary,
Ajaý ol gunça dahan kanda durar, kanda iki.

Ýüzüm üzre sürünip, elte idim hasta dili,
Mähri-ýa nam-u nyşan kanda durar, kanda iki?

216

Ýakdy hijr ataşyna janymy janan ähli,
Olmasyn mençileýin hiç bu musulman ähli.

Küpri zülpüne ýesir oldum, o kapyr beççäniň,
Meni gutarmaga ýokmy ki bir aman ähli?

Bagy husnuň suwlaram göz ýaşle şam-u säher,
Dahy şepdaly ýimesinmi, bu bossan ähli.

Mushaf husnuňy ezber okyram şeýi Alla,
Gapyňa geldi, ber yhsanyňy Gurhan ähli.

Meni aglar görüp, eý, dost, niýe gülmiýe sen,
Ne biler aglaýanyň halyny, handan ähli?

Döwri husnuň geçer, eý, ýar, kylawer bir eý at,
Unudylmaz, aňlawer haýr ile yhsan ähli.

Huplaryň derdine düşdünse, ýapyş damenine,
Mähri, bu derde bolur derdine derman ähli.

I

Jöwr ile meni şul gadar aglatdy pelek, kim,
Surhap gözüm ýaşy ile gana boýandy.

II

Hattyň, haddyň ýüzüni tutdy, nete, kim, eý, jan,
Zin etdi gülüstany, erişdi täze reýhan.

III

Mur üýşdi san ki şekeri paluda üstüne,
Hattyň ki tutdy lagly nabatyň kenaryny.

IV

Gördüгимçe hadd-u kadd-u lebi ýary sanaram,
Biri güldür, biri gunça, birisi serwi-rowan.

V

Haddyň ýüzüni hattyň tutdy, nete, kim, eý jan,
Zin etdi gülüstany, erişdi täze reýhan.

VI

Ýaka suz, seni, kowdy sanma gözeller Mähri,
Niçe seniň kibi munda, ýyllar oňmaz bulunar.

VII

Adaty muňlylaryň, mahbup, söýmekdir hatyp,
Akyl iseň mezhebiň ýitirme, aryplardan ol.

Elhak, ynsap bu kim, Mähriýi, şirin kelemat,
Söz ýerine akydypdyr dahany ab-u haýat.

Derdi yşk ile kimiň, kim, dili gamnäk olsa,
Bu kitaba nazar etsin eger istärse nejat.

Owwal-u owsat-u hem ahyryny seýr etdim,
Wasatynda diledim ki onuň edem tadkykat.

San ki ummanda girdaba düşürdim özümi,
Bikeran bahra nehaýat, bolunarmy heýhat.

Baýdagy haly ile natagy muhabbet içre,
Niçesi «kiş» diýeýin ki meni kyldy, «şah mat».

Aperin, tabgy şekerbar ki her lahzada, kim,
Akydar kanda ise söz ýerine ab-u haýat.

Sözleriň lutfuna gaýet bolunarmy - ýok, ýok,
Lutfy tabgyňa nehaýat bolunarmy heýhat.

Ajap olmaýa ki köýünde seniň jan berdi,
Ger makamy guluňyň ýeri olarsa jennat.

Gerçe, kim aby-haýat idi lebiň owwalda,
Bermediň ony o bimaryňa erişdi memat.

Gerçe ser depderi hubandyň owwallarda,
Geçdi wagtyň, senem-a, şimdi ýöri, bar, suwa at.

Hijr ile geçdi makamy, oňa bir gez diýmediň,
«Gel bári itlerim ile işigim bekle oňat».

Bagy husnuňdaky şetdalylaryň oldy erik,
Diýmedimmi «Ony wagtynda eken, saklama, sat».

Bir zaman idi ki sen jany der aguş edeniň,
Gündizi aýt olar idi, gijesi gadr-u berat.

Şimdi bir halda sen, kim, aýlanan duşmanyna,
Diýr ki: «Mähri kibi husnuňa erişsin apat».

Huny husnuňle seniň mugtanam illerle olup,
Gury ýerlerde makaly çalar idi nagamat.

Ýa kibi seni kenaryna getirdikde rakyp,
Hedef etmişdi misginiňi tiri nekebat.

Zähri gahry içirerdi pelek ol misgine,
Lebiň agýara içirdikde, şah-a, azby Furat.

Ýüzüň aýyna nazar eýlär idi agýaryň,
Künji gam içre ony öldürer idi husrat.

Kandagyny lebiňiň gandyna agýary görüp,
Doýmaýyn, ahyr o biçäräýe erişdi memat.

Ger mazaryna güzer eýliýe sen, eşide sen,
«Mähri, Mähri» diýu çagyrdygyny onda nebat.

Şeýle berk etdi seniň mähriňi köňlünde, kim, ol,
Goýysar yşkyň ile, mähriň ile der arasat.

219

Ýazdy jan lowhasynda Bismilla,
Gudraty lä ilähä illalla.

Görkezer dogry ýol bihamdilla,
Hümmeti lä ilähä illalla.

Du jahana doludyr läşek,
Şöhraty lä ilähä illalla.

Ähli yşk dillerin müşerrif eder,
Söhbeti lä ilähä illalla.

Ergirer hasta dillere syhhat,
Şerbeti lä ilähä illalla.

Ileder seni Haka bir demde,
Kurbeti lä ilähä illalla.

Öwrüler tä olynça ýowmy kyýam,
Nobatý lä ilähä illalla.

Dagydar leşgerini iblisiň,
Nusraty lä ilähä illalla.

Zulmatyny diliň, münewwer eder,
Talgaty lä ilähä illalla.

Ýedi gudratle sengi hara berer,
Humraty lä ilähä illalla.

Berdi muftahy gaýby jan-u dile,
Kuwwaty lä ilähä illalla.

Kalbyňy gyll-u gaşdan eýlär päk,
Tagaty lä ilähä illalla.

Görkezer ähli yşka esrary,
Hikmeti lä ilähä illalla.

Her dem endama lertzeler düşürer,
Haýbaty lä ilähä illalla.

Doýurar halky hany rehmetle,
Nygmaty lä ilähä illalla.

Jan demagyn doly mükerrer eder,
Lezzeti lä ilähä illalla.

Ähli towhyda täji döwletdir,
Kisweti lä ilähä illalla.

Mähri müjrimleri dowzahda goýmaz,
Şyfkaty lä ilähä illalla.

Gije-gündiz diliñde zikr eýle,
Adaty lä ilähä illalla.

Eýleder bigüman behişde seni,
Midheti lä ilähä illalla.

220

Eý, kerim-u, kadyr-u, haýý-u ebet,
Weý gadym-u, sanyg-u, ferd-u samet.

Biwezir-u, binazyr-u bimysal,
Bimelal-u, bizowal-u züljelal.

Razyk-u, razzak-u, haýý-u läýemut,
Jümle äşýaýa beren her demde kuwwat.

Kazyýyl hajat sen-sen, eý, kerim,
Sen ki Rebbil älemin sen, eý, rehim.

Jümle halkyň halyky, magbudy sen,
Jümle abdyň janle maksudy sen.

Sen ahat sen bir dahy ýokdur iläh,
Birligiñe jümle äşýadyr güwäh.

Häkden halk eýlediň Adam aýan,
Sen ýaratdyň yns-u jyny bigüman.

Hem ezel sen, hem ebet sen, hem samet,
Eý, sypaty «Kul hüwe Allahu ahad»

Birligiňe şekimiz ýok, eý, rehim,
«İki» diýen dil saňa, olsun remim.

Jümle älem halky açyp gözlerin.
Tapuňa tutup turarlar ýüzlerin.

Senden umarlar kamusy rehmeti,
Natuwanlar senden istär nusraty.

Rehmetiň derýasyna ýokdur kenar,
Eý, Kerim-u, eý Rehim-u Kerdikär.

Dilde ismiň halky älem zikr eder,
Mömin olan birligiňe şükür eder.

Hikmetiňle akydar aby hajar,
Gudratyň berer gury naýdan şeker.

Emriň ile bu pelek etmez karar,
Hikmetiň ile geler leýlu-nehar.

Ibtidaňa ýok durur hiç intiha,
Sen-Sen owwal, Sen-Sen ahyr, eý, Huda.

On sekiz müň älemiň subhan[y] Sen,
Ýaradylmyşyň kamu soltan[y] Sen.

Jümle mahlugyň bilersen halyny,
Her ne wejh ile geçer ahwalyny.

Sen ýaratdyň bitekellüf älemi,
Sen ýaratdyň bitereddüt Adamy.

Her ne dekli kim jahanda bar ünas,
Kamu senden rehmet eýläř iltimas.

Gudratyňa halky älem «la» diýmez,
Dergähiňe kem durar, agla diýmez.

Kamuýa Sen-Sen beren jünbüşleri,
Kamusy Senden umar bahşaşlary.

Akyl küll jäht edip, ola bimejal,
Etmiýe keýpiýetiňden kyl-u kal.

Kimse bilmez, kim nedir mahyýetiň,
Sen alym Sen, Sen biler Sen hikmetiň.

Bir şejerde bitirer Sen külli dügün,
Halk eder sen häkden wejhi husn.

Hikmetiň ile geler bu sal-u mah,
Gudratyň ile turar bu bargäh.

Hikmetiňle oldy çarh-u asman,
Gudratyňle oldy keýwany pasban.

Dergähiň dert ähliniň dermanydyr,
Baky Sen-Sen jümle älem panydyr.

[«Kemä kale Allahu tagala: «Küllü men aleyhâ fânin
we ýebka wejhu rabbike züljelal wel ikram»].

Patyşa Sen, bişerik-u biwezir,
Emriň ile seýr eder şems-u münir.

Kamusy bendäň durar, Sen patyşah,
Kim, Seniň hökmüňdedir bu bargäh.

Gudratyň syrryna edrak iremez,
Hikmetiň pikir eden aklyn diremez.

Her ne kim bu älemi äşýada bar,
Diýr ki: «Senden gaýry ýok Perwerdigär».

Bu muhakkak sabyt oldy, hakdyr,
Taňry birdir, ondan artyk ýokdur.

Ger şeriki olsa, tä ýowmul kyýam,
Bolymazdy uşbu älem hiç nyzam.

[Läw känä fihimä älihätün illallahu lefesedetä]

Indi niçe patyşadyr, gör ony,
Jümle gözler göz açyp, gözlär ony.

Jümle abdyň şahydyr ol patyşah,
Jümläniň maksudydyr o bir iläh.

Jümlesi ylmynda nadandyр onuň,
Jümlesi emrinde haýrandyр onuň.

Birligine küllüsi ykrar eder,
Kapyr olar her ki oňa inkär eder.

Çün eder her şeýe bir aýat delil,
Kim, gümansyz birdir ol Rebbi Jelil.

[Fe-fi külli şeyin äyetün tedullu alä ennehu wahydun]

Kamu älem doludyr Alla ile,
Sen-de päk et kalbyň ilalla ile.

Ger dilärsiň bula sen maksudyňy,
Mähri ýat et her nepes magbudyňy.

221

Jümle aşýaň kamu towhydy illalla diý,
Jümle mahlugyň kamu maksudy illalla diý,
Jümle möwjudyň kamu mesjudy illalla diý,
Nagraýy «Ýa huw» ile her demde illalla diý.

Talyby Hak olmaga daýym saňa irşat eder,
Kaýdy Hakdan gaýrysyndan nebsiňi azat eder,
Jürm ýykmyş kalbyňy towhyt ile abat eder,
Nagraýy «Ýa huw» ile, her demde illalla diý.

Her arada Haky ýat et, ýat kylma bir nepes,
Gaýry söz hajat degildir, aryp iseň, sözi kes,
Kamu dillerde heman «Huw, huw» ola tesbyh bes,
Nagraýy «Ýa huw» ile, her demde illalla diý.

Pertowy towhyt şemile diliňi enwer et,
Kenduňa her demde «illä huw» durma manzar et,
Jan-u dilden indi bu zikri diliňde ezber et,
Nagraýy «Ýa huw» ile, her demde illalla diý.

Kalbyňy ygwaýa berme, nebsiňiň waswasle,
Goýma dil aýnasyny, kim, gala ol posle,
Bu kelamy dilde ýat et, her nepes yhlasle,
Nagraýy «Ýa huw» ile, her demde illalla diý.

Mähri ger agma degilsin Haky tany aç gözün,
Daýym «Illa huwle» gaflatdan oýar kendüzün,
Her sāher müň uzr ile, dergaha tutdukça ýüzün,
Nagraýy «Ýa huw» ile, her demde illalla diý.

Eý, kerim-u, mazhar-u nury Huda,
Şahy yklym, risalaty Mustapa.

Eý, risalat keşwerine patyşah,
Weý şerigat tagtyna sahyp kulah.

Eý habybulla weý täji rusul,
Kamudan öň Hak seni etdi kabul.

Sen, kamu mursallaryň soltany sen,
Sen, kamu möminleriň janany sen.

Ruhy päkiň halk edenmişdir habyp,
Jürmi bimaryna Sen-Sen çün tebib.

Älemi möwjut etmeden Iläh,
Älemi arwaha kyldy seni şah.

Bul beşerdir gerçe Adam ýa, resul,
Seniň ile boldy möwjudat usul.

Sen abul arwah idiň eý, päk din,
Olmadan bu älemi eşýa ýakyn.

Aby lutfuňyň erişdi katrasy,
Zahyr oldy, aby Hyzryň çeşmesi.

Bady hulkuň şemmesinden bu jahan,
Oldy her etrapy sähra, gülüstan.

Mugjyzaň burjy şerefde aftap,
Dagwatyň öwji semada mahtap.

Sidreýi rowzaň durar her subh-u şam,
Her howas arwahyna daryssalam

Beýti magmuryňdyr aýy-bedri düja,
Her zunup emrazyna daryşşypa.

Enbiýalar serweri Sen-Sen hemin,
Eý, kerim-u rehmeten lil älemin.

Hak seni kyldy gezini enbiýa,
Oldy hak diniň kamu derde şypa.

223

Diýdiler hakynda çün «Haýryr resul»,
Sydk ile ähli ukul etdi kabul.

Olmasaň, olmazdy hergiz käri bar,
Gelmeleş, gelmezdi bu leýlu-nehar.

Hädiýi şergyň eger olmasa sedd,
Küfr ile galmyşdy älem tä ebet.

Her ulul elbaba emriň pişwa,
Her ulul ebsara şergiň rahnema.

Kim saňa kyldy jepa, kyldyň wepa,
Kim saňa kyldy jeza, kyldyň seza

Saňa laýyk oldugy çün her ata,
Adat olmuşdyr, eýa, käni wepa.

Şöwketiňi görejek aý, aftap,
Saýawan idi saňa her dem sahap.

Ýazdy owwal ismiňi lowha galam,
Olmasaň, olardy bu älem adem.

Olmasaň Sen, olmaz idi käýinat,
Hardan - gül hem dahy naýdan - nabat.

Çün wujuda geldiň-u bolduň zuhur,
Dinle kyldyň jahan roýyny nur.

Ermese senden enaýat her gula,
Dolmuşidi uşbu älem küfr ile.

Asy olsa, jümle älem biadat,
Senden erse gam degül zerre medet.

Ymmatyň müjrimleriniň ýa, Resul,
Sen şafy:gy Sen neçün olar melul.

Saňa berildi nübüwwet ibtida,
Zatyň ile ýene oldy intiha.

Her nebiýe gerçe indi bir kitap,
Kamuýa Furkandan erdi fathy bap.

Geldiň, etdiň dinle dünýäni nur,
Bildi, hak sen, yns-u jyn, wahş-u tuýur.

Geldi diniň mihri enwer eýledi,
Dagydyň küfri münawwer eýledi.

Kim ki etdi seni jandan ygtyýar,
Olysar iki jahanda bagtyýar.

Kim ki seniň çün jahanda içdi semm,
Oňa tirýek olar ol semm, pes ne gam.

Çekmiýeler seni söýenler jepa,
Görmiýeler saňa uýanlar bela.

Tä ebet boldy, sagadat ol kişi,
Negty päkiňiň medhidir her dem işi.

Kime kim olsaň jahanda destgir,
Iki älemde bulur yzzatle ýir.

Jürm ile bimaram, eý, käni kerem,
Şyfkatyňdan umaram derdime em.

Sydkle her kim ki saňa tutdy ýüz,
Şyfkatyňdan ahyr olmaz nä umyz.

Çünki sen hatmy rusul sen pür kerem,
Kowma meni, men günä ile galam.

Jürmümi bildim, şepagat kyl maňa,
Ýa, resulalla sygyndym uş saňa.

Arz olyjak hezretiňe jümle hal,
Eýleme magşar gününde paýmal.

Uşbu asy Mähriýe ol destgir,
Tagaty ýok jürm-u usýany kesir.

Gerçe, kim, etmiş durur müň-müň günä,
Kyl gapyňda külli aýbyny pena.

Ony utandyrma, Hakdan, kyl medet,
Jürmile gapyňa düşdi, etme ret.

224

Eý, gezini enbiýa-ýu manbagy lutfy wepa,
Weý, resuly kibriýa mahbuby, matluby Huda.

Adyl binýadyny mäkäm etdi, emriň nete kem,
Zulmy magdum etdi, şergyň şems görkezdi zyýa.

Çün wujudyň nurdur, eý suraty bedri kamar,
Düşmese saýaň ajapmydyr zemine jabeja.

Gerçe ahyr zahyr oldy, zaty päkiň äleme,
Kamudan, magnyda sen geldiň jahana ibtida.

Olmyşdyň sen, harymy syrry mährem eý, resul,
Ýokken ynsan möwjut olmadan, arz-u sema.

Ireli hulkuň nesimi äleme her dembe-dem,
Horram olmuşdyr, eller şam-u säher bady saba.

Yzzat içre kimi kyldy, saňa hemta ol Kerim?!
Kimi meňzetti, nebilerde du älemde saňa?!

Ruzy magşarda şafy:gy olmaga jürm ähline,
Eýledi seni, şepagat magdany, käni ata.

Ol gadar azm eýlediň, fowkul alaýa her nepes,
Arşy agla ile bir oldy saňa tahtys sera.

Çün gadam basdyň pelek farkyna eý, mahbuby Hak,
«Leýletil Israda» Hak her hajatyň kyldy rowa.

Şergyňyň şeminden olmuşdyr münewwer bu jahan,
Şyfkatyň hanyndan ermişdir kamu ruha gada.

Du jahanda röwşen oldy çeşmi onuň tä ebet,
Häki paýyň jöwherin her kim ki kyldy totyýa.

Ähli jürmüň derdine Sen-Sen du älemde tebip,
Jürm ile dermande galdym, umaram senden dowa.

Jan-u dilden set hezaran äliňe, etbagyňa,
Eýlärem her dem salam-u medhle zikr-u sena.

Tapuňy çün mesnet etdi, rehmeti Rahman seniň,
Şyfkatyňy rusyýa Mähri eder senden reja.

225

Indi, eý, biçäre, asy gel bäri,
Neýlediň, ne eltdiň jahanda, al bäri.

Neýlediň, nätdiň, ne tahsyl eýlediň,
Haka laýyk niçe tedbir eýlediň?

Barmydyr kalbyňda Hakyň gorkusy,
Gitdi, föwt oldumy nebsiň iblisi?!

Ylym ile her demme-dem amylmy sen?!
Ýogsa nadan ebter-u jahylmy sen?!

Nebsi emmaraýamy, uýduň mydam,
Gelmedimi kalbyňa ýowmul kyýam.

Özüňi her demde berdiň gaflata,
Niçe bere sen jogaby Hezrete.

Ruz-u şeb etdiň, günä usanmadyň,
Ol Hudadan bir nepes utanmadyň.

Jürm-u usýan oldy, eý, dil çünki her dem hu saňa,
Nebesi emmaraýa uýduň, gelmedi gorku saňa.

Ylmy towhydy diliňden egsik etme bir nepes,
Çün biler sen ahyr, eý, gapyl, gerekdir bu saňa.

Geldiň uş pany jahana irtihal etseň gerek,
Soň nepesinde waý, eger rehim etmez ise Hu saňa.

Hakdan utanmadyň, olduň her günähe mürtekib,
Öljegiň sanmadyň, eý, rusyýahym tu saňa.

Geçdi ömrüň bu jahan darynda, Mähri, jürm ile,
Islemediň, nete, kim, berdim nesihat şu saňa.

* * *

Bolmak isleseň jenana destres,
Tobany dilden giderme her nepes.

Rehmetinden, Mähri, katg etme reja,
Erhem lil älemindir ol Huda.

[Kemä kale yzzy we jelle «Lä taknatu min rahmetilläh
innallahe ýagfyrus zunube jemian]

Aýbyňy setr ede Settarul uýub,
Jürmüňi afu ede Gaffaruz zunub.

Mynajat

Eý, Hudawenda kerim-u bizowal,
Eý, rehim, kadyr-u weý, ber kemal.

Sen-Sen ol bimesel, adyl patyşah,
Jümle mähkumyňdadyr bu bargäh.

Çarh-u, efläk-u, zemin-u asman,
On sekiz müň älem-u uşbu jahan.

Kamu mahlukat-u bu uçma, tamu,
Her ne kim bardyr bu älemde kamu.

Bahry lutfuň katrasydyr bigüman,
Kamusynyň patyşasy sen aýan.

Sen-Sen eý, Hallaky Rebbil älemin,
Jümle bir biler seni ylmyl ýakyn.

Bir sen, emma, ýerde-gökde doly Sen,
Senden artyk uly ýok, Sen uly Sen.

Dideýi kalbynda olan nur-u ferr,
Senden özge dahyýa kylmaz nazar.

Güwşüne efsana täsir eýlemez,
Dil dahy inkäri tagbyr eýlemez.

Kamusyna Sen-Sen, eý, Hak, rahnema,
Dogry barmaýan olar senden jyda.

Gerçe, kim, zahyrda sen, gözden nehan,
Leýk batynda aýan Sen her zaman.

Her ne kylsa, gudratyň bar eý kady:r,
Jümle äşýa halyna Sen-Sen habyr.

Ýokken diýýar-u hem çarh-u zemin,
Bar idiň Sen, eý, Hudawenda hemin.

Çünki Sen maksut edendiň, eý, Wadud,
Boldy emriňle adem külli wujud.

Çün bu aly çetri gurduň äşkär,
Hoş müzeýýin oldy her sahn-u diýar.

Her dokuz tagy ýaratdyň, ýedi ferş,
Kimini ferş eýlediň, kimini arş.

Eýlediň her bir diýary lälezar,
Kuh-u sähralarda etdiň çeşmesar.

Her tarapda aby enhar eýlediň,
Her hajar üstünde eşjar eýlediň.

Kamu elwan eýlediň her ki gerek,
Ýerde ynsan eýlediň, gökde melek.

Kimini her dem getirer Sen aýan,
Kimini her dem geçirer Sen rowan.

Renji fakryň derdine Sen-Sen alaç,
Hiç goýmaz Sen birini bir lahza aç.

Sen ýaratdyň yns-u jyn, uçma, tamu,
Birliگیne jümle şahytdyr kamu.

Ýaradar Sen, häkden sim ile zer,
Bitirer sen, bir gury naýdan şeker.

Çoh ajaýyplar düzüp efläkde,
Gunçalar yzhar eder Sen häkde.

Görkezer Sen, ki semada aftap,
Bark eder Sen, ki zemine mahtap.

Akydar Sen, katradan derýalary,
Görkezer Sen, zerrelerden haweri.

Arz eder Sen, gäh münawwer aftap,
Gäh eýlär Sen, hyjap oňa sahap.

Her tarapda akydar Sen ablar,
Halk eder Sen, abdan jüllaplar.

Gäh zemistan getirer Sen, gäh bahar,
Gäh hazan eýlär Sen-u gäh lälezar.

Gäh gül ile zin eder sen her diýar,
Gäh eder Sen, gunçaýa hemsaya har.

Gäh güli hemdem eder Sen bilbile,
Gäh berer Sen, jümle owragyn ýele.

Gäh eder Sen, nerkese zerrin kulah,
Gäh urar Sen, läläýe dagy syýah.

Gäh berer Sen, handa gülşende güle,
Etdirer Sen, gähi efgan bilbile.

Bildirer Sen, gäh benewşäýe wujud,
Hyzmatyň paýyna tä bula sujud.

Gudratyň zerinden etdiň arguwan,
Hamdyň üçin sowsana berdiň zyban.

Gäh eder Sen bu zemini sebzepoş,
Gäh riýahyna berer Sen buýy hoş.

Gäh besat etdiň zemin üzre çemen,
Gäh bitirdiň sünbül-u serw-u semen.

Gäh murgany eder Sen, hup lisan,
Hamd ederler birligiňe her zaman.

Jümlesi emriňle oldy her ki bar,
Jümlesi sunguňdyr, eý, Perwerdigär.

Jümläniň hallaky Sen-Sen ýa Iläh,
Mülki Isgender gul Seniň, eý, patyşah.

Mähri depretdikçe agzyňda lisan,
Öw Hakyň gudratlaryny her zaman.

Seni ýokdan ol durar bar eýleşen,
Bir owuç toprakdan yzhar eýleşen.

Sen bu gün bakma pena gülzaryna,
Tiz geçer möwsümi, galmaz ýaryna.

228

Ger öwersen, bilbiliň gülşende ahy-zaryn öw,
Gel, bäre uşbu jahanyň bibaka gülzaryn öw.

Akyl isen sen, bu dünýä dostlaryndan çek elin,
Dünýe kibi biwepadyr bary bir ýararyn öw.

Bu pena älemde hadd-u hala kylma ygtybar,
Ol baka mülkünde baky huplaryň didaryn öw.

Çünki halk etdi, Huda çar anasyrdan seni,
Hiç wujudyň şährin öwme, sen onuň mygmaryn öw.

Bir owuç toprakdan etdi, dest-u, pa-ýu berdi jan,
Medh ederseň gudratyň her demde kâr-u baryn öw.

Öw Hakyň görkli habybyn, kim, diýdi: «Löwläk» oňa,
Enbiýalar serweridir Ahmedi Muhtaryn öw.

Ger şefyg olmak dilärseň ahyretde Mustapa,
Älini, eshabyny her demde çaryýaryn öw.

Kapyryň inkärine güwş etme ki ähli nardyr,
Möminiň «Kalu beläde» sydkle ykraryn öw.

Çünki doýmaz jifeýi myrdara nebsiň kerkesi,
Tut diliň, indi ýeter, bu dünýäniň myrdaryn öw.

Ber habar, usýandan özge sen ne tahsyl eýlediň,
Indi eý, Mähri bize halkyň ýeter asaryn öw.

229

Mynajat

Eý, Hudaýy, halyk-u perwerdigär,
Alym-u, dana-ýu bina berkarar.

Kimse bilmez, Sen biler sen, her ki bar,
Her nehany Sen kylar, Sen äşkär.

Ýokken ynsan ýaratdyň biadad,
Gudratyňa ýok durar paýan-u het.

Eýlediň her birini bir işe duş,
Onuň ile eýlediň köňlüni hoş.

Kimini kyldyň, Resuly kibriýa,
Kimini kyldyň weliýýi öwlüýä.

Kimine berdiň, welaýat bişumar,
Kimine kyldyň, hedaýat bikarar.

Kimini kyldyň, mugazzam patyşah,
Kimni bende etdiň, oňa ýa, Iläh.

Kimini alym ýaratdyň, eý, Huda,
Kimini zahyt ýaratdyň, biryýa.

Kimine arzany kyldyň döwleti,
Kimine kyldyň, mukaddar mähneti.

Kimsiniň eýlediň, hökmün rowan,
Kimini mähkum kyldyň, her zaman.

Kiminiň werdin mynajat eýlediň,
Kiminiň ýerin harabat eýlediň.

Kime berdiň, hup jemal-u haddy hal,
Kimisini eýlediň, aşufta hal.

Kimsini aşyky zar eýlediň,
Kimni magşuky jepakär eýlediň.

Kimini pyrkatda nalan eýlediň,
Kimini waslatda şadan eýlediň.

Kimine aj eýlediň, her dem serir,
Kimi bulmaz künji mähnetde hasyr.

Kimisi tahsyl eder, bijäht genç,
Kimisi genç isteýerik boldy renç.

Kimisi şäkir durar her barda,
Kimisi mömin, kimi inkärde.

Ýa, Ilähä, yns-u jyn, wahş-u tuýur,
Her ne kim älemde kyldyň, Sen zuhur.

Kamusy bendäň durar eý-u ýowuz,
Sygynyp pazlyňa tutar Saňa ýüz.

Sungaty durar hata derbanlaryň,
Aday olar ata soltanlaryň.

Her ne dekli gullaryň etse hata,
Barajak ýeri tapuňdyr eý, Huda.

Bir owuç toprak durar çün, kim, bolar,
Bularyň möwlasyle ne bahsy bar.

Bir owuç toprak eken bular, eý, Hak,
Göz, gulak berdiň, dahy hem el, aýak.

Gullaryňň gerçe kim nogsany çok,
Rehmetiňň hetdi-ýu paýany ýok.

Lutf edip, kylma nazar usýanyna,
Galma bu asylaryň nogsanyna.

Rehmetiň çohdur, rehim Sen eý, Huda,
Asy gullaryň eder senden reja.

Gullaryň asylarydyr, gerçe kem,
Sen kerim Sen, olara eýle kerem.

Kowma, bular kim ede daýym günäh,
Müň bir adyň hormaty çün, ýa, Iläh.

230

Zinde diller jürm ile bolar memat,
Lutfuň ile bermeseň ýa, Reb haýat.

Olmasaň her düşmüşe Sen destgir,
Nardan jürm ähli bolmazdy nejat.

Ýazmasaň dil safhasyna Sen sapak,
Hall olunmaz idi hergiz müşkilat.

Kamunyň pygly degil senden nehan,
Şerri eger haýrat-u yhsan seýýiät.

Saňa sygyndyk melamat eýleme,
Sunula şol dem ki elimize berat.

Jümle iman ähli eýle, ýa, Iläh,
Rehmet eýle, Mähri, etdikde wepat.

231

Mynajat

Indi, eý, danaýy, binaýy Iläh,
Kamusynyň halyna Sen-Sen güwäh.

Baky Sen-Sen jümlesi magdumdyr,
Jümläniň haly Saňa maglumdyr.

Bir syýa roýam işim jürm-u günäh.
Mençeleýin ýok durar bagty syýah,

Gullaryňyň gerçe bardyr, jürmi çok.
Mençeleýin jürmi çok, älemde ýok,

Etmedim dergahyňa laýyk amal.
Daýyma etdim, pisat-u hem halal.

Bir eý agmaly adat etmedim,
Parzyňa bir dem etagat etmedim.

Her nepesinde işledim, jürm-u hata,
Her pisady kendime gördüm rowa.

Etmişimdir men jahanda çoh zunub,
Sen pena etdiñ, eý, Settarul uýub.

Işledim men maña laýyk her ki bar,
Ýüz garalygy jahanda set hezar.

Men maña laýygyna berdim ryza,
Sen Saña laýygyn işle, eý, Huda.

Ygtyýarymle degildir bu kaza,
Nebsi şumum eýlemiştir yktyza.

Şimdi uş biçäre-ýu dermandeýem,
Bilmezem kim ne kylam ýa neýleýem.

Pikir edejek etdigim usýanlary,
Akydaram ýaş ýerine ganlary.

Batynymy bu pikir gurt kibi iýer,
Gorkaram meni kabul etmiýe ýer.

Gopajak ýerden halaýyk serbeser,
Meni bilmem kangysyndan ediser.

Haşr olyjak, eý, daryga, waý, maña,
Mesgenim eýlärse ger tahtys sera.

Haky daýym zikr edip, şükür etmedim,
Uşbu ömrüm ahyryn pikir etmedim.

Şadyýy dünýä maňa berdi gurur,
Ahyretdeň ahyr etdi meni dur.

Pendi-wagyz etmedi maňa eser,
Gelmedi kalbyma bir zerre hezer.

Indi eý, hallaky älem lutfy çok,
Halk içinde mençileýin asy ýok.

Bu näçe jürm ile Saňa döndüm, medet,
Asyýam men, Sen rehim Sen, etme ret.

Gerçe eýlär asylar müň-müň günäh,
Ýene Sen-Sen bulara puşty-penah.

Kamunyň Subhany Sen, Soltany Sen,
Kime ýeler Sen, bolar Sen, han Sen.

Garka berdi, meni derýaýy magas,
Lutfuň ile destgir ol, ber halas.

Rusyýah-u pür günäh-u bi mejal,
Dergahyňa ahyr olar ittisal.

Goýma meni, menligimde, ýa, Gany,
Kyl enaýat, daýyma görkez Seni.

Bu dilimden zemm ile telbisi kes,
Toba-ýu towfyka ergür her nepes.

Olmasyn dil lowh[y] jürm ile nyhas,
Gelmesin aýnaýy kalbyma pas.

Daýyma haýyr işi maña eýle Hu,
Diýeýin her demme-dem illä Hu.

Zikriňi her dem diýdir Gurhan ile,
Soň nepesde ýoldaş et iman ile.

Dilimi katg etme istigfardan,
Könlümi dönder kamu murdardan.

Ger sowaly gabra, çeksem yztyrap,
Dilimi şaşyrma, asan et jogap.

Meni hasmyma melamat eýleme,
Aýbymy setr et nedamat eýleme.

Açylyjak her tarap ýazykly baş,
Etme syrym haşr olyjak, halka paş.

Hezretiňe baryjak hasmym-dilim,
Kamusyn hoşnut eýle, ýa, Kerim.

Depderimi sun elime syr ile,
Sen, biler Sen, häli ýene Sen bile.

Kimseýe paş eýleme esrarymy,
Ýogsa seň ile ýykarlar darymy.

Bu hyjالات maňa ýeter her zaman,
Kim, kamu gizlinlerim saňa aýan.

Barajak mizana bu men rusyýah,
Agyr etme keffämi Sen, ýa, Iläh.

Geçirigin hem syraty bihabar,
Düşürip etme meni zir-u zeber.

Nary dowzahdan meni Sen kyl emin,
Sen rehim, Sen, Saňa sygyndym hemin.

Mährini afu eýle, eý, Rebbil enam,
Etme fahyş jürümü ýowmul kyýam.

Müjrum-u egsiklerim, men mübtezel,
Saňa laýyk ýok elimde bir amal.

Dergahynda garadyr uşbu ýüzüm,
Kamu emriňe mutygam, ýok sözü.

Gerek et, makbul-u gerek eýle ret,
Ne sözi bar diýe möwlasyna abd.

232

Etmez iseň men günäkäriňe Soltanym medet,
Ýanasar nary jehime tä ebet janym, medet.

Etmedim hergiz jahanda saňa laýyk bir amal,
Ýok durar bir zerre haýrym, çoh[dur] usýanyň, medet.

Dergahyňa geldim, uş bimary jürmem, ýa, Hekim,
Rehmetiňden kyl dowa derdime dermanym medet.

Rehmetiň mätäjiýem, geldim tapuňa, ýa, Gany,
Rehmetiňden Máhrini ret etme, Rahmanym, medet.

Gutar, eý, käni kerem desti zubanydan ýakam,
Ýowmy magşarda goýma, elde geribanym, medet.

233

Mynajat

Eý, Hudaýa, tutmuşam tapuňa ýüz,
Gije-gündiz dikmişem gapyňa göz.

Ajyz-u, biçäre-ýu mahzun-u hor,
Düşdüm uş tapuňa, etme meni dur.

Dönmedi gapyňda mahrum bir ahát,
Meni dahy eýleme ýa, Reb, ret.

Päki zatyň haky üçin, ýa, Iläh,
Adl-u dadyň haky üçin, ýa, Iläh.

Enbiýanyň nyýazy haky, ýa, Iläh,
Öwlüýäniň razy haky, ýa, Iläh.

Hezreti Adama

Haky çün Onuň ki ol eken adem,
Ony möwjüd eýlediň owwal gadam.

Ol mübärek jismine berdiň çü ruh,
Hamd ile açdy gözün boldy futuh.

Baglaýyp sap-sap melekler geldiler,
Emriň ile oňa sejde kyldylar.

Hezreti Nuha

Haky çün onuň ki oňa berdiň nejat,
Hem oňa görkezmediň mün ýyl memat.

Sen enaýat kyldyň, erdikde tupan,
Garka berdiň, jümle agdasyn rowan.

Hezreti Idrise

Haky çün onuň ki terk etdikde jan,
Ony gördi kamudan owwal jenan.

Hüýr-u gulmana oldy hülle kar,
Boldy ähli jennet içre ygtybar.

Hezreti Ybraýyma

Haky çün onuň ki atdylar rowan,
Oldy ataş oňa ol dem gülüstan.

Nary Nemrut etmedi oňa zerer,
Oldy ol melgun görüp, zir-u zeber.

Hezreti Ysmaýyla

Haky çün onuň ki emriňi rowan-
Tutup, etdi ýoluňa gurban jan.

Fagyly muhtar Sen, çün, kim, eý, Hak,
Kesmedi onuň bogazyny pyçak.

Hezreti Ýakuba

Haky çün onuň ki niçe-niçe ýyl,
Akdyrды gözlerinden ganly sil.

Künji mähnetde gamdy hemdemi,
Müň bela ile geçirdi bir demi.

Hezreti Ýusuba

Haky çün onuň ki mergup eýlediň,
Kamudan husn içre mahbup eýlediň.

Gähi bende, gähi azat eýlediň,
Gähi häkimi Müsr-u Bagdat eýlediň.

Hezreti Eýýuba

Haky çün onuň ki oňa her subh-u şam,
Olmuş idi dert ile uky haram.

Şükür ederdi her nepes, her halyna,
Bakmaz idi dünýäniň ahwalyna.

Hezreti Dawuda

Haky çün onuň haçan ki elhan eder,
Yns-u jynyň kamusyn haýran eder.

Eşidenler ol belent owazyny,
Ýitirer akylyny, bulmaz özüni.

Hezreti Süleýmana

Haky çün onuň ki oňa aýnyl ýakyn,
Ram olmuşdy jemygy ynsu-jyn.

Emrine perman idi her subh-u şam,
Bendesı idi kamusy hasu-aam.

Hezreti Musa

Haky çün onuň ki oňa kyldyň ata,
Eýlediň onuň asasyn aždarma.

Tury kyldyň daýyma oňa makam,
Eýlediň onuň ile mün bir kelam.

Hezreti Isa

Haky çün onuň ki oňa berdiň ryza,
Eýlediň oňa sema üstünde ja.

Hem nebidir, hem müjjerredi päkdir,
Mesgeni şimdi onuň efläkdir.

Muhammet Mustapa

Haky çün onuň ki odur täji rusul,
Kim, Kelamulla oňa oldy nuzul.

Hem habyp edindiň ony hem nebi,
Oldy katynda kamudan afzaly.

Indi onuň nurdan Buraky haky çün,
Dergahyňa iştiýagy haky çün.

Indi, oňa gönderdigiň Gurhan haky,
Indi, oňa bildirdigiň iman haky.

Indi onuň magrajy haky, eý, Huda,
Indi onuň ezwajy haky, eý, Huda.

Indi onuň öwlady haky, eý, Huda,
Indi onuň etbagy haky, eý, Huda.

Hezreti Syddyka

Haky çün onuň ki ol sadyk durar,
Her işi dergahyňa laýyk durar.

Zuhd-u takwasydyr onuň biryýa,
Oldur owwal çaryýary Mustapa.

Hezreti Omara

Haky çün onuň ki adyl idi işi,
Din ýolunda ol goýmuş idi başy.

Kangy ýerde, kim, ony göre hemin,
Durmaz idi onda iblisi lagyn.

Hezreti Osmana

Haky çün onuň ki oňa ibtida,
Adat olmuş idi hylm ile haýa.

Synasy Gurhan ile pür nur idi,
Magryfetle daýyma magmur idi.

Hezreti Şiri Ýezdana

Haky çün onuň ki oňa ol päk din,
«Lahmüke lahmy» diýdi aýnyl ýakyn.

Manbagy känu-sahadyr ol weli,
Ol durar jümle weliler owwaly.

Hezreti Hasana

Haky çün onuň ki hasm-u biaman,
Içirip zähri heläk etdi rowan.

Gitdi tenden çün ki onuň ol dem jany,
Jennetil mawada oldy mesgeni.

Hezreti Hüseyine

Haky çün onuň ki çekdi çok jepa,
Oldy ahyr ol şehidi Kerbela.

Indi onda berilen janlar haky,
Kerbelada dökülen ganlar haky.

Gazylar haky, şehitler jany çün,
Hasanyň zähri, Hüseyiniň gany çün.

Ýoluňa jan terk edenler haky çün,
Dogry ýoluňa gidenler haky çün.

Hem hakykat ähliniň takwasy çün,
Hem tarykat ähliniň ukbasy çün.

Hem münewwer Käbeýi agzam haky,
Hem musaffa Merweýi Zemzem haky.

Hem mübärek Beýti Magmuryň haky,
Hem müberra rowza-ýu nuruň haky.

Hem harem içre olan demler haky,
Rowzaýa ýüz süren adamlar haky.

Gupbaýy sährada olan daş üçin,
Metjidi Aksaýa gonan baş üçin.

Ol nebiýulla, halyly Rahman üçin,
Supraýy hanynda iýinen nany çün.

Hezretiňi bir bilen gullar haky,
Ruz-u şeb hamdyň kylan diller haky.

Mähri asyýam kamu pyglym günäh,
Jümle pyglym Saňa mälüm ýa, Iläh.

Sen bilen Sen kamu halym, men kimem,
Ähli jürmüň kamusyndan men kemem.

Sen-Sen ol soltan, kamu biz gullaruz,
Sen gany Sen, biz kamu ýoksullaruz.

Biz hata kyldyk kamu lutf işle Sen,
Asylaryň jürmüni bagyşla Sen.

235

Dergahyňa tutmuşuz ýüz, eý, Huda,
Eýlemişuz çoh pisat-u çoh hata.

Rusyýahyz, pür günähiz, külli aýp,
Ýene senden umaryz afw-u ata.

Zulmatynda goýma usýanyň bizi,
Eý, kamuýa destgir-u rahnema.

Müflis-u hor-u hakyr-u mübtezel,
Tapuňa geldik sygyndyk biz geda.

Jümle usýan ähline Sen kyl medet,
Ol habbybyň hormaty çün, eý, Huda.

Boýnumyzy baglamyşdyr nebsi şum,
Eýlemişdir bizi derde mübtela.

Jümle yslam ähli ile Mähriýe,
Sen rehim Sen, dowzahy görme rowa.

236

Indi, eý, gapyllar açyň gözüňiz,
Gaflata bermek ekende özüňiz.

Möwt ýakyndyr size, sanmaňyz yrag,
Gabryňyza barmadan eýläň ýarag.

Akybet çün, kim, erer her nebse möwt,
Kyl ýaragy, olmadan nägäh föwt.

Ýol erine çünki wajypdyr ýarag,
Diýdiler: «Bir gün gerek mün ýyl ýarag».

Magsyýetden duruşyň, oluň bări,
Çün biler siz bar jahanyň ahyry.

Geldik uş pany jahana neýledik,
Yssymyz berdik zyýana neýledik.

Biz bize iş eýledik ýüz garasyn,
Istemedik hiç günäniň çäresin.

Ölejegüz, ölümimiz aňmadyk,
Ne olajakdyr iş soňuny sanmadyk.

Tutmadyk bir gün Hudanyň emrini,
Aňmadyk bir dem habyby şergyny.

Nähak işler işledik paýany ýok,
Çok hatalar söýledik öwrany ýok.

Bu pena älem durur, geler-geçer,
Bir mysapyrhanadyr gonan göçer.

Sen gerekse, bu jahanda müñ ýaşa,
İki gapyly bir öýdür eý, peşe.

Gelen ahyr gapyl eken, bihabar,
Birine girer-u birsinden çykar.

Niçeler «Menim diýr eken bu jahan»,
Soltanat pikirinde eken, berdi jan.

Niçeler «tutdum» diýr eken älemi,
Degmedi şadylygyna bir gamy.

Olunar her dert üçin gerçe talap,
Leýk ýok ömri bakaýa bir sebäp.

Bulsa ger soltan olan möwte medet,
Baky galaýdy Süleýman tä ebet.

Hikmet ile bulsa, Lukman ger zafar,
Haýrat ile jany kylmazdy sapar.

Baky galsa, ömür ile älemde ruh,
Baky galardy jahan mülkünde Nuh.

Çün tüketdi her birisi dānesin,
Gelmedi bular jahana, sana sen.

Bu jahana çün gelen läbüdd gider,
Ger emir-u ger gedaýy häk eder.

Kişi olsa ger ýedi yklyma şah,
Olasardyr akybet häki syýah.

Ol diýenler kim: «Menem ibn-u pylan»,
Galmady älemde bulardan nyşan.

Sürse älemde kişi müň ýyl sapa,
Dagydar ahyr onuň häkin howa.

Kime bermedi jahanda tagty bagt,
Ki etmedi ahyr oňa bir tagta tagt.

Kimi etmedi jahanda täj-u dar,
Ki etmedi ahyr oňa dünýäni dar.

Kimi kyldy Sam Suwar-u pähliwan,
Soňra misginlikle bermedi jan?!

Kimi kyldy bu jahanda patyşah,
Ki etmedi tagtyn onuň ahyr tebah?!

Döwlet ile kimse tutmaz älemi,
Depi möwte çäre bulmaz adamy.

Tutamaz kimse jahany mähir ile,
Niçe ankalar uçurdy gahar ile.

Soltanat tagtynda eken nägehan,
Düşürer başlary aýaga jahan.

Çünki hiç imiş bu dünýä bibaka,
Kämil iseň umma sen mundan wepa.

237

Çünki bildiň, eý, köňül dünýäýi pany hiç imiş,
Ol seni terk etmeden, terk et sen ony, hiç imiş.

Bar imiş çün älemiň bir şadysynda müň gamy,
Indi aldanma, ýalançy şadymany, hiç imiş.

Hak ryzasynda ony sarp etmez iseň hasyly,
Hary mähnetde bu ömrüň jawydany hiç imiş.

Gel bu mekgaryň matagyna hyrydar olma, kim,
Bu matagyň ahyr yssysy-zyýany hiç imiş.

Çün ýakyndyr çeşmiňň agy-garasyndan ajal,
Indi goý bu raht-u bagty, kamypany hiç imiş.

Aýşyňy niş eýlär imiş noşuňy gan akybet,
Pes munuň bir-iki günlük zendegany hiç imiş.

Şeýle taşhys eýledim, Mähri, jahanyň lezzetin,
Ylm ile sowm-u salawat imiş, galany hiç imiş.

Bir ýalançydyr ynanma sözüne,
Akyl iseň, güle bakma ýüzüne.

Rahtymyzy bereser bizim dahy,
Depderimiz durasar bizim dahy.

Dem ola biziň-de kaýdymyzyýa,
Gelmemiş kibi olawuz dünýäýe.

Basylyp aýaklara, ýer olawuz,
Unudylmyşlar ile bir olawuz.

Bu jahanda kimse baky galmady,
Ol gidenler soňra munda gelmedi.

Kamu mülküň mäliki Alladyr,
Zehi dil ki zikri illalladyr.

12^A

[Şygry in mahal]

Eý, dilim, gel Haky zikr et her nepes lal olmadan,
Ermeden möwt-u ajal hem gabra idhal olmadan.

Kamatyň puşty ham et her demde ah-u zar ile,
Naý kibi inlet durunyň daýyma lal olmadan.

Gabryňa gelmezden öňden haşmle Müňkir, Nekir,
Sen jogaba häzir ol, kendiňe ol hal olmadan.

Leşgeri usýanyňy katl eýle gel towfykle,
Nebsiň iblisi seniň älemde deçjal olmadan.

Gutarawer Mähri sen desti zubanydan ýakaň,
Nary dowzah boýnuňa magşarda halhal olmadan.

239

Indi, eý dostlar, geliň eý-ýowuz,
El dogaya göterilim, jümlämiz.

Jümle halkyň halyky ol binazyr,
Kamu düşmüşlere olan destgir.

Kamunyň könlünde esraryn bilen,
Kamunyň her işde maksudyn beren.

Gullaryna her nepes yhsan eden,
Zahyr-u batyn işin pynhan eden.

Oldugynça uşbu jana ten kapas,
Berip, aldykça jahanda jan nepes.

Olmamak üçin ryzasyndan jyda,
Galmamak üçin zunuba mübtela.

Ol habyby haky kim etdi ony,
Gullary üçin şepagat magdany.

Äliniň, etbagynyň arwahy çün,
Hem sahaby çaryýary ruhy çün.

Enbiýalar, öwlüýäler haky çün,
Hak ýolunda birýýalar haky çün.

Ol sagadat manbagy puş-u pena,
Tagty Rum içinde oldur patyşa.

Heft keşwer, ýagny soltan Baýezit,
Kylmak üçin haşra dek ömrün mezit.

Dogmagy çün daýym ol enwer jemal,
Kylmagy çün zulmaty gam irtihal.

Olmagy çün daýyma pygly sowap,
Görmemek üçin du älemde azap.

Olmagy çün äleme daýym alam,
Görmemek üçin jahan ýüzünde gam.

Olmagy çün daýyma şahy jahan,
Bermek üçin oňa ömri jawydan.

Bermek üçin her myradyny Huda,
Kylmak üçin jümle maksudyn rowa.

Bolmak üçin tä ebet ömri kesir,
Olmak üçin her pakyra destgir.

Oña ylham kylmak üçin Züljelal,
Oña mälüm olmak üçin jümle hal.

Kylmak üçin Mähriýe kimýa nazar,
Etmek üçin bu gara topragy zer.

Saýasynda hoş geçer halky jahan,
Haşa, kim, mahrum olam men natuwan.

Hem o tuby şah-u döwlet saýasy,
Ki ol durar dil genjiniň sermaýasy.

Ýagny, kim, soltan Ahmet hanymyň,
Soltanat tagtynda ol soltanymyň.

Oldugynça uşbu älem berkarar,
Kylmak üçin ömrün, onuň set hezar.

Biz pakyra ol weli nygmat durar,
Saýasynda janymyz rahat durar.

Döwleti döwründe görmedik azap,
Kylmak üçin ömrün onuň bihasap.

Ol kamuny halk eden Perwerdigär,
Ýeri-gögi ýaradan bir Kirdigär.

Ki ol durar hem natuwana destgir,
Bendesidir ger sagyr-u ger kebir.

Ol habyp hezretiniň haky çün,
Ymmaty tutdugy diniň haky çün.

Mürşid-u kāmilleriň esrary çün,
Ymmatynyň jümlesiniň bary çün.

Kylmak üçin rehmet ölenlerine,
Bermek üçin ömür galanlaryna.

Ýoldaş etmeklik üçin Gurhan ile,
Soňra göndermek üçin iman ile.

Beklemek üçin şerri şeytandan,
Saklamak üçin gury buhtandan.

Çykajak ýazykly tenden janymyz,
Hemra etmeklik üçin imanymyz.

Guadratyle giru zende olyjak,
Murda tenler jümlesi jan bulyjak.

Ol Habyp ile goparmaklyk üçin,
Ymmatyle bile olmaklyk üçin.

Kylmamak üçin Habybyndan yrak,
Etmek üçin ýüzümüz ýanynda ak.

Biz kamu egsiklerden maksudymyz,
Razy olmaklyk üçin magbudymyz.

Ýolumyzda harç edenler çün emek,
Olaryňle ki iýdik nan-u nemek.

Görmemek üçin olar bir dem elem,
Çekmemek üçin iki älemde gam.

Kamu geçmişlerimiziň eý, Gany,
Jennet içre olmak üçin mesgeni.

Adymyz eýlikle ýat olmak üçin,
Hem belaýy ruhy şat olmak üçin.

Din diregi jümle alymlar ki bar,
Bermek üçin ömri baky set hezar.

Geçmişine etmek üçin rehmeti,
Kylmak üçin ruzy her dem jenneti.

Dahy olar, kim, bize öwretdi harp,
Hakymyzda eýledi taglymy sarp.

Ylym ile goparmak üçin olary,
Çekmemek üçin azaby janlary.

Hem ryzaýy Hak üçin ki oldur Huda,
Hem kabul olmaklygy çün bu doga.

Bu zagyfa Mähriýi dilhastaýa,
Ejiz-u biçäre-ýu dem-besteýe.

Ermek üçin ol Hudadan fathy bap,
Olmagyçün bu dogasy müstejap.

Bu doga üçin göterse herki el,
Ruzy kylsyn Hak oňa ylm-u amal.

Nary dowzahdan olar bulsun nejat,
Kim, dogadan soňra bere salawat.

240

Gamgyn dilleri bil, şadan eden dogadyr,
Girýan gözleri bil, handan eden dogadyr.

Eý, niçe patyşalar bende oldy bet dogadan,
Eý, niçe bendeleri soltan eden dogadyr.

Her dem seniň uýubyň ryswalyk deminde,
Fazly ile Hudanyň, pynhan eden dogadyr.

Föwt olyjak jahandan garaňkysyn içinde,
Tä haşra dek mekanyň nurdan eden dogadyr.

Hor bakma her pakyra, jäht eýle al dogasyn,
Zira ki müşgil işi asan eden dogadyr.

Eý, Mähri ýüzüň urup, al misginiň dogasyn,
Derdiňe du jahanda derman eden dogadyr.

Eýligiňle ýat ola sen jäht eýle her dogada,
Kim, saňa her myrady yhsan eden dogadyr.

241

Hamdy lilla awn edip, Rebbil enam,
Bu tazarrug namany kyldym tamam.

Hamdy lilla bar eken aklym, bilim,
Bu ilähiýaty nazm etdi dilim.

Hamdy lilla, kim, ajal berdi aman,
Bu tazarrug namany kyldym beýan.

Tä okyýanlara nep olmagy çün,
Diňleýenler jürmi refg olmagy çün.

Söýledim geldikçe elden her ki bar,
Kylmadym tatwyl, kyldym yhtysar.

Rehmet ol sahyp kemalyň janyna,
Ki okap tagn etmiýe nogsanyna.

Setr ede egsikligin her ne ki bar,
Etmiýe juhhalala aýbyn äşikär.

Eşidip, tagn etmiýe her bihabar,
Mähriniň kalbyna gelmiýe keder.

Çünki «nakys akyl olar» diýerler, «Nisa»,
Her sözün magrur tutmakdyr rowa.

Leýki Mähri dagynyň zanny budur,
Bu sözüdir ol ki kâmil usuldyr.

Bir muennes ýegdir kim ähl ola,
Müň müzekkerden ki ol nä ähl ola.

Bir muennes ýeg ki zehni päk ola,
Müň müzekkerden ki biedrak ola.

Indi, eý, ähli sagadat müslimin,
Bu durar sizden temennamyz hemin.

Okydykça bu kitaby siz eziz,
«Mähriniň janyna rehmet» diýe siz.

Her kim okarsa, eýlerem ondan reja,
Kim, daryg etmiýe Mähriden doga.

Haýyr ile ýat ede siz sizden dilär,
Zira guly gul dogasy ýarlygar.

Haýyr ile her kim ki ýat eýlär ony,
Du jahanda çekmesin mähnet jany.

Okýýany, ýa, Reb, et ýanynda has,
Diňleýeni kyl günäsinden halas.

Nazm eden biçäräýe kyl rehmeti,
Wagty ahyrda ber oňa nusraty.

Kyl onuň şeýtandan imanyn emin,
Jümle yslam ähli ile ýa Mugyn.

242

Çar anasyr (dört jisim)

Toprak

Çünki möwjut oldy Adam häkden,
Mähri mähir umma eken efläkden.
Pes bu dehri pire zeni murdardyr,
Akyl iseň gök ýüzi näpäkden.

Suw

Çünki owwal Adam asly oldy ab,
Hak kelamyndan diýdi bize kitap,
Her ki gelmişdir jahana bisebat,
Olysar «Ýa leýteni күntu turab».

Ot

Aslyň eý biçäre adam oldy ot,
Ot olajak, läbüdd olar onda dud.

Keç jahanyň barlygyndan faryg ol,
Tä ki naryň nur ede seniň Wedud.

El

Adamy ýelden ýaratdy çün Huda,
Ýiýle tanyma, ki olar sen heba.

Gaflat ukysyndan oýan ölmeden,
Mähri älem läbakadyr, läbaka.

243

«Elip» owwal ol ahatdyr bizowal,
Birligine ýokdur onuň kylu-kal.

«Bi» baka oldur jahanda bigüman,
Hak buýurdy: «Küllü men aleyhä fân».

«Ti» Tagala Alla ýaratdy älemi,
Onda möwjut etdi jümle adamy.

«Se» sureýýadan seraýa dek ne bar,
Onuň emri ile oldy aşikär.

«Jim» jahany ýok eken bar eýledi,
Birligine mömin ykrar eýledi.

«Ha» haýat Oldur beren ölmüşlere,
Destgir oldur kamu galmyşlara.

«Hy» haýyr, şer ne kim işlärsen sen iş,
Onuň emrinsiz olunmaz müň duruş.

«Dal» döwlet bulmak istärsen eý, gul,
Emrile ol patyşanyň her dem ol.

«Zal» zelil-u hor olar emrin syýan,
Akybet mahrum olar nebse uýan.

«Ri» rahyn gözle gümra olmagyl,
Kyl hezer iblise hemra olmagyl.

«Zi» zynhar ol zelalatdan beri,
Bulmak istärsen behişt içre ýeri.

«Sin» seni döwüp, soňuna kyl doga,
Tä şefyg ola resuly kibriýa.

«Şin» şefyg olmak dilärsen ger resul,
Ylm-u towhyt ile daýym ýoldaş ol.

«Sad» sandyňmy jahany berkarar?
Bu penadyr ahyr olar tary-mar.

«Zad» zyddy ol nebsiň ile her nepes,
Geçmesin ömrüň jahan içre ebes.

«Ta» togap etmek dilärseň Mekgeýi,
Her pakyra har bakma, diý: «Eýi».

«Za» zulum adat edinme kendiwüne,
Zira haýyr etmez saňa öňden-soňa.

«Aýn» aýnyňdan rowan et ýaş-u gan,
Her nepes nebsiň elinden kyl pygan.

«Gaýn» gaflatdan oýar köňül gözün,
Tä göre sen şübhesiz jennet ýüzün.

«Fe» pena älemden eýlär sen sapar,
Hezrete jürm ile barma kyl hezer.

«Kaf» katl et nebsiňi, hoş faryg ol,
Kim ne diýr ise diýsin sen sadyk ol.

«Käf» ger daglarça eýläreseň günäh,
Toba kylsaň afu eder ony Iläh.

«Lam» liken tobany terk etmegil,
Gaflat ukysyle gapyl ýatmagyl.

«Mim» Mähri asyýam bir rusyýah,
Dergähiňe bar umydym ýa, Iläh.

«Nun» ne dil ile kylam medhiň beýan,
Sen şahyň medhinde ejiz her lisan.

«Waw» waý maňa ki haýrym zerre ýok,
Tapuňa laýyk amal ýok, jürm çok.

«He» heman, eý, Haýýy Rebbil älemin,
Fazlyňa sygynmysymdyr men hemin.

«La lam elip» «lä» diýmezem nogsanyma,
Afuwyňy eýle şefyg usýanyma.

«Ýa» ýaratdyň meni eý Rebbil enam,
Rehmetiňi umaram ýowmul kyýam.

244

Kasyda

Erdi ýene subhuň nepesinden demi Isa –
Kyl dy, kamu hoş, azmy ramym olmuş ähýa.

Saçdy ýene lagl üstüne şebnem dürri şahwar,
Gülşende bu gün lutf ile bu bady Mesiha.

Her lowhaýy berg üzre niçe dürli galamlar,
Ýazdy, ýöri, kyl gudrat nakgaşy tomaşa.

Lutfy eserinden bu gün ol Rebbi kerimiň,
Oldy bu jahan bagy kamu jenneti mäwa.

Päk eýledi ferraşy saba roýy jahany,
Getirdi bahar ebr gözünden oňa çün ma.

Her köşede bir serwi sehi ab-u rowandyr,
Kim ruhy-rowana berer ol jamy musaffa.

Çün wagty bahar oldy-ýu heňňamy çemendir,
Bu demde gülüstandan yrak olmyýa asla.

Gül möwsümidir, çünki bu gün sahný çemende,
Naý kibi pygan eýlegil, eý, bilbili şeyda.

Aýş et, demidir bezmi çemende güle garşy,
Föwt etme sagyn pursaty bu dem diýme «lä, lä».

Gül ruhlary ýadyna bu gün jany rowan et,
Tiz açyla şaýed bulmaz sen ony ferda.

Meňzär ki gülüstana ýene saýa salypdyr,
Bir ruhlary-gül, gunça-dahan, kamaty, bala.

Hoş gör bu demi, kim berer ol ruha futuh,
Bir zerre demagyňda goýmaz yllaty söwda.

Kimdir bu şahynşahy jahan Ahmet handyr,
Dal oldy onuň döwleti ismine müsemma.

Gülzar, jemalye meger boldy letafet,
Ki oldy çemen etrapy ýene hub-u mutarra.

Misliň kibi, eý, şahy zaman, roýy jahana,
Bu döwri pelek bir dahy göstermedi katga.

Häki rehiňe kylmaga isar şekufe,
Sebz üzre goýdy sim-u zer, esbaby müheýýa.

Rezmiňe mukabyň duramaz Sam-u Naryman,
Rüstem olmaz ärlig içinde saňa hemta.

Uzatsa dilin döwletiňiň şemine duşman,
Jan bermäge perwana sypat geldi ne perwa.

Bala kaddyňy gördi meger turpa çemende,
Haýratda durar serwi-senuber dahy ýek pa.

Sen serwi rowan paýyna ýüz sürmek üçindir,
Bossanda rowan her ýaña ma oldugy ejra.

Bitmedi hattyň kibi gülüstanda menewşe,
Çeşmiň kibi ýa nerkes, eýa, gözleri şähla.

Hattyňa menewşe öýküneli, çeşmiňe nerkes,
Oldy bularyň biri syýah roý, biri agma.

Bitmedi dahy bitmeýiser bagy jahanda,
Bir sençelin ruhlary gül lebleri hamra.

Gül ruhlaryňy gördi çü heňňamy çemende,
Dil bilbili bu şygry heman eýledi enşa.

Eý, talgaty hurşyt, eýa husn ile garra,
Aýt aýy kibi gaşlaryň oldy çü hüweýda.

Sen gaşy keman, gamzasy ok çeşmi huramy,
Bir tir ile kyldy dil-u jan mülküni ýagma.

Heý razyýuz ol gamzalara, ganymyz içsin,
Rahatlar ola ruhuna afyýe-ýu sahha.

Dil murguny bir bent ile hoş dama düşürdi,
Jan boýnuna zülpuň salaly halkaýy söwda.

Hurşydy jahantap durar, gerçe degildir,
Aýnaýy husnuň kibi eý, mahy müjella.

Çyksyn hele müň mähnet ile jan jahanda,
Her kim ki seniň ýoluňa jan bermiýe jan-a.

Haddyňy görüp, gorkaram ah etmäge nägäh,
Ahymle ýana daýyraýy çarhy mugalla.

Oldukça bahar ile müzeýýin kamu älem,
Durdukça zemin ile zaman gupbaýy mina.

Ter, täze-ýu sebz ola şah-a bagy jemalyň,
Ömrüňi mezit eýlesin ol Haýý-u Towana.

Bu mahy syýam ile bu aýt aýy haky çün,
Müň uzr ile tapuňda eder ony temenna.

Bu bagty syýa Mähriýe, şah-a, nazar et, kim,
Eksir ede, häk eýledi döwran ony zira.

Medh etmäge husnuňy gülüstany çemende,
Bir bilbili hoş tabg durar bu dahy göýä.

Bossany haddyň lebleriňiň gunçalaryndan,
Dil bilbilini ret ede, mahrum ede haşa.

Aýdyňy mübärek kyla, ömrüňi zyýada,
Ykbaly sagadatda makamyň ola agla.

245

Kasyda

Teşnedir dil çün lebiňden çeşmeýi haýwan oňa,
Murdadyr jismim gamyňdan ne ola berseň jan oňa.

Geldiginçe jan tenden garşy çyksa taňmydyr,
Mülketi dilde hyýalyň oldy çün soltan oňa.

Rowzeniňden zerrewiş üstüne düşer Müşteri,
Gördi meňzär gün jemalyň oldy sergerdan oňa.

Bakyşyňyň tirile dil hanasyn zin eýledi,
Synada gamzaň hyýaly, olaly myhman oňa.

Eýledim ýoluňa isar etmek üçin hysrow-a,
Gözlerimiň ganly ýaşyn dürle merjen oňa.

Halys-u zer kylmak üçin kalbyny aşyklaryň,
Genji husnuň jöwherin saklar dili weýran oňa.

Gülşeni husnuňda bilbil, murg hoş elhan okar,
Her säher gül depderinden namaýy unwan oňa.

Bezmi husnuň içre läle saky olsa taňmydyr,
Dolular içer gülüstanda güli handan oňa.

Almaga asan idi jennet jemaly miwesin,
Ruhlarynda olmasa sugban saçyň bagban oňa.

Kimdir ol soltan Ahmet kim jahan hysrowlary,
Astanynda olupdyr bendeýi perman oňa.

Mushafy husnuna her nadan kylarsa bir nazar,
Keşf olar ol demde ezber, şübhesiz Gurhan oňa.

Ruhlary şowkuna bilbil niçe nalan olmasyn,
Ýaraşar gül garşysyna nala-ýu efgan oňa.

Gülşeni husnunda zülpün depredip bady saba,
Gösterer tawusweş her demme-dem jöwlan oňa.

Köýi ýary bir nepes terk eýlemez hujjajy yşk,
Ähli yşka Käbedir ýeter ruhy janan oňa.

Çeşmiňiň kasdy eger jan ise eý şahy jahan,
Ýoluna olsun pida bir jan nedir müň jan oňa.

Aýdy waslydyr bu gün gel astanynda şahyň,
Wagtydyr Mähri kyl indi janyňy gurban oňa.

Aýdy wazyhysyn mübärek kylysyn ol haýýy gadym,
Döwleti rafgatda dursun ömri jawydan oňa.

[We lehu fi medhihi enäri Allahu burhanehu]
Onuň (Allatagala onuň delilini nurlandyrsyn) tarypy barada

Aýdy waslyn arz edip, çün, kim, göterdi şah nikap,
Nura gark etdi jahany, zahyr oldy afytap.

Bir şahy döwran adyldyr jahan roýynda kim,
Adaty lutf-u mürewwetdir kamu pygly sowap.

Saýasynda hoş geçer halky jahan mir-u geda,
Döwleti döwründe hergiz kimse çekmez yztyrap.

Eý, sagadat isteyen gel, jan-u dilden bende ol,
Astanyňa ýüz öwür bulmak dilärsen fathy bap.

Adly mizanyňa geldi keffe oldy mehr-u mah,
Lutfy derýasynda oldy bahry umman bir hubap.

Döwlet esbinde görüp, çekdi ynanyny zemin,
Geldi meýdan sagadatda, pelek öpdi rekap.

Kimdir ol soltan Ahmet ibn soltan Baýezit,
Gijesi gadyr olsun onuň daýyma, gündizi aýt.

***

Soltanat tagty üzre çykyp ýene şahy muhterem,
Täji döwlet oranyp, geýdi saha, lutf-u kerem.

Röwşen etdi gün jemaly pertowundan älemi,
Arz edip, şah ruhларыny hoş jahana subhy dem.

Çün tulug etdi şeref burjunda ýene aftap,
Her kişi medh etmäge mün jan-u dilden açdy fem.

Döwleti döwründe bu halky jahan oldy fereh,
Nygmaty hunyle doldy kamu älemde nygam.

Jan-u dilden ruzy aýdynda gelip, bil baglady,
Ol humayınyň melekler hyzmatyna demme-dem.

Bir şahynşahy jahandyr binazyr-u bibedel,
Bir nazar kylsaň goýmaz janda melamat dilde gam.

Kimdir ol sultan Ahmet ibn Soltan Baýezit,
Soltanat tagtynda olsun haşra dek ömri mezit.

***

Eý, şahy döwran, hemişe halka miri agzam ol,
Haşra deň her dem jahan roýynda şahy älem ol.

Buldugynça namy şöhrat äli Osman hysrow-a,
Kamusyndan eý, şahynşahy zaman, sen aglam ol.

Ermesin Hak üstümüzden ol huma ferr saýegi,
Döwlet-u rafgatle bu halky jahana mährem ol.

Durdygynça bu zemin-u asman, eý, şähriýar,
Zowky eşret sür jahan roýunda şad-u horram ol.

Dostlaryň her dem jahan roýunda olsun şadyman,
Daýyma duşmanlaryň çeksin elem, sen bigam ol.

Burjy ykbal-u şerefde bu sema durdukça sen,
Eý, sagadat aftaby döwlet ile her dem ol.

Kimdir ol Soltan Ahmet ibn Soltan Baýezit,
Gijesi gadyr olsun onuň daýyma, gündizi aýt.

***

Geldiginçe sowm-u aýt, eý, şahy döwran, her zaman,
Ol seriri soltanat tagtynda her dem şadyman.

Sen sagadat tagtgähinde mukym ol haşra deň,
Döwletiň döwründe hoş geçsin kamu pir-u juwan.

Aýdy husnuňda görüp, gaşyň helalyn hysrow-a,
Horram olsun daýyma saýaňda bu halky jahan.

Durdugynça bu zemin-u asman, oldukça aýt,
Eýlesin ol Hak seni halky jahana kamran.

Gelmesin jana jemalyň aftabyna küsüf,
Ermesin ömrüň daragty bergine bady hazan.

Kyl doga Mähri heman goý, sözi tatwyl eýleme,
Ol şahyň medhinde ajyzdyr biler sen, her lisan.

Kimdir ol Soltan Ahmet ibn Soltan Baýezit,
Gijesi gadyr olsun onuň daýyma, gündizi aýt.

246

Matlagyndan äleme arz edeli hurşydy tap,
Galmady katgan jahan roýunda zulmatdan sahap.

Nur bermezdi bu afak içre hergiz mah onuň,
Gün jemaly enwerinden etmese ger iktisap.

Titreden hurşydy tygy howpudyr her subhy dem,
Bisebäp sanmaň ki bu efläge daýym ynkylap.

Matlagyndan şems lerzan çykdygy her dem budur,
Gün jemalyňa mukabyl olmaga eýlär hyjap.

Ýalňyz bir mah degildir gapysy uftadasy,
Müň sapa ile geler baş üzre her subh aftap.

Dergahyňda pasban olaly Keýwan ol mahyň,
Gelmedi döwründe bir Saýýaranyň çeşmine hap.

Mazragy hanynda harman olsa taňmydyr jahan,
Oldy çün lutfy howasyle pelekler asyýap.

Ebri lutfy täze-ter kylsa, ne ola jan gülşenin,
Mehr-u mehdir köwlegi, çah oňa olmuşdyr dolap.

Ösmese gülzara husnuň gülşeninden bu nesim,
Bermez idi halka katgan buý-reýhan, gül-gülap.

Şirweş mündükçe döwlet atyna ol müşteri,
Çarh çeker her dem ynanyny, pelek tutar rekap.

Bereli adlyň elile äleme lutfuň magaş,
Şiddetinden ruzgäriň kimse çekmez yztyrap.

Ol humanyň göreli symrugy aly hümmetin,
Döwleti hanynda geldi, oldy älem bir zubap.

Hümmeti derýasy içre bir gämidir bu jahan,
Lutfunyň bahrynda onuň, oldy umman bir hubap.

Ol şahyň şol resmedir adly jahan roýunda, kim,
Kim, nyzamy älem olar oňa her dem intisap.

Ol jahangir zamanyň görse tygy lamgasyn,
Gorkusyndan kendizini bilmiýe Afrasyýap.

Mekdep raýynda ebjet tufeýlidir, bil şübhesiz,
Görmese husny kitabyndan ulul ebsar bap.

Ol mutawwal lutfunyň olmaz maganysy beýan,
Arasaň jümle kitaby pasl-u pasl-u baby-bap.

Buldy ykbal sagadat, oldy her dem bagtyýar,
Her ki kyldy hyzmatyn jan ile dilden irtikap.

Aftaby älem ara heft keşweri binazyr,
Patyşahy asry aglam kamrany rafgaty mäh.

Kimdir ol hakany agzam, ýagny Soltan Baýezit,
Haşra deň bolsun jahan roýunda ömri bihasap.

Eý, şahy döwran, jahan roýunda döwlet isteyän,
Astanynda bolar sen patyşanyň fathy bap.

Buldy lutfuň şemmesinden bu jahanyň bagy bar,
Oldy laglyň çeşmesinden aby haýwan-u jullap.

Zende olar tä haşra dek bulur haýaty teşne dil,
Hyzyrweş her murdaýa berseň, şah-a lutfuňle ab.

Soltanat tagtynda her dem saňa eý, kani kerem,
Adly hylgat, täji döwlet, adat olmuşdyr sowap.

Agladar her dem şah-a biçäre Mährini pelek,
Dameni rehmiñ ile syl ýaşyny eý, kämiýap.

Ne ola, eý, kimýa nazar lutfuñle olsañ destgir,
Paýmal olup Amasyýýada olmuşdyr turap.

Dehr elinden hanaýy gamda iýiban-içmäge,
Eşki çeşmim ab olmuşdyr ýüregim hem kebab.

Kylsañ eý, Ýusup nazar, lutfuñle men biçäreýe,
Ygtykadym bu durar bulam Züleýha weş şebap.

Soltanat tagtynda şah-a döwlet ile her nepes,
Müstedam ol haşra deň görme du älemde azap.

Yzzat ile ol sema oldukça daýym paýdar,
Döwlet ile dur, jahan durdukça, eý, aly jenap.

Fazlyñ ile kyl enaýat, lutfuñ ile et kabul,
Men garyp uftadanyñ, ýa, Reb, dogasyn müstejap.

247

Hoş dem degilmi möwsümi pasly bahary aýt,
Horram degilmi oldy jahan sebzezar aýt.

Her ja müzeýýin oldy şekufe ile, kyl nazar,
Sahny çemende doldy semen lälezar aýt.

Subhuñ nesimi ereli sahny menewşäýe,
Oldy jahan demagy kamu müşkbar aýt.

Her gülüstanda läle-ýu nesrin-u ýasmen,
Her bir çemende serw ile eýlär çynar aýt.

Ser jümle döndi jennete sähra ýüzi tamam,
Mä magyn akydyp eder kuhsar aýt.

Gül talgatynda gördi meger lagly gunçasyn,
Her bir nahaly sebze de eýlär hezar aýt.

Husny münewwer etse jahany ajapmydyr,
Burjy şerefde eýledi ol şähriýar aýt.

Ol kämiýap şahy Süleýmana sydk ile,
Kim ola ki etmiýe dil-u jany nisar aýt.

Gördi jemaly Käbesiniň nuruny aýan,
Maksuda erdi idi sagyr-u kibar aýt.

Keşf eýliýeli husny zyýasyny äleme,
Doldy surur-u eşret ile her diýar, aýt.

Zülpüle ruhlary ýeter ol hysrowuň heman,
Elkyssa halky äleme leýlu-nehar, aýt.

Her jan ki wasly aýdyna gurban olar onuň,
Bulur sagadaty-ýu olar bagtyýar aýt.

Olsun hemişe aýt ile, nowruz her günü,
Görsün jahanda döwlet ile set hezar aýt.

Ol mah lykaýy gördi niçe handa olmasyn,
Ýyllar le geçdi görmek üçin intizar aýt.

Ýa, Reb kyl ony tagty sagadatda berkarar,
Baky degilse neýliýelim bikarar, aýt.

Her dem dowamy döwletine Mähri kyl doga,
Tä haşr olynça eýliýe ol täçdar, aýt.

Olsun ilähi saýaýy döwletde müstedam,
Etsin mydam o saýaýy Perwerdigär aýt.

248

Çün ruzy aýt, möwsümi pasly bahardyr,
Eşret demi fereh gün hoş ruzgärdir.

Subhuň nesimi ereli her jaýa kyl nazar,
Rengin çeçekleri ile kamu läle zardyr.

Gudrat elile görüne reýhany hatlary,
Ýazdy ýaşyl waraklara ki ol Kerdigärdir.

Hyzyr mysal olsa jahan taňmy sebzepuş,
Aby haýat ergüren ebri bahardyr.

Enfasy bat erişdi meger gülüstana kim,
Sahny menewşe şamy-säher müşkbardyr.

Hal zybanle tirilip Haky zikr eder,
Gülşenler içre murgy hezaran hezardyr.

Ferşi zeberjet üstüne guruldy haýmalar,
Göýä gämisi zer gämi, simden hysardyr.

Enwagy zynat ile jahan olsa taňmy zin,
Arz eýläýin jemalyny çün şähriýardyr.

Soltan Ahmet ol ki Periduny dehrdir,
Mülki jahanda döwlet ile täçdardyr.

Olsa ajapmy halka güneş kibi aýan,
Ol patyşa ki saýaýy Perwerdigärdir.

Mislini görmedi döneli bir dahy pelek,
Bu niçe ki mah-u sal-u leýlu-nehardyr.

Bagy eremde ruhlary gül lagly gunçadyr,
Sahny çemende kamaty serwi-çynardyr.

Dil murgy bendi zülpüne doluşa wejhowar,
Zira kemendi damyna janlar şikardyr.

Her jan, şah-a, ki olmyýa gurbany husnuňyň,
Takyk belki ahyr onuň ýeri nardyr.

Eý, aftap eksi ruhuňle güneş eken,
Fahr etmesin jahanda oňa mustaardyr.

Sen müşteri jenaba şah-a gelmesin zowal,
Ne ede, ki aftap semada suwardyr.

Madam ki bu sipehri pelek eýlemez karar,
Madam ki bu zemin-u zaman berkarardyr.

Ol sen hemişe tagty sagadatda muhterem,
Gelsin tapuňa şol ki sagyru-kibardyr.

Eýýamy döwletiňde jahan begleri gelip,
Dursun tapuňda hyzmat üçin her ki bardyr.

Medh eýlemek şah-a seni Mähri muhaldyr,
Meddah saňa mençeleyin set hezardyr.

249

Çünki gösterdi jahana ruhlaryndan ýar gül,
Eýledi ruýy zemin etrapyny enwar gül.

Dagydyň sünbüllerin bagy jahanyň hoş saba,
Berdi ezhara rowaýyň eýledi yzhar gül.

Gudratyndan gör ki sanyg niçe gösterdi aýan,
Häkden-bergi semen, läle-şejerden-har, gül.

Düşedi çün kim zümerretten besatyny çemen,
Güwşüne dakyndy şebnemden dürri şahwar gül.

Nowbaharyň lezzetin bulmak dilär sen бага gel,
Her tarap serw-u semen, her köşesi gülzar gül.

Nagra urdukça säher murgy meger täsir eder,
Gunça güler, serwi salar başyny, oýnar gül.

Şahy serwi üzre çykyp, bilbil okar şygry latyf,
Husnuň ebýatyn meger kim eýledi eşgar gül.

Durma nalan ol dahy şowkunda misgin andalyp,
Adatydyr çün kim etmek bilbilini zar gül.

Ruhlaryňle haddyň-u çeşmiň gürleden hysrow-a,
Nerkes-u läle, semenden eýlär istifsar gül.

Mejlisi sahny çemende dameninden demme-dem,
Makdamyna sen şahyň ýakut eder isar gül.

Şa, Soltan Ahmedin döwranydyr bezminde gör,
Läle saky, gunça bada oldy, hyzmatkär gül.

Buýy lutfuňdan bölüp, berer jahan bagyna buý,
Reňni roýuňdan alyp, mergup olar her bar gül.

Hup okyr yşkyň mukamatyn nowada rasty,
Andalyba hoşça taglym eýlemiş edwar gül.

Ýa, gülüp, çün «ruhlaryňa meňzärem» diýmiş meger,
Sözünin bildi hatasyn etdi istigfar gül.

Çeşmiňi görmez meger nerkes ki olupdyr bibasar,
Husnuňa kylyp nazar oldy ulul ebsar gül.

Ýazmaga haddyň beratyn gör gubar hatt ile,
Aryzy sowsanda çekmiş hüllele perkar gül.

Gül ýüzün bagy jahana arz olaldan hysrow-a,
Zahyr oldy san ki nury Ahmedî Muhtar gül.

Gerçe eýýamynda nowruzyň çemen soltanydyr,
Leýk fahr eder ki ola bezminde hyzmatkär gül.

Hell olunmaz gördi yşkyň müşkülatyndan sapak,
Safhaýy husnuňda ebjet başlady tekrar gül.

Gunça hamuş oldy gaýratdan dahanyň göreli,
Ruhlaryň gördi, hyjalatdan geler naçar gül.

Gülşeni husnuň, şah-a, besdir gerekmez jenneti,
Gerçe, kim, her köşesinde niçe ýüz mün bar gül.

«Lebleriňe meňzärem» diýdigi çün bady saba,
Gunçanyň çäk edeli agzyn, gaty gorkar gül.

Zynaty husnuň gülüstanynda öwrenmiş meger,
Baglamyş bagy jahanda, gör, ne hoş atwar gül.

Döwleti bagynda, Mähri, hamdy lilla bir şahyň,
Serwi kaddy saýasynda sen, ne gam her bar gül.

Niçe, kim, ola şekufe ile müzeýýin nowbahar,
Niçe, kim, bagy jahanda açyla her bar gül.

Nowbahary husnuňyň ter-täze olsun tä ebet,
Niçe, kim, ola çemen yklymyna serwar gül.

Aýdyňy etsin mübärek ol kerim-u lä ýezal,
Geldiginçe nowbahar, oldukça bu gülzar gül.

250

Hezreti hakany agzam patyşahy bimysal,
Eýledi halky jahanda ony aglam Züljelal.

Zahyr olaldan jahana gün jemaly enwary,
Nura gark oldy bu älem, etdi zulmat irtihal.

Hulk-u lutf ile mürettep, binazyr-u bibedel,
Ylm-u helm ile mükemmel, ahsan-u sahypjemal.

Bir şahy döwran adyldyr bu gün älemde, kim,
Döwleti döwründe hergiz kimse çekmez infigal.

Ýagny ol Soltan Ahmet kim kerem käni bu gün,
Soltanat tagtynda bir şahy jahandyr mustegal.

Nur bermezdi jahan roýuna kandyly sema,
Gün jemaly enwerinden olmasa ger ittisal.

«Meñzeyim» diýu keman ebrularyle husnuna,
Gäh bedr eýlär kamar kendi-özün gähi helal.

Talgaty Mähri kibi göstermedi şemsi münir,
Gerçe döwr eýlär pelek leýlu-nehar-u mahu-sal.

Gaşyna meñzedigi buken bu bedri aýyň helal,
Erte bir gün husnuna öýküne ýagny ne ähtimal.

Bir şahynşahy zamandyr, kim, jahan hysrowlary,
Her jähtden «Lä» diýmez emrine eýlär imtisal.

Akyl küll şägirdi lutf mekdebi raýyndadyr,
Kimse etmez ol şahyň keyfiýetinden kyl-u kal.

Ruhlarynda zülpüni depretidiginçe bady subh,
Janu-dil yhrakyna tä erişer rihi şemal.

Bir jahangiri zamandyr ol bu gün älemde, kim,
Rüstem-u Zal olsa rezmine gelip, etmez jidal.

Akmyrat Berdigylyjowyn çeken suraty.

Subhy dem peýki saba erip dili şuridäme,
Diýdi: «Eý, gamgyn köňül, handan ol!» Diýdim: «Ne hal».

Diýdi: «Wasly aýdydyr şahyň, gerekdir müjdegan»,
Men diýdim: «Jan laýyk ise ibtida menden me-al».

Mushafy husnunda pala niýet etdim ol şahyň,
Owwal «Eliple» «H» geldi ahyrynda «mim-u dal».

Gam iýme şimden giru bagty syýahyň mähw olup,
Talygyň sagd oldy eý, Mähri mübärekdir bu pal.

Rafgatyň burjy şerefde gaýym olsun tä ebet,
Talgatyň mehrine şah-a ermesin hergiz zowal.

Dostlaryň fowkul ulada her dem olsun şadyman,
Duşmanyň tahtys-serada daýym olsun paýmal.

Ömrüni kylsyn jahanda döwlet ile müstedam,
Aýdyňy etsin mübärekdir ol Kerim-u Läyezal.

Döwletiň döwründe bulsun her geda yzzat mydam,
Nygmatyň hanyndan alsynlar jahan halky nowal.

251

Subhy dem gülşene erdi ýene ussady nesim,
Berdi hoşboýy letafet bezedi bar ne, kim.

Sebzäniň tyflyna göstermek üçin neşw, gelip,
Dembe-dem sahny gülüstanda eder ders taglym.

Meñzedip bagy jahany ýene firdöwse bu gün,
Eýledi läle ile gülşeni jennaty nagym.

Jan demagyny muattar kylar uş her demde,
Güli nesrin-u riýahyn ile gülşende nesim.

Eseri lutfy ile eýledi her bagy behişt,
Çün nazar etdi gülüstana bu dem Rebbi kerim.

Niçe nagyş etdi gülüstanda ki her bir waraka,
«Ýedi gudratle – bu gün, gör, ene nakgaşy gadym.

Föwt olup gitmiş eken lutfuna Hakyň nazar et,
Gör, niçe buldy haýat uşda ýene azmy ramym.

Gülşeniň her tarapy serw-u sehi oldy ýene,
Berdi hoş zowk-u sapa jany jahana nete, kim.

Oturar tagty sagadatda bu gün han Ahmet,
Sypaty şemsi münewwerdir onuň zaty helim.

Rahaty adlyň ile buldy kamu halky jahan,
Rownaky namyň ile boldy şah-a heft yklym.

Buýy zülpünden eger bermese gülşende saba,
Gül gülüstanda jahan halkyna bermezdi şemim.

Hysrow-a gül ruhunyň şowkyle gülşende durup,
Tur weş her şejer üstünde hezar oldy Kelim.

Horram etdikçe jahan raýyny geldikçe bahar,
Ola sen döwlet ile tagty sagadatda mukym.

Akmyrat Berdigylyjowyn çeken suraty.

Sebzezar üstüne her dem getirer bady saba,
Häki paýyňa nisar etmek üçin zer ile sim.

Bagy ömrüňe hazan ermiýe Hakdan dilärem,
Aýdy azhaňy mübärek kyla Rahman-u Rahym.

Bir jahangiri zaman saňa ere bermez aman,
Hümmetiň tygy eder döwi Naryman du nim.

Ýüzüňe garşu jedel eýlemez Sam-u Suwar,
Rüstem-u Zal olaýmaz ärlük ile saňa karym.

Boldy lutfuň eserinden bu jahan bagy behişt,
Gördi gahryň syratyn, kim, dem urar nary jehim.

Mähri uftadaýa rehmiňle şah-a eýle nazar,
Eýliýe saňa nazar haşra dek ol Haýý-u Alym.

Saklasyn emin-u amanynda seni daýym Ahat,
Jan içinde nete kim ola «Elip» harpy gadym.

252

Wagty bahar erip goýmady dilde zerre gam,
Bu demde gam kimseneýe laýyk olarmy hem?

Nerkes gözünü süzdi, görüp çeşmi nâzini,
Gül ruhларыny ogşady nesrin-u läle hem.

Oldy çemen arusyna bady saba karyn,
Gördi ýüzün şekufe saçar üstüne derem.

Dildar lagly ýadyna gülgün meý içmäge,
Hoşdur bu demde al eliňe saký jamy Jem.

Gel garşysyna jamy subuhy sen eýle noş,
Sygma deriýe gunça kibi gül açyl bu dem.

Gül ruhlaryn gördi meger gülşen içre kim,
Sahny çemende tutdy heman andalyp dem.

Husnuň beratyny eltdi saba gülüstana çün,
Gördi tebessüm eýledi her gunça açdy fem.

Zülpüň jahan demagyna hoşboý jan berer,
Depretdiginçe bady saba ony subhy dem.

Meňzär jemaly bagyny keşf etdi şähriýar,
Gül kibi güldi suraty nowruzy muhterem.

Ýagny jahana han olan ol han Ahmediň,
Adlyny zikr eder melek, öwji pelekde hem.

Ger bahry lutfuňyň ere bir katrasy rowan,
Bola wujudy mugtakýf köşeýi adem.

Bulur haýaty täze-ýu ter sebzezar olar,
Eý, serwi nâz, her ýere bassaň ne dem gadam.

Taswryny jemalyňyň, eý, aftaby husn,
Ruzy ezelde ýazdy köňül lowhuna galam.

Şah-a howaýy zülpüňe sabyt gadam durup,
Mähriň deminde Mähri berer subh kibi dem.

Sen-sen çyragy röwşeni subhy sagadatyň,
Eý, manbagy sahawat, weý, magdany kerem.

Aýdyň mübärek olsun eýa, hysrowy zaman,
Ykbal-u döwletiň gününe ermesin elem.

Oldukça pür köwäkible asman, şah-a,
Sen älem içre döwlet ile olasan alam.

253

Aryzyň arz edeliden hatty reýhan şekil,
Meni diwana kylyp, eýledi haýran şekil.

Gaşlaryň Zöhre jebiniňde ki tugra çekdi,
Ne galam ýazdy hattyň üstüne unwan şekil.

Läle haddyňda erip zülpi syýahyňa saba,
Gör ne zynatlar eder sünbüli-reýhan şekil.

Dil dilär gamzaň okuna ýer ola onuň üçin,
Dert ile kendi-özün eýledi peýkam şekil.

Läläniň dert ile dag oldy hesedden jigeri,
Aryzyň arz edeli sen güli handan şekil.

Du jahan gülşeni bil gözüme zyndan görüner,
Maňa ýar olmyýajak sen buty ryzwan şekil.

Älemiň halky ýoluňda niçe jan bermiýe kim,
Sanygyň sungy tapuňdyr ýüzüň iman şekil.

Görelî çahy zenehdanyňa düşdi dil-u jan,
Eýledi başyma älemleri zyndan şekil.

Çeşmi şählaňy ne remz ile yşaratlar eder,
Dil-u jan kasdyna gör nerkes fettan şekil.

Mehr-u mah meňzeýemi ýüzüňe öýkünmek ile,
Ger ola lebleri pür lagly Badahşan şekil.

Şowky dendanyň ile lagly dür efşanyň üçin,
Haşa Alla ki diýem «Luwluw-u merjan» şekil.

Çöwre sen aby haýatyň ki tutar mury hattyň,
Göýäýe hatymydyr, möhri Süleýman şekil.

Murdaýy jan-u dile berdi haýaty ebet,
Lebleriň oldugy çün çeşmeýi haýwan şekil.

Zülpi tawusyny gör gülşeni husn içre niçe,
Jilweler arz kylar her ýaña jöwlan şekil.

Kaddy diljuý nahalyny görüp rast, diýdim:
«Bu ne hoş miwe ile nahly huraman şekil».

Olma hamuş, ýaraşmaz saňa eý gunça dahan,
Kyl tebessüm ki ola her köşe gülüstan şekil.

Lebi meýguny hyýal ile gözüm hanasynyň,
Gabagy sapy dolupdyr ýene pür gan şekil.

Döwr ede döwri pelek, çenberi çarhyň ýykyla,
Görmiýe sençileýin bir mahy taban şekil.

Maňa ykbal-u sagadatda ýeter mansab-u jah,
Waslyňň şemmesine ki ola yhsan şekil.

Ýüzüňe garşy mukabyly olmaz şems-u kamar,
Gördi bürterdi ýüzün, eýledi nogsan şekil.

Dahanyň syrryny bilmedigi çün gunça açylyp,
Galdy haýratda ýeter haly perişan şekil.

Rowzaýy köýüňi gördükde diýrem: «Huldy nagym»,
Ýaraşar hüýr ile gulman ola derban şekil.

Arşy aglaýa erişer elim, eý, şahy-jahan,
Her haçan, kim, bararam köýüňe myhman şekil.

Döwri Dara bozulyp, döwri Isgendermi eglär?!
Şähriýar olaly sen hysrowy-hakan şekil.

Aýdy waslyňa erersem eger, eý, mahy lyka,
Kylaýyn jany pida ýoluňa gurban şekil.

Gördi meýdany sagadatda güneş top oldy,
Çünki han Ahmedniň ol zülpüni çowgan şekil.

Duşmanyň başyny tegerg kibi her ýaňa döker,
Tygy gahryň ki haçan bark ura urýan şekil.

Her ki ýowuz sanar ise saňa, eý, şahy-kerem,
Gözi girýan ola-ýu synasy birýan şekil.

Dilärem lutfy şahynşah ile magzur ola,
Mähriniň olmadygyn lutfyýa ykran şekil.

Şahy alydan erişerse enaýat nazary,
Ajap olmaz ger olam şygyr ile Selman şekil.

Hamdy lilla ki hoşuwuz lutfy nesimile bu gün,
Ah eger çarhy pelek jebr ede döwran şekil.

«Aperin» diýe-ýu tahsyn ede Jebraýyl emin,
Her haçan, kim, okysam medhiňi Hassan şekil.

254

Şah-a dilärse her kişi kim bagty har ola,
Baş goýsun aýagyňa ki oňa bagt ýar ola.

Bu hulk-u bu sahawat-u bu lutf-u bu kerem,
Kim sende bar jahanda dahy kimde bar ola.

Göster jahana gülşeni husnuň ki hysrow-a,
Gül kibi güle, suraty älem bahar ola.

Eý, serferaz nâzle seýr et ki gülüstan,
Eksi ruhuňle sahny çemen lälezar ola.

Sünbül-saçyňa, gül-ýüzüňe, läle-haddyňa,
Ger «meñzärem» diýr ise gaty şermisar ola.

Gül ruhlaryňa kendizini arz kylmasyn,
Husnuň katynda oňa dahy ne ygtybar ola.

Gül «meñzärem haddyňa» diýu lap urardy, gör,
Geldi ki destbus ede ne wejhi bar ola.

Jan-a jahan demagyny hoş müşkboý kylar,
Zülpüň, yzaryň üzre haçan tar-u mar ola.

Ýa, Reb yzz-u döwlet ile han Ahmedin,
Bir günü bu jahanda hezaran-hezar ola.

Helm-u wakar-u lutf-u şepagat diýdikleri,
Bu dehri dun içinde meger sende bar ola.

Jan lowhasynda ýazdym hattyň hyýalyny,
Tä haşr olynça saklyýa, ol ýadygär ola.

Firdöws bagynyň güli handan sen, çü sen,
Bilbillerin, şah-a, beh neçün gamda zar ola?

Ger sen semendi döwlete olasan suwar, eý, şah,
Rüstem öňünje mün dil ile gaşyýadar ola.

Husnuň günü münewwer ola haşr dek şah-a,
Nete ki asman-u zemin berkarar ola.

Bady hazan erişmeýe ömrün baharyna,
Roýy jahan nete ki hazan-u bahar ola.

Ömrün binasy mäkäm ola haşra dek seniň,
Bagtyň asasy döwlet ile paýdar ola.

Budur dogasy şam-u säher Mähriniň şah-a,
Ömrün günü jahanda hezaran-hezar ola.

Dil andalyby dert ile kylsyn goý nalalar,
Çün garşysynda sençeleyin gülgüzar ola.

MÄHRI HATYNYŇ EDEBI MIRASY

Belent mertebeli Prezidentimiz Beýik Saparmyrat Türkmenbaşy Mukaddes Ruhnamada ata-babalarymyz tarapyndan döredilen edebi mirasymyzyň türkmen halkynyň ruhy dünýäsini baýlaşdyrmakda, gözelleşdirmekde altyn hazyna bolup durýandygyna ýokary baha berip, ony öwrenmäge we peýdalanmaga giň ýol açdy. Goja taryhyň köp asyrlyk gatlaryna siňip giden milli medeni, edebi gymmatlyklarymyzy toplamagyň, olary il-güne ýetirmegiň takyk ýollaryny salgy berdi:

«Biz türkmen halkynyň mirasdüşerleri hökmünde ata-babalarymyzyň taryhyň gatlarynda galan medeni, edebi gymmatlyklaryny toplamalydyrys, täzedan jana getirmelidiris. Bu ata-babalarymyzyň önünde biziň ogullyk borjumyzdyr».

Türkmen edebiýatynyň geçmişine göz aýlan mahalymyzda, şygır sungatyna gymmatly goşant goşan ýüzlerçe zehinli zenan şahyrlaryň atlaryna duş gelýäris. Olardan Mähestini, Zeýnep Hatyny, Hupby Hanymy, Gülbeden Begimi, Leýla Hanymy, Jahan Hatyn Uwaýsyny, Gymmady, Sahypjemaly, Uzan Enäni we beýlekileri ýatlap geçmek bolar. Mähri Hatyn hem eserleriniň mukdary, many-mazmunynyň baýlygy, şahyrcylyk ussatlygy, diliniň çeperçiligi babatdan şolaryň köpüsinden ýokary bolmasa, pes oturmaýar.

Diwan edebiýatynyň görnükli wekilleriniň biri hasaplanýan Mähri Hatyn 1460-njy ýylda Osmanly türkmenleriniň soltanlygynyň Amasýa şäherinde ylymly-bilimli maşgalada dogulýar.

Onuň asyl ady Mährinnissa (Dana zenan, Ussat zenan), Fahrinnissa (Zenanlaryň guwanjy, Zenanlaryň buýsanjy) diýen sözlerden bolup, soň ol gysgalyp, Mähri görnüşine gelipdir. Hatyn sözünü bolsa sylag-hormatlylygy, belent mertebeliligi, at-owazalylygy aňladýan lakam hökmünde Mähriden başga-da oguz türkmenleriniň belli-belli adygan zenanlary görteripdir. «Gorkut ata» şadessanyndaky begler begi Salyr Gazanyň ýan-ýoldaşy boýy uzyn Burla Hatyn, Hantöreliniň ýanýoldaşy Syljan Hatyn, şeýle hem ençeme şalaryň, soltanlaryň, serdarlaryň ejeleri, ýanýoldaşlary Hatyn, Hatyn Ene, Türkan Hatyn diýlip atlandyrylypdyr.

Mähri Hatynyň kakasy Mehmet Çelebi bin Ýahýa öz döwrüniň ylymly-bilimli, halk arasynda tanalýan şahslarynyň biri hasaplanypdyr. Ol Amasýa welaýatynyň kazysy bolup işläpdir. Halk arasynda şahyr hökmünde-de adygyppdyr hem-de Belaýy tahallusy bilen şygrylar düzüpdir. Bu sözüň «synag, barlag, kynlyk, jebir, azap, zulum, sütem» ýaly birnäçe manylary bolup, Mehmet Çelebi ony azap-güzap, jebir-jepa çekiji diýen manyda özüne edebi lakam edip alan bolsa gerek.

Mähri Hatyn zamanasynyň ylymly-bilimli adamlarynyň biri bolup ýetişýär. Ýaşlykdan kakasy oňa arap, pars dillerini, edebiýatyny, taryhyny, pelsepesini, dini taglymatyny gowy öwrenmäge ýakyndan goldaw berýär. Ol Amasýa soltany Baýezit II, şazada Ahmet tarapyndan geçirilen alymlaryň, şahyrlaryň, sungat işgärleriniň ýygnaýşyklaryna gatnaşýar. Sol döwrüň adygan şahyrlary Nejaty, Güwähi, Makamy, Apytaby, Munyry, Zeýnep Hatyn dagy bilen pikir alyşýar, şygyr sungatynyň gizlin syrlaryny öwrenýär. Mähri Hatyn Nejatynyň şygrylaryna nezireler düzüp, oňa ýollaýar. Onuň bilen yzygider hat alşyp durýar. Şonuň üçin onuň diwanynda Nejatynyň ady birnäçe ýerde duş gelýär:

Mähri, Nejaty şygryna diýr sen neziirelik,
Sen bir geda-ýu müflis, o bir patyşah ile.

Mähri Hatyn бүтін manyly ömrüni ylma, çeper döredijilige, yslam dünýäsini, yslam medeniýetini öwrenmäge bagyşlaýar. Ol elli alty ýaşynyň içinde, 1506-njy ýylda aradan çykýar. Ony daýysy Şyh Pir Ylýasyň depin edilen gonamçylygynda ýerleýärler. Mähri Hatyn Amasýanyň golaýyndaky Lädik atly şäherçede jaýlanypdyr diýen maglumat hem bar.

Bir öýe, bir maşgala baglanyp galman, erkin ýaşan Mähri Hatyn orta asyr durmuş, ýaşayyş aladalarynyň kynçylyklaryny ýeňip geçýär. Öz döwürdeşleriniň arasynda giňden tanalýan hem uly hormat goýulýan, işeňňir, göreşiji, söýlüp okalýan şahyr bolup ýetişýär. Ol ruhy, ahlak päkligiň, ynsanperwerligiň, zähmetsöýerligiň ajaýyp nusgasyny görkezýär. Ol oba hem şäher adamlarynyň ýaşayşyny, däp-dessurlaryny, halk döredijiligini, edebiýatyny, gepleşik dilini içgin öwrenýär. Kalbynda il-güne, dogduk diýaryna, onuň gözelligine, döwürdeşlerine uly söýgi besleýär.

Mähri Hatynyň edebi mirasy diwan görnüşinde bize gelip ýetipdir. Ol dürli mowzukda ýazylan gazal, kasyda, murapbag, müstezat, mesnewi görnüşindäki eserleri özünde jemleýär. Häzire çenli şahyryň diwanynyň dürli kätipler tarapyndan göçürilen golýazmalarynyň dört sany nusgasy belli bolup, olar Stambulyň Milli kitaphanasynda, Aýa Sofiýa metjidiniň, Stambul uniwersitetiniň kitaphanalarynda hem-de Russiýa Ylymlar akademiýasynyň Sankt-Peterburg bölüminiň Gündogary öwreniş institutynyň golýazmalar hazynasynda saklanýar. Şol golýazmalar esasynda belli gündogarşynas Ý.I.Maştakowa tarapyndan Mähri Hatynyň diwanynyň tankydy teksti taýýarlanyp, ol 1967-nji ýylda Moskwada neşir edildi. Alym diwanyň tankydy tekstini talaba laýyk düşündirişler bilen üpjün edip, oňa giňişleýin sözbaşy hem ýazypdyr.

Şahyryň goşgularynda dünýewilik güýçli. Olaryň many-mazmuny-da, olarda öňe sürülýän pikirler-de, beýan ediş çeperçilik serişdeleri-de halka örän düşnükli. Mähri Hatyn diwan edebiýatynyň doňup galan kada-kanunlaryna baglanyp galman, ol galaba halky edebiýatyň ýörelgelerine eýeripdir. Oguz-türkmen diliniň baýlyklaryndan ussatlyk bilen peýdalanyndyr. Şonuň üçin hem onuň diwanyny doly gözden geçiren mahalynda, onda şahyryň döwründen öňki hem soňky türkmen nusgawy edebiýaty bilen köp babatlarda umumylyklarynyň bardygy aýdyň belli bolýar. Bu haýsydyr bir tötänlik ýa-da säwlik däl. Bu çeper döredijiligiň öz kanunalaýyklary esasynda ýüze çykan ýagdaý. Galyberse-de, bu Mähri Hatynyň halkyň ruhy dünýäsine içgin aralaşyp bilendigini habar berýär.

Mähri Hatynyň şygrylary tebigatynyň mylaýymlygy, gözelligi, tämizligi, nepisligi, näzikligi, pikir-duýgulara baýdygy, diliniň çeperligi, süýjüligi bilen okyjyny imrindirýär. Olarda zenan şahyryň kalbynyň goýazy hem agras, ýakymly hem hoşamaý duýgulary Gündogar şygryýetiniň göçgünli şahyranalygy bilen utgaşdyrylyp teswirlenilýär. Şahyr, mümkin boldugyça, boş söz oýnatmalardan, ýerliksiz, mahabatly öwgülerden gaça durýar. Ol dünýäni, jemgyýeti, adamlaryň içki pikir-duýgularyny özüçe duýýar, özüçe çeper beýan edýär:

Bahry-şygyr içre Mähri bir dürdür,
Ki ony görmemiş ola guwwas.

Many dükany içinde serrap ol,
Sende bolsun hemmesi göwheri has.

Berme nadan eline, kim ne biler,
Altynyň gymmatyny ähli resas.

Şahyryň eserlerinde dünýewi hem ylahy söýgi, gözellik, onuň waspy sepini bildirmezden utgaşyp gidýär. Ol bularyň ikisini biri-birinden aýry däl-de bir hasaplaýar.

Mähri Hatyn şygrylarynda önüp-ösen diýaryny, gezen ýerlerini, döwürdeşleriniň nurana keşbini, baý ruhy dünýäsini ýygy-ýygydan ýatlaýar. Dogduk mekanynyň keşbini – ol ýerleriň gülli-gülälekli düzlerini, ýaýlalaryny teňnelik bilen synlaýar. Günüň jadylaýjy şöhlesine, Aýyň owadan jemalyna, ýyldyzlaryň syrly yşyklaryna, mahlasý, бүтін äleme kalbynda uly höwes, uly begenç, uly söýgi besleýär. Ol Anadoly, Rum illerini, öz ýaşan Amasýa şäherini, onuň golaýyndaky Göynüjek, Lädik, Zewadiýe ýaly gözəl ýerleri wasp edýär:

Şähri Amasýadyr bir huby-ragna gülgüzar,
Her tarapda jan-u dilden set hezar uşşak bar,
Çöwresinde daýre çekmişdir anyň kuhysar,
Hälidir kim döwür edipdir mahy-tabany düst.

XV asyrdan Amasýa Osmanly türkmen döwletiniň belli ylym hem medeni ojaklarynyň biri hasaplanypdyr. Bu ýerde dürli mekdepler açylypdyr. Lukmançylyk, matematika ýaly ylmyň dürli ugurlaryndan belli alymlar ýetişipdir. Şol zamanda Amasýa edebi güýçleriň köp jemlenen ýerleriniň birine öwrülipdir. Ine, şonuň üçin Amasýa şäheri, onuň töweregindäki gözəl ýerler, zähmetsöýer adamlar Mähri Hatynyň şahyr kalbyny joşa getirýär:

Ýaşyl lybasyn geýmişler çemenler,
Ýakarlar sim-u kandyl ýasemenler,
Her tarapy gül-u, serw-u semenler,
Ne hoş ýaýlag imiş bu şähri Ladyk.

Şahyryň şygrylarynda tebigat gözelliklerini taryplamaga uly orun berilýär. Ol eserleriniň ählisinde adamzat dünýäsiniň ruhy ahwallaryny tebigat gözellikleri bilen baglanyşdyryp taryplaýar.

Gündogar şahyrlarynyň köpüsinde bolşy ýaly, Mähri Hatynyň diwanynda hem söýgi mowzugy esasy orun eýeleýär. Ol söýgüsiz ýaşayşy, mähir-muhabetsiz durmuşy manysyz hasaplaýar:

Huplaryň mährini, Mähri, öleris, terk etmeris,
Kim ne diýir ise diýsin ki, biz bolmarys ýarsyz.

Aşyk-magşuklaryň náz-kereşmelerini, wysala ýetmek ugrundaky süýji arzuwlaryny, ruhy päkliklerini teswirlemek bilen, Mähri söýginiň mukaddesligini, ýeňilmez uly güýçdigini nygtap geçýär. Adamzat gözelliginiň önünde bütin tebigat – Aý-da, Gün-de, ýyldyzlar-da dyza çökýär:

Häki paýyňa ýüzüni sürtmek üçin şems-u kamar,
Seýri-köýüňe geler şam-u säher, döne-döne.

Şahyryň şygrylarynyň many-mazmuny watana, il-güne, dost-doganlyga, edep-ekrama, ylym-bilime, kesp-käre, zähmete bolan söýgä ýugrulandyr.

Zenan şahyryň diwanynda söýgi-mähir bilen goşulyşan syýasy-jemgyýetçilik garaýyşlary, pelsepe oýlanmalary, tasawwufa (sopuçylyga) dahylly oý-pikirleri, döwürdeşlerine, geljek nesillere berýän nesihatlary beýan edilýär:

Katl et nebsiňi, hoş paryg ol,
Kim ne diýse diýsin, sen sadyk ol.

Kä halatlarda tasawwuf tarykaty, tasawwuf taglymaty, edebiyaty bilen utgaşýan hem bolsa, tutuşlygyna alanyňda, Mähri Hatynyň döredijiligi bu ugur bilen gitmändir. Şahyr ol dünýäniň gözelliglerini, behişt, ondaky aby-köwser suwuny, ondaky wada berilýän eşretleri we beýlekileri inkär etmeýär. Ýöne sopolaryň ol dünýäniň gözelliglerine ýetmek üçin bu dünýäniň ähli zowky-sapalaryndan geçip, terkidünýälikde gezýändiklerini beýan edýär:

Zahyd-a, saňa behişt, Mähriýe didar gerek,
Aňa mahbuby ýeter, saňa jenanyň hüýrüsi.

Mähri Hatyn öwüt-nesihat bermegi-de unutmaýar. Ol bu babatda gadym oguz edebiyatynyň ýörelgelerine eýerip, ynsan kalbynyň päk bolmagyny, ynsanperwerligi, watansöýüjiligi wagyz-nesihat edýär. Şahyr bir şygrynda: «Bugdaý nanyň bolmasa, bugdaý sözüň ýokmudy?» diýen dana sözleri özüçe baýlaşdyryp, çeperleşdirip, ony goşgy setirlerine, ine, şeýle geçiripdir:

Işik altyn etmek islärsiň, ýüzüň zer eýlegil,
Talyby-eksiri-yşk ol kimiýasy özgedir.

Durmuşda akyly-başly, ýaşan şekilli ýaşamak, özüni arly-namysly, gaýratly, edenli alyp barmak, özgäniň minnetini çekmezlik adamyň mertebesini belende göterýän, keşbini bezeýän häsiýetlerdir. Bu barada şahyr uly guwanç, uly buýsanç bilen şeýle ýazýar:

Jan-u dil nagdyny, janan, ýoluňa harç eýledim,
Hoş sapa sürdüm jahanda, elde barym bar eken.

Çalmyşam daşa men namys-u aрым çüýşesin,
Älem içre gaýratym, halk içre aрым bar eken.

Mähriýi biygytyýar etmiş dek, eý, dildary men,
Başda aklym-u elimde ygtyýarym bar eken.

Mähri Hatynyň döredijiligi many-mazmuna baý hem köptaraply. Ine, şonuň üçinem ol köpleri gyzyklandyrýar. Hemmeler onuň syrdan doly şahyrana dünýäsine aralaşmak isleýär. Ondan ruhy lezzet almak her bir okyjynyň kalbynda bilesigelijiligi oýarýar. Çünki ol adamzat ýaşayşynyň kän meselelerine degip geçýär. Tebigatyň kada-kanunlary, jemgyýetçilik gurluşy, ynsan kalbynyň gizlin syrlyry, özara gatnaşyklary barada örän kän oýlanmalary, pikirleri, garaýyşlary berýär. Onuň şahyrana döredijiligi henize-bu güne çenli giň okyjylar köpçüliginiň, kätipleriň, alymlaryň, şahyrlaryň, kitap neşir edijileriň we beýlekileriň ünsüni özüne çekip gelýär.

Baş ýüz ýyldan gowrak wagtyň geçendigine garamazdan, Mähri Hatynyň eserleri könelmän, ähmiýetini ýitirmän gelýär. Onuň şygrylary häzirki zaman okyjysyna-da düşnükli. Olarda türkmen edebi diliniň kada-kanunlary berjaý edilip, söz baýlygynyň, çeperçilik ussatlygynyň özboluşly gymmatlyklary jemlenýär. Şu aýdylanlar kalby päk, ruhy dünýäsi baý hem-de gözeli, ýiti zehinli, gujur-gaýratly Mähri Hatynyň edebi mirasynyň türkmen halkynyň ruhy dünýäsini baýlaşdyrmakda altyn hazyna bolup biljekdigine güwä geçýär.

Kakajan ATAÝEW,
professor.

S Ö Z L Ü K

Astana – bosaga, girelge, işik, köşk, biriniň ýany

Awara – sergezdan, il-günden aýrylan, ykmanda

Aduw – duşman, ýagy, ýow.

Ahyrkar – ahyry, iň soňy, iň soňunda, işiň ahyry, ahyryn, ahyrynda.

Aýdy-wasl – duşuşyk baýramy, gowuşma baýramy, birikme baýramy, birleşik baýramy.

Agrap – dini düşünje boýunça, behişt bilen dowzahyň arasyndaky bir ýer we böwet.

Ahbab – Habyp sözüniň köplügi: ýakyn ýoldaş, dost, ýar, ýakyn adam, söýgüli; Muhammet pygamberiň lakamy;

Habybulla – Hudaýyň dosty.

Afak – 1. Gözyetim. 2. Dünýä, ýurt, älem, jahan.

Arguwan – owadan, açyk ýa-da goýy gyzył reňkli gülüň ady.

Abd – bende, gul.

Ahat – 1. Ýeke, ýeke-täk, ýalňyz. 2. Hudaý, Taňry.

Agmal – ser. amal.

Aly:m – 1. Köp bilýän, alym, hemme zady bilýän. 2.

Allatagala, Hudaý.

Ab – suw, göçme manyda: göz ýaş.

Aby rowan – akar suw, akýan suw. gm. Gözýaş.

Aby haýat, aby haýwan – ýaşayyş suwy, dirilik suwy. Dini düşünelere görä, bu suwdan içen adam baky ýaşayar. gm. söýgüli, magşuk.

Agla – 1. İn ýokary, in uly; 2. İn gowy, in oňat, in ýagşy;
 3. Beýiklik, belent mertebelik.
 Akyl küll (akly küll) – tebigaty, dünýäni döreden güýç, Hakyň
 özlüğinden ilkinji ýüze çykan zat, nur, ilkinji nur. gm.
 Hudaýtagala; Jebraýyl.
 Amyl – 1. Amal edýän, ýerine ýetirýän. 2. Häkim, emeldar.
 Afu (afw) – günäni geçme, bagyşlama, ýalkama.
 Aly – 1. Beýik, belent, ýokary. 2. Oňat, ýagşy, gowy.
 Asar – (b.s. eser) – 1. Yz, nyşan, alamat, waka. 2. Güýç, täsir.
 3. Adamzat tarapyndan döredilen ýadygärlikler, kitaplar,
 eserler.
 Asy – günäkär, ýazykly, günäli, etmişli.
 Arz – ýer, toprak.
 Arz-u sema – ýer we asman, ýer we gök.
 Azm – erk, isleg; tutanýerli bolma, ýürege düwmek, karara
 gelme, niýet etme, maksat edinme.
 Azm eýlemek – karara gelmek, ýürege düwmek, niýet etmek;
 ugramak.
 Arş – 1. Gök, asman, asmanyň in ýokary ýeri. 2. Tagt. 3. Be-
 ýiklik.
 Arşy agla – in ýokarky asman; Arşy agzam – in beýik asman,
 in uly asman.
 Ata – bagyşlama, berme, berilme, sowgat etme, joşma, sylag-
 serpaý berme.
 Adem - ýokluk, ýok bolma, bolmazlyk.
 Aftap (aftab) – Gün, güneş, kuýaş, günün şöhlesi, günün
 şuglasy.
 Agma – kör, gözsüz, görejinden mahrum bolan.
 Arwah – 1. Ruhlar, janlar. 2. Jynlar, periler.
 Älemi arwah – ruhlar älemi.
 Abul arwah – ruhlaryň atasy.
 Aryf – 1. Bilimli, ylymly, dana. 2. Sopy.
 Amal – iş, hereket, işjeňlik.

Amalan salyhan – oňat iş, ýagşy iş.

Namaýy agmal – dini düşüňjä görä, ýagşy-ýaman işleriň ýazylýan ýazgy kitaby.

Aj - pil dişi, piliň gyýagy, piliň süňki.

Aşufta – bulaşan, bulaşyk, perişan, dargan, däli, telbe, diwana, aşyk.

Aşufta hal – haly perişan, haly harap.

Aşufta bolmak – gussa çekmek, haly harap bolmak, gaýgylanmak.

Anasyr – elementler, çar anasyr – dört elementler (suw, toprak, ot, howa).

Arzany – 1. Arzan, arzan bolma, gymmat bolmazlyk.

2. Sylaglamak, peşgeş bermek, sowgat bermek, joşmak.

3. Hormatlamak, gadyr etmek, hormat goýmak, hormat etmek.

Ahmedi Muhtar – Muhammet pygamberiň bir ady.

Muhtar – ygtyýarly, erkli, saýlanan.

Ajyz – ejiz, güýçsüz, biçäre, hor-homsy.

Adl-u dad – adalat, adalatlylyk, deň garamaklyk, deň göz bilen seretmeklik, adalatly bolmaklyk.

Agda – duşmanlar, ýagylar, ýowlar. Ser. adu

Ataş – ot, alow, ýalyn, uçgun.

Ataşy yşk – yşk ody, söýgi ody, aşyklyk ody.

Alam – baýdak, tug, sanjak.

Aýş – 1. Ýaşayyş. 2. Keýp, lezzet, eşret, rahat durmuş.

Akybet – 1. Ahyr, soň, yz. 2. Erbet netije.

Anka – 1. Boýny uzyn aýal. 2. Ertekilerde duş gelýän hyýaly guş. Bu guş adamlardan uzakda Kap dagynda ýaşap, hiç kime görünmeýärmişin. Ol ady barda özi ýok diýen düşüňjäni aňladýar. 3. Symrug.

Agýar (b.s. gaýr) – 1. Kesekiler, başgalar, gaýrylar, ýatlar. 2. Bäsdeşler, rakyplar.

Agzam – iň uly, iň beýik.

Käbeýi agzam – Beýik Käbe, belent Käbe.

Afzal – 1. Iň bilimli, iň ylymly, iň alym. 2. Iň oňat, iň gowy, artyk, artykmaç.

Asa – hasa, taýak, el taýagy.

Aýnyl ýakyn – bir zadyň anygy bilen aňyrsyna ýetmeklik, edil gözüň bilen gören ýaly bilmeklik. Köňül gözi bilen görmeklik.

Aýnyl ýakyn – Taňra bolan ynamyň ikinji duralgasy (menzili) olup, ýörelgedäkiler (sopy-pirler) könlünde peýda eden içki saplyk (sapa joşguny) arkaly jahan syrlarynyň köpüsini açyp-görüp bilmekligi başaryrlar. Bu ylmy kitaplary we ýazgylary okamazdan olara üns bermezden ele getirilýär. Çünki sopular sopy makamlaryny (duralgalaryny) geçen wagtlarynda we hala düşmek ýagdaýlary başdan geçiren wagtlarynda şeýle bir jaýa-derejä ýetip bilýär welin, beýlekiler kitaplary okamak, sahypalary gözden geçirmek we münlerçe azap we muşakgatlar bilen ol ýere ýetip bilmeýärler. Ýagny olar köp syrlary köňül gözi bilen görýärler.

Ahu – keýik, jeren, ýabany geçi. gm. Söýgüli. Gündogar edebiýatynda söýgüliniň gözi köplenç keýigiň gözüne meňzedilýär.

Al – aldaw, hile, mekirlik, hilegärlik, pirim.

Aýýar – 1. Mekir, haýýar, hilegär, aldawçy, galp. 2. Talaňçy, ýol urýan, galtaman. 3. Sergezdan.

Anbar – 1. Hind ummanynyň Günorta Aziýadaky käbir kenarynyň ýalpak suwlarynda ýaşaýan kaşalotyň, ýagny kitler toparyna girýän süýt emdiriji uly haýwanyň içinden alynýan oňat ysly gara madda, jisim. 2. Oňat we ýakymly ys. 3. Gm. gözeliň, söýgüliň zülpi.

Aýn – göz, göreç, dide.

Azm – süňk, süýek.

Azmy ramym - çüýrän süňk.

Aýt (aýd) – baýram, baýramçylyk.

Afyýe (afyýet) – 1. Saglyk, salamatlyk, sagatlyk, sagdynlyk. 2. Dogry sözlülük. 3. Takwalyk, terkidünýälik, derwüşlik.

Aglam – bilimli, köp bilýän, bir zady bilýän, dana.

Aba – 1. Erkek adamlaryň ýeňsiz we giň tikilýän üstki geýimi.

2. Ýünden ýa-da şoňa meňzeş zatdan edilip, öňi uzaboýuna açygly bolan daşyndan geýilýän eşik, don. Ony köplenç ruhanylar we şolara meňzeýänler geýipdirler. 3. Çyzyk-çyzyk kilim.

Aryz – ýüz, keşp, ýañak.

Ara – bezeýji, bezeg beriji, bezeg.

Älem ara - älemi bezeýji, äleme bezeg beriji.

Asyýan (b.s. asy) – 1. Günäkärler, ýazyklylar, etmişliler, günäliler. 2. Topalaňçylar, gozgalaňçylar, boýun sunmaýanlar.

Adl – adyllyk, adalat, adalatlylyk, her bir zady öz ýerinde goýmak.

Anbaryn – anbar ysly, anbarly, oňat ysly.

Anbaryn buý – anbar ysly, anbarly, ýakymly ysly, anbaryň ysy kükäp duran.

Agaz – başlangyç, öň, baş, başlama, girişme.

Andalyp – bilbil.

Aşna – tanyş, dost.

Arus – gelin.

Azha – zülhijje (gurban) aýynyň onunjy günü. Şol gün hajylar Kâbede, galan musulmanlar öz öýlerinde gurbanlyk edýärler.

Aýdy azha – Gurban baýramy.

Haýý-u aly:m – diri we we biliji, baky diri we bar zady biliji, Taňry.

Atwar (b.s. töwr) – tär, hil, görnüş, boluş, ýagdaý, hereket, ýol, ugur, usul, düzgün, resim.

Ahsan – has gözel, iň owadan, iň oňat, iň görmegeý, sahypjemal.

Aperin – 1. Berekella, ýaşa, ajaýyp. 2. Döretme, ýaratma. 3. Ýaradyjy, Dörediji.

Arbede – erbet gykylyk, ýaramaz gylyklylyk, galmagal, gykylyk, jenjel, jedel, dawa.

Arbedeju – gykylykçy, jenjelçi, gykylyk-dawa gözleýän, şerçi.

Aşub – gowga, topalaň, joşgun, gorky.

An – 1. Ol. 2. Wagt, zaman, döwür.

Astan – bosaga, işik, dergah.

Häki astan – bosagaň gumy, işiğiň topragy, işiğiňde topraga-toza bulanma, gapyňy ýassanma.

Asl (asyl) – 1 Asyl, asylly, asylzada. 2. Urug, nebere.

Asla – asla, hergiz, hiç haçan, hiç wagt.

Aşyan – höwürtgä, ketek, ýatak, öý, jaý.

Ahsand (ahsant) – berekella, gowy etdiň, gaty dogry, ajaýyp, ajap etdiň.

Awn (own) – 1. Kömek, medet, ýardam, goldaw. Kömek berme, ýardam etme, goldaw berme. 3. Goldaýjy, hemdem bolujy, kömek beriji, ýardam ediji.

Aýn – 1. Göz, göreç. 2. Çeşme, bulak, gözbaş. Aýnal baky - ýaşayyş (dirilik) çeşmesi. 3. Arap elipbiýiniň on sekizinji harpy, ebjet hasabynda – 70

Azb – päkize, arassa, tagamly, hoştagam, lezzetli, süýji, şirin.

Aýyn – 1. Edep, rewüş, resim, resim edilen zat dāp-dessur.

2. Sypat, häsiýet, görnüş. (Behişt aýyn – behişt ýaly). 3. Ölçeg, çäk, serhet. 4. Kada, kanun, düzgün. 5. Häsiýet, boluş, tebigylyk. 6. Bezeg, şäheri bezeme, baýramçylyk, dabara. 7. Bezeg, bezeglilik. 8. Belentlik, dabaralylyk. 9. Şerigat, mezhep, dini ýörelge. 10. Owadan, gözəl, gözellik.

Adad – san, mukdar.

Abhar – deňizler.

Aýny abhar – deňizleriň çeşmesi.

Ar-ar – agajyň ady. Arça, dag serwisi.

Akap – yz, yzy, ardy, soňy.

Akabyňa – yzyndan.

Arasat (b.s. arsa) – 1. Meýdan. 2. Harasat, kyýamat, ahyret, gowga, topalaň. Arasat goparmak – gowga salmak, topalaň turuzmak.

Der arasat – kyýamatda, ahyretde.

Buý – ys, kok.

Balyn – düşek, ýassyk, ýatylanda başyň aşagyna goýulýan zat, düşegiň başujy.

Baba Tahyr Hemedanyny – ol ilki başda kakasy Medresä okuwa berýär. Ol köp gezek gaçyp gaýdýar, kakasy okuwa eltýär. Ol bir gün Medreseden we öýünden hem gaçyp gidýär. Ýolda aýygyp we suwsap ahyry dagyň gyrasyndan synlap çykyp duran çeşmejigiň başyna ýetýär. Suw içip uklap galýar. Dynjyny alyp oýanandan soň seredip görse, dagyň egreminden her wagt dymyp duran damja aşakda duran ullakan daşy deşen eken. Bu ýagdaý Baba Tahyra uly täsir edýär we «Eger her wagt damýan damjajyk şu daşy deşýän bolsa, seniň beýniň hem şu daşdan gaty dälär. Günde ýekeje damja damdyrsaňam ylymdan aňyňy doldursa bolar» diýip, täzedan Medresä gelýär. Wagtyň geçmegi bilen ol ullakan şahyr bolup ýetişýär.

Böhtan (buhtan) – töhmet, şyltak, töhmet atma, günä ýükleme.

Bester – düşek, ýorgan-düşek.

Berjaý – ýerine ýetiriş, berjaý etme, ýerine ýetirme.

Beser – başym üstüne.

Bihamdilla – Allatagalanyň tarypy bilen, Allatagalanyň öwgüsi bilen, Allatagalanyň waspy bilen, Allatagalanyň hamdy-senasy bilen.

Biwezir – 1. Wezirsiz, kömekçisiz, ýardamçysyz. 2. Hemme zady özi başaryan, Allatagala.

Binazyr – taýsyz, meňzeşsiz, meňzeşi bolmadyk, misili bolmadyk, Allatagalanyň sypaty.

Behişt - (has gowy dünýä) – otparazlyk dini ynanjyna görä, örän gowy howaly, şirin suwly, dürli-dürli bol nygmatly we örän bezelen bir ýer bolup, ýagşy-haýyr iş eden adamlar ölenlerinden soň ol ýerde baky ýaşaýarlar. Jennet, uçma.

Musulman dinindäki jennet sözüne barabardyr.

Bimysal - taýsyz, meňzeşsiz, meňzeşi bolmadyk, misili bolmadyk, Allatagalanyň bir sypaty.

Bizowal – hemişelik, baky, ömürlük, batmaýan, ýaşmaýan, ýitip ýok bolmaýan.

Bimelal – gaýgysyz, gamsyz, tukatlanmaýan, gussa batmaýan, bizarsyz, hassalamaýan, ýadamaýan. Bu ýerde Taňrynyň sypaty bolup gelýär.

Bargäh – 1. Emirleriň we patyşalaryň köşgi, soltanlyk köşgi. 2. Patyşalaryň ýöriş wagtyndaky çadyry. 3. Patyşalaryň raýaty kabul edýän ýeri, raýatyň diwany. 4. Döwlet öýi. 5. Öý, jaý, köşk, kerwensarây.

Bişerik – şäriksiz, taýsyz, meňzeşsiz. Allatagalanyň sypaty.

Bitekellüf – her bir zady kynçylyksyz, azapsyz ýerine ýetirýän, muşakgat çekmeýän, azapsyz, ejirsiz. Allatagalanyň sypaty.

Bitereddüt – şeksiz, şübhesiz, ikerjeňlenmesiz.

Bahşaş – bagyşlama, berim, ýagşylyk, haýyr, sowgat-serpaý berme.

Bimejal – 1) Möhletsiz, pursatsyz, wagtsyz, hemişelik, baky. 2) Sabyrsyz, kararsyz. 3) mümkinçiliksiz, güýçsüz, başarnyksyz, mejalsyz.

Berkemal – kämil, dolulyk, ýokary derejä ýetişen.

Bahr – deňiz.

Bahry lutf – rehmet deňzi, rehimplilik, ýagşylyk deňzi, mähribanlyk, mähremlik deňzi, mylaýymlyk, göwündeşlik deňzi.

Batyn – 1- Iç, içki. 2. Ruh, jan, göwün, köňül gözi. 3. Gizlin, pynhan, bukuly. 4. Hakykat, asyl, durk, özen. Hudaýyň sypatlaryndan biri.

Bark – 1. Ýyldyrym, ýyldyrymyň çakmagy. 2. Ýyldyramak, lowurdamak, ýalpyldamak.

Bina – görýän, görüji, gözli, görgüç, göreç.

Berkarar – dowamly, durnukly, hemişelik, bir bolşundan üýtgemeýän. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Biadat – sansyz, çensiz-çaksyz, hetsiz-hasapsyz, san-sajaksyz.

Bap – 1. Gapy, işik, derweze. 2. Kitabyň baby-bölegi. 3. Bap gelme, degişlilik, babatda.

Fathy bab – 1. Ýeňiş gapysy. 2. Açyk gapy.

Beýt – 1. Öý, mesgen, gonalga. 2. Şygryň iki setiri.

Beýti magmur – 1. Abat öý, abat-abadan jaý. 2. Gm. behişt, jennet. 3. Beýan edişlerine görä, dördünji gat asmanda Kābāniň barabarynda ýerleşen bir öý.

Burj - 1. Diň, minara. 2. Gadymy astronomiýada gün sistemasyndaky ýyldyzlar toplumynyň her biriniň ady. 3. Aý. Burjy şeref – ululyk burjunda, mertebelilik burjunda, artykly burjunda.

Bedr – 1. Dolan aý, on dördi gijäniň aýy.

Bedri kamar – dolan aý, aýyň dolan gün, on dördi gijäniň aýy.

Bedr – Mekge we Medinäniň aralygyndaky bir guýy bolup, Mekgeden 28 parsah uzaklykda ýerleşýär. Ol ýerde 623-nji ýylyň remezan aýynda ilkinji gezek musulman bilen müşrükleriň arasynda söweş bolýar. Musulman ýeňiş gazanýarlar.

Bimar – kesel, hassa, nähoş, näsag, syrkaw.

Bul beşer (Abul beşer) – adamzadyň atasy, adam oglunyň atasy, Adam Ata.

Bad – ýel, şemal.

Bada bermek – ýele sowurmak.

Bula – tapma.

Bulmak – tapmak.

Berat - çek, iberilen puly almak üçin berilýän hat, hat.

Beraty husn – owadanlygyň haty.

Bahs – 1. Çekişme, jedel, dawa. 2. Gürrüň, gepleşik. 3. Bäs etme.

Bulmaz – tapmaz, bulmak – tapmak.

Bijäht – tagallasyz, yhlassyz, janypkeşliksiz.

Bişumar – sansyz, çensiz-çaksyz, hasapsyz, hasap-hesipsiz, sansyz-sajaksyz.

Biryýa – tüýs ýürekden, ak ýürekden, galplyk etmän, jögülik etmän, il gözüne etmän.

Besat – 1. Düşek (düşelýän, ýazylýan ähli zatlara-da aýdylýar.
2. Saçak.

Besat etmek – ýazmak, düşemek, ýaýmak.

Bibaka – baky däl, hemişelik däl, mydamalyk bolmadyk.

Bela – 1. Synag, barlag, synama. 2. Kynçylyk, azap, jebir, kynçylykda bolma, muşakgat. 3. Bela, betbagtlyk.

Garaşylmadyk bela-beter. 4. Zulum-sütem.

Bulujak – tapjak, tapar.

Bulmak – tapmak.

Bulmaz – tapmaz.

Biaman – asuda däl, howply, gorkuly, aman bermeýän, amansyz, aman-esensiz.

Bala – 1. Uzyn, belent, ýokary, üst. 2. Boý, kamat, syrat.

Berg – 1. Ýaprak. 2. Baýdagyň bir görnüşi. 3. Saz. 4. Azyk.

Borýa – boýra, inçe gamyşdan örülip edilen düşek.

Beli – hawa.

Bada – çakry, şerap, içgi. Badaýy nap – sap, arassa, çakyr.

Gülgün bada – gyzyl, gülgün şerap.

Bedel – derek, öwezine, deregine, ýerine, özgeriş, üýtgeýiş, çalyşma, çalşylma. 2. Garşylyk.

Bibedel - çalşylmaýan, öwezi ýok, özgermeýän, ýerine çalşyp bolmaýan.

Behi – 1. Gözel, owadan, oňat. 2. Ýagty, şöhleli, şuglaly. 3.

Ýagşylyk, gowulyk, oňatlyk. 4. Bähbit, şypa, sagdynlyk, sagaltlyk. 5. Behi, aýwa. miwe ady.

Billa – Hudaý üçin, Taňry üçin, Alladan kasam bolsun.

Hudaýdan kasam edýän.

Byraka – daşlaşdyrýar, kowýar, uzaklaşdyrýar.

Byrakmak – daşmaşdyrmak, kowmak.

Burkag – nikap, perde, aýallaryň ýüzlerini örtýän parça bölegi.

Ýüz ýapgy, ýüz örtgi, hyjap.

Bulawuz – taparys.

Bigana – keseki, ýat, nätanyş, özge, gaýry.

Burjy ykbal – bagtyýarlyk burjy, bagtlylyk burjy.

Basar – 1. Göz, göreç, dide, görgüç. 2. Akyllı, aňly, düşbi, alym, dana.
 Bibasar – 1. Gözsüz, göreçsiz, kör. 2. Aňsyz, akylsyz, nadan.
 Birýan – 1. Kebap, oda tutulyp bişirilən et, çişlik. 2. Gowurma. 3. Gowrulan, köýen, daglanan, ýanan.
 Berdar – dardan asylan dara çekilen, dardan saplanan.
 Baka – 1. Baky, hemişelik, mydamalyk. 2. Kyýamat, ahyret.
 Bisebat – 1. Berk däl, kararsyz. 2. Dowamsyz, baky däl. 3. Berk dällik, dowamsyzlyk, kararsyzlyk, baky dällik.
 Bimar – hassa, syrkaw, nähoş, kesel.
 Dili bimar – köňli hassa, kalby nähoş, kalby hassa.
 Bady saba – 1. Ertir bilen ösýän mylaýym şemal. 2. Sopusylyk taglymatynda Allatagalanyň ysyny getirýän şemal.
 Begaýat – 1. Örän, juda, uçursyz, 2. Soňky çäk, soň, gutaran ýeri, soňky dereje, soňky çen.
 Bum – 1. Ýurt, welaýat. 2. Sürülmedik we ekilmedik ýer. 3. Tebigat, häsiýet. 4. Baýguş, hüwi.
 Belakeş – belany, azaby, kynçylyky çekýän, azapkeş, ejir çekýän.
 Beste – 1. Ýapyk, üsti örtülgi. 2. Bagly, daňylgy.
 Beste dahan – agzy bagly, agzy ýumuk.
 Wefi – wepadar, wepaly, sözüniň üstünde durýan, ähti-peýmanyna amal edýän.
 Wejh – 1. Ýüz, keşp. 2. Pul. 3. Tär, ýol, niýet, sebt.
 Waswas – 1. Azdyryjy, aldaýjy, ýoldan çykaryjy. 2. Şübhe, howsala, dowul.
 Wahş – ýabany jandar, ynsan bilen öwrenilmedik jandar. Çöl haýwanlary, ýabany haýwanlar.
 Wejih – görmegeý, gözəl, owadan, abraýly.
 Weş – ýaly, kimin, deň, meňzeş diýen manylary aňladýan goşulma. Meselem: periweş – peri ýaly, mahweş – aý ýaly.
 Tawusweş – tawus ýaly.
 Waslat – birikmeklik, gowuşmaklyk, birleşmeklik.
 Weli – dost, Hudaýa ýakyn bolan, keramatly, öwlüýä, eziz.

Weliýýi öwlüýä - welileriň welisi.

Welinygmat – 1. Ýagşylyk ediji, haýyr ediji, rehim-şepagat ediji. 2. Goragçy, ýaran, arkadaýanç, arka tutujy.

Wasl – gowuşma, ýetişme, duşma, duşuşma, birikme, birleşme.

Werd (wirt) – 1. Gyzyň gül. 2. Her günki iş. 3. Suw nobaty. 4. Suwdan gelen peýda. 5. Goşundan bir bölek. 6. Gyzgynlyk. 7. Gurhandan we onuň böleklerinden bir bölegini okama. Her günde gaýtalanyp okalýan doga, bir sözi ýa dogany üznüksiz gaýtalama.

Wazyh – açyk, aýdyň, äşgär.

Wejhwar – 1. Gözel ýaly, owadana meňzeş, gözele meňzeş, görmegeý. 2. Tär, ýol, niýet, sebäp.

Warak – 1. Tagta kagyz, list, 2. Ýaprak. 3. Sahypa. 4. Ýüzüne bir zat ýazyp bolýan näzik deri.

Waragy aftap – söýgüliň ýüzi.

Waragy bat – dil, zyban.

Wujud – barlyk, bolmaklyk, göwre, beden, özen.

Wakar – 1. Ýuwaş, ýumşak. 2. Mäkämlik, berklik, pugtalyk, gaýymlyk. 3. Abraýlylyk, derejelilik. 4. Agraslyk, salyhatlylyk, ökdelik, möhümlik.

Wejt – şatlyk, zowky-sapa, söýgi.

Wadud (wedud) – 1. Örän mähriban, örän gowy görüji, mährem. 2. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Wajyp – 1. Terk edilmegi mümkin däl zat, ýerine ýetirilmegi hökmany zat, hökmany. 2. Din boýunça, ýerine ýetirilmegi hökmany bolan zat. 3. Hemişe, mydama. 4. Laýyk. 5. Özünüň barlygynyda kesekä mätäç bolmadyk zat, ýagny Allatagala.

Wasat – 1. Aralykda ýerleşen zat. 2. Ara, aralyk, orta, merkez. 3. Ortalyk zat, gowy hem däl, erbet hem däl bolan ortalyk zat. 4. Artyk we kem bolmadyk zat.

Gaýrat – 1. Gabanjaňlyk, bäsdeşlik, dalaş etmek, bäsdeşlik etmek. 2. Gujur, edermenlik, batyrlyk, gaýduwsyzlyk, tutanýerlilik.

Gazaly – Muhammet Gazaly; ol gülki Maryda bilim soň Bagdada okamaga gidýär. Şol ýerde okan-öwrenen zatlaryny, mugallymyň sapakda aýdan zatlaryny ýazyp bir düýe ýüki ýazgy edipdir. Soň Medresäni gutaryp, Mara gaýdýan kerwene goşulyp, ýazan zatlaryny we kitaplaryny düýä ýükläp, Mara gaýdýar. Ýolda talaňçylar bulary talapdyrlar. Gazalynyň hem kitap ýükli düýesini alypdyrlar we gidipdirler. Gazaly olaryň yzyna düşüp telim alaňdan aşýar. Ahyry galtamanbaşy yzyna dolanyp, onuň ýanyna gelip, indi yzyňa gaýt bolmasa öldürerin diýýär. Ol şonda-da galmaýar. Ahyry galtamanbaşy indi yzyňa dolanmasaň kelläni alaryn diýýär. Şonda gazaly «Men neneňsi dolanaýyn. Meniň ilimden çykyp bar alan bilimim, bar gazanan ylymym şol kitaplaryň içinde ahryry diýýär. Onda galtamanbaşy. Eger bar alan ylymyň şu kitapdaky şazgylyk bolsa, haky seniň özüňe alanyň, ony men aldym, indi meniňki boldy, ylymy depderiňe ýazyp däl-de aňyňa ýazmaly, şonda ony hiç kim alyp bilmeýär. Häzir şu kitaplaryň ýok edilse, seniň näçe wagtlap okanyňdan haýyň ýok-da onda diýýär. Bu söz Gazala örän täsir edýär we şol ýerden täzedan Bagdada gidip, gaýtadan okuwa başlaýar. Şeýlelikde ol soňundan dünşä belli teolog alym bolup ýetişýär. Ol köp kitaplaryň hem awtorydyr.

Gubar – 1. Tozan, çaň, gum. 2. Gm. gaýgy, gam, dert, zyýan. 3. Kine, göwni galma, ynjama.

Gözin – saýlanan, saýlantgy, bellenen, mynasyp, laýyk hasaplanan.

Gaza – 1. Ýüze çalynýan gyzyly reňk. 2. Iýmit, nahar, çay-çörek, nan. 3. Din ugrunda söweşmeklik, din ýolunda uruşmaklyk.

Gut – bagt.

Gaýba (gyýba) – 1. Sagdak, okda:n, ok salynýan, okgap. 2. Jöwşen we şoňa meňzeş harby eşikleri häzirlemekde biri-birine berkidilýän demir halkajyklar. 3. Gybat, gep-gürrüňler.

Garra – 1. Parlak, şöhleli. 2. Her kamary aýynyň birinji günü, başy. 3. Men-menlikçi, ulumsy, tekepbir, buýsanjaň.

Gadym – 1. Öňki, bir eýýämki. 2. Köne, giçki. Allatagalanyň sypatlaryndan biri.

Gul (gull) – 1- Boýunturuk, boýun halka. 2. Demir zynjyr, bent. 3. Yesirleriň we gullaryň boýnundan we ellerinden dakylýan zynjyr, künde.

Gal (gall) – biriniň elini arkasyna daňma, biriniň eline-aýagyna halka, zynjyr geýdirme.

Gyll-u gaş – kine we hyýanat, bahylçylyk we aldamaklyk. Kine, duşmançylyk, ýagylyk.

Gaýby – 1. Gaýyp, gizlin, görünmeýän, bukuda. 2. Ýok bolma, gizlenme, görünmezlik. 4. Hudaý, perişdeler, asmany kitaplar, pygamberler, kyýamat, behişt we dowzah. Ilähi zatlar.

Gaffar – ýalkaýan, ýalkaýjy, örän rehimli, mähriban, günälerden ýalkaýjy. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Gaffarul zunub – günäleri bagyşlaýjy, aýplaryňy geçiji, ýazyklaryňy bagyşlaýjy. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Güwş – gulak.

Gäh – käte, kä, kä wagt.

Gada – ertirlik, ertirlik nahar.

Gezin – saýlanan, saýlantgy, bellenen.

Gezini enbiýa – pygamberleriň saýlantgysy. Muhammet (S.A.W.) pygamberiň lakamy.

Gaflat – gapylyk, habarsyzlyk, duýdansyzlyk.

Gerçe – eger-de, eger hem.

Ger – eger, eger-de, eger hem.

Genç - pul, baýlyk, hazyna, mal, döwlet.

Geriban – ýaka. Geribanyňy çäk etmek – ýaka ýyrtmak, ahy-nala etmek.

Gany – 1. Baý, gurply, mally, döwletli, barly, mal-mülkli. 2. Mätäç däl, hiç zatdan kemi ýok. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Gark – suwa batma, suwa bogulma, gark bolma.
 Garka berdi – gark etdi, suwa oklady.
 Gurur – men-menlik, ulumsylyk, tekepbirlik.
 Gülber – 1. Syna we gujagy gül dek nepis we näzik bolan kişi (zat). 2. Gülün bir görnüşi.
 Giru – 1. Ýene, ýene-de. 2. Yza, yzyna.
 Gullaruz – gullardyr.
 Gazy – din ugrunda göreşişi, ýeňiji, gahryman, söweşişi.
 Germ – 1. Gyzgyn, yssy. 2. Açyk ýüzli, mähirli, mährem.
 Gamza – näz, kereşme, näzli bakyş, näzli garaýyş, göz-gaş bilen näzli yşarat etmeklik, näzli ümlemeklik.
 Tygy gamza – ýiti, ötgür bakyş.
 Gisu – saç; zülpl, aýal-gyzlaryň saçy. Jagdy gisu – saçyň, zülpüň buýrasy, burmasy.
 Göýä – 1. Gepleýän, aýdýan, diýýän. 2. Diýersiň, hyýal edersiň, aýdarsyň, hamala, göýä.
 Gile – şikaýat, zeýrenme, närazyçylyk, dilgirlik, käýinç, göwün galmaklyk.
 Gulman – 1. Oglan, ýigit. 2. Hyzmatkär, gullukçy. 3. Dini düşünelere görä behişdäki hyzmatkärler.
 Gerçek – 1. Dogry, düz, hakyky. 2. Edermen, batyr. 3. Pir-işan we sopularyň önbaşçysy, keramatly.
 Gurbat – aýrallyk, jyda düşmeklik, watandan daş düşme, watandan aýrylma, garyplyk.
 Gaw –sygyr.
 Gülgüzar – 1. Gül ýüzli, gül ýanakly, gül keşpli, görkli, gözeli. 2. Söýgüli.
 Gaşyýa – 1. Jul, basyryk, atkeçe, halyk, palan, atyň üstki örtügi. 2. Mertebeliler atlaryndan düşenlerinde atynyň üstüne ýazylyan bezegli mata. 3. Kyýamat.
 Gaşyýadar – 1. Atyň juluny göteriji, aty eýerläp beriji. 2. Hyzmatkär. Gaşyýa berduş keşidän – tabyn bolma, boýun bolma.

Gurup – günün batmagy, günün ýaşmagy.
 Galyben – köp, köplenç, galaba, kän.
 Gaba (gabak) - öň, öňi, öňünden.
 Gussa – gam, gaýgy, alada.
 Göň - asman, gök.
 Gamzede – gaýgyly, gussaly, gamly, gam basan, gussa basan, gaýgy basan, tukat.
 Girýan – aglaýan, eňreýän, aglaýan halda, aglap, agyly, gözi ýaşly.
 Girdap – suwuň aýlawy, suwuň towlanyp duran ýeri, suwuň aýlanyp akýan çuň ýeri.
 Gamnäk – gamly, gaýgyly, gussaly, tukat, aladaly.
 Galeb - 1. Ýeňiji, üstün çykyjy, üstün çykan, ýeňen, basan. 2. Ýeňme, üstün çykma, basma, üstün bolma.
 Güftar – gürrüň, söz, söhbet gep. Şirin güftar – şirin sözli, hoşamaý sözli, süýji sözli.
 Demag – 1. Beýni. 2. Burun. 3. Keýp. Hoş demag – keýpi kök, şatlykly.
 Daýyra – aýlaw, gurşaw, halka, töwerek, tegelek.
 Derban – 1. Gapy sakçysy, gapyçy, sakçy. 2. Goraýjy, gözegçi.
 Derbany pelek – Gün, güneş.
 Damen – 1. Etek. 2. Her bir zadyň yzy, yz, aşaky bölegi. 3. Her bir zadyň gyrasy, gyra. 4. Gäminiň ýelkeni.
 Dulap - jykыр, pes ýerden suw çykarmak üçin ulanylýan desga.
 Deraguş etmek – gujaklamak, gujagyňa gysmak, bagryňa basmak.
 Dilju – göwün isläni, köňlün gözläni, arzuw edilen, halanan, islenen, ýürek yzlan, köňül küýsän.
 Destres – 1. El ýetýän, el ýeterdäki, mümkin. 2. Elini ýetirýän, kömek edýän, goldaw berýän, ýardam berýän.
 Daryg – 1. Haýp, wah, arman. 2. Gaýgyрма, aýama.
 Duhan – 1. Tüsse, bug. 2. Külde:n.

Der – 1. Gapy, işik, derweze. 2. Wagť-orun düşümiň goşulmasy – da-de.

Diba – owadan nagyşly, reňkli näzik ýüpek parça. 2. Owadan ýüz, görmegeý keşp, gözeli sypat.

Dur – uzak, daş, alys, yrak.

Du – iki. Du mertebe – iki gezek. Du jahan – iki älem, iki dünýä.

Dil – ýürek, kalp, göwün, köňül.

Dügün – 1. Toý, gelin toýy, öýleniş toýy. 2. Dűwün, dűwme.

Daýym – hemişe, mydama, elmydam.

Dar – 1- Öý, jaý, ýaşalyan ýer. 2. Şäher, ýurt, ÷lke, mekan.

Daryl baka – 1. Hemişelik öý. 2. Gm. ahyret, ol dünýä. 3. Dar agajy.

Dide – göz, göreç, görgüç.

Dide girýan – gözi ýaşly, aglaýan, aglap duran, aglaýan halatda.

Deýýar – 1. Ýaşayan, ornaşan, kimdir biri, bar bolan biri. 2.

Musulman däl ybadathanasynda ýaşayan terkidünýä, monah, buthanada ýaşayan.

Destgir – 1. Elini tutujy, ýardam beriji, kömek beriji, goldaýjy, kömekçi, arkadaýanç. 2. Tutma, ele salma, ýesir etme. 3.

Tutulma, ýesir bolma, ele düşme.

Dermande – biçäre, ejiz, pakyr, haldan düşen, agyr ýagdaýda galan sergezdan.

Dermande galmak – ejiz galmak, haldan düşmek, agyr ýagdaýda galmak.

Dowa – derman, dări-derman, em.

Dagwat – 1. Çagyryş. 2. Ýol görkeziş. 3. Ýolbeletlik, ýolbaşçylyk. 4. Isleg, doga, dileg, hajat.

Daryssalam – 1. Saglyk öýi, salamatlyk jaýy. 2. Behişt. 3.

Sekiz behişdiň biriniň ady. 4. Ýurduň paýtagty. 5. Bagdat şäheriniň lakamy.

Duja – garaňkylyk.

Daryşşypa – 1. Hassahana. Keselhana. 2. Hassalaryň şypa tapýan ýeri, hassalaryň sagalýan, sagat bolýan ýeri.

Derban (derwan) – gapy sakçysy, köşk we saraý gapysynyň sakçysy.

Düşmüş – kyn güne düşen, pes, har bolan, horluga duşan.

Dergah – 1. Bosaga, işik, derweze, gapy. 2. Köşk, köşgüň bosagasy, ulularyň işiginiň öňi, soltanlyk eýwany, şa köşgi. Sapara gidilendäki şa çadyry, şalaryň raýatlaryny huzuryna kabul edýän ýeri. 3. Allatagalanyň ýany, huzury.

Dag – 1. Ýanyk, ýanan, ýanan ýer. 2. Yz, eser, belgi, tagma, garalyk. 3. Gaýgy, gam külpet, gussa.

Dag goýmak – köýdürmek, gaýga salmak, ýüreginde dert goýmak.

Dowzah – Otparazlaryň dini düşüňjelerine görä, ol dünýädäki bir jaý (ýer) bolup, ol ýerde günäkärler özleriniň eden erbet işleriniň jezalaryna duçar bolýarlar. Ol ýer örän çuň, örän garaňky, örän sowuk ýer bolup, demiňi alyp bolmaýan tüsseli we porsy bir mekandyr. Ol ýerde iň kiçijigi dag ýaly bolan zäherli, çakyjy jandarlar erbet iş edenleriň ruhlaryna temmi we jeza bermek bilen meşgul bolýarlar. Dowzahylar suwsuzlyk, açlyk, başaşak asylmaklyk, gözüňe çöp-çüýleriň sünjülmegi (sokulmagy), aýallaryň göwüsleriniň gyzgyn tamdyra ýapylmagy, göwüslerinden asylmagy, diliň kesilmegi we şuna meňzeş başga-da dürli azapdyr-ejirlere duçar bolýarlar.

Dowzah musulmanlaryň dini ynançlaryndaky jähennem bilen barabar bir zatdyr. Ol ýerde gyzgyn ot we zäherli jandarlar bolup, günäkärleri öz amallarynyň jezasyna duçar edýärler.

Dur – daş, uzak, alys.

Dilhasta – göwni synan, göwni galan, ýüregi ýaraly, göwni geçgin, kalby ýaraly.

Dembeste – 1. Demi çykmaýan, demsiz, demsiz-düýtsiz, sesi çykmaýan, sessiz. 2. Tabyn, boýun.

Dejja – 1. Dini düşünelere görä, ahyrzaman ýakynlaşan wagty peýda bolup, eşege münüp geljek we adamlary aldajak, ýoldan çykarjak bir mahluk. 2. Aldawçy, ýalançy, kezzap, mekir, hilegär. 3. Abu Ýezidiň lakamy.

Döwr (döwür) – 1. Aýlanma, tegelenme. 2. Zaman, zamana, eýýam. 3. Çarh, çarhy pelek. 4. Töwerek.

Döwür gurmak – tegelenmek, töwereklenip oturmak.

Döwr etmek – 1. Aýlanmak, pyrlanmak, tegelenmek. 2.

Mejlisde sakylaryň bulgurlary şerap guýmak üçin mejlisdäkileriň önünde aýlanmagy, şerap guýup bermegi.

Dilruba – 1. Kalby ogurlaýjy, ýüregi ogurlan, göwni alan, göwni özüne çekiji, göwni özüne maýyl ediji. 2. Owadan, gözəl, görmegeý. 3. Söýgüli.

Dür – 1. Gymmatbaha daş, göwher, hünji. 2. Gm. söz, manyly söz.

Dürri şahwar – 1. Patyşa mynasyp dür. 2. Gm. ýagyş. 3.

Gözýaş.

Dam – 1. Duzak, gapan, tor. 2. Eldeki haýwan, öý haýwany, öýde saklanýan haýwan.

Doly – doly meýler, şerap tulumlary.

Deraz – uzyn, uzak, köp.

Ömri deraz – uzak ömür, uzyn ömür.

Dilaram – 1. Ýürege rahatlyk berýän, kalby rahatlandyrýan, köşeşdirýän, kalba teselli berýän. 2. Söýgüli, magşuk.

Dilber – 1. Ýüregi äkidýän, kalby alýan, göwnüni özüne çekýän, kalbyňy awlaýan. 2. Söýgüli, magşuk.

Dilefkar (dilefgar) – ýüregi ýaraly, örän hapa bolan, gaýgyly, gam basan, gussaly, tukat.

Destbus – eli öpme, elini ogşama, hormat etme, tagzym etme.

Derem (dirhem) – pul, teňňe, kümüş pul (agramy 3,12 g.).

Der peý – yzynda, yzly-yzyna, yzy bilen.

Dep – deprek, tebil, kakylp çalynýan saz guraly.

Diş handa – 1. Dişi gülýän, ýüzi gülýän, mähirli, mährem, ýüzi açyk. 2. Şat, şadyýan, keýpli, şady-horram.

Dehr – 1. Durmuş, zamana, döwür. 2. Asyr, döwür zaman uçar, döwri, wagty. 3. Tükeniksizlik, tükeniksiz döwür, soňsuz döwür. 4. Älem, jahan, dünýä. 5. Barlyk. 6. Ykbal, ýazgyt, bagt.

Dud (düýt) – түsse, duman.

Didem – gördüm.

Dürr-u zeberjet – gymmatbaha daşlaryň ady.

Ýoksullaryz - ýoksullardyrys, garypdyrys, zatsyzlardyrys.

Ýokken (golýazmada ýogken) - ýok eken.

Dagy – 1. Çagyryjy, wagyz ediji, ündew ediji, ündewçi, wagyz-nesihat ediji. 2. Doga edýän, alkyş edýän, dogagöý, dogaçy. 3. Sebäp, esas.

Dahan – 1. Agyz. 2. Girelge, gapy.

Gunça dahan – 1. Gunça agyzly, agzy gunça ýaly gelşikli agyz. 2. Owadan, gelşikli.

Durun – 1. İç, içi, bir zadyň içi, ortasy, arasy. 2. Galla ölçelýän gap. 3. Perişdeler älemi.

Dermiýan – arasynda, ortasynda, içinde, aralygynda.

Degin - çenli.

Subha degin – daňa çenli, sähere çenli, daňdana çenli.

Ýowmy kyýam (ýowmul kyýam) – kyýamat günü, direliş günü, ahyret günü.

Ýekpa – bir aýak, bir aýakda.

Ýelda – ýylyň iň uzak we garaňky gijesi (22-nji dekabır). Jedi burjunyň ilkinji gijesi. Gyşyň uly çillesiniň ilkinji günü. Bu söz siriýa dilinde «dogluş» manysyny berýär. Çünki ýelda gijesini Isa pygamberiň doglan günü bilen barabar (bir) hasaplaýarlar. Şol sebäpli şeýle at bilen atlandyrýarlar. Edebiýatda gözeliň zülpi ýolda gijesine meňzedilýär.

Ýed (edi) – 1. El, gol. 2. Kömek, ýardam. 3. Gm. zor, güýç, kuwwat.

Ýedi baýza – 1. Ak el (rowaýatlara görä, Musa pygamberiň gudrat görkezzen ak eli. Ol elini goltugyna sokup çykarsa, ap-ak bolup, şöhle saçyp durýan eken, soň ýene-de goltugyna sokup çykarsa, öňküsi ýaly bolýan eken. 2. Gm. başarjaň el, hünärli el.

Jala – 1. Çyg, çyg damjasy. 2. Doly, çabga. 3. Gözýaş.

Jürýet - ýüreklilik, ýürek etmeklik, batyrgaýlyk, kuwwat, güýç, gujur, gaýrat.

Jebin – maňlaý, alyn.

Jeň - uruş, söweş dawa, jenjel.

Jamyg - jemleýji, toplaýjy, toplan, ýygnan, jemlän.

Jer, jer etmek – emenmek.

Jela – 1. Öwüşgün, ýalkym, şöhle, ýylpyldy, ýagtylyk, ýaldyrawuklyk, parlaklyk. 2. Dabara, gark. 3. Göçmeklik, watany daşlap gitmeklik, watandan aýra düşmeklik.

Jarup – sübse, süpürgiç.

Jehim – dowzah Ser. dowzah.

Jürm (jurm) – günä, ýazyk, etmiş.

Jümle – 1. Hemme, bütün, ähli, külli, bary, ählisi, hemmesi. 2. Sözlem.

Jünbüş – hereket, gymyldy, titreme, gymyldama, gozganma.

Jäht – yhlas, jan çekme, tagalla, çalyşma, dyryşma.

Jäht etmek - jan etmek, tagalla etmek.

Jahyl – 1. Akmak, nadan, sowatsyz, bilimsiz. 2. Tejribesiz, ýaş.

Jüllab – 1. Gülap, gül suwy, atyr. 2. Bägülden alynýan içgi.

Jife – läş, jeset, haram ölen, maslyk, porsan maslyk.

Jabeja (ja-be-ja) – ýerbe-ýer, öz ornunda, öz ýerinde.

Jepakär - jebir ediji, sütem ediji, zalym, işi zulum etmek bolan adam, käri jebir etmek bolan kişi.

Jenan – 1. Jennetler, behiştler, uçmahlar. 2. Baglar, bossanlar.

3. Ýürek, göwün, kalp, köňül. 4. Bir zadyň içi, iç. 5. Gije, gije garaňkylygy. 6. Söýgüli.

Jennet – behişt, uçma. 2. Bag. 3. Gm. abadan ýer, abadan mekan.

Jehim - jähennem, dowzah, tamug. Ser. dowzah.

Jawydan – hemişelik, mydamalyk, baky, ölmez-ýitmez.

Jennetil mawa - jennet öýi, jennet ýeri, asuda jennet. Sekiz behiştin biriniň ady.

Jennetun nagym – döwranly, nygmatly, gaýgysyz behişt, asuda, lezzetli, behişt. Sekiz jennetiň biriniň ady.

Ja – orun, ýer, jaý.

Janbaz – 1. Jany bilen oýun edýän, janyňy orta goýýan, jandan geçmäge taýyn. 2. Güýçli söýýän, aşyk, magşuk.

Jiger – bagyr.

Jöwlan – 1. Aýlanma, dolanma, aýlandyрма, dolandyрма, öwürme. 2. Sergezdanlyk, aýlanyp ýörme. 3. İşjeňlik, iş.

Jahantap – 1. Äleme şöhle saçýan, äleme nur saçýan, dünýäni ýagtylandyryýan, älemi ýagtylandyryjy, gyzdyryjy. 2. Gm. gözeliň görki.

Hurşydy jahantap – 1. Äleme nur saçýan gün. 2. Gm. gözeliň görki.

Jurga – damja, bir ýuwдум (suwuk zat, köplenç içgi).

Jurgaýy lagly – lebiniň baly, lebiniň şekeri.

Jemyg - ähli, hemme, ählisi, hemmesi, bary, jemi.

Jäht – 1. Tarap, ugur. 2. Sebäp, esas.

Jiluf (jilf) – 1. Ýeňilkele, kellesiz, ýüzleý, ýeňil, salykatsyz, şemalyň ugruna yňyp duran. 2. Samsyk, nadan, akmak.

3. Gödek, tertipsiz, medeniýetsiz, bitertip. 4. Bezemen, modaçyl, ýoňçy.

Jilwe – 1. Ýalkym, ýalpyldy, şöhle, ýagtylyk. 2. Görk, gözellik, gelşiklilik, owadanlyk. 3. Gözel, gözəl görnüş. 4. Görünme.

Jilwe kylmak – 1. Şöhle salmak. 2. Görünmek.

Jahangir – dünýäni alýan, dünýäni eýeleýän, dünýäni eýeleýji, älemi boýun etdiriji, jahany basyp alyjy.

Jidal (jedal) – 1. Çekişme. 2. Galmagal. 3. Uruş, söweş, jeň.
4. Dawa-jedel.

Jem – Jemşit. Asly Jem bolup, şid (şit) sözünü soň dakypdyrlar. Ol söz bolsa, ýaldyrawuk, şöhleli, şöhle saçýan, gün manylaryny beripdir, ýagny şöhle saçýan jem. 1. Weda (otparazlaryň dogalar) kitabynda ol «Günüň ogly we dowzahyň üstünden höküm edýän hem-de ölümiň üstün çykan ilkinji adamy» hökmünde beýan edilýär. Awestada beýan edilşine görä, ol Ahuramuzdanyň (otparazlaryň uly hudaýynyň) öz dinini tabşyran ilkinji kişisi bolupdyr. Eýranyň milli dessanlarynda pişdadylar hanadanynyň patyşalarynyň biri bolupdyr. Eýran rowaýatlaryna görä, Jemşidiň döwründe üç ýüz ýyllap keselçilik we ölüm bolmandyr. Soň ol gümra bolup, jahan bulaşýar we keselçilik bilen ölüm gaýdyp gelýär. Şeýle hem Firdöwsiniň «Şanama» eserinde beýan edilşine görä, gadymy pişdadylar dinastiýasynyň dördünji patyşasydyr we Tahmuresiň ogludyr. Ol ilkinji gezek demirden uruş ýaraglaryny ýasamaklygy, gämi ýasamaklygy adamlara öwredipdir. Jemşit bir tagt ýasap, şoňa çykyp oturypmyşyn. Şol güne «Nowruz» diýip, şonuň şanyna baýram edýärler. Ol adalatly patyşa boýar, 300 ýyllap, patyşalyk edýär. Emma soňabaka tekepbirlik edip, özüni Hudaý – dünýäniň eýesi hasaplaýar. Onsoň ony Zahhak tagtdan düşürýär. Jemşit gaçýar we 100 ýyllap gizlinlikde ýaşaýar. Bir gezek ol Hytaý deňziniň kenarynda peýda bolýar. Şonda Zahhak ony görüp tutýar we byçgy bilen iki kesip öldürýär. Rowaýata görä, Jemşidiň bir ajaýyp jamy bolupdyr. Şol jamyň içinde dünýäniň ähli ýeri görnüp durýanmyşyn. 2. Uly patyşa.

Jemşitweş - Jemşit ýaly.

Jamy Jemşit - Jemşidiň jamy.

Jehim – dowzah, tamug, jähennem. Nary jehim – dowzah ody, jähennemiň ody.

Jedel – 1.Çekişme. 2. Galmagal, dawa, gykylyk. 3. Uruş, söweş, jeň.

Jedel etmek – söweşmek, uruşmak.

Jöwr - jebir, sütem, zulum, horluk, ezýet, azap, ejir.

Jehhal (juhhal) – 1. Nadanlar, samsyklar, akmaklar, sowatsyzlar, bilimsizler. 2. Tejribesizler, ýaşlar.

Jähl – nadanlyk, akmaklyk, samsyklyk.

Zyýa – ýagtylyk, şöhle, ýalkym, ýalpyldy.

Zeýir – 1. Saklamak, böwet bolmak, kowmak, gygyrmak. 2. Azar, ezýet, jebir, horluk, mejbur etmeklik, zorluk.

Zemherir – güýçli sowuk, örän sowuk ýer, gyşyň iň sowuk wagty.

Zillet – 1.Pelik, masgaralyk, ýigrenjilik. 2. Garyplyk, horluk, betbagtlyk, muşakgat. 3. Hormatdan düşmeklik, abraýdan gaçmaklyk.

Zat – 1. Asyl, bir zadyň asly, özeni, özen, esas, tebigat, häsiýet, hüý-häsiýet, pygyl. 2. Şahsyýet. 3. Ee.

Zaty päk – ak ýürek.

Zaty agzam – beýik şahsyýet.

Zowrak – gaýyk, gämi, taýmyl, kiçi gämi.

Zikr – 1. Ýatlama, ýat etme. 2. Hudaýyň adyny we sypatlaryny gaýtalama, ýada salyp doga etme. 3. Beýan etme, aýtma. 4. Doga-dileg, hamdy-sena, doga-alkyş. 5. Hal-ýagdaýy, ýazyjy-şahyrlaryň terjimehallaryny beýan etme. 6. Pendi-nesihat, wagyz, ündew. 7. Gurhany Mejit.

Züljelal – (zü-eýe, jelal-beýik, şan-şöhratly, dabaraly) Beýikligiň eýesi, mertebäniň eýesi, mertebeli şan-şöhratly, beýik belent. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Zunub (b.s. zanb) – günäler, etmişler, ýazyklar, aýplar.

Zahyr – 1. Daşky görnüş, şekil. 2. Mälim, aýan, äşgär, belli, görnüp duran, gizlin däl.

Zer – zer, altyn, gyzyl.

Sim-u zer – kümüş we gyzyl.

Zemistan – gyş, gyş pasly.

Zin – 1. Bezeg, owadanlyk. 2. Eer.

Zuhur – peýda bolma, ýüze çykma, äşgär bolma, döreme, görünme.

Zerre – 1. Tike, azajyk, kiçijik bölek, her bir zadyň iň ownuk bölejigi, gubar, tozanyň bölejigi, howa siňen çaňyň bir bölejigi.

2. Arpanyň ýüzden bir bölegine barabar bolan agram birligi. 3.

Bir gram. 4. Garynjajyk, maýdajyk garynja.

Zemin 1. Ýer, toprak, gum. 2. Ýurt, watan.

Zyban – dil, söz.

Zahyt – namazhon, terkidünýä, takwa, dindar, sopy, galandar.

Zerrin – tylladan edilen, gyzyldan ýasalan, zerden edilen.

Zinde – diri, janly, dirilik.

Zabany – dowzahyň wekili, oduň wekili.

Desti zabany – dowzahyň odunyň wekiliniň elinden.

Zeber - üstün, üst.

Zir-u zeber – 1. Astyn-üstün, aşak-ýokary, aşaky-ýokarky. 2.

Bulam-bujar, garym-gatym, zir-zibir. 3. Uly-kiçi, beýik-pes.

Zemm – erbetlik, erbet söz, sökme, kemsitme, üstünden gülme, käýinme.

Zir - 1. 1. Astyn, aşak, ast. 2. Dutaryň inçe kirşi.

Zerer – zeled, zyýan.

Zagyfa – 1. Güýçsüz, ysgynsyz, ejiz, hor, biçäre, çäresiz. 2.

Aýal, aýal-gyz, naçar maşgala.

Zehi – 1. Gözel, aýdyň, ýagşy, oňat, nähili, gözel. 2. Berekella,

aperin, ajap, ajaýyp. 3. Haýp, arman, ah, wah, waharman. 4.

Höwre gelen haýwan, jübütleşige häzir haýwan. 5. Çagalan haýwan.

Zendegan – ýaşaýyş, durmuş, dirilik.

Zafar – ýeňiş, üstün çykyş, ýeňme, üstün bolma, üstün çykma.

Zulmat – garaňky, garaňkylyk, tümlük, tüm, tüm garaňky.

Zemzem – Mekgede Kábäniň golaýynda, günorta-gündogar tarapynda ýerleşen, 24 metr çuňlugy bolan bir guýynyň ady.

Hajylar onuň suwuny teperrik edip içýärler we alyp gaýdýarlar. Rowaýatlara görä, bu guýy Ybraýym pygamberiň zamanynnda, ýagny biziň eramyzdan takmynan 2800 ýyl öň gazylýpdyr. Kābir rowaýatlara görä, «Zemzem» Ysmaýyl pygamberiň aýak basan ýerinde dörän bir çeşme hasaplanýar. Bu guýunyň suwy mukaddes hasaplanýar.

Zöhre – ýyldyzyň ady. Wenera. Ol Gün sistemasyndaky ikinji ýyldyzydyr (planetadyr). Ol Merkurydan soň, ýer şaryndan öň ýerleşendir. Bu planetany ýer bilen ekiztaý dogan hasaplasa hem bolar. Çünki ýere örän ýakyn ýerleşen planetadyr. Onuň aýlanyş dowamlylygy 225 gündür. Bu planetanyň bir ýyly ýedi ýarym aýdyr. Bu ýyldyz örän ýaldyrawuk bolup gözelligiň hem-de bagtlylygyň ýyldyzy hasaplanýar.

Zöhre jebin – 1. Owadan, gözel. 2. Bagtly, bagtyýar. Bagt ýyldyzy.

Zelalat – 1. Azaşmaklyk, ýoldan çykmaklyk, gümrälyk. 2. Ýalňyşmaklyk, ýalňyş pikire düşmeklik, hakykatdan daşlaşmaklyk. 3. Dinden çykmaklyk, diniňi unutmaklyk.

Zynhar – 1. Ätiýaçly bol, ägä bol, habardar bol. 2. Gorag, gaçalga. 3. Aman, aman dileme, boýun bolma.

Zydd – ters, garşy, tersleşik, tersine, garşysyna.

Zyddan – garşylykdan, bilkastdan, garşylyk esasynda.

Zelil – hor-homsy, pakyr, biçäre, pese düşen, har, ejizlän, süýrenip ýören, pese gaçan, özüni oňarman ýören.

Zülpi sahap – bulut saç, gara saç, gür saç.

Zerreweş – zerre ýaly. Ser. zerre

Zowk – 1. Höwes, hyjuw, güýçli isleg, güýçli meýil. 2. Keýp, hezillik. 3. Inçe duýgy, hyjuw, joşgun, joşma.

Zeň - 1. Pos, heň. 2. Jaň. 3. Kir, çaň, hapa.

Zeň bolmak – poslamak.

Zowal - ýok bolma, batma, ýaşma, güm bolma. 2. Günüň asmanyň ortasyndan günbatar tarapa agyp başlamaly. 3.

Nogsan, kemçilik ýetmezçilik, ýetmezçilikli, kemlikli. 4.

Ýokluk, bolmazlyk, ýok bolmaklyk. 5. Baky dällik, daýançsyzlyk, berksizlik. 6. Harapçylyk, weýranlyk.
 Zeberjet – gymmatbaha daşlaryň biri. Hrizolit.
 Zubap – 1. Siňek. 2. Ary.
 Zähm – ýara, baş.
 Zahyran – göräýmäge, daş görnüşi boýunça, görnüşi boýunça.
 Zar-u girýan – aglap-eňreýän, aglaýan, eňreýän.
 Zenehdan – eňek, alkym. Sibi zenehdan – söýgüliniň alma meňzeýän eňegi.
 Zehn – zehin, akylllyk, düşbülük, ukyp, aňlylyk, üşüklilik.
 Zanny – 1. Güman, güman etme. 2. Töhmet, şyltak, günä ýöňkeme, ýazykly hasap etme. 3. Güman, gümanly duýgy.
 Zyba – gözəl, owadan, görkli, görmegeý.
 Ruhy zyba –kalby gözəl, kalby owadan, ýüregi mährem, göwni görkli, mähriban.
 Zyýa – ýagtylyk, ýalpyldy, şöhle, ýalkym.
 Zira - çünki, şonuň üçin, şoňa görä, şoňa görä-de.
 Istigfar – günäni geçmekligi haýyş etmeklik, ötüňç soramaklyk, toba etmeklik.
 Iläh – Hudaýtagala, Allatagala, Taňry. 2. Ybadat edilmäge mynasyp Taňry.
 Ileder (uladar) – ýetirer, gowşurar.
 Ibtida – owwal, ilki, başda, başlangyç, baş, öň.
 Intiha – yz, soň, ahyr, soňy, bir zadyň gutarýan ýeri, ahyry.
 Iltimas – haýyş, towakga, ýalbarma, haýyş etme.
 Ism – 1. At. 2. Abraý, şöhrat.
 Ismi agzam – Beýik at, Hudaýyň ady. Hudaýyň atlary sanalýan bir doga.
 Irtihal – 1. Göçme, göç etme, gitme, bir mekandan başga bir mekana göçme. 2. Gm. ölmek, ol dünýä göç etmek.
 Irşat – dogry ýol görkezme, dogry ýol alma, dogry ýola ugrukdyрма, hak ýola gönükdirme, ýolbaşçylyk etme, ýolbeletlik etme.

Illalla – Hudaýdan başga (Hudaý ýokdur).

Ittisal – baglanyşyk, birlik, birikme, gowuşma.

Istigfar – günäni geçmeklik, haýyş-dileg etmeklik, ötüňç soramaklyk, toba etmeklik, Allatagaladan ýazyk-etmişleriňi geçmegini diläp toba etmeklik.

Illä - 1. Meger, eýsem, başga, başgasy, galany. 2. –syz,-siz goşulmasy.

Idhal – getirme, içeri salma, äkelme, girizme.

Iblis – 1. Şeýtan, ahryman, adamlary gümra ediji, azaşdyryjy, Hudaýa şirk ediji, ulumsylygy, zulum we betbagt ediji sebäpleri dörediji bir barlyk. Gurhanda we ysalam rowaýatlarynda getirilişine görä, ol ilki perişde eken. Soň Allatagalanyň Adam alayhyssalama sejde etmeli diýen emrinden boýun tovlanlygy üçin Taňrynyň dergahyndan kowulýar we adamlary azdyrmaga, gümra etmäge başlaýar. 2. Kezzap, aldawçy, hilegär, mekir, melgun, näletlenen. 3. Şeýtanyň yzyna eýerijiler.

Iştiýak – meýil, isleg, arzuw, şowk, höwes, hyjuw, joşgun, joşma.

Isar – berim, bagyşlama, gurban etme, pida etme.

Irtikap – 1. Etme, bir işe girişme, meşgullanma, başlama. 2.

Erbet iş etme, günäkär bolma, kanuny bozma. 3. Bir zada münme, ulaga münme.

Iktisap – 1. Ele getirme, gazanma, kesp etme, jemleme, hasyl etme, ýygnama. 2. Kesp, kär.

Inkylap – 1. Bir ýagdaýdan özge bir ýagdaýa geçmek, öwrülişik, özgeriş, özgerme, başga hili bolma. 2. Assyn-üssün bolma, agdarylma, düňderilme. 3. Agdarylyşyk, düňderilişik, üýtgame, özgerme. 4. Topalaň, gowga, rahatsyzlyk. 5. Kalbyň närahatlygy.

Istifsar – 1. Beýan etmegini islemek, düşündirişini islemek. 2. Soramak, biljek bolmak. 3. Sorag. 4. Gözleg, barlag, derňew.

Imtisal – permany ýerine ýetirme, permany berjaý etme, emre amal etme. 2. Tabyňlyk, boýun bolmaklyk, permany kabul etmeklik.

Infigal – 1. Işiň ýüze çykmagy. 2. Tolgunma, howsala düşme, gam-gussa, gaýgy-hasrat. 3. Reaksiýa. 4. Utançly bolma, şermende bolma, şermisar bolma. 5. Bir zadyň täsirine düşme, täsirlenme.

Ilähiýat – 1. Taňra baglanyşykly zatlar. 2. Ilähi hikmet, hikmet. 3. Hudawylyk, Hudaýlylyk.

Ýiý – eý, gowy, gowulyk, ýagşy, oňat.

Kerih – 1. Ýaramaz, erbet, islenmeýän, ýigrenji, ýigrenmeklik. 2. Dinde haram bolan zat.

Kän – hazyna, magdan, baýlyk.

Kerem – sahylyk, jomartlyk, eli açyklyk, bagyşlamaklyk.

Kandyl - çyra, lýustra, köp şemli asma çyra. Kandyly tersa – serkowlarda asylýan çyralar. Kandyly çarh – Aý we Gün.

Kandyly duser (iki başly çyra) – Asman. Kandyly şeb – gije garaňkylygy. Kandyly İsa – Gün.

Kerdigär (Kirdigär) – Ýaradan, döreden, Hudaý, Taňry.

Kars – 1. Berk. 2. Gündogar Türkiýede bir şäheriň ady.

Nar – ot, alow, ýalyn.

Nary jehim – dowzah ody.

Yşk nary – yşk ody.

Negin – ýüzük. Seňki negin – ýüzügiň gaşy.

Nezir – hudaýýoly, peşgeş, äht, Hudaý ýoluna bir zat aýtmak, bagyşlamak.

Nemgin - öl, öljümek.

Nemekin – duzly, şor, şortumak.

Nemed (nemet) – keçe, kız.

Nesrin – kiçijik, ak we hoşboý ysly bir gül. Oňa müşkin gül ýa-da müşkinboý hem diýilýär.

Nisar – 1. Gurban, pida. 2. Seçiş, seçgi, saçgy, bagyşlama, berim.

Mynapyk – iki ýüzli, aýdýany bilen edýäni başga, ýaranjaň, arabozujy, şugul, dost bolýan duşman, içine daşy bap gelmeýän, daşy jäjek içi möjek.

Merkum – ýazylan, çyzylan, belgilenen, saplanan.

Merhum – 1. Rehim edilen, mähremlik edilen, mähribanlyk edilen. 2. Ölen, Allatagalanyň rehmetine gowşan. Taňry tarapyndan rehim edilen.

Mugtanam – ganymat, ganymat hasaplanýan zat, olja düşen zat bir, sebäp bilen ele düşüp, soň ele düşmegi mümkin bolmadyk hasap edilýän zat ýa-da pursat. Uruşda duşmandan olja alnan zat.

Makal – söz, gep, gürrüň, gepleme, sözleme, aýtma, diýme.

Şerip makal – süýji söz, süýji dil, şirin sözli, şirin dilli.

Mejhulat – nämälim, näbelli, bilinmeýän, tanalmaýan, gizlin.

Mahdum – hojaýyn, hyzmaty edilýän, jenap, ýolbaşçy, nökerli adam, hyzmatkärli adam.

Mezmun – ýigrenilen, halanmaýan, islenilmeýän, sögülen, erbet söz diýilen, käýinilen.

Mejruh – ýaraly, ýaralanan.

Dili mejruh – kalby ýaraly, ýüregi ýaralanan, kalby paralanan.

Müje (k.s. müjgän) – kirpik.

Müjäň tiri – gm. kirpigiň oky, kirpigiň tary.

Many (Maniheý) (215-276) – Fatygyň ogly. Ol ýaşlyk döwründe dürli ylymlary, filosofiýany we hristiançylyk, otparazçylyk ýaly öz döwründäki dürli dinleri öwrenýär. 24 ýaşynda özüni pygamber diýip yglan edýär we öz mezhebini ýaýradyp ugraýar. Şapur ol dini öz dogany, many dinini kabul eden Firuzyň üsti bilen tanaýar. Many «Şapurgan» atly kitap ýazýar. Patyşa ilkibaşda oňa mährem garaýar, emma soň ýurtdan kowýar. Many şol döwürlerde Hindistana, Tibete, Çine syýahat edýär. Şapur ölenden soň Eýrana dolanýar. Şapuryň ýerine geçen Hurmuz ony hormatly garşylaýar. Hurmuzdan soň Bähram I ony tutýar we öldürýär. Many köp kitaplar ýazýar. Olardan «Şapurgan» pehlewi dilindedir. Ýene biri «Arjen» ýa-

da «Arteň» kitabydyr. Ol öz kitabynda mezhebiniň düzgünlerine sowatsyz adamlar hem düşüner ýaly kitaplaryny dürli suratlar bilen bezäpdir. Şol sebäpli oňa Many Nakgaş hem diýilýär. Many mezhebi otparaz, hristian, budda we ýunany dinleriniň garym-gatymlygyndan dörändir. Many: «Älem iki elementden – ýagtylykdan we garaňkylykdan emele gelendir. Şol sebäpli gowulyk we erbetlikden saklanýandyr. Emma dünýäniň ahyrynda ýagtylyk garaňkylykdan aýrylar we ebedilik parahatçylyk hemme ýere ýaýraýar» diýýär. Ol Zaratuşturany, Isany, Buddany hakyky pygamberler hasaplaýar. «Hakyky Isa arassa ruhdur, jismi ýokdur. Isa diýlip asylan onuň garşydaşlarynyň biridir» diýýär.

Mugylan – tikenli bir agajyň ady. Tikenleri gysyk we gödek. Ilkibaşda ýaşyl (gök), birnäçe müddetden soň bolsa gara ýa-da gyzyl-gara reňke öwrülýär. Onuň miwesi noýba meňzeşräk bolup, her kösüginde başden dokuza çenli dänesi bolýar, akasiýa. Jynlaryň enesi diýen manyny hem berýär.

Mahlyka – 1. Aý ýüzli, aý keşpli. 2. Gm. owadan, görmegeý, görkli, gözeli.

Merhem (melhem) – ýara ýapylýan derman, ýara ýapylýan her bir dări-derman.

Müjeggede (müjaggade) – burum-burum saç, towlam-towlam saç.

Müsewwede – 1. Garalama, köne nusga, ýalňyşyny dogrulamak üçin ilki çap edilen ýazgy. 2. Original.

Mahwar – 1. Aý ýaly, aý keşpli. 2. Owadan, gözeli, görmegeý, görkli.

Müslimin (b.s. müslim) – musulmanlar, yslam dinine uýýanlar.

Magrur – 1. Tekepbir, gopbam, hondanbärsi, men-menlik edýän, ulumsy, buýsançly, özüne göwni ýetýän. 2. Aldanan, aldanylan.

Müzekker – erkek, erkek mahluk, her bir zadyň erkek görnüşi.

Muennes – aýal, gyz, mada, ene mahluk.

Mugyn – kömekçi, ýardamçy, medetkär, medet beriji, kömek beriji, goldaýjy, goldawçy, goldaw beriji.
 Mugaýyn – göz bilen görme, ýüzbe-ýüz görme.
 Musawwar – şekili çekilen, nagyşlanan, surat edilip çekilen.
 Musawwyr – suratkeş, nakgaş, şekilçi.
 Mersum – 1. Resm edilen, düzgün edilen. 2. Hat, perman, buýruk, görkezme. Häkim ýa-da hökümdar tarapyndan ýazylan perman. 3. Däp-dessur, adat, röwüş, usul, ýörelge. 4. Hak we gündelik berilýän iýmit.
 Meng – böwet, böwet bolma, saklama, gadagan etme, önüni alma, päsgel bolma.
 Muhannes – namart, gorkak, binamys, beççebaz bolýan erkek, arsyz.
 Mähelle – şäheriň, obanyň bir bölegi, kwartal, bir ýerde üýşen köp adam.
 Muwapyk – laýyk, uýgunlaşdyrma, dogry, deň, mynasyp, pikirdeş, hemra, ýoldaş, ýaran.
 Möwlewi – 1. Ee, hojaýyn, ýolbaşçy, serdar. 2. Dost, dost-ýar. 3. Bende, azat edilen bende.
 Möwlewiye – uzyn başgabyň bir görnüşi ýa-da kiçijik selle.
 Meýgun – gyzyl reňk, şerabyň reňkine meňzeş, şerabyň reňkine golaý gyzyl reňk, şerap reňk.
 Mükemmel – kämil, ýetişen, doly, kämilleşen.
 Mürettep – tertibe salnan, tertipleşdirilen, düzedilen, düzetme, tertibe salma.
 Mukabyl – 1. Garşy durujy, garşyda durýan, deň, barabar, garşydaş, duşman.
 Mansap – dereje, orun, mertebe, çin.
 Aly mansap – beýik, ýokary dereje.
 Mansap-u jah – dereje we orun.
 Mugtakyf – köşede oturan, ybadat üçin metjidiň bir çüňkünde ýa-da çet ýerde oturan kişi, terkidünýä, Taňra ybadat etmek üçin özge zatlary terk eden kişi, takwa, ybadatçy.
 Mukym – oturymly, ýerleşen, jaýlaşan, bir ýerde mesgen tutan.

Mukym tutmak (bolmak) – 1. Ýerleşmek, mesgen tutmak. 2. Pugta tutmak.

Mustegal – 1. Galla alynýan ýer. 2. Kireýine berlen öý, dükan we ş.m.

Müjdegan – 1. Buşluga berilýän zat, hoş habara berilýän engam, buşlukça edilýän halat-serpaý. 2. Buşluklar, hoş habarlar.

Müferreh – 1. Şat, şadyýan, göwün açyýy, begendiriji. 2. Ýüregiňi kuwwatlandyryýy dări-derman.

Magzur – 1. Bahanaly, sebäpli, bagyşlanan, günäsi geçilen, bir işi ýerine ýetirmekden boşadylan. 2. Bagyşlama, günäsini geçme, günäsini ötme.

Mur – garynja.

Mury hattyň - gm. ýüzündäki meňjagazlar, ak ýüzündäki owunjak hal.

Muhyll – zyýan ýetiriji, zeled ýetiriji, deşiji, bulaşdyryýy, zaýalaýjy.

Muwahhed – 1. Hudaýyň birligine ynanýan, bir hudaýly, bir hudaýa sejde edýän, hudaýparaz. 2. Takwa, dindar, namazhon.

Mükedder – 1. Gara, garaňky, garaňkylyk, tutuk, bozuk. 2.

Gamgyn, tukat, ejir gören, gussaly, gam-gussaly.

Müjewir – 1. Goňşy. 2. Keramatly mazaryň sakçysy, öwlüýäniň gözegçisi.

Mähw – 1. Ýok etme, aradan aýyrma. 2. Ýatyrma, zaýalama. 3. Ýok bolma, aradan çykma. 4. Zaýalanma, harap bolma.

Müfesser (müfessir) – 1. Beýan ediji, düşündiriji, açýklaýjy. 2. Gurhana düşündiriş ýazýan alym.

Mesaýyl (b.s. mesele) – 1. Hajat, matlap, isleg, haýyş. 2. Sorag, mesele. 3. Şerigat kanuny. 4. Jedel.

Mulazym – söhbetdeş, hemdem, hemra. Hemişe biri bilen bile bolýan kişi. 2. Nöker, gullukçy, hyzmatyndaky. 3. Hemişe başga bir zat bilen bagly bolýan (bolan) zat.

Mustagar – amanat alnan zat, amanat soralan zat amanat.

Madam – belli bir wagta çenli, bar bolan wagta çenli, belli bir döwre çenli, belli bir müddete çenli, belli bir ömre çenli.

Meddah - öwguçi, öwüji, öwgüli şygyr ýazýan şahyr, tarypçy, taryp ediji, waspçy, aşa wasp ediji.

Muhal – mümkin däl, mümkin bolmazlyk, bolmazlyk, ýerine ýetmejek we mümkin bolmajak söz.

Makamat (b.s. makam) – 1. Orun, dereje, ýer, duralga. 2.

Menzil, duralga, dereje, durulýan ýer. 3. Sopusylykda Hudaýa ýetmek ýolundaky duralgalar-etaplar. Her etap belli bir ruhy ahwalaty aňladýar. 4. Mejlis, hutba, rowaýat. 5. Saz, mukam, äheň, heň. Makamy wahdat – Hudaýa birleşmeklik menzili-etapy.

Makdam – aýak basylan ýer, aýak basma, gadam goýma, gadam urma.

Misgin – betbagt, garyp, gedaý, pakyr, gallaç, ýoksul, derwüş.

Musahyp – dost, ýar, ýoldaş, gürründeş, ýürekdeş, dertdeş.

Muattar – ysly, atyr ysny berýän, hoşboý ysly.

Müşteri – 1. Yupiter. Gün sistemasyndaky iň uly planeta.

Röwşenligi boýunça Zöhreden soň ikinji ýerde durýar. Ýerden 1300 esse uly. 12 aýy bar. Öz daşyndan 12 ýylda bir gezek öwrüm edýär. Oňa pelegiň kazysy hem diýilýär. Otparaz dininde Müşteri we Zöhre biri-birine aşyk bolan iki sany «Hudaý» hasaplanýar. Müşteri bagtyýar ediji ýyldyz hasaplanýar. Müşteri sagadat – gm. bagtly, bagtyýar. 2.

Hyrydar, satyn alyjy.

Mejmer – 1. Tüsse edilýän gap, hoşboý ysly ösümlikleri tütedilýän gap, otda:n, içi otly maňňal, ot ýakylýan gap. 2.

Ojak. 3. Şemdan, şem ötürilip goýulýan, şem ýakylýan.

Magaş – ýaşayyş, durmuş.

Müflis – garyp, biçäre, pes, pese düşen, zatsyz gallaç, ýoksul.

Mejruh – ýaraly, ýaralanan, ýaraly bolma.

Matlag – 1. Günüň we ýyldyzlaryň çykyan (dogýan) ýeri, Günüň dogýan ýeri. 2. Gazalyň we kasydanyň ilkinji giriş beýdi.

Mazrag (mazraga) – ekin, ekinzarlyk, ekerançylyk.

Mutawwal – uzyn, uzak, dowamly.

Mizan – 1. Ölçeg, agram, mukdar, terezi. 2. Şemsi aýlarynyň ýedinjisi (güýzüň başky aýy). 3. Demirgazyk tarapdaky 12 sany ýyldyzlar toparynyň ýedinjisi, şol wagtlarda gije-gündiz deňleşýär. Şol sebäpli oňa mizan ady goýlupdyr.

Mürşit – 1. Ýolbaşçy, ruhy ýolbaşçy, dogry ýoly, hak ugry görkeziji, dogry ýola ugrukdyryjy. 2. Pir, sopularyň ýolbaşçysy, şyh.

Müňkür, Nekir – musulmanlaryň garaýyşlaryça gabyrda ilkinji gije ölüden sorag edýän iki perişdäniň ady.

Mursal – 1. Iberilen, pygamber, habar getiriji. 2. Kitap inderilen pygamber, kitaply pygamber. 3. Rowaýat edijileriň zynjyry bir tabygyna, ýagny sahabalary gören adama ýetip, ol hem eşiden sahabasynyň adyny aýryp, özi pygamberden rowaýat edýän hadysçy.

Müstejap – 1. Jogap berlen. 2. Kabul edilen, kabul bolan, talaby, islegi kabul edilen.

Mutyg – boýun egen, tabyn, boýun bolan, tabyn edilen.

Mustapa – 1. Saýlanan, saýlanyp tutulan, seçilip alnan, päklenen, Muhammet pygamberiň bir lakamy. 2. Adam ady.

Mygmar – bina ediji, binagär, ymaratçy.

Möwla – 1. Jenap, aga, hojaýyn, ýaran, arka tutujy, dost hemaýat beriji. 2. Gul, bende. 3. Hudaý.

Mynajat (munajat) – 1. Ýekelikde okalýan doga, gije okalýan doga. 2. Gizlin gürrüň.

Melamat – käýinç, teýene, gyjالات, iğenç, iňňirdi.

Müşgilat – kynçylyklar, çetnlikler, aňsat däl, kyn, agyr işler, kyn meseleler.

Müşgilguş – kyn işi başaryan, kynçylygy çözüän, agyr meseläni çözüp bilýän.

Memat – ölüm, öli, ölmeklik.

Mesjut – sejde edilen, baş egip tagzym edilen, sejde etme, tagzym etme, hormat etme.

Melek – perişde.

Mahzun – gamgyn, gussaly, gaýgyly, gam-gussaly.

Myrdar (murdar) – 1. Öli, jeset, maslyk, ölen haýwanyň maslygy, haram ölen maslyk, porsan maslyk. 2. Erbet, ýaramaz, hapa, haram.

Mahrum – mahrum, umytsyz, haýyr-peýdasyz, haýyrdan saklanan, bir zatdan paýsyz galan.

Mahtap – aý, aý şöhesi, aýdyň aý, ýagty, ýagtylyk saçýan aý, nurly aý.

Müşkbar – müşk ysyny berýän, müşk ysly, müşkli, atyrlý, hoşboý ysly.

Murda - öli, ölen, meýit, maslyk, jeset.

Mezit – zyýat, artdyrylan, köpeldilen, üstüne goýlan, köp, artyk.

Mälik – eýe, eýelik edýän, bar zadyň hojaýyny. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Möwjudat (b.s. möwjut) – ser. möwjut.

Möwjut – bar zat, ýaradylan, döredilen, bar bolma, ýarama, döreme, dogma, dünýä inme.

Muhakkak – barlanan, dogry, hakyky, hakykatdan, subut edilen, takykklan.

Mähnet – azap, ejir, kynçylyk, zähmet.

Mugazzam – 1. Beýik, uly, belent. 2. Mertebeli, uly derejeli.

Mukaddar – dini düşüňjä görä, adamyň maňlaýyna ýazylan zat, takdyr, ýazgyt, täleý.

Mübtezel – 1. Hemme kişiniň görýän zady. 2. Aýak astyna taşlanan zat, arzsyz, gadysyz, arzysy ýok. 3. Har, pes, horlanan.

Melgun – 1. Näletlenen, nälet siňen, pislennen. 2. Şeýtan, iblis.

Melgun şeýtan – näletlenen şeýtan.

Magas – günäkär, günäli, ýazykly. Derýaýy magas – günäkärlik deňzi, günälilik deňzi, günäkär deňiz.

Manzar (manzara) – peýzaž, görnüş.

Mazhar – 1. Haýsydyr bir zadyň görüňän, ýüze çykýan ýeri, zadyň peýda bolýan ýeri. 2. Görnüş. 3. Beýan ediji, görkeziji.
 Mazhary äşýa – zatlaryň görüňän, ýüze çykýan ýeri.
 Mürtekib – 1. Bir işi ýerine ýetirme, erbet iş ýa-da günä etmek. 2. Uлага münmek.
 Mahlukat – ýaradylanlar, döredilenler. Ser. mahluk.
 Müzeýýin – bezelen, zynatlanan, owadanlanan.
 Melul – gaýgyly, gamly, hapa, gaýgy-gussa batan, göwni çökgün.
 Mehr – Gün, güneş, kuýaş.
 Medh - öwgi, taryp, wasp etme.
 Mağşar – kyýamat, ahyret. Adamlaryň ahyretde täzedan direlýän gününde üýşýän ýeri ýygnanyşyk ýeri.
 Magny – many, düşünje, ruhy düşüňjeler.
 Mährem – 1. Haram, din boýunça rugsat edilmeýän, haram hasaplanýan zat. 2. Gm. syrdaş, ýakyn dost. 3. Gizlin syr. Syrry mährem – syrdaş, syr saklaýan dost.
 Mesnet – tagt, şa kürsüsi.
 Mugjyza – adam güýjünden daşary edilýän zatlar, adamlaryň etmekden ejiz gelyän işleri. Pygamberleriň edip bilýän geň işleri, geň, täsin, ajaýyp, ajap.
 Müderris – sapak beriji, ders beriji, ders okadyjy, mugallym, okadýan molla, ahun.
 Müfti – dini hökümeleri beýan edýän ruhany, dini kanun esasynda görkezme beriji adam. Pitwa beriji, şerigatçy.
 Magyn – akma, akar suw, rowan bolma, ýeriň ýüzünden akýan çeşme suwy, bulak. May magyn – päk, tämiz we akar suw.
 Misgin – betbagt, garyp, geday, pakyr, binowa, derwüş, zatsyz.
 Matag – haryt, mal.
 Mekgar (mekkar) – hilegär, örän hilegär, örän mekir, aldawçy, hileçi.
 Manbag - çeşme, gözbaş.
 Mahbup – söýgüli, dost, ýar, jora.
 Matlup – isleg, arzuw, maksat.

Magdum - ýok bolan, ýok edilen, aradan çykan.

Muftah – açar, kilt.

Münewwer – nurly, ýalkymly, yşykly, ýagty.

Münir – ýagtylyk berýän, nur saçýan, parlak, nurly. Şems-u münir – nurly gün.

Mahluk – 1. Döredilen, ýaradylan, bar edilen (adamzat we haýwanlar). 2. Ähli ýaradylan zatlar.

Maksud – niýet edilen, maksat edilen, isleg, höwes, maksat, matlap.

Mahyýet – hakykat, tebigat, tebigylyk, her bir zadyň usul we häsiýeti.

Mömin – imanly, imany bar, musulman.

Mähkum – höküm edilen, iş kesilen, tabyn edilen. Tutulan, basylan, zyndana höküm edilen.

Mükerrer – gaýtalanma, gaýtalanýan.

Müjrim – günäkär, günäli, ýazykly.

Midhet – taryp, öwgi, wasp.

Magbud – 1. Ybadat edilýän, ybadat edilen, ybadata mynasyp, Hudaý. 2. But, butparazlaryň çökünýan butlary.

Mütewelli – gözegçi, oruntutar, iş dolandyryjy, bir iş tabşyrylan, bir işi boýnuna alan kişi.

Muý – saç, zülp.

Mul – 1. Şerap, çakyr. 2. Doly, uly, köp. 3. Mätäç, garyp. 4. Öz äriden özgäni halaýan aýal, oýnaş. 5. Çöpdüýbi, haramzada.

Mähjur – aýra düşen, terk edilen, taşlanan.

Mergup – 1. Oňat, gowy, halanan, halanýan, gowy görülýän, özüne çekýän meýillendirýän. 2. Oňat hilli.

Mahzar – 1. Huzuryna barylýan ýer, dergah, kabulhana. 2.

Dokument we hökümleriň ýazylýan ýeri, notarius, pitwanyň, güwänamanyň ýazylýan ýeri.

Mugtadal – aram, ortalyk, göni.

Musawwarlyk – nakgaşçylyk, suratkeşlik.

Müdewwür – 1. Tegelek, togalak, halka şekilli zat. 2.

Aýlanýan, öwrülýän, aýlanyp duran.

Münteha – soň, soňly, ahyr, ahyry bar, soňuna ýeten, çäkli.
Meşagyl – fakeller, çyralar.

Munys – ysnyşan, ýoldaş, dost, gürründeş, sulhy alşan.

Mahazyr – taýýar zat, taýýar bolan zat.

Mukabyly – garşy durujy, garşyda durýan, deň, garşydaş, barabar.

Munkatyg – 1. Kesilen, üzülen, kesik, arasy üzülen. 2. Yzy bolmaýan, soňy üzülen.

Mutdasyly – üznüksiz, hemişelik, birleşen.

Mehbus (mahbus) – tussag, tussaghana höküm edilen, zyndanda bent edilen.

Mushaf – 1. Kitap, bir kitaba jemlenen hatlar, sahypalar. 2. Gurhan.

Manyg – gadagan etmek, böwet bolmak, önüni almak, päsgel etdirmezlik, saklama.

Müşerref – hormatlanan, gadyrlanan, eziz, baryp görme, hormatlamaklyk, miýesser etmeklik, hormatly, abraýly.

Majera – gowga, hadysa, waka, galmagal, söweş.

Mesele – 1. Sorag, mesele. 2. Şerigat kanuny. 3. Jedel, çekişme, soraglar.

Meriz – kesel, nähoş, näsag, syrkaw, hassa.

Muht – umyt, umytlylyk.

Muddagy – dawaçy, şerçi, dogaçy, isleýji.

Mübtezel – horlanan, ayak asty bolan, pes, hor.

Müstedam – uzyn, uzak, hemişelik, mydamalyk, hemişe, mydam, dowamly, baky.

Mutahhar – 1. Päk, arassa, tämiz, arassalanan, tämizlenen. 2.

Mukaddes, päk, mübäreke.

Mahmur – mes, serhoş.

Lahm – et.

Lahmüke lahmý – seniň etiň meniň etimdir, ýagny süňňümüz bir diýmekdir.

Lagab – oýun, ýaryş, güýmenje.

Lagyn – 1. Näletlenen, nälet siňen. 2. Şeýtan, iblis.

Lagl – 1. Gyzył reňkli gymmatbaha daş (rubin, ýahont). 2. Gm. gyp-gyzyl dodak, leb. 3. Gyzył syýa bilen ýazylan hat.

Lajerem – şeksiz, şübhesiz, gümansyz, çäresiz.

Lahza – 1. Bir salym, az wagt, bir pursat, bir dem, göz açyp-ýumasy wagt. 2. Garaýyş, bakyş, nazar.

Lamga – 1. Şöhle, şugla, ýagtylyk, röwşenlik 2. Gögerip oturan ösümligiň arasyndaky guran bölegi. 3. Bir topar adam 4. Ak tar, gara saçlaryň arasyndaky saçyň ak tary. 5. Az-kem şatlyk we durmuş, az-kem aýşy-eşret.

Leňňer – labyr.

Leýk – emma, ýöne, weli.

Lerze – sandyrama, jümşöldeme, titreme, çagşama, gymyldy.

Letafet- 1. Näzillik, gözellik. Tagamlylyk, süýjülik, mylaýymlyk, owadanlyk. Husny letafet – gözel keşpli, nazik keşp, owadan keşp.

Luwluw (lül`lül`) – dür, merjen, hünji, gymmatbaha daş.

Lyka – 1. Ýüz, görnüş, keşp. 2. Duşuşyk. Huplyka – owadan keşp, gözel ýüz, gowy görnüş.

Lä ýezal – batmaýan, ýaşmaýan, ýok bolmaýan, hemişelik, mydamalyk, ebedi, hiç haçan ýok bolmaýan. Allatagalanyň sypaty.

Lä - ýok, däl. At we işligiň önünden gelip, ýokluk manysyny aňladýan ön goşulma. – siz, - siz, - suz, süz goşulmalary bilen manydaşdyr.

Läbüdd - çäresiz, bialaç, alaçsyz, naçar.

Läbaka – baky däl, hemişelik däl, ebedi däl.

Läýemut – hergiz ölmeýän, hiç wagt ölmeýän, ölmeýän, baky. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Lä ilähä illalla – Alladan başga Taňry ýokdur.

Lä şek – şeksiz, gürrüňsiz.

Lätekellüf – kynçylyksyz, muşakgatsyz, ejirsiz.

Leb – dodak.

Leýl – gije.

Leýl-u nehar – gije-gündiz.

Leýk – emma, ýöne.

Leýletil isra – Muhammet pygamberiň magraja giden gijesi.

Lesan (lisan) – dil.

Leziz – lezzetli, süýji, şirin, tagamly.

Lutf – mähremlik, mylaýymlyk, rehimlilik, ýagşylyk, mähribanlyk, merhemetlilik, göwündeşlik. Aby lutfuň - rehmet suwuň, rehimlilik derýaň.

Löwläk – eger sen bolmadyk bolsaň.

Lukman – asly we ýaşan wagty belli bolmadyk legendar hekim we tebip. Gündogar halklarynyň edebiýatynda her hili dert-keselleri bejerýän tebibiň obrazyna gelýär. Rowaýatlara görä ol 4400 ýaşapdyr. Musulman rowaýatlaryna we «Kysasyly enbiýada» berilýän maglumata görä Lukman efioپیýaly (hebeşi) bir agaç ussasyňyň (neçjaryň) ogly bolup, özi-de Hezreti Dawudyň döwründe ýaşap geçipdir.

Lowha – 1. Daşdan, süňkden, demirden, agaçdan ýa şoňa meňzeş zatdan bolan her bir ýaýbaň zat. 2. Göreş düşekçesi. 3. Ýüzi ýazylygy tagta, ýüzünde iri hat bilen ýazgysy bolan diwara asylýp goýlan kagyz, tagta ýa-da mermer daş.

Lowhul mahfuz – ýazgytlar kitaby, asmanyň iň ýokarky gatynda bolan ýüzüne ýasaýşyň syrlary, täleý-ýazgytlary ýazylyan tagta.

Kusuf – günüň tutulmagy, gün tutulmak.

Keşf – 1. Açyş, açylyş. 2. Ösüş.

Keşf bolmak – açylmak.

Küşte - ölen, öli, öldürilen.

Külbe - öýjagaz, çatma, tünek, kepbe.

Külbeýi ahzan – 1. Gamlaryň kepbesi, gussalylaryň çatmasy. Hezreti Ýakubyň ýeke-ýalňyzlykda oturyp, Ýusup pygamberiň aýraçylygynda aglan we nala çeken külbesi. 2. Gam we gussa köp bolan her bir öýe-de aýdylýar.

Kassam - örän kysmat ediji, bölüji, paýlaýjy, bagyşlaýjy, peýda beriji (Taňrynyň sypatlarynyň biri).

Kamyran (kamran) – 1. Maksadyna ýeten, arzuwyna ýeten, bagtly, bagtyýar. 2. Hökmürowan.

Kasr – köşk, şa köşgi.

Katyňda – ýanyňda.

Kitabat (kitabət) – ýazuw, ýazgy, ýazyş, hat, nama.

Karym (karyn) – 1. Ýakyn, golaý. 2. Söhbetdeş, ýaran, hemdem, oturdaş. 3. Ýaly, misli, meňzeş, taý.

Kamat – boý.

Kandili sema – Aý we Gün.

Küffar – 1. Kapyrlar, dine ynanmaýanlar, Taňryny tanamaýanlar, bilmeýänler. 2. Tanamaýan, bilmeýän.

Köwäkip – ýyldyz, täleý.

Kowsy kuzah - älemgoşar.

Keç - gyşyk, egri, ters. Ykbaly keç - bagty gara, ýazgydy ters.

Kelim – 1. Sözlänilen, gepleşilen, söhbetdeş bolnan. 2.

Gurhanda getirilişine görä, Musa pygamber Tur dagynda Hudaý bilen gepleşipdir. Şoňa görä-de, oňa «Kelimulla», «Kelim» (Hudaý bilen gepleşen) diýen lakam berlipdir.

Kere (kerret) – gezek, gaýta, sapar, ýola.

Keder (kedir) – 1. Garalyk, garaňkylyk, bagty garalyk. 2.

Arassa dällik. 3. Ýagtylyk geçirmeýän jisim.

Kad (kadd) – boý, syrat.

Kühl – sürme.

Kelamylla – Allatagalanyň sözi, Gurhan.

Kyllat – 1. Kem, az, kemlik, az-kem. 2. Kem bolmak, az bolmak.

Kiş – 1. Din, mezhep, düzgün. 2. Ketman diýen ösümlükden dokalan bir parça. 3. Samyr, samryň derisi. 4. Guş ýa-da towuklary kowmak üçin ulanylýan söz 5. Küşt oýnunda «şa» başga «öýde» otyrka garşydaşy «şany» göçmäge mejbur edende ulanylýan sözi. 6. Okdan, okgap, sagdak.

Keran – kenar, çäk.

Bikeran - çäksiz, kenarsyz, ummasyz, çensiz-çaksyz.

Kin - kine, duşmanlyk, duşmançylyk, göwnigaralyk, göwni galmaklyk.

Kemter – az, kiçi, pes, har.

Kemterin – iň az, iň kiçi, iň pes, iň har.

Kemer – 1. Bil, guşaklyk, guşak. 2. Dagyň ýapgydy.

Kangy – haýsy.

Kandag – nähili, neneňsi.

Katga (kytgan) – düýbünden, üzül-kesil.

Katl – 1. Öldürmeklik, gyrmaklyk. 2. Ölüm.

Küllü men aleýhâ fân – 55-nji süre 26-njy aýat «[Er] ýüzündäki ähli zatlar panydyr (ýok bolujydyr)».

Kuhsar – daglyk.

Kyl-u kal – (aýtdy, diýdi), galmagal, gykylyk, dawa.

Kamu – hemme, ähli, barça.

Karanful – 1. Türk gwozdikasy, gwozdika güli. 2. Tropik ýurtlarda bitýän agajyň ýakymly ysly pyntygyndan alynýan atyr.

Keşwer – ýurt, ülke, watan.

Keşweri husn – gözellik ýurdy, gözellik ülkesi, gözellik dünýäsi.

Kulah – başga, telpek, börük. Bu ýerde täç manysynda gelýär.

Katg – kesme, üzme.

Katg etmek – 1. Kesmek, üzmek. 2. Geçmek, ýol geçmek.

Kady:r – güýçli, gudratly. Hudaýtagalanyň sypatlarynyň biri (Diňe Allatagala bilen baglylykda ulanylýar).

Kuh – dag.

Kesir – köp, zyýat, artyk.

Kamar – aý, gün sistemasynda ýerleşýän planetalaryň jeminde 27 sany aý bardyr. Ýerde bir aý, Müşteride 10 aý bardyr.

Käri bar – iş, güýmenç, kesp-kär.

Küfr – kapyrlyk, dine ynanmazlyk.

Kibriýa – beýiklik, ululyk, Taňrynyň beýikligi.

Käýinat – 1. Barlyklar, ýaradylanlar, döredilenler. 2. Dünýä, älem, jahan, dünýädäki bar zatlar. Käýinat ju – ýyldyrym, gök

gümmürdisi, gar, tupan, ýagyş ýaly asman giňişliginde peýda bolýan her bir hadysa.

Kendüzüň - özüň, özüňi.

Katra – damja.

Kaýd – 1. Baglanyşyk, baglamaklyk, baglylyk, gurşap almaklyk. 2. Zynjyrlamaklyk, hasaba almaklyk, baglamaklyk.

Künj - çüňk, burç, күнç.

Kalu belä - «hawa» diýdiler (Gurhanyň aýatyndan).

Keffe - ölçeg gaby, ölçeg daşy.

Kebir – uly, beýik, belent, belent mertebeli.

Kimýa – 1. Asly grek sözi, himiýa. 2. Alhimiýa - jisimleriň gurluşyndan, özgerişinden gürrüň edýän alym. Garym-gatym diýen manyda bolup, gadymlar onuň üsti bilen misi altyna öwürüp bolýan bir madda göz önünde tutulypdyr. Oňa eksir hem diýipdirler. Emma şeýle eksir şu güne çenli ele salnanok. Arapça himiýa, parsça mekir, hile, aldaw, hilegärlik manylarda ulanylýar.

Kimýa nazar – nazary misi altyna öwürýän, bakyş bilen eredýän, zere öwürýän, zer döredýän.

Katyňda – ýanyňda.

Kelam – 1. Gürrüň, söz, gep-söz. 2. Gurhan.

Kaza – 1. Kazylyk. 2. Täleý, takdyr, ýazgyt. 3. Ýerine ýetiriş. 4. Tötänden, birdenkä. 5. Öz wagtynda ýerine ýetirilmedik dini işi soň ýerine ýetirmeklik.

Kerbela – Yrakda Ýewfrat derýasynyň boýunda ýerleşen bir şäher. Bu şäher 61-nji hijri kamary (680-681) ýylyna çenli bir beýewan bolupdyr. Şondan soň Ymam Hüseyiniň şehit bolanlygy sebäpli ol ýer şaýylaryň üns merkezine öwrülip, olaryň üstüne gümmezleriň salynmagy bilen assa-ýuwaş şaýylaryň jemlenýän ýerine öwrülýär. Häzir Yrakda zyýarat edilýän şäherleriň biridir. Onda takmynan 65 müň adam ýaşaýar. Zyýarat aýlarynda şäher halaýygy 100 müňe ýetýär. Keywan – Saturn (Zuhal) Gün sistemasynda, Müşteriden-Ýupiterden soň ululykda ikinji bolan bir planeta. Ol ýerden

takmynan 700 esse uludyr. Günden 1421 mln. km uzaklykda bolup, günden daşlykda altynjy ýerde durýar. Ýedi sany aýy bar. Bir sany nurly halka onuň daşyna aýlanyp durandyr. Gary hyzmatkär, asmanyň hyzmatkäri, şeýle-de pelegiň gözegçisi hem diýýärler. Müneçjimler öňler oňa Myrryh (Mars) ýaly betbagtlyk getirýän ýyldyz hasaplapdyrlar we erbet täsirleri ýetirýär diýipdirler.

Keýwany pasban – gözegçi keýwan, asmanyň gözegçisi.

Kurbet – ýakynlyk, goňşy bolma, ýakyn bolma, golaýlyk.

Keýpiýet – hil, ýagdaý, hal.

Kangy – haýsy.

Kangysyndan – haýsysyndan.

Katyg – 1. Kesiji, kesgir, kesel, kesýän. 2. Üzül-kesil, belli.

Kerim – sahy, jomart, eli açyk. Hudaýtagalanyň sypatlarynyň biri.

Kadyr – 1. Güýçli, gudratly, gurply. Hudaýyň sypatlarynyň biri.

Keswet (kiswet) – 1. Geýim, eşik, lybas, örtgi, eginbaş. 2.

Käbäniň üstüniň gara örtünjesi. Piş keswet – sport adalgasy bolup, özgelerden köp ýeňiş gazanan sportça aýdylýar, gara guşak derejesi.

Kazy – 1. Ýerine ýetiriji, kanagatlandyrýan. 2. Şerigat sudýasy.

Kazyýyl hajat – hajatlary bitirýän, hajatlary berýän. Hudaýyň sypatlarynyň biri.

Karar – 1. Dynçlyk, aram. 2. Bir ýerde durmaklyk, gepleşik ýa-da barlagyň netijesi hökmünde çykarylýan pikir.

Kul huwe Allahu ahad - «Aýt: Ol Alla birdir».

Nilufer – gülüň ady, peçege meňzeş öz ýanynda ösüp oturan ösümlige çyрмаşyp, ýokarlygyna ösýän bir ösümlik. Gülleri surnaýa meňzeşräk uzynrak bolup açylýar we mawy-gök reňki bolýar.

Nusrat – 1. Ýardam, medet, goldaw, kömek. 2. Ýeňiş, üstünlik.

Nehar – gündiz. Leýl-u nehar – gije-gündiz.

Naý – gamyş, gargy, tüýdük.

Natuwan – güýçsiz, ýarawsyz, kuwwatsyz, biçäre, hor, ejiz, kesel, bitap.

Nebisi emmara – güýçli nebis, şeýtany nebis, ynsany biderek haý-höwese, nämynasyp we erbet işlere itekleýän şeýtany nebis. Harsydünýälige iterýän nebis.

Nehan – pynhan, gizlin, örtügli, ýapylgy, ýaşyryn.

Nehan olmak – 1. Gizlenmek, ýaşyrylmak. 2. Ölmek.

Nebuwwet – pygamberlik, Hudaýyň ylhamy bilen gaýypdan ýa-da geljek, boljak zatlardan habar berme.

Nebi – pygamber, resul, Allatagalanyň ylhamyna laýyklykda gaýypdan habar berýän.

Negt (nagt) – 1. Wasp, öwgi, taryp. 2. Birnäçe gadymy poemalaryň, dessanlaryň, diwanlaryň Muhammet pygamberi we onuň ýaranlaryny wasp edýän ilkinji giriş bölümi.

Nesim – şemal, bahar şemaly. Hakyň nesimi – ýaradylyşyň şemaly, döremäň şemaly.

Nabat (nebat) – 1. Ösümlik, agaç, ot. 2. Süýji, şekeri gaýnadyp, kristal hala getirmek netijesinde emele getirilýän süýji.

Nagra – gykylyk, ses, galmagal, gaty ses, güýçli perýat etme, arlama, arryldama.

Nepes – 1. Dem, dem alma, howany içiňe çekip, daşary çykarma. 2. Göz açyp ýumasy salym.

Nejat – halas, gutulma, halas bolma.

Nejat bermek – halas etmek, gutarmak.

Nogsan – zeled, zyýan, kemçilik, ýetmezçilik, kemlik, ýetmezlik.

Nalan – nala çekýän, zarynlaýan ah çekýän, eňreýän, nala çekip aglaýan.

Kerkes (pählewiçe «kärkäs») – uly göwreli, berk çünkli we penjeli, persiz uzyn boýunly, maslyk iýiji bir guş. Oňa läşehor, murtherhor, kelguş hem diýýärler.

Nar – ot, alow, ýangyn.

Ähli nar – otdakylar, dowzahylar, dowzah oduna duçar bolanlar.

Nerkes (nerges) – 1. Ak, kiçijik we hoşboý ysly gülli bir ösümlik. Uzynlygy 40 sm çenli ösýär. Ýapraklary sary, gök (ýaşyl) bolup uzynjadyr. Bu gülüň gunçalary göze meňzeş bolan üçin ol edebiýatda köplenç meňzetme usulynda magşugyň gözi manysynda ulanylýar. 2. Gözeliň gözi. Nergesi şähla – owadan mawy göz.

Nyýaz – 1. Ýalbarma, dileme, yşk, ötünç, umyt. 2.

Mätäçlik, bir zada zerur bolmaklyk, hajat. 3. Derwüşlere berilýän sylag-serpaý, zat, islegiňi, myradyňy hasyl etmek üçin birine ýa bir ýere berilýän zat, sadaka. 4. Aşyklar.

Nedamat – puşman, ökünç, gynanç, haýp etme, ökünme, gynanma, puşman etme.

Nehas – mis, latun.

Nan - çörek.

Nan-u nemek - çörek we duz, duz-çörek.

Nemek – duz.

Nekir – musulmanlaryň garaýyşlaryça gabyrda ilkinji gije, ölüden sorag edýän iki perişdäniň biriniň ady.

Niş – 1. İnňe, naýza, diş. 2. Ary we içýän ýaly jandarlaryň (mör-möjekleriň) çakýan inňesi.

Noş – 1. İçiş, içme, jana siňdirmе. 2. Tagamly, datly, süýji. 3.

Bal. Noşy leb – posa, dodagyň baly, süýjüligi.

Nebs (nebis) – 1. Ruh, jan, ýaşayyş. 2. Adamdaky iýmek, içmek, gezmek ýaly maddy isleglere bolan tebigy meýil. Nebsi zalym – zalym nebis, zulum etmeklik meýli, erbetlige iterýän nebis. Nebsi howa – keýpkeşlik meýli, dünýewi meýil, rahatlyk islegi.

Nakgaş – suratçy, suratkeş, hudožnik. Gudraty nakgaşy – gudrat suratkeşi, Allatagala. Nakgaşy gadym – gadymy nakgaş, ezeli nakgaş, Hudaýtagala.

Ne ola (nala) – ne ola, ne bolar, näme bolar.

Nasyh – nesihat ediji, öwüt beriji, pendi-nesihat ediji, wagyz-nesihatçy.

Nowa – 1. Ses, owaz, heň, aýdym. 2. Eýran mukamlarynyň biri. 3. Baýlyk, gurp, peýda, haýyr, ýaşaýyş esbaplary, iýmit, azyk. 4. Gülleme, ösme we gowy ýaşama. 5. Girew, girewe alnanlar.

Nyzam – 1. Düzgün, tertip. 2. Bezeme, düzetme, tertipleme. 3. Merjen, dür dänelerini bir sapaga düzme. 4. Bezeglilik, adat, döp, röwüş, usul. 5. Goşun, leşger. Nyzamy älem - älemin düzgün tertibi, tebigylyk, älem tebigylygy, älemi düzgün-nyzama salyjy. Sahyp nyzam – uly wezipeli adam, wezir.

Nem – 1. Öl, yzgar, çyg. 2. Gözýaş.

Negah (nigah) – 1. Bakýş, garaýyş, gözleme, bakma, seretme, nazar salma. 2. Söýgüli ýar.

Negeran – 1. Seredýän, bakýan, gözleýän, garaýan, ýola bakýan, intizar çekýän. 2. Gaýgyly, gussaly, gorkuly.

Nuzul – inme, düşme, gonma, durma.

Nuzul etmek – gonmak, düşmek, inmek, düşlemek.

Nägäh – birden, birdenkä, tötänden, duýdansyz, garaşylman durka, garaşylmaýarka.

Nazyra (nezire) – 1. Meňzedilip ýasalan zat, meňzeş, ýaly, misli. 2. Bir şahyryň başga bir şahyra eýerip, öýkünip ýazýan eseri Nezirede iki şahyryň goşgusynyň-da kapyýasy we ölçegi birmeňzeş bolýar. Şeýle hem nezire ýazýan şahyr öz öýkünýän eseriniň mazmunyna we ruhuna eýerýär.

Nygam – 1. Nygmatlar, oňat ýaşaýyş üçin gerek-ýaraklary, tagam. 2. Keýpi-sapa, hezillikler.

Nezakat – 1. Näziklik, gözellik. 2. Owadanlyk, gözellik, görmegeýlik, nepislik. 3. Terbiýelilik, edeplilik, hoş ahlaklylyk, hoş häsiýetlilik, ýaramly hereketli. 4. Päkize, päkizelik, tämizlik.

Nab – sap, tämiz, arassa, garyndysyz, başga zat gatyşyksyz.

Badaýy nab – täze we sap çakyr, garyndysyz şerap.

Lagly nab – gm. lebiň arassa baly, lebiň tämiz meýi.

Nedim – gürründeş, söhbetdeş, ýoldaş, hemdem, oturdaş.

Nahl – 1. Hurma agajy. Ol yssylygy söýýän agaç bolup, yssy ýerlerde hasyl berýär. Ol agaç şahasyz göni ösüp, ýapraklary uly we kesik-kesik bolýar. Bu agajyň käbir görnüşi owadanlyk, bezeg üçin hem ekilýär. 2. Parslarda tabyt, tabyt bezegi manysynda hem ulanylýar.

Naf – 1. Göbek. 2. Bir zadyň ortasy we arasy.

Nafe – 1. Göbek ýaly, göbege meňzeş, müşk alynýan keýigiň göbegi. 2. Müşk alynýan keýigiň göbeginden alynýan madda.

Nafeyi ahu – keýigiň göbegi, keýigiň göbeginden alynýan madda, müşk. Ol keýige müşgin keýik, tatar keýigi, hytaý keýigi, hotan keýigi, harhyz keýigi hem diýilýär. Ol köplenç Gimalaý daglarynda peýda bolup, birnäçe santimetr uzynlykda piliň dişine meňzeş iki sany dişi bolýar. Garnynyň aşagynda jyns organynyň ýanynda bir kiçijik haltajygy bolup, onda towugyň ýumurtgasy ýa-da kiçiräk mandarin möçberinde çiş şekilli bolup, berk bir madda jemlenýär. Haçanda ol haltajyk dolanda haýwan agyry we gyjama duýýar. Onsoň öz garnyndan ýaňky zady döwüp aýrar ýaly daşa süýkenýär we onuň garnyndan ýaňky madda ýere dökülýär. Ol madda ýerde guraýar we adamlar ony ýygnaýarlar. Ol suwuk wagtyndaka ýag görnüşli maddadyr we örän hoşboý yslydyr. Soňabaka şekelat reňk bolýar. Guranda gaty bolýar we reňki gara maýyl kofe reňkli, goýy goňur reňkli bolýar. Onuň tagamy az-kem ajyrakdyr. Satuwdada iki görnüşde satylýar. Birinjisi, ol keýigi awlaýarlar. Soň onuň göbegindäki müški göbegi, ýagny müşk haltasy bilen birlikde satýarlar, ikinjisi tapyp satýarlar. Birinjisi örän gymmatbaha hasaplanýar.

Neşw (neşw-u nema) - önüp-ösmeklik, ösüş, ulalmaklyk, terbiýelenmek.

Nim – ýarym, ýary, bölek.

Du nim – iki bölek, iki ýarym.

Nam – at, ism.

Nam-u nyşan – ady-sory, yz.

Nam-u neng (neň) – ar-namys, utanç-haýa.

Nowal – berim, peşgeş, sylag, serpaý, sowgat, haýyr, kerem, ýagşylyk, nesip.

Nazm – 1. Tertip, düzgün. 2. Kapyýaly we ölçegli söz, şygry, goşgy.

Nazm kylmak – şygry ýazmak, goşgy goşmak. Nazma çekmek –goşga öwürmek, şygra geçirmek.

Nakys – kemçilikli, ýetmezçilikli, nogsanly, kemli, ýetmezli.

Nä ähl - ýola girmedik, hünär eýesi bolmadyk, hünärsiz, düzüw däl, ynsançylygy pes, mynasyp däl, laýyk däl.

Nisa – aýallar.

Nekebat – 1. Betbagtlyk, zyýan, zeled, ýitgi. 2. Kynçylyk, azap, agyrylyk. 3. Harlyk, horlyk, peslik, biçärelilik, çäresizlik, bialaçlyk, alaçsyzlyk.

Natag (natg) – 1. düşek, ýazylýan zat, gönden, deriden edilýän düşelýän zat. 2. Deriden edilen bir düşek bolup, önler ölüme höküm edilen adamy onuň üstünde oturdyp (ýatyryp) kellesini kesipdirler.

Nagamat (b.s. nagma) – hoş owaz, aýdym, äheň, heň, aýdym aýtma, hiňlenme.

Nagma sera – bagşy, aýdym aýdýan.

Nesne – zat, bir zat.

Olusar – oluşar, bolar.

Owraak – ýapraklar, sahypalar, listler, tagta kagyrlar.

Olasar – bolar.

Owsat – aralyk, iki zadyň aralygy, ortalyk, aramlyk.

Ylmy owsat – matematika ylmy.

Nugman – läle, çigildem, gülälek, reňkli gülüň ady. Suwly, çygly ýerlerde, daglarda, ýaplaryň kenarlarynda ösýän kiçijik ösümlük. Onuň güli göknara meňzeş, emma kiçiräk. Olar birnäçe görnüşde bolýar. Läleýi nugman nugman çigildemi, läle, gülälek. Käbirleri baş gül ýaprakly we ondan hem köp bolýar. Oňa şakaýyk, şakaýyk en-nugman hem diýýärler.

Naryman – 1. Awestada Jahan pälwanyň sypatynda gelyär. Naryman Samyň kakasy, Rüstemiň atasydyr. 2. Batyr, pälwan, gaýduwsyz.

Nemrut – Kelde (Babyl-Wawilon) patyşasynyň lakamy. Onuň durmuşy ertekidir rowaýat bilen garyşypdyr. Ýazyşlaryna görä, onuň ady Kinus bolup, örän batyr, gaýduwsyz adam bolupdyr. Ony gahryman we ýer ýüzüniň hökümdary hasaplapdyrlar. Babyl şäherini ol esaslandyrypdyr diýilýär. Şeýle görnüşde Babyla näçe wagtlar Nemrut topragy diýlipdir. Ybraýym pygamberiň onuň bilen döwürdeş bolmagy sebäpli yslamy dessanlarda we tefsirlerde ol örän meşhurdyr. Rowaýatlara görä, Ybraýym pygamber adamlary butparazlykdan el çekmeklige çagylanda ony Nemrut oda taşlaýar. Emma ol Hudaýyň merhemeti bilen ýanmaýar. Ataşy Nemrut – Ybraýym pygamberi ýandyrmak üçin Nemrudyň ýakdyran ody.

Öwj - 1. Belentlik, ýokary, iň belent nokat, depesi, çürbaşy, iň ýokary dereje. 2. Ýyldyz derejesiniň iň ýokarysy. 3. Uç, ýokarky baş, çür depesi.

Öwersen - öwseň.

Öwliýä - 1. Dostlar, gowy görýänler, ýaranlar, medetkärler, gözegçiler, ýardam berýänler, başga biriniň işlerini öz boýnuna alan adam, özgän işini ýerine ýetirmäge häzir adam. 2.

Gabrystan, ýagny Allatagalanyň rehmetine ýaran bolanlar.

Weli dem - öldürileniň ganyny ýa-da hununy almak üçin hereket edýän öleniň ýakyn adamy.

Öwran – gaýtalama, tekarlama, telim gezek, birnäçe gezek.

Öwlat (b.s. welet) – 1. Perzent, ogul, çaga. 2. Garaçy däl, pygamberiň ýa-da onuň sahabalarynyň nesil-perzentlerinden gaýdan onuň urug-nesilleri.

Paluda – gyrylan miweden edilen iýmit, wermişel ýaly edilen krahmala sirop we owradylan buz goşup ýasalan sowuk içgi, löt. Şekeri paluda – paluda şekeri, paluda goşulýan süýji şerbet, sirop.

Pür – doly.

Pür kerem - örän sahy, sahawatly, jomart, jomart örän berimli.

Pes – 1. Soň, onsoň. 2. Onda, şeýle bolsa, diýmek, görlüp dursa.

Paýmal – depelenen, aýak astyna alnan, ezilen, aýak astynda galan.

Pena (penah) – 1. Gaçalga, bukalga, gaçyp atalga, gizlençek, buky ýer, daýanç, gorag. 2. Arka daýanç.

Pişwa - ýolbaşçy, serdar, başlyk, kowum ýolbaşçysy, kowum aksakgaly, dini ýolbaşçy, pir. Pişwaýy şerigat – kazy, müfti.

Pas – 1. Saklaýjylyk, goragçylyk, saklama, goraglama, gorama, gözegçilik etme, seretme. 2. Bölek, bir bölek, bir zadyň bölegi, gündiziň ýa-da gijäniň bir bölegi.

Pygly – işi, etmişi, päli.

Perýatres – perýadyňa ýetýän, dadyňa ýetişýän goldawçy, goldaýjy, arka daýanç, ýardam beriji, kömek beriji, medet ýetiriji, adalatly.

Pisat – bozgaklyk, bozuklyk, tertipsizlik, erbetlik.

Parz – 1. Wajyp, zerur bolan zat, ýerine ýetirilmegi hökmany bolan zat, dinde hökmany ýerine ýetirilmeli iş, borç. 2.

Çaklama, güman.

Pyrkat – aýrallyk, aýra düşmeklik, jydalyk.

Pazl – 1. Bilim, talant, ukyp, ylym. 2. Artyklyk, sahylyk, mähirlilik, merhemet, oňat gylyk-häsiýet.

Paýan – soň, ahyr yz, gutaran ýeri, netijesi.

Pušt – arka, yz, soň.

Pușty-pena – arkadaýanç, goldawçy, medet beriji, kömek beriji, ýardam beriji.

Peýman - äht, şertnama, şert, karar, wada, söz bermeklik, äht etme.

Paýdar – 1. Hemişelik, mydamalyk. 2. Berk, pugta, durnukly, mākām.

Peşe - çybyn, çirkeý.

Pygl – 1. Iş, etmiş, päl. 2. Işlik.

Pyrak – aýrallyk, aýra düşmeklik, jyda düşmeklik.
 Pygan – nala, ahy-nala, agy, iňňildi, dady-perýat.
 Perwa – 1. Alada. 2. Sabyr, aram-karar, aram, takat, çydam. 3. Meýil, isleg, üns. 4. Gorky, çekinme.
 Perişan – 1. dagynyk, dagadylan, tertipsiz, bulaşyk, çaşgyn, çaşyrylan, pytraňny. 2. Erbet, ýaramaz, gowy däl. Zülpi perişan – bulaşyk saç, bulaşan saç, dagan saç, pytran saç, çaşgyn saç, çyrmaşan zülpi.
 Pelek – 1. Asman, gök. 2. Bagt, ykbal, täleý, ýazgyt.
 Perwerdigär – terbiýeleýji, idedidiji, ulaldyjy, ýetişdiriji, Allatagalanyň sypaty.
 Pany – 1. Hemişelik däl, wagtlaýyn, dowamsyz, ýok bolup gidýän. 2. Şu dünýä, wagtlaýyn dünýä.
 Püre – mäjum, pure.
 Pertow – nur, yşyk, şöhle, ýagtylyk, ýalkym.
 Pertowy husn – gözellik ýalkymy, görklülük nury.
 Peýk – habarçy, habar getiriji, çapar, buşlykçy, hat gatnadyjy, hat getiriji.
 Pir – 1. Garry, goja, ýaşuly. 2. Sopularyň ýolbaşçysy.
 Pire zen – garry aýal.
 Pir-u juwan – garry we ýaş, uly we kiçi.
 Perwaz – uçuş, uçma, uçmaklyk.
 Pasban – garawul, sakçy, gözegçi, serediji, saklow, saklaýjy, gözegçilik ediji, nöker, polisiýa.
 Pasbany pelek – Zuhul, Saturn
 Pust (post) – 1. Deri, ham. 2. Gabyk. Şütür pust – 1. Düýe hamy. 2. Gm. ýüzi galyň, utançsyz, haýasyz.
 Zilhijje (Zulhijje) - musulmanlaryň on ikinji hijri-kamary aýynyň ady. Gurban aýy. Haj edilýän, haja gidilýän aý.
 Rykag - 1) hatyň dürli ýazylyşy, usuly. 2) hatlar, namalar, gysgaça ýazgylar, kagyz ýüzündäki ýazgylar. 3) bir zadyň bölegi parasy. 4) eşikdäki ýamalar, ýama, çatylan. 5) Ibn Muklanyň açan alty görnükli ýazuw usulynyň biriniň ady.
 Pyýaz - sogan.

Perraç - 1) Hyzmatkär, hyzmatçy, öýüň, jaýyň arassaçylygy bilen meşgul bolýan adam, düşek ýazyjy. 2) hat ýetiriji, poçta, habar ýetiriji. 3) hökümet edarasynyň ýa-da sud edarasynyň wekili. 4) mukaddes ýerleri süpüriji. 5) nöker, garawul, janpena.

Pertap - 1) oklamak, zyňma, taşlama, atma, bir zady başga bir ýere oklama. 2) bökme, uçma, zyňylma, towusma, ýüpden böküp oýnama. 3) Peýkamyň, okuň atylan ýerinden baryp düşen ýeriniň ölçeg aralygy, şol aralygy ölçemek.

Pasyl - 1) bölüm, ýylyň bölümi, möwsüm, zaman. 2) iki zadyň arasyna päsgel we böwet bolma. 3) kitabyň bölümleri, baplary. 4) aýyrmak, jyda etmek, bölme, bir zady kesip aýyрма, haky nähakdan bölüp aýyрма, duşmançylygy kesmäge höküm berme.

Pasl-u pasyl- bölümme-bölüm, pasylma - pasyl.

Pyragat (fyragat) - 1) tapsyzlyk, bitaplyk, ýarawsyzlyk. 2) aramsyzlyk, asuda dällik, bisabyrlyk, sabyrsyzlyk, närahatlyk, biýnjalyk, ynjalyksyzlyk. 3) Howsala, alda, howsala düşme, ynjalyksyzlanma, aljyralaklyk, aljyraňňylyk. 4) asudalyk, nahatlyk, bir işden asuda bolmak, arkaýynlyk.

Posa - öpmek, ogşamak.

Posa kenar - birini goltugyňa ýa-da gujagyňa gysyp, birini gapdalyňa çekip ýa-da gujaklap ogşama.

Peýki saba - säher habarçysy, säher çapary, säher buşlukçysy, säheriň sergin şemaly, säheriň hoştap howasy.

Peýkan (peýkam) - 1) naýzanyň ýa-da ýaý okunyň ujuna berkidilýän uçlak we ýiti demir, naýzanyň ýa-da ýaý okunyň ujundaky ýiti we uçlak demir. 2) ýaý oky, ok.

Pota - galyň mata, galyň parça, ýorgan hökmünde ulanylýan galyň mata.

Gajyg - gaýdýan, öwrülýän, dalanýan, gaýdyp gelýän, aýlanýan. 2) adamsy ölüp atasy öýüne gelen aýal. 3) ýüzlenilýän, ýüz tutulýan. 4) degişli.

Rahat - 1) eşik, geým, lybas, geýilýän, üstüne örtülýän, ýapylýan her bir zat. 2) haryt, esbap. 3) öý esbaby, öý goşy, öý goş - golamy öýüň zatlary. 4) arap dilinde atyň eýerňesbabyna hem aýdylýar.

Refgat - 1) beýiklik, belentlik, ululyk, ýokarylyk. 2) belent mertebelik, belent derejelilik, artyklyk, usulyk.

Refgaty gerdun - asman belentligi.

Resas - gurşun.

Rowza - 1) bag, bossan, gülüstan, gülzar, çemenzarlyk, otluk ýer, çemenlik. 2) behişt, jennet, uçma.

Rowzaýy ryzwan - behişdiň bagy, jennet bagy, uçma bossany.

Rowzaýy mutahhara - 1) arassa bag, päk behişt. 2) gm. dini ýolbşçynyň, ymamynyň mazary.

Risalat (risala) - 1) habar etmek, habar ýetirmek. 2) pygamberlik: resullyk. 3) iberilen, iberilenlik. 4) hat, ýazgy, kitap, kitapça, bir meselä degişli ýazylan ylmy eser, praktikant. 5) habar.

Reb (Rebb) - eýe, hojaýyn, aga. Allatagalanyň sypaty, ýa Reb - eý, Alla. Rebbi gany - baýlyk eýesi, Allatagala, hemme zadyň eýesi. Rebbil ybat-bendeleriň hudaýy.

Rebbi jelil (Rebbil jelil) - beýikligiň eýesi, ululygyň eýesi, belent mertebäniň eýesi, Allatagalanyň sypaty.

Rowa - 1) reften (gitmek) işliginden ýaslan häzirki zaman ortak işligi. 2) rugsat berlen, ýol berlen, ýol bererli, mümkin. 3) ýaramly, gelşikli mynasyp, laýyk. 4) rowaç. Rowa görmek - mynasyp görmek, laýyk görmek. Rowa kylmak - dözmek, mynasyp bilmek. Rowa budän - hallal hasaplanmak, halal bilmek, laýyk bilmek.

Resul - 1) ilçi, iberilen. 2) pygamber.

Resuly kibriýa - uly pygamber, beýik pygamber, belent mertebeli pygamber belent derejeli pygamber.

Riýahyn - reýhanlar, hanboý ysly otlar.

Rebbil enam - adamlaryň eýesi, halaýygyň hojaýyny, ýaradylanlaryň eýesi, mahluklaryň eýesi. Allatagala, Taňry Hudaý.

Rahman - bagyşlaýjy, mährem, mähriban, rehimli, köp rehim edýän, iň rehimli. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Razy - Hoşnut, şat, şadyman, köňli hoş.

Rowan - 1) akýan, akar, akyjy. 2) gezyň, ýöreýän, baryan. 3) ýatkeş, ökde, ezber. 4) jan, ruh. Aby rowan - akar suw. Serwi rowan - Serwi ýörişli, magşuk. Serwi boýly gözeliň názli ýöreýşi. Tabgy rowan - özune çekiji we ýeňil şygyr okalyş.

Ruhsar - ýüz, ýaňak, keşp.

Şemgy ruhsar - ýüzüniň şemi, ýüzüniň ýagtysy, ýüzüniň lowurdysy, ýüzüniň şöhesi, ýüzüniň şuglasy, ýüzüniň nury.

Rahnema - 1) ýol görkeziji, salgy beriji, ýol salgy beriji, ýola salyjy, ýol görkezýän adam, ýol belet, ugrukdyryjy. 2) ýolbaşçy, pir.

Reja - 1) umyt, umytly, umytlylyk, umytly bolma, dileg, haýyş, ýalbarma. 2) gorky, howsala. 3) sopyçylykda Hudaýyň rehimdarlygy hakda oýlanylýan wagtda ýüze çykýan teselli uçganagy.

Rusyýa (rusyýah) - 1) biabraý, ryswa, ýüzügara, uýatly, utançly. 2) günäkär, ýazykly, günäli, etmişli.

Ruz (roz) - 1) gün, gündiz. 2) wagt, zamn, döwür.

Ruzy-şeb - gije-gündiz.

Ruzy ezel - iň gadym gün, adamzat ýaradylmazdan öňki gün.

Ruzy magşar - kyýamat, ahyret, ahyr zaman, ölenleriň direlýän günü.

Ruzy jeza - jeza günü, ahyret, kyýamat ruzy hijran (pyrkat) - aýralyk günü. Ruzy kyýam - kyýamat günü, jlüleriň turýan günü, ahyrzaman. Kyýamat - Turma.

Resulalla - Allatagalanyň ilçisi, Allatagalanyň habarçysy, Hudaýtagalanyň resuly, Allatagalanyň pygamberi.

Rusul - pygamberler, resullar.

Hatmy rusul - 1) pygamberleriň ahyrkysy, iberilenleriň soňkusy. Muhammet pygamberiň lakamy.

Roý (ruý) - 1) ýüz, keşp, şekil. 2) üst, üsti, ýüzi.

Ruba-ruý - ýüzbe-ýüz. Goýy zemin - ýeriň ýüzi, ýer ýüzi.

Goý bermek, döremek, peýda bolmak, ýüze çykmak. oýy zert - soralan ýüz.

Renç - zähmet, azap, derdeser, kynçylyk, ejir, azar, dert, mähnet, muşakgat, agyrlyk.

Rebbil älemin - älemleriň eýesi, Allatagala, Hudaý, Taňry.

Rebb - eýe, hojaýyn.

Rehim - 1) rehimli, mähriban, bagyşlaýjy, Allatagalanyň sypatlarynyň biri. 2) Käte merhum manysynda hem ulanylýar.

Ryzzak (razak) - ryzk berýän, rysgal beriji, eklenç berýän, ýimit berýän, rysgal ýetiriji. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Razyk - Ryzk berýän, rysgal berýän, eklenç berýän, ýimit berýän, ryskyjy ýetirýän. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Remim - çüýrän, zaýalanan, süňk iýýän tarapyndan ýok edilen.

Peridun (Efreydun - Freton) - Abtiniň ogly. Rowaýatlara görä Hind-Eýran kowumlarynyň ulularynyň biri we pişdadylar dinastiýasynyň altynjy patyşasy. Ol Tähmures Döwbendiň neslinden bolupdyr. Ol entek emýän çagaka zalym Zahhak şa onuň atasyny öldürýär. Onuň ejesi Frank ol perzendi göterip bir çmenzarlyga gaçýar we çagany sygryň süýdi bilen ösdürip kemala getirýär. Zahhak münejjimlerden öz ölümünüň Peridunyň elindendigini eşidip ony gözläp ugraýar. Onsoň ejesi ony alyp gaçyp Elbrus dagynda gizlenýär. Peridun on alty ýaşyna ýeteninde ejesinden öz aslyny soraýar. Ol hemme hekaýatlary aýdyp berýär. Şol günlerde Zahhak öz ulularyny çagyryp: "Howpsuzlyk üçin meniň ýagşylykdan başga zat etmändigim barada güwänamalar ýazyň" diýýär. Ulular gorkusynda şeýle zatlar ýazýar. Şol wagt Kawe demirçi içeri girip, gazaba münüp: "Nähili adalat isleýän, meni 18 oglum bardy, 17-sini öz ýylanlaryňa ýimit etdiň iň soňkusy hem häzir zyndanyňda ýatyr" diýýär. Kawe haty ýyrtyp, halky daşyna

ýygnap, demirçilik gönünden bir baýdak ýasap, gozgalaňa bolmaýarlar. Elbrusa gidip, Periduny şalyga belleýärler. Peridun Zahhaçy ýeňip, ony Demowent dagynda tussag etdirýär. Onuň Selem, Tur, Ireç atly üç ogly bolupdyr. Kawäniň baýdagy bolsa, gaty meşhur bolup, soň şa baýdagyna öwrülipdir we her bir gazanylan ýeňiş üçin oňa bir bezeg göwherini dakypdyrlar.

Orman – tokaý, jeňnel, köp agaçlyk

Resen – tanap, ýüp, bag, bent, sapak, owsar, uýan, jylow.

Rownak – 1). Ýaldyrawuk, ýaldyramaklyk, lowurdowuk, ýyldyrowuk. 2). Görklülük, owadanlyk, görmegeýlik, gözellik.

3). Ýörgürlük, ötgürlük, geçgürlük.

Rih – 1). Ýel, şemal, bahar şemaly. 2). Ys, ys-kok.

Rihi şemal – hoşboý ysly şemal.

Ryzwan – 1). Hoşal bolma, hoşnut bolma, razyçylyk, kanagatlanma. 2) Gurhanda aýdylyşy boýunça behişt baglarynyň sakçy perişdesi, behiştin gapysynda oturýan sakçyperişde. 3) Behişt, jennet, uçma.

Remz – 1). Bellik, nyşan, üm, dodagyň, gözün ýa-da gaşyň bilen ýşarat etmek, aňlatma. 2) Syr, gizlin zat, tilsim, ýörite alamat, düşündirilişi gerek bolan düşnüksiz matlap.

Regna (ragna) – 1) Ulumasy, hondan bärsi, özüni bezeýän, akmak, nadan, samsyk, pes aýal. 2) Owadan, gözel, näzik, ýakymly, gelşikli, ýaraşykly, görmegeý, gözel kaddy-kamatly, özüne çekiji.

Rowaýyh (b.s. raýyh-raýyha) – ys beriji, ys ýa-da ysly howa.

Ruzgär – durmuş, zaman, döwür.

Rekap – 1) Üzeňni, basgançak. 2) Münülyän düýeler, sapara gidilende münülyän düýeler.

Rengin – reňkli, reňklenen, bezelen, syrçalanan, reňk çekilen, dürli-dürli reňkli, elwan.

Rengin keman - älemgoşar.

Rowzen - 1) Deşik, yşganak, deşijek, jaýryk, yşyk düşer. 2)

Dereje, aýna, kiçijik penjire, açyjak ýer.

Ramym - çüýrân, porsan, üýtgân, könelen, çüýrân süňk.

Ram – 1) Aram, parahat, ysnyşan, uýgunlaşan. 2) Tabyn bolan, boýun bolan, boýun egen. 3) Otparazçylyk dininde Hudaýlaryň biriniň ady. Ol her aýyň 21-nji gününüň wekili eken. 4) Her şemsi aýynyň 21-nji gününüň ady.

Razy Allahu anhu – Allatagala ondan razy bolsun.

Rezm – uruş, söweş, jeň, göreş.

Rezmara – urşy bezeýän, söweşi bezeýän, batyr, edermen.

Ru (roý) – ýüz, keşp.

Risman – sapak, ýüp, tanap, bag, bent, eriş.

Serir – tagt, şa tagty.

Sahyp السير – tagt eýesi, patyşa, han, şa.

Seriri husn – owadanlygyň tagty, gозzellik tagty, owadanlylygyň ýokary mertebesi.

Seriri soltanat – soltanlyk tagty, şalyk tagty.

Sagyr – 1) Kiçi, maýda, kiçi ýaşly. 2) Ýetişgenlik, kämillik ýaşyna ýetmedik çaga. 3) Ýetim. 4) Şygyr görnüşleriniň biri.

Serta-ser – бүтин, başdan-aýak, dört töwerek, ähli ýer.

Sagy – 1) Yhlas, tagalla, jan etme, çalyşma, jan aýamazlyk. 2)

Kast etmek, niýet etmek, maksat tutmak. 3) Ýola gitme, ylgama, ýola düşme, ýöreme.

Sement – 1) At, dor at, sary reňkli at. 2) Ýüwrük at, çapgyr at.

Suç - günä, ýazyk, etmiş.

Sengin – 1) Agyr, agyrylyk. 2) Daşdan, daşdan ýasalan, daşdan bejerilen.

Syhr – 1) Jady, ýeser, aldaw. 2) Jadylama, jady etme, aldama.

3) Jadyçylyk, owsun, owsun atma, özüňe çekme, bir zat ýa-da bir iş bilen aldama.

Syhry halal – goşgyda ýa-da kyssany ussatlyk bilen ýazyp, mekirlikleri suratlandyran kişi.

Raýgan (reýgan) – 1) Mugt, bahasyz, pulsuz. 2) Ýoldan tapylan zat, mugt ele düşen zat, hiç zatsyz birine berilen zat. 3)

Biderek, puç, boş.

Raz – syr, gizlin gürrüň, gizlin matlap, üsti örtügli niýet, köňül niýeti, aýan edilmedik maksat, gizlin we pynhan bolan zat.

Raz aýdyşmak – syr aýdyşmak, ikiçäk, gepleşmek.

Mähremi raz – syrdaş, syr saklaýan dost, biriniň syryndan habarly ýakyn adamy.

Reh (rah) – 1) Ýol, ugur, ýörelge, tarap, geçelge, güzer. 2) Kada-kanun, dāp-dessur, ýörelge. 3) Aýdym, saz, heň, saz perdesi. 4) Gezek, mertebe, ýola.

Rahy deraz – uzyn ýol, uzak ýol.

Ruh – 1) Jan, diriligiň özeni. 2) Wahyý, Allatagalanyň emr we permany. 3) Jebraýyl.

Ruhy rowan - jan-a-jan, jan. Sinonim sözler.

Ruhy agzam - 1) Allatagalanyň belent emri. 2) Ilkinji aň. 3) Ýakyn perişde, Jebraýyl.

Ruhbagş - jan beriji, jan bagyşlaýjy.

Ruh efza - janlandyryjy, ruhlandyryjy, ruhuňy göteriji, şatlandyryjy.

Ruhul emin - Jebraýyl. Bu söz iki sözden «Ruh-Jebraýyl» we «Emin-ynamly, ynamdar» sözünden bolup, ol Jebraýylyň sypatydyr.

Rehmeti (rahmeten) lil älemin - älemler üçin rehmet.

Ryswa - 1) Biabraý, masgara, betnam, şermende, utançly, köpçülikde erbet işi paş bolan adam. 2) Biabraýçylyk, masgaraçylyk, abraýdan düşmeklik.

Ryswaýy jahan – külli äleme masgara bolan, jahanyň masgarasy, tutuş jahanda biabraý bolan.

Refg – 1) Ýokary, belent, galdyrylan, göterilen, ýokary göterme, galdyрма, ýokary çekme, 2) Ösdürme, ösüş, ýokary galma. 3) Ýok etme, aradan aýyrmak. 4) Hadysçylaryň dilinde bir hadysyň beýleki bir hadysyň güýjüni gaçyryp, öňküň borjuny aradan aýyrmasyna aýdylýar.

Raks – tans, oýun, böküş, saza goşup oýnama, aýak goşma.

Sakf (sekf) - üçek, jaýyň üsti.

Sakfy lajurt (g.m.) – mawy üçek, asman.

Sakfy mina – gm. mawy üçek, asman.

Sagy (Seý) - 1) Alada, jan etme, çalyşma, jan çekme, tagalla, janypkeshlik, yhlas, yhlas bilen işleme. 2) Maksat etmek, niýet etmek. 3) Ýola düşmek, ýöremek, ylgamak, ugramak.

Syhat - 1) Saglyk, salamatlyk, sagatlyk, sagdynlyk, sagat, sagdyn, sag. 2) Sag bolmak, sagat bolmak, aýpsyz bolmak.

Semin – ýagly, semiz, dykyz.

Kelamy semin – berk we mäkäm söz, ynamly söz.

Sanyg – 1) Dörediji, ýaradyjy, Allatagalanyň bir sypaty. 2) Döredýän, öndürýän, taýýarlaýan, senetkär, senetçi, ýasaýjy, hünärment, öz eli bilen bir zat ýasaýan kişi.

Samet – 1) Ebedi, mydama, hemişelik, baky. 2) Hiç kime we hiç zada mätäç we bagly däl, ähli mätäçlikleri bitiriji, mätäçleriň penakäri, mätäçleriň ýüz tutýany. Hemmäniň mätäçlik we nyýaz bilen ýüz tutýany, Allatagalanyň sypatlarynyň biri. 3) Ýolbaşçy, serdar, häkim, hojaýyn.

Sengi hara (hare) – gaty daş, berk daş, mäkäm daş.

Seýr – 1) Gezme, aýlanma, ýöreme, hereket etme, ýola düşme, tomaşa edip gezme, gezelenç etme, seýil etme, syýahat etme.

2) seýil, gezelenç, syýahat, ýöriş. Seýr afak we enfus – şäherleri, dünýäniň dürli künjeklerini aýlanma we ynsan şahsyýetleri barada okama we takyklama.

Sal-u mah – ýyl we aý.

Subhan – 1) Päk, päkize, adamzadyň her hili sypatlaryndan päk bolan, Hudaýyň sypatlarynyň biri. 2) Allatagalany päklik bilen ýatlama, şöhrat, öwgi, taryp, Allatagalany öwgi bilen ýatlama. 3) Päk we päkize ýasama, aýpdan daşlaşdyрма, aýpsyz etme.

Subhany – Ylahy, Allatagala degişli bolan zat, hudawy.

Sahyp – 1) Ee, hojaýyn. 2) Ýokary wezipedäki şahs. 3) Dost, ýar, hemdem, ýaran, hemra, bir ýerde ýasaýan. Sahyp kulah – telpek eýesi, başgap eýesi. Kulah, ýagny täç eýesi. Sahyp besarat – daşdan görýän, akyly, üşüklü. Sahyp jemal – owadan, görkli, gözəl, görmegeý, gözelliginiň eýesi. Sahyp zaman – zamananyň eýesi, patyşa, häkim, soltan. Sahyp kerem – sahy,

jomart, eli açyk, berimli, sahawat eýesi. Sahyp mansap – 1) Dereje, çin eýesi, mertebeli, derejeli, ýokary wezipeli. 2) Ofiser. Sahyp mahlukat – ýaradylan zatlaryň eýesi, Hudaý, Taňry. Sahyp nyzam – uly wezipeli adam, wezir. Sahyp pazl – ylymly, bilimli, dana, akyllly, bilim eýesi. Sahyp parasat – akyllly, ýiti, zehinli, aňly, parasat eýesi. Sahyp yhlas – yhlasly, tutanýerli, janypkeş. Sahyp ygtyýar – ygtyýarly, tarhan. Gajarlylar döwründe «Tarhan» den ýaly lakam-derejeleriň biri bolupdyr. Sahyp efser – täç eýesi, patyşa. Sahyp efseri gerdun – Hezreti Isa. Sahyp gar – gowak dosty. Abu Bekriň lakamy. Ol pygamber bilen gowakda bile bolýar.

Sedd – 1) Diwar, böwet, berkitme, päsgel, päsgelçilik, bent, iki zadyň arasyndaky germew, gala diwary. 2) Ýapmak, bent etmek, berkitmek, gapyny ýapmak, jaýrygy berkitmek, bitirmek.

Setr - örtme, ýapma, gizleme, bir zadyň üstüni örtme.

Sitr – perde, tuty, eşik, geým, lybas.

Settar - örtüji, ýapyjy, basyryjy.

Settarul uýub – aýplary örtüji, ýetmezçilikleri basyryjy, aýplary, ýapyjy. Allatagalanyň sypatlarynyň biri.

Sakga – 1) Suw beriji, suwçy, suw çekýän, öýlere suw çekýän. 2) saka, suwuň sakasy, başy, suwuň guýulýan ýeri.

Saý (sagy) – yhlas, tagalla, janypkeşlik, jan etmeklik, çalyşmaklyk.

Seraser – başdan-aýak, boýdan-başa, бүтін, hemme, tutuş.

Sadykyl kowl – sözi çyn, çyn sözli, dogruçyl, hakykat sözli.

Ser. Sadyk.

Sakyt – 1) Ýokardan düşen, ýokardan gaçan, gaçan, düşen, ýykylan. 2) Pes, näkes, har.

Ähli sagadat – bagtlylar, bagtyýarlar, şatlykly kişi, bagtyýar adam.

Sahyp kemal – kämillik eýesi, kämil, kemally.

Söwda – 1) Alyş-beriş, söwda-satyk. 2) Yşk, söýgi, küý, köý.
3) Hyýal, pikir. 4) Derdeser, waka. 5) Haý-höwes, söýgi,
mejnunlyk. 6) Gara, gara reňk.

Siper – galkan (demirden ýa-da gäwmişiň ýa kerkiň derisinden
edilen ýaragdan gorag serişdesi.

Simin seper – kümüş galkan. Siper kylmak – galkan tutmak,
uly güýjüň önünde durmak.

Siperi ataşyn we zerrin siper – g.m. Gün, güneş, kuýaş.

Senem (sanam) – but, butparazlaryň ýasama hudaýy, çokunýan
şekilleri. 2) Söýgüli, gözeli, maşuk.

Ser wagt – 1) Wagtyň başlangyjy, ilkinji wagt, başky wagt,
bellenilen wagtyň başy. 2) Biriniň duşuşygyna gitmek,
duşuşmaga gitmek.

Saba – 1) Ýakymly şemal, salkyn ýel, mylaýym şemal,
gündogardan öwürýän mylaýym ýel. Bady saba – daň şemaly,
salkyn şemal.

Syfahan – 1) Yspyhan. 2) Eýranyň saz mukamlarynyň biriniň
ady.

Sum – sogana meňzeş bir ösümlik, sarymsak.

Seg – it.

Surhap – gyzył suw, gan.

Serseri – 1) günsüz, islegsiz we jogapkärçiliksiz ýerine
ýetirilýän iş. 2) Bihuda, biderek we oýlanmazdan aýdylan söz.

Suz – 1) Ýanma, ýanyş, köýme. 2) Bedeniň bir ýeriniň güýçli
agyrasy. Suzy yşk – yşk ody, yşk ýangyny.

Suz-u saz – gm. betbagtlyga we bela sabyr we çydam etme.

Suz-u güdaz – ýanma we ereme. Gm. çydamsyzlyk, tapsyzlyk,
aram-kararsyzlyk.

Sengbusa – 1) Üç burç, üç burç bolan her bir zat. 2) Üç burçly
aýal-gyzlaryň ýaglygy. 3) Üç burç edilip бүкүлýän we içine et
salynýan nahar, börek.

Sahhar - jadygöý, jadyçy, jady ediji, owsunçy, owsun urujy.

Serferaz – beýik, mertebeli, beýik, uly hyzmatly, başgalardan
tapawutly, başy belent, buýsançly, guwançly, abraýly, derejeli.

Sabyt – berk, pugta, gymyldamaýan, hereketsiz.

Sabyt gadam – durnukly, erjel, pugta duran, berk durýan.

Sebzewar – otluk, göklük, gök çemenlik, çemenzarlyk, al-ýaşyl öwsüp duran çemenlik ýer.

Sement – sary reňkli at, dor at.

Seňni melamat – käýinç daşy, teýene daşy, gyjالات daşy, igenç, iňňirdi daşy.

Sümму – soň, onsoň, soňra.

Subh – ertir, säher, daň, daňdan, irden, daň wagty.

Bady subh – säher ýeli, säher şemaly.

Subh-u şam – ertir-agşam, gije-gündiz.

Sähergäh – daň wagty, ir bilen, daňdan, alagaraňky wagty, daň tilkiguýruk bolan wagty, säher wagty.

Senet (sene) – 1) Nälet, gargyş, ýigrenç, betdoga. 2) Sene, ýyl.

3) (Sine) – başky uky, irkilme, ymyzganma, pinek, pinekleme.

Semensa (semensak) – ýasmin güli ýaly ak we nepis (näzik) bolan baldyrlar (aýaklar).

Syýahkär – 1) betkär, erbet, pasyk, erbet iş ediji. 2) Günäkär, günäli, günä iş ediji, gara işli, erbetlik ediji. 3) Sütemkär, zalym.

Symrug – Anka, rowaýatlarda we ertekilerde ýatlanylýan ullakan guşuň ady. Oňa «Guşlaryň şasy» hem diýlipdir we Kap dagynda höwürtesi bolupdyr. Kābir çeşmelerde Elbrus dagynda ybadat we terkidünýälik eden bir hekimiň adydyr.

Oňa Zala bilim beren ussadyň adydyr hem diýilýär. Şanamada bir guşuň ady bolup, ol Samyň ogly Zaly Elbrus dagyndan alyp gidip terbiýeläpdir. Symrug sözme-söz otuz gün diýmekdir.

Syýan – syndyran, döwen.

Sergerdan – 1) Başy aýlanan, haýran, sergezdan. 2) Ýiten, awara, öýsüz-öwzarsyz, hany-mansyz.

Syýa (syýah) – 1) Gara, garaňky.

Syýa roý – gara ýüz, ýüzügara, tümlük. 2) Negr, gara reňkli adam, hünni. 3) Hebeşli. 4) Gara reňkli at. 5) Erbetlik, şum.

Bazary syýah – gara bazar. Syýah we sefit parh kărdăn – agygarany saýgarmak okap bilmek, sowatly bolmak.

Sap – hatar, setir.

Sap-sap – hatar-hatar. Sap tutmak – hatara durmak, hatara düzûlmek, hatarlanyşmak. Sapy pygal – mejlisdăki aşaky hatar, aşaky orun, mejlisdăki gapynyň agzy.

Sadyk – 1) Dogruçyl, dogrusyny diýýän, dogry sözli. 2) Dogry, hakyky, äşgăr, aýdyň. Sadykyl kowl – dogry sözli, hoş sözli.

Sadykyl wagd – wadasyna wepaly, wadasynda durýan.

Sagyd – bilek, eliň goşar bilen tirsek aralygy, goşar, el, gol.

Sedd – 1) Diwar, böwet, berkitme, päsgel, päsgelçilik, bent, iki zadyň arasyndaky germew, gala diwary. 2) Ýapmak, bent etmek, berkitmek, gapyny ýapmak, jaýrygy berkitmek, bitirmek.

Sagd – bagtly, bagtyýar, mübärek.

Sagdy ekber – Müşteri (Ýupiter) ýyldyzy. Sagdys sugud – Müşteri ýyldyzy. Sagdan ýa-da Sagdyn Müşteri we Zöhre (Wenera) ýyldyzlary bolup, iki sany bagt getiriji (bagtly ediji) ýyldyz hasaplanýar. Müşteri we Zöhre ýyldyzlary Zertoşt (otparaz) dininde biri-birine aşyk bolan iki sany Hudaý hasaplanýar.

Seýýara – 1) Seýr ediji, gezende. 2) Kerwen, söwdagärler topary. 3) Bir ýerde durmaýan ýyldyz, planeta, Günüň daşyndan aýlanýan planeta. Astronomiýa ylmynda aralygy biri-birleri bilen berk bolmaýan we asmanda öz mekanlaryny üýtgedýän, iki hereketde, ýagny günüň daşyndan we öz daşyndan aýlanýan ýyldyzlary aýdylýar.

Sanyg – 1) Dörediji, ýaradyjy, taýýarlaýjy, öndüriji. 2) Döredýän, ýaradýan öndürýän. 3) Senetçi, sungatçy, hünärment, el pişesi bilen zat ýasaýan adam.

Seýýiät – 1) Erbet we näläýyk işler. 2) Günäler, etmişler, ýazyklar, hatalar, ýalňyşlyklar.

Jezaýy seýýiät – erbet işleriň we günäleriň jezasy.

Serwer – başlyk, ýolbaşçy, serdar, serkerde, öňbaşçy, görnükli şahsyýet, baştutan, aga, jenap, taýpa baştutany. Serweri älem - älem ýolbaşçysy, Muhammet pygamber. Serweri käýinat – ýaradylanlaryň (barlyklary) baştutany, Muhammet pygamber. Serweri - ýolbaşçylyk, hökmürowanlyk, ululyk.

Seýran – gezmek, gerdiş, gezelenç. Seýran etmek – gezmek, gerdiş, gezelenç. Seýran etmek – gezmek, gerdiş etmek, gezelenç etmek. 2) Şäheriň daşyndaky gala diwary.

Syýam – oraza, agyz bekleme, agyz ýapma, gündizine zat iýip- içmezlik, zat iýip-içmän, sabyr-takat bilen Taňra ybadat etme. Mahy syýam – roza aýy, agyz beklenýän aý.

Tirendaz – mergen, atyjy, tüpeň atýan, ok atýan, ýaýçy, ýaý atýan.

Tebärek – 1) Mübärek bolsun, bereketli bolmak, mübärek etsin. 2) Gurhanyň 67-nji Mülk süresiniň ikinji ady.

Tahsyn – alkyşlama, taryplama, öwme, täsin galma, makullama, berekella diýme, sag bolsun aýtma, ýagşylama, ýagşy hasaplama.

Terjiman – terjimeçi; beýan edýän, aňladýan; gurban, pida, biriniň meýlini aňladyjy.

Terjimanyl esrar – syrlary beýan ediji. Hafyzyň lakamy.

Teb – ysytma, gyzdyрма, gyzgyn, gyzgynlyk.

Takryr – 1) Dilden beýan etme; tassyklama. 2) Ýerleşme, bir ýerde durma, goýulma.

Tehrir (tahryr) – 1) Ýazma, bellik etme, kitap ýazma. 2) Azat etme, boşatma, guly, bendini azat etme. 3) Aýdym aýdylýan wagty sesli «hähini-haýyny» ýetirme.

Tahsyl – ele alma, eýeleme, gazanma, hasyl etme, ylym-bilimi ele alma, okama, öwrenme.

Tebah – harap, zaýa, puç, boş, erbet, ýok bolma, har bolma.

Haly tebah – erbet ýagdaý, haly harap, haly pes.

Tagbyr – düşündiriş, ýorma, ýorgut, beýan etme, many, aňlatma.

Talyg – 1) Doguş, ýüze çykyş. 2) Täze aý, helal. 3) Ýyldyzyň göze iliş (görnüş) ýagdaýy. 4) Bagt, täleý, ykbal, ýazgyt, kysmat. Şum talyg – täleýi ýaman, betbagt, ykbaly gelmedik, keç ykbal. Talygym etdi tulug – bagtym açyldy, şöhle saldy. Terehhum – rehim etme, ýürek owlama, haýpyň gelme, göwnüni alma, mähremlik etme, mähribanlyk etme. Tahammyl – çydama, sabyr, kanagat, kynçylyga döz gelme, takat etme.

Tahammyl etmek (kylmak) - çydamak, durnukly bolmak, takat getirmek.

Tyraf – 1) Hamdan, gönden çadyr. 2) Beýiklik, derejelilik, ululyk. 3) Ekinzarlygyň töwereginden alynýan her bir zat. Terennum – ýuwaş, ýakymly ses bilen hiňlenme, aýdym aýtma.

Teşebbuh – deňeşdirme meňzeme, meňzetme, deňeme.

Tapy – Hudaý, senem (idol), kumir (butparazlaryň ýasama hudaýy), kybla, kyblagäh, çokunylýan hyýaly zat.

Taky – 1) Dagy, şeýle hem 2) takwa, erbet işlerden saklanýan, dindar, namazhon, din işinde berk durýan.

Towhyt – 1) Allatagalany ýeke hasaplama, bir bilme, birligini ykrar etme. Allatagalanyň birligine we ýeke-täkligine iman getirme. 2) Birleşdirme. 3) Birligine ynanmak, bir göz bilen seretmek. 4) Lā ilāhā illallāh (Alladan başga ilāh ýokdur) diýmek.

Towhyt süresi – Kulhuwalla süresi.

Ähli towhyt – Hudaýy bir bilýänler, Taňra uýýanlar, takwalar.

Tagat – 1) Boýun egme, tabyn bolma, gulak asma. 2) Dini düzgünleri berjaý edip, namaz okap, roza tutup Hudaýa gulluk etme, bendelik etme, ybadat etme, tagat-ybadat etme.

Talgat – daş görnüş, görk, ýüz, keşp, gözellig, owadanlyk.

Hurşydy talgat – gün ýüzli, üzi gün ýaly owadan, görkli.

Tedbir – 1) Çäre, alaç. 2) Pikir, aňlaýyş, üşük. 3) Karar, maksatnama, çäre etme, çäre tapma. 4) Işiň soňuny aňlama, oýlama, işi ýerine ýetirmekde üns we dykgat etme, oýlanma.

Tu (to) – 1) Sen. 2) İç, bir zadyň içi, içki ýüzi.

Tamu – tamug, dowzah, jähennem.

Tag – 1) Dag. 2) Peştak, gözellik üçin egilip gurlan işigiň üstki bölegi. 3) Bir, ýeke, ýalňyz. 4. Eşigiň bir görnüşi, jüpbe, don.

Tuýur – guşlar, uçýanlar.

Tuýury wahşy – ýabany guşlar.

Tirýek – Ýunany sözi bolup, zähere garşy derman diýmekdir.

Gadymy tebibçilikde agyrynyň we zäheriň garşysyna ulanypdyrlar.

Tahtys sera – ýeriň asty, toprak asty, ýeriň aşagy.

Sera – 1) Çyglylyk, nemlilik. 2) Çyg toprak, nemli toprak. 3)

Ýeriň asty, toprak asty. Äz sera tä be sureýýa – ýerden tä ýokarky asmana çenli.

Totyýa – sürme, göze sürtülýän daş (ol gözün görgürligini artdyrýarmysyn).

Uçmak – (uçma) jennet, behişt.

Umar – tapar, umyt eder, umytly bolar.

Uýub (b. s. aýn) – aýyplar, şikestler, nogsanlar, nogsanlyklar, ýetmezçilikler, günäler. Betnam bolma, ryswa, ryswalyk, utançly bolma, masgara bolma.

Tir – 1) ok, ýaý oky. 2) pürs, sütün, jaýyň üstüne (petigine) goýulýan pürs! Tiri tazallum-mazlumlaryň ahy. Tiri çarh-

Merkuryý planetasy. Tiri säher – 1) daňyň alagaraňkysy, 2)

Säheriň ahy, bet doga, ýigrenç. Tiri şa – Patyşanyň ady ýazylan

bir ok bolup, daşary ýurtlara patyşanyň permany bilen giden

patyşa gulamlarynyň eline berlipdir. Ol patyşanyň

rugsatnamasy hökmünde bolupdyr.

Tiri gerdun – Merkuryý. 3) Hijri şemsi ýylynyň her aýynyň on dördü gijesiniň aýy. 4) Hijri şemsi ýylynyň her aýynyňon üçünji

güni. 5) Hijri şemsi ýylynyň bir aýynyň ady. 6) Güyz pasly. 7)

Tir aýyna we gününe wekil bellenen bir perişde (otparazlarda).

8) Paý, bölek, kysmat. 9) Garaňky, garaňkylyk.

Togap (towab) – 1) Bir zadyň daşyndan aýlanma, bir zadyň

töwereginden aýlanma. 2) Bir zady maňlaýyňa sylma, degirme.

3) Aýlanma, aýlanyş, togalanma, togalak. Togaby haç - Haç etme, Mekgede zyýarat edilýän ýeriň daşyna aýlanma, togap etme.

Tazarrug – 1) Kiçelme, hor bolma, peselme. 2) Zary-girýan bolma aglama, eňreme. 3) Haýyş etme, ýalbarmak, ýalynma, dileme, isleme. 4) Peslik, eli keltelik, harlyk.

Tazarrug nama – haýyşnama, dilegnama, zary-girýan bolup dileg etme goşgusy.

Tazarrug kylmak – ýalbarmak, aglap-eňröp ýalbarmak, dilemek.

Tagn – 1) teýene, kinaýa, gyjyt, käýinç, ýaňsy, gülki, masgaralama.

Tagn etmek – käýemek, gyjyt bermek. 2) naýza urmak, naýzalamak. 3) Biriniň aýbyny açmak, aýbyny aýtmak. 4) aýp gözlemek, aýbyny aýtmaklyk.

Tatwyl – uzaltmak, uzyn etmek, uzak gürrüň etmek, uzak gürrüň.

Temenna – 1) Haýyş, towakga. 2) Isleg, arzuw.

Temenna kylmak – haýyş etmek.

Tirýek – 1) Göknardan alynýan ösümlik şiresi. 2) Zähere garşy derman, zähere garşy ulanylýan derman. Rahatlandyryjy we gowşadyjy däri-dermanlardan mäjum edilip garylýan we zäheriň hem-de agyrynyň garşysyna ulanylýan bir derman, ýapgy.

Tanur – tamdyr, çörek bişirilýän enjam.

Tegerg – 1) jöwenek, doňan ýagyş damjalarynyň asmandan ýagmagy. 2) doly, jala, çabga. 3) Diwaryň dyrnagy, diwaryň paýasy, esasy, diwaryň aşaky bölegi.

Tahsyn – makullama, alkyşlama, öwme, magtama, sag bolsun aýtma, berekella diýmeklik, aperin diýmeklik.

Tahsyn etmek – makullamak, magtamak.

Tur weş – Tur dagy ýaly, Tur ýaly.

Taswyr (teswir) – 1) Surat çekmeklik, suratlandyrma. 2) nagyş çekme. 3) Suratçylyk, nagyş çekmeklik. 4) Göz önüne getirmeklik.

edilýän ýeriň daşyna aýlanma, togap etme.

Tyfl - çaga, ýaş oğlan (her bir zadyň ýaş çagasy). Tyfly çeşm – göz, göreç, gözün bäbenegi. Tyfly nadan – akmak çaga, nadan çaga.

Turpa (türpe) – 1) täze, ter. 2) geň, täsin, haýran galdyryjy zat. 3) Täze zat, täze haryt. 4) magşuk, söýgüdlü. 5) oýunçy, hokgabaz, gözbagçy. Turpaýy şeş taç - dünýä, älem, jahan (sebäbi dünýä alty (şeş) taraply). Turpatyl aýn – göz açym-ýumasy salym. Bu söz türkmen dilinde tarpataýyn şeklinde ulanylýar.

Tyg – 1) gylyç, gama. 2) almaz, päki. 3) tiken. Tygy çubin – 1) agaçdan ýasalan çagalaryň oýnaýan oýnawaç gylyjy. 2) peýdasyz gural. 3) bihuda we esassyz deliller we subutnamalar.

Tygy gahar – gahar gylyjy, gahar gamasy. Tygy sütem – sütem gylyjy, zulумыň rowaç bolmagy, duşmançylygyň ýörgünli bolmagy. Tygy aftab (Hurşyt) günün şöhesi, günün şuglasy.

Tagala – 1) beýik, belent, uly. 2) guwanç, buýsanç, beýik mertebelilik, belent derejelilik, beýiklik, artyklyk.

Taban - ýagty, parlak, ýalkym salýan, ýalkymly, ýagtylyk beriji, röwşen, lowurdawuk, ýalpyldyly.

Mehi (Mahy) taban – 1) şöhle salýan (saçýan) aý, şöhleli aý, ýagty saçýan aý. 2) gm. gözel, söýgüli, owadan.

Taban ýüz – Ýalkym salýan owadan ýüz, gözel ýüz.

Tur – Sina ýarym adasynda bir dagyň ady. Musa pygamber ol dagda mynajat bilen Ylahy nury görýär, Taňry bilen sözleşýär.

Tury Musa – Musanyň Allatagala bilen gepleşen dagy. 2)

Eýranyň gadymy dessalarynda duş gelýän pişdady patyşasy

Peridunyň üç oglunyň ady. Peridun öz ýurduny üçe bölüp

Eýrany Ireje, Turany Tura, Şamy bolsa Selme berýär. Selm we Tur Ireje bahylçylyk edip, ony öldürýärler. Irejň ogly

Menuçeher kakasynyň gany üçin ol ikisini öldürýär we özi patyşa bolýar.

Tugra – 1) Ýaý şekilinde ýazylan hat, ýaýa meňzeş edilip ýazylan hat. 2) Hatlaryň buýruklaryň, permanlaryň ýokarsynda «Bismilla» sözünden öň şol döwrüň patyşasynyň adynyň we lakamlarynyň ýaý şekilli at bilen ýazylyşy. 3) gerb, döwlet nyşany. Patyşanyň ýarlyk, perman we kararlary ýazylýan kagyzyň ýokarsyndaky mahsus bezegli belgi. 4) Kitaplaryň başyndaky çyzyly nagşy. 5) Ekzemplýar. 6) Perman, buýruk, höküm.

Tebessüm – ýylgyрма, ýylgyrys, ýyrşarma, mylgyma, ýüzüňi güldürme.

Tebessüm etmek – ýylgyrmak.

Terehhüm (tarahhum) – 1) rehim etme, ýürek awlama, haýpyň gelme, mähremlilik etme, mähribanlyk etme. 2) bagyşlama, günäsini geçme.

Tufeyli – 1) Mugthor, ýal-ýagysy, ýatyp iýen; çagyrylmadyk myhman. 2) Özgäniň saýasynda ýaşaýan ösümlük ýa-da haýwan, özgäniň saýasynda ýaşaýan ýer bir barlyk.

Teslim – 1) Boýun egme, tabyn bolma, 2) Berme, tabşyрма; sunma. 3) Salam berme. 4) Ýslamy kabul etme.

Teslim jan - jan berme, jan tabşyрма.

Teslim kylmak (eýlemek) – tabşyrmak, bermek.

Jan behak teslim kylmak - ölmek, janyňy Taňra tabşyrmak.

Taglym – 1) öwrenme, öwretme. 2) Sapak berme, okatma. 3) tälim berme, türgenleşdirme.

Taglym almak – okamak, öwrenmek.

Taglym berme - öwretmek, tälim bermek.

Sera – 1) Terlik, öllük, çyglyk, çyglylyk, nemlilik. 2) çygly ýer, çygly toprak, nemli toprak. 3) ýer asty, toprak asty, ýeriň aşagy.

Tahtys sera – topragyň (eriň) aşagy.

Telbis – 1) Hile, pirim, mekir, ýalan, aldow, hilegärlik, hakykaty gizlemek. 2) Geýinme, geýindirmek, geýim geýme, lybas geýme.

Towfyk (towpyk) - üstünlik, kömek, ýardam, ylalaşyk.

Towfyk bermek – kömek bermek.

Towfygy hidaýat - ýol görkezme (dogry ýola ugrukdyrma) kömegi.

Tapu – ybadat, dergäh geldim tapuňa – ybadat etmäge dergahyňa geldim.

Tesbyh – 1) Hudaý Tagalany ýatlap namaz, doga okamak. 2) Şol dogalary sanamak üçin ulanylýan sapaga üzülen hünji (ol sadapdan, merjenden, göwherden we başga daşlardan ýasalyp, umuman sanamak üçin ulanylýar). 3) Allatagalany päklik bilen ýatlamak. 4) Subhan Alla diýmek.

Talyp – 1) isleýän, gözleýän, talap edýän. 2) talyp, ýokary okuw jaýynyň okuwçysy.

Tuby (tuba) – 1) päkize, päk, arassa. 2) gowy, gowy gylykly, ýagşylyk. 3) Haýyr, bagt, şatlyk, bagtyýarlyk. 4) Behişt, jennet. 5) Behişt agajy. Aýdymlyryna Jennetdäkileriň ornaşan her bir öýüne Tuby agajynyň bir şahasy gelip ýetip, onda dürli-dürli we hoşboý miweler bolýarmyş. 6) Gelşikli uzyn boý, gözeli, owadan, gelşikli.

Tuby şah – tuby agajynyň şahasy.

Taşhys – 1) Takyklama, anyklama, kesgitleme, düşündirme. 2) Saýgarma, aňşyrma, tanama, tapawutlandyрма, parhlandyрма.

Turap – toprak, gum, ýer.

Ähli turap - ölenler, ölüler.

Taçdar – 1) täçli, täç geýen. 2) Patyşa, soltan. 3) beýik, uly, ýolbaşçy. 4) Täje gözegçilik edýän we goraýan.

Täji pelek – gm. Gün.

Tarykat – 1) ýol, ugur, usul, meslek, röwüş. 2) Sufizmde özüni kämilleşdirmek ýolunyň üç sany etapynyň ikinjisi. 3) Içini päkleme, kalbyňy saplama.

Tarykat ähli – sopy, sopylar, Hudaýyň ygşyna düşen adamlar.

Taň - geň-taň.

Talgat – 1) daş görnüş, görk, ýüz keşp, gозzellik, owadanlyk, obraz. 2) görme, garama, didar etme. 3) Dogma, çykma, peýda bolma.

Hurşydy talgat – gün ýüzli, ýüzi gün ýaly owadan.

Tabg – 1) Hata möhür basma, möhür urma. 2) Nagyşlama, nagyş çekme. 3) Gylyç ýasama. 4) Zikge kakma. 5) Biriniň ýeňsesine urma, kakma. 6) çap etme, neşir etme. 7) gylyk-häsiýet, özüni alyp baryş. 8) durk, beden gurluş. 9) tebigat, häsiýet. 10) isleg, meýil. 11) zehin, talant, şygyr ýazyş ukýby. 12) bir zadyň şekili, görnüşi. 13) durk, özen, özlülük.

Hoş tabg – gowy gylyk-häsiýet, hoş häsiýet.

Duhtar tabg – gm. şygyr, goşgy.

Göwher tabg – gm. şygyr, goşgy.

Tahtgäh – 1) Tagtyň durýan ýeri. 2) Şanyň oturýan ýeri. 3) paýtagt, patyşanyň ýaşaýan ýeri.

Tawyl – 1) uzyn. 2) belent, beýik. 3) uzyn möhlet, uzaga çekýän wagt, uzak gije. 4) Arap dilinde şygyr ýazylyşynyň bir görnüşi.

Ömri tawyl – uzyn ömür, uzak ömürlü.

Tahammul – tap etme, çydama, kynçylyga döz gelme, takat etme, sabyr, takat, kanagat, sabyr-kanagatly bolma.

Tahammul etmek (kylmak) - çydamak, durnukly bolmak, sabyr-takat etmek.

Hedeň (hadaň) – ok, ok edilýän ak derek. Tiri hadaň - ak derekden edilen ok, ýaý oky.

Hadd – ýüz, ýüş keşp, görk.

Fam – 1) Reňk. 2) Meňzeş ýaly. Gunça fam – gunça ýaly, gunça reňkli. Läle fam – läle gülüň reňkinže, gyzyl, läle ýaly.

Fahr – 1) Buýsanç, guwanç, şöhrat, begenç, buýsanma. 2) Öz-özünü öwmeklik. 3) Yslamdan öňki arap şygyrýetinde kasyda formasynyň esasy bölegi. Munda arap beduin şahyry özüniň we öz taýpalarynyň gahrymançylyklaryny, jomartlygyny, edermenligini, güýç-kuwwatyny, köpsanlydygyny we ş.m.-

lerini ulaldyp taryp edýär. Munda belli bir derejede gahrymançylyk eposyň başlangyjy bolýar. Şu hili şygrylar diňleýjilerde tire-taýpa, watançylyk duýgusyny döredipdir. Fahry jahan (älem) – dünýäniň guwanjy, buýsanjy (Muhammet pygamberiň sypaty). Fahr kylmak (etmek) – buýsanmak, ulumsylyk bilen guwanmak, ulumsylyk etmek.

Fam (fem) – agyz.

Felfel – burç (ösümlük).

Ferda – ertir.

Panar (fonar) – panus, çyranyň bir görnüşi.

Fetil – pelte.

Fath – 1) Açma, açmaklyk, açyş. 2) Basyp alma, eýeleme, ele geçirme. 3) Ýeňme, üstün bolma, üstün çykma, ýeňiş. Fathy

bap – 1) Taňrynyň pygambere ýa-da bir kişä ýardamy gapysynyň açylmasy. 2) Söz açylmasy. 3) Işiň başlamagy, işleriň ýol alyp gitmegi. Fath kylmak – ýeňmek, basyp almak.

Fath-u nusrat – açyş we ýardam, ýeňiş we kömek.

Fark - 1) Saçyň alnynyň açygy, saçyň darap alnyny açma. 2) Kelle, baş. 3) Her bir zadyň üsti, üst, depe, baş, çürbaş. 4) Parh, parhlandyrma, tapawutdyrma, bölme, aýyрма. 5) Tämizleme, tapawutlandyrma.

Furkan – 1) Haky nähakdan bölüp aýyryýan zat, parhlandyryýan zat. 2) Gurhan, yslam dininiň Alla tarapyndan iberilen mukaddes kitaby.

Fakr – garyplyk, ýoksulluk, eli keltelik, zatsyzlyk. Derwüşlik.

Fakr ähli – derwüşler, garyplar.

Ferş – 1) Düşek (haly, palas, keçe we ş.m.) Her bir ýazylýan zat. 2) Açyklyk, ýaýrawlylyk. 3) Haly. 4) Bakylýan we işledilmeýän ýükçi ulaglar. 5) Ýer, zemin. Ferşi bostan – ýer, zemin. Ferşi du reňk – 1) Durmuş, ýaşayyş. 2) ýer, zemin. Ferşi zümerredin - çemenlik, çemenzar, lälezar.

Föwt - ölüm, ölme, ýok bolma, dünýäden ötme. Föwt bolmak - ölmek, dünýäden ötmek.

Ümsüm (imsim) – rahat, ümsüm, rahatlyk, ümsümlük.

Umman – Eýran bilen Päkistanyň, Hindistanyň we Arabystan ýarym adasynyň aralygynda ýerleşýän deňiz. Ol Hind okeanyndan bölünip Hurmuz bogazy arkaly Pars aýlagy bilen birleşýär. 2) Uly deňiz. 3) Umman deňziniň kenarynda Arabystan ýarym adasynyň günorta-gündogarynda ýerleşen ýurt. Paýtagty Maskat 1970-nji ýyla çenli inlisleriň garamagynda ýarym garaşsyz ýurt bolupdyr. Esasy dini yslam. Paýtagtynda 750 000 müň adam ýaşaýar. Esasy önümi hurma we balykçylykdyr.

Bahry umman – umman deňzi.

Ukba – kyýamat, ahyrzaman, ahyret, o dünýä.

Umama – gözleme, agtarma, yzlama, umyt etme.

Umarmak-umak – gözlemek, yzlamak, agtarmak.

Ulul ebsar – köňül gözlüler, aňlylar, gözlüler, üşükliler, bilimliler, akyllylar.

Ukul – (b.s. akyly) – akyllar, düşenjeler, pähimler.

Ähli ukul - akyllylar, düşünjeliler, pähimliler, bilimliler, aňlylar.

Sahyp ukul – akylyly, akyllaryň eýesi.

Uzr (uzur) – 1) Ötünç, ökünç, günäni dileme, ötünç sorama. 2)

Bahana, sebäp. 3) Kemçilik. 4) Aýalyň ini halal däl wagty, aýbaşyly aýal.

Uzr eýle - ötünç dile, ötünç sora. Uzr ile - ötünç bilen, ökünç bilen.

Usul (b.s. asyl) – 1) Ýol, tär. 2) Düýpler, kökler, başlangyçlar.

Uşbu – şu, bu, hut şu.

Uş - şu, bu.

Usýan (ysýan) – 1) Gozgalaň, topalaň, pitne, baş göterme, boýun bolmazlyk, tabyn bolmazlyk, boýun towlamaklyk, yüz döndermeklik. 2) Günä, ýazyk, etmiş. 3) Joşgun.

Hallak – 1) Ýaradyjy, dörediji, ýaradan. 2) Allatagala. Hallaky älem - älemi we älemdäkileri ýaradyjy. Allatagala. Hu – hüý, häsiýet, gylyk-häsiýet, adat, endik.

Humrat – gyzył reň, gyzył, gyrmyzy.

Han – 1) Saçak, supra. 2) Uly agaç, tabak, agaçokara.

Hany rehmet – rehmet saçagy, rehimlilik saçagy, rehimdarlyk suprasý. Hany ýagma – köpçülik üçin ýazylyan saçak.

Haýý – 1) Diri, janly. 2) Allatagalanyň sypaty. 3) Kabyla, taýpa. Haýýy natyk – ynsan, adam. Haý kylmak – direltmek, janlandyrmak.

Halyk – ýaradyjy, dörediji, halk ediji. Ýaradan, döreden, halk eden. Allatagala.

Häk – toprak, gum, ýer, tozan.

Häki der – 1) Gapy topragy, gapy tozany. 2) Gm. pes, biçäre.

Halk – 1) Halaýyk, bir ýurda degişli adamlaryň jemi, il, adamlar. 2) Ýaratma, döretme, oýlap tapma.

Halk eýlemek – ýaratmak, döretmek, halk etmek. Haky älem - älem halaýygy.

Haýyl – 1) Böwet, päsgel. 2) Gorkunç, howply. 3) Hyjap, perde, nikap. 4) Bölüji, aýryjy.

Huban (b.s. hup) – 1) Huplar, gözeller, ýar, söýgüli. 2) Gowy, ýagşy, oňat. Hubany älem – dünýä ýüzüniň gowulary.

Haýma - çadyr.

Hun – gan.

Hun efşan – gan dökýän, gan aglaýan.

Huny jiger – bagyr gany.

Hunriz – gap döküji, zalym, ganhor, birehim.

Hunaba – gan suwy, ganly ýaş, gan. Hunaba ýuwutmak – gan ýuwutmak, azap çekmek, horluk çekmek, gaýgy-hasrat çekmek.

Hyra – 1) Gamaşan. 2) Ýeser, utançsyz, haýasyz. 3) Haýran galan, geň galan. 4) Batyr, edermen, gaýratly. 5) Baş bozar, boýun tovlan, baş göteren, topalaň eden, 6) Bihuda, hebes, biderek gürleýän. 7) Garaňky, garaňkylyk, tümlük.

Hamet – 1) Ümsüm, gymyldysyz, hereketsiz. 2) Dymyp duran, öçük, duran, säginme.

Hatyp – hutbaçy.

Hiz – 1) Turmak, galmak, galkmak. 2) Bökmek, towusmak, galkmak. 3) Binanyň (ymaratyň) bosagasynyň beýikligi. 4) Beýiklik, belentlik. 5) Möwç, tolkun. 6). Jübütleşik wagtynda ene kepleriniň mesti-meýda bolýan, joşguna düşýän wagty. Säher hiz – ir turýan, ir turup tagat edýän. Pitne hiz – pitneçi, pitne turuzýan. Uft-u hiz – turma we oturma, ýykylyp-sürüşme, ýykylyp-turma.

Hedef – 1) Maksat, meýil, isleg, myrat. 2) Nyşan, alamat. 3) Her bir belent we beýik bolan zat (bina, depe, beýiklik we ş.m.). 4) Nyşana, okuň nyşanasy. Tir be hedef zeden – oky nyşana urmak.

Hokga – 1) Guty, gapyrjak. 2) Syýa çüýşe. 3) Tüfdan.

Hokgabaz – hilegär, gözbagçy, mekirlilik edýän adam.

Heba – 1) Tozan, tot, çaň, gündiz penjireden gününň şöhesine görünýän tüssä meñzeş tozanjyklar, ýumşak toprak. 2) Bihuda, boş. 3) Nadan, kemakyl, ylymsyz, bilimsiz, samsyk, akmak. 4) Ýok bolma, bihuda sarp bolma, ýele gitme. 5) Agyrlyk ölçeg birligi.

Hubb – 1) Söýgi, söymeklik, gowy görmeklik.

Hupbul-watan – watan söýgüsi (Bu Muhammet pygamberiň sözünden bölekdir).

Haýaty dünýä - dünýä söýgüsi, dünýä, baýlyga bolan söýgi.

Haýat – ýaşayyş, barlyk, dirilik, diri bolma. Haýaty jawydany – hemişelik (baky) ýaşayyş. Haýat-u memmat – dirilik we ölüm.

Husut (hasut) – bahyl, gysganç, görüp, özgä erbetlik isleýän.

Çin – 1) Garrylyk gasynlary, ýygyrt, ýüzüňi çytma. 2)

Garrylyk, gojalyk. 3) Buýra, burum, tow. 4) Ýygnama, üýşürme, toplama. Zülpi çin – zülpün towy, saçyň buýrasy, zülpün burumy.

Hoşa çin – hoşaçy, hoşa ýygnaýan.

Gülçin – gül ýygýan.

Çeşmesar – 1) Çeşmelik. 2) Serçeşme, gözbaş, çeşmäniň başy.

Çetr – 1) Saýawan. 2) Çokul, maňlaý saç, kelte saç. Çetri abgun – asman.

Çetri ruz (zerrin) – gün, güneş, kuýaş.

Çetri simaby (simin) – on dördi gijäniň aýy. Çetri patyşahy – patyşa çadyry.

Çarhy anbaryn – gije garaňkylygy, gije.

Çarh – 1) Tigir. 2) Aýlanyş, aýlanma. 2) Asman, gök, ýazgyt, dünýä. 3) Gaty ýaý. 4) Ýaka, eşiğiň ýakasy. 5) Köýnek, eşik. 6) Manjanygyň bir görnüşi bolup, onda ok atýarlar. 7) Zikr aýtmak üçin derwüşleriň toplanmagy.

Çarhy ahzar – asman.

Çarhy pelek – döwrüň aýlanyşy, dünýä. Çarhy keçrow, dogry aýlanmaýan asman, keçpelek, adamlaryň islegine görä aýlanmaýan pelek. Çarh-u asman – asman we pelek, asman we döwür.

Çarhy näşat – şat däl pelek, şatlyksyz dünýä. Çarh urmak – aýlanmak, öz töweregiňe çalt aýlanmak.

Çehre – ýañak, ýüz, keşp.

Gülçehre – gül ýüzli, owadan, gözel, görmegeý.

Hubap – köpük, köpürjek, ýagyş ýaganda suwda emele gelýän gupba meňzeş köpürjek.

Heft keşwer – ýedi ýurt.

Heýli - örän, köp, bol.

Har – 1) Tiken. 2) Her bir ujy ýiti zat.

Hemsaýa – goňşy, ýanaşlyk, ýanaşyk ýaşaýan.

Hyjr – 1) Kenar, gyra, etek. 2) Pena, penagäh, hemaýatçy.

Husrat (b.s. husr) – zyýan, zeled, zyýan ýetirmeklik, zyýan etmeklik, zyýanlykly iş.

Hyjap – perde, nikap, ýaşmak, bürençek, örtük.

Çeşm – 1) Göz, göreç, garak, dide. 2) Nazar, garaýyş, serediş. 3) Umyt. 4) Baş üstüne, gözüm üstüne diýmek. 5) Nard tagtasynyň öýjükleri.

Çeşmi dil – göwün gözi, köňül gözi, köňül gözgüsi.

Çeşmi mest – humarly göz.

Çar – dört.

Çar anasyr – dört element (suw, ot, toprak, howa).

Çoh – köp, örän köp, kân, aş köp.

Çeçek – gül.

Çäk – ýyrtyk, ýirik, ýyrtylan.

Çäk kylmak – ýyrtmak.

Çeşme – 1) Suwuň çogup çykyýan ýeri. 2) Kiçijik deşik (mes. iňne, temen).

Çeşmeýi haýwan – 1) Dirilik çeşmesi, ýaşayyş suwy, dirilik suwy. 2) Ýaşayyş gözbaşy, diriligiň gözbaşy. 3) Magşugyň lebi. Çeşmeýi haweri – gün, güneş, kuýaş. Çeşmeýi Hyzyr – dirilik çeşmesi. Gm. magşugyň lebi. Çeşmeýi hun – ýürek, kalp.

Ygwa - ýoldan çykarma, gümra etme, ýolsuz goýma, ýalňyşdyrma, günä ugrukdyrma, azdyrma, aldama, ýalňyşdyrma, erbet işe gyzyklandyrma.

Ymma (ummat) – 1) Halk, millet. 2) Bir pygambere uýýan adamlar. 3) Eerýänler, uýýanlar. 4) Topar, üýşmek.

Ymmaty merhum – rehim edilene eýerýän topar, musulmanlar, yslama eýerenler, yslama girenler.

Yns-u jyn – yns-jyns, adamlar we jynlar, adamzat we jynlar (periler, arwahlar).

Ygtymat – 1) Ynam, ynanç, ynamly, ynanmaklyk, bil baglamaklyk, iman. 2) Daýanma, söýenme, tekge bermek, ýaplanma. 3) Bir işi birine ynanma, bir zady birine taşyrma. Ygtymat etmek – ynanmak, bil baglamak.

Ygtymat binefs - özüňe daýanma, özüňe ynanma.

Yzhar – 1) Beýan, ýüze çykaryş, äşgär etmeklik, mälim etmeklik, ägä etmeklik. 2) Söz, gep, gürrüň.

Yzhar eýlemek - äşgär etmek, ýüze çykarmak, beýan etmek.

Yzhary fazl - öz danalygyňy görkezme, öz bilimliligiňi bildirme.

Ygmazy aýn – gözüň öz-özünden ýumulmagy, uka gitmegi, gözüň süzülmegi, göz ýummaklyk.

Şeýda – 1) Perişan, tolgunýan, howsala düşýän. 2) Telbe, däli, diwana, mejnun, jynly. 3) Aşyk, yşga düşen, söýen.

Bilbili şeýda – aşyk bilbil.

Şebnem - çyg, gyraw, gije çygy.

Şejer – agaç, daragt.

Şyfkät – 1) Mähribanlyk, mähremlik, göwündeşlik. 2) Rehim, göwün almaklyk, ýumşaklyk, göwnüni awlamaklyk, ýuka ýürekliklik, duýgudaşlyk, ýürek awlamaklyk. Bu söz aslynda şafakat görnüşinde bolmaly. Ýöne goşguda bogun zerurlygy sebäpli şyfkät (şafkat) görnüşinde ulanylýar.

Şükрана – minnetdarlyk, razylyk, şükür etmeklik, razy, şükür ediji.

Şugla – 1) Şöhle, ýagty, ýalkym. 2) Oduň şuglasy, alawy, oduň ýalyny.

Şugla salmak – ýagty salmak, lowurdamak.

Şeý (şaý) – zat, bir zat.

Şeýi Alla – Alla hakyna bir zat bermek, bir zat Hudaý ýoluna bermek, dilegçilige gelene (gedaýa) Hudaý ýoluna bir zat bermek.

Şafy:g – şypa beriji, derde derman ediji, şepagat ediji.

Şiddet – 1) Ýowuzlyk, gazaplylyk, gatylyk, zalymlyk, hyrsyzlyk, güýçlülük, agyrlyk, zarp, gaty. 2) Täsirliklik, berklik. 3) Köplük, artyklyk. 4) Kynçylyk, agyr durmuş, betbagtlyk.

5) Jebir, jepa, zulum. 6) Güýç, kuwwat, zor.

Şam – 1) Gije, agşam. 2) Agşamlyk, agşamlyk iýilýän nahary.

Şam-u säher – gije-gündiz, ertir agşam.

Şam etmek – agşamlyk iýmek.

Subh-u şam – ertir-agşam.

Şiri Ýezdan – Taňrynyň şiri. Hezreti Alynýň lakamy.

Şah – 1) Şaha, agajyň (daragtyň) şahasy. 2) Şah, buýnuz.

3) Bölek, bölejik, para. 4) Käse, şerap içilýän gap, bulgur.

5) Pürs, sütün, agaç. 6) Mañlaý. 7) Ýap, şaha, salma. 8) El. 9) Surnaý, kernaý.

Şahy aftaby – günüň şöhesi.

Şahy ahu – 1) Keýiginiň şahy. 2) Ýaý, ok atýan ýaý.

Şahy semen – magşugyň kaddy-kamaty, uzyn boýy.

Şahy gül – magşuk, söýgüli.

Şaşyrma - çaşyrma, bulaşdyрма.

Şems – gün, güneş, kuýaş.

Şems-u münir – nurly gün.

Şemsi wazzyha – ýagşy gün.

Şems-u kamar – gün we aý.

Şahyt – 1) Şaýat, güwä, güwä bolýan bolan wakany gözi bilen gören adam. 2) Gören, görýän. 3) Mysal, meselem. 4) Owadan ýüzli, gözeli, mahbup, söýgüli, magşuk, görkli. 5) Allatagala, Taňry, Hudaý.

Şahydy ruhy zerd (şahydy ruz) – gün, güneş, kuýaş.

Şahydy zerbap puş – 1) Asman. 2) Gün, güneş.

Şahydy şahy pelek (şahydy zagpyrany) - gün, güneş, kuýaş.

Şahydy festekym (şahydy lagamrúke) – Muhammet pygamber.

Şaýet (şayed) – belki, ähtimal, mümkin, bolsa bolar.

Şadan – şat, hoşhal, şady-horram hoşwagt, şadyýan, şatlykly, begençli, guwançly, söýünçli. Şady handan – begençli we gülküli, ýüzi gülyän we begenýän.

Şahbaz (şabaz) – 1) Tarlaň, laçyn, algyr, bürgüt. 2) Gm. batyr, gaýratly, gahryman, şöhratly. 3) Anuşirwan patyşanyň lakamy. Şekufa – 1) Gül, gülleme, gülüň açylmagy, gunça. 2) Rahatlanma, rahatlyk isleme, asudalyk, küýseme. 3) Boşatma, gaýtarma, gusma.

Şahynaz – mukamyň ady.

Şuryda – 1) Howsalaly, tolgunýan, gaharly, perişan. 2) Topalaňçy, topalaň turzan, pitneçi, pitne turzan. 3) Aşyk, yşga düşen. 4) Diwana.

Şuryda bagt – betbagt, şor bagt, garamañlaý.

Şuryda hal – 1) Perişan, tolgunýan. 2) Aşyk. 3) Mejnun, jynly, diwana.

Çäkir – nöker, bende, gul, gulam, hyzmatkär, hyzmatçy.
Çeň - 1) Kirişli saz guraly. 2) Egilen, eñilen, bükülen. 3) Penje (ähli zatlaryň penjesi). 4) Guşlaryň çünki. 5) Naýzanyň we peýkamyň ujy, çünki. 6) Ujy egri demir ýa-da taýak bolup, onuň bilen pil sürýärler.

Çenber – 1) Halka, tegelek zat. 2) Asman, gök, pelek. 3) Bag, ýüp, urgan, arkan. 4) Gurşaw, gurşap duran. 5) Baglylyk, daňylgylyk.

Çenberi mina - asman.

Çar – 1) Dört. 2) Küre, kerpiç, gap-gaç we küýze bişirilýän küreler. 3) Em, alaç, derman. 4) Çäre, alaç. 5) Mekir, hile.

Çar-u naçar - çärelí we çäresiz, alaçly we alaçsyz.

Yllat – 1) Dert, nähoşluk, näsaglyk, kesellilik, aýp, şikes.

2) Sebäp, delil. 3) Susluk, gowşaklyk, başarnyksyzlyk.

4) Ötünç, bahana. 5) Aýalyň ini halal däl wagty, aýbaşyly aýal.

Yllatly – aýply, şikesli, keselli.

Yssy (yssyg) – 1) Peýda, nep. 2) Ýokarlandyrylan. 3) Yssy, gyzgyn.

Yrag (yrak-ýyrak) – daş, uzak, alys.

Ygtykat – ynanç, ynam, dine çyn ýürekden ynanmaklyk, iman, uýma.

Ygtykat etmek – uýmak, bir zada ynanmak, bil baglamak.

Ylham – Hudaý tarapyndan biriniň gursagyna guýulýan joşgun.

Adamlaryň kalbyna Allatagalanyň guýýan hyjuwy. 2) Hyjuw, joşgun. 3) Kalba guýulma, ýüregi joşdurma.

Ylham eýlemek – hyjuw bermek, joşgun bermek.

Yhsan – 1) Ýagşylyk, haýyr bagyşlanan (berlen) zat. 2)

Ýamanlyga ýagşylyk etmeklik. 3) Bagyşlama, engam berme, sylama. 4) Gowy söz, ýagşy söz.

Esrar (b.s. syrr) – 1) Syrlar, gizlin, pynhan zat, ogryn gürrüň, örtügli zatlar, basyrylgý zatlar, nämälim zatlar, bilinmeýän

zatlar. 2) Haktagalanyň adamlardan pynhan eden, adamlaryň akyl ýetirip bilmejek zatlary. 3) Ýürek, kalp, göwün. Efşayy esrar – syrlary äşgär etme, açma. Syrry pynhan – gizlin syr, has gizlin syr. Esrary nehan – gizlin syrlar. Esrary yşk – yşkyň gizlin gürrüňleri, yşk syrlary.

Ezel – ozal, başlangyjy bolmadyk döwür, iň gadymy döwür, adam döredilmezinden öňki döwür, gadymy döwür, başlangyjy bolmadyk döwür. Ezel we ebet – başlangyjy we ahyry bolmadyk zaman, başlangyçsyz we soňsuz heňnam. Ruzy ezel – iň gadymy wagt, dünýäniň ilki döredilen wagty. Towfyky ezel – ilki başdaky Taňrynyň ýazany, ýazgyt, takdyr.

Ebet – 1) Ebedi, hemişe, mydam, hemişelik, mydamalyk, elmydamalyk, baky. 2) Hiç wagt haýaty ebedi – baky ýaşayyş, ebedi döwür.

Uftada – 1) Ýykylan, entän, ümsüm, güýçsüz, ýykylyp-sürşen.

2) Kiçigöwünli, özüni pes tutýan, pespäl. 3) Haly harap, pes, garyp, eli ýuka, eli kelte, kömege mätäç.

Eksir – (asly grekçeden alnandygy çak edilýär) – 1) Eleksir alhimikleriň pikirine görä, başga metallary altyna öwürýän madda, jisimleriň häsiýetini özgerdýän we gowulaşdyrýan madda. Meselem simaby kümüşe, misi altyna öwürýän jisim.

2) Her bir peýdaly we arzyly bolan zat. 3) Gadymdakylaryň ynanjyna görä her bir derde em bolýan bir däri-derman. 4) Dürli dermanlar we şeker goşulyp bejerilýän şerbet. 5) Gm. bir zadyň ýasalmagyna esasy sebäp bolýan madda. 6) Terbiýeçiniň ýa-da äkmil piriň özge şahsyýetleriň erbet häsiýetini üýtgedip bilýän güýçli we salyhatly nazary. Eksiri agzam – kämil ynsan, şyh, pir, ýolbaşçy.

Enşa – 1) Döredilen, ýaradylan, emele gelen, döretme, ýaratma, emele getirme. 2) Başlama, girişme. 3) Şygyr düzme, goşgy ýazma, söz düzme, gürrüň berme. 4) Çeper we ýokary hilli hat ýazma.

Unas (b.s. nas) – adamlar, halaýyk, köpçülik.

Esir – 1) Ýesir, tutulan, ýesir alnan, tussag edilen, bendi edilen, bendi. 2) Gul, bende, gulam. 3) Gm. magşugyň zaryny çekmek, söýgüliňe baglanyp galmak. Esir eýlemek – ýesir etmek.

Elhan (b.s. lahn) – 1) Owazlar, äheňler, heňler. 2) Aýdym, mukam, heň. 3) Söz, gürrüň. 4) Sözi aýtmakda ýalňyşma, dogry aýdyp bilmezlik, sakynma. Hoş elhan – hoş owaz, oňat ses.

Edwar – döwürler, zamanlar, heňňamlar.

Eşjar (b.s. şejer) – agaçlar, daragtlar.

Ebes (hebes) – 1) Biderek, bihuda, peýdasyz, ýaramaz. 2) Netijesi nämälim bolýan işebaşlama, girişme. Kări ebes – bihuda iş, biderek, iş.

Esna – 1) Ara, wagt aralygy. 2) Wagt, zaman, mahal, heňňam, döwür.

Esnaýy töwellit – doglan wagty.

Eshal – iç agyry, iç geçme.

Elem – 1) Azap, dert. 2) Agyry, gaýgy, gam, gussa. 3) Dertli bolma, azarly bolma.

Ebr – bulut.

Ebri nowbahar – irki ýaz buludy, alabahar buludy.

Ebri neýsan – ýaz buludy, ýaz ýagyşy.

Ebri azary – bahar buludy.

Arak – 1) Arak. 2) Hoşboý ysly suwlar, atyr, gülap. 3) Der.

Aragy kesira der awerden – birini utandyrma, derini akdyрма.

Enis – ysnyşan, höwür, hemdem, dil berişen, göwün berişen, üns beren, häsiýetleşen, hüý-häsiýeti gabatlaşan, dostlaşan.

Yhata (ahata) – 1) Gabaw, gurşaw, aýlaw; baglamak, gurşamak; gabamak; ara almak. 2) Bir zady doly we kämil gurşap alma, bilme.

Efşan – ys berýän, sepyän, sepji, dökýän, döküji, pytran, dargan.

Yhtyraz – 1) Saklama, özüni saklama, perhiz tutma. 2) Çekinme. 3) Çekilme, gyra çykma, terkidünýä bolma, dünýä zatlaryndan özüni saklama.

Yhtyraz etmek (eýlemek) - çekinmek, heder etmek.

Ygmaz – 1) Gözüň öz-özünden uka meýil edip, ýumulmagy, gözüň içine gitmegi, gözüň ýumulmagy. 2) Göz ýummak, geçirmek, bagyşlamak.

Ygmazy aýn – göz ýummak, uklan bolmak.

Yhtysar – 1) Gysga, gysgaltma, kemeltme. 2) Gysgaça aýtma, gysga gürlеме, gysgaça beýan etme, gysgaça ýazma. 3)

Namazyň yzyndan bir-iki sany Gurhandan aýat okama. 4) Bes etme, tiz soňlama.

Ygtybar – 1) Pendi-nesihat alma, sapak alma, ybrat olma. 2)

Abraý, mertebe, dereje, arzylanys. 3) Ynam, ynanç. 4)

Dogrulyk, dürslük.

Yzar – ýüz, keşp, şekil, ýüz-keşp, ýañak.

Yhrak – 1) Ýakma, otlama, ýanma. 2) Ezýet ýetirme, azar berme, jebir etme. 3) Ýakyjy, ýandyryjy.

Yzz – 1) Sylag, hormat, hezzet gadyr, şan, şöhrat, beýik mertebelilik.

Yzz-u jah – hormat we mertebe, hormat we dereje.

Yzz-u döwlet – hormat we döwlet, hormat we döwletlilik, baýlyk.

Yhram – haç etmäge gidende geýilýän eşik.

Ybarat – 1) Ýorma, tagbyr etme (düýş, söz we ş.m.), düşündirme. 2) Gürlеме, sözleme, gepleme. 3) Ýazuw, ýazma. 4) Sözlем, jümle. 5) Ybarat, özünde jemleýän.

Yztyrap – 1) Aljyramaklyk, aljyraňňylyk, özüni ýitirmeklik, howsala düşmeklik, tolgunmaklyk. 2) Azap, zähmet, horluk, azar, renç, kynçylyk. 3) Perişan bolma. 4) Sandyrama, herekete girme, jümşöldeme. 5) Perişanlyk, tapsyzlyk, haýran bolmaklyk.

Yztyraby kalp – ýürek urgusy.

Yztyrap etmek (kylmak) – 1) Howsala düşmek, aljyramak.

2) Azap çekmek, horlanmak.

Aag – 1) Degişme, hezil, henek. 2) Oňat, häsiýet, şat, şatlykly, şadyýan. 3) Aldaw, hile, mekir. Belag – bihuda, biderek.

4) Ösümlük tarlary. 5) Saç örümi, örülen saç. 6) Her bir zadyň şahasy.

Ynan – 1) Uýan, jylow, owsar, agyzdyryk. 2) Hereket, gymyldy, jümşülleme. Ynan ba ynan reftän – 1) Atda bileleşip (gapdallaşyp) gitmek. 2) Deň bolmak, barabar bolmak. Ynan ber ynan zeden – barabarlyk etmek, deňdeşlik etmek.

Yrmag (yrmak) – ýap, aryk, akaba, derýa, çay, çeşme.

Tyraf – deri çadyr, gön çadyr, gönden edilen gymmatbaha çadyr.

Suwar – 1) Suratlar, şekiller, ýüzler, keşpler. 2) Nagyşlar. 3) Görnüşler, kysymlar.

Besuar – dürli-dürli.

Beriýe – halk, mahluk, ýaradylan, inderilen, döredilen.

Hazz – 1) Peýda almak, nesip etdirmek. 2) Peýda, peýdalanma. 3) Bagt, hoşluk, gowulyk, maksada ýetme, hökmürowanlyk. 5) Betbagtlyk, erbetlik.

Elip – 1) Arap elipbiýiniň ebjet hasabynda – 1. 2) Gm. dik, göni, dim-dik. Çeper edebiýatda dikligi, gönüligi görkezmek üçin özleşdirme hökmünde ulanylýar. Elip kad – dik boý, uzyn boý. 3) Birligiň alamaty, Hudaý.

Eks (aks) – 1) Surat. 2) Öwürmek, öwürmek. 2) Şöhleleniş, şöhle salyş, günün aýnadaky şöhlesiniň keşbi. 3) Biriniň ýa-da bir zadyň aýnadaky ýa-da suwdaky keşbi.

Ermegan (armagan, ýarmagan) köne türki oguz sözi – 1)

Sowgat, serpaý, berim, peşgeş. 2) Bir ýerden başga bir ýere äkidilýän, eltilýän peşgeş. Sapara gideniň ýakynlaryna getirýän sowgady.

Ebru – gaş. Peý weste ebru – birigip duran gaşly, gaşy birigip duran. Ebru helal – 1) Gaşy keman, gaşy täze dogan aý ýaly gyýlyp duran. 2) Owadan, gözel.

Esmerlemek – tabşyrmak, bermek.

Ermek (erişmek) – ýetişmek, gelip ýetişmek, gelmek, gowuşmak, sataşmak.

Emn – 1) Gorkusyz, aman, esen, howpsuz, asuda, rahat. 2) Gorkusyzlyk, howpsuzlyk. 3) Ynam, ynanma, rahatlyk, köňlň aramlaşmagy. 4) Rahat olma, dynç alma.

Emn-u aman – aman-esen, howpsuz we rahat. Emni sermedi – hemişelik gorkusyzlyk, howpsuzlyk.

Eser – 1) Yz, nyşan, alamat, waka. 2) Işň ýa-da amalyň köňüllerde saklanmagy. 3) Yz, aýak zzy, gadam zzy. 4) Güýç, täsir. 5) Ýazyjy-şahyryň, sungat işgäriniň, alymyň döredýän zady, kitap, ýazylyp galdyrylýan ýadygärlik. 6) Gadyndan galan taryhy ýadygärlikler. 7) Hadys, pygamberiň sözleri, rowaýat, habar.

Enis – höwür, ysnyşan, hüý-häsiýeti alyşan, jyny alyşan, üns berişen, hemdem, göwbn berşen, göwün alşan, köňül aramlaşdyrýan. Enis bolmak – höwür bolmak, hemdem bolmak, ysnyşmak.

Enhar (b.s.) – derýa, akar, akaba, ýap, çeşme, aryk.

Eski – köne, gadymy.

Enwag (b.s. nowg) – görnüş, şekil, bölek.

Ebýat (b.s. beýt) – beýtler. Beýt gündogar şygryýetinde şygryň yzly-yzyna gelýän iki setirine aýdylýar.

Eşgar – şygryrlar, goşgular.

Ebjet – 1) Arap elipbiýiniň harplary jöhüt we siriýa elipbiýiniň harp tertibi boýunça düzülen emele gelýän sekiz sany manysy bolmadyk sözň ilkinjisi. Olar tertip boýunça şeýle: ebjet, höwwez, hutdy, kelemen, sagfas, keraşet, sahhaz, zazag. 2) Matematiki hasabyň bir görnüşi. Ebjet hasabynda her bir harp belli bir sany aňladýar. Her bir harp belli bir sany

aňladýar. A – 1, b-2, j-3, d-4, h(hi)-5, w-6, z-7, ha(h)-8, t-9, i(ý)-10, k-20, l-30, m-40, p-50, s(sin)-60, y(aýn)-70, f-80, s(sad)-90, k(kaf)-100, r-200, ş-300, t(ti)-400, s(se)-500, h(hy)-600, z(zad)-800, z(za)-900, g(gaýn)-1000.

Ezhar (b.s. zehr) – güller, gunçalar, çeçekler.

Enwar (b.s. nur) – 1) Nurlar, röwşenlikler, ýagtylyklar, şöhleler, yşyklar, ýalkymlar. 2) Güller, gunçalar.

Ekber – 1) Iň beýik, iň uly, iň belent. 2) Uly ýaşly, uly, ekabyr.

Älemi ekber – uly dünýä, giň jahan, älem-jahan, dünýä barlyk.

Älemi sagyr – kiçi dünýä, kiçi älem, ynsan, adam. Çünki her bir adam öz başyna bir dünýä.

Esb – at, ýaby, gylýal, ulag. Esbi tazy – arap at, arap aty. Esbi

Rahş – Rüstemiň atynyň ady, Rüstemiň meşhur aty.

Enfas (b.s. nepes) – 1) Dem, dem alma, howany içiňe çekip

daşary çykarma. 2) Pursat, salym, göz açyp-ýumasy salym.

3) Möhlet. 4) Zaman, heňnam. Nepes urmak – dem almak, dem

sanamak. Enfasy bat – dem alanyňdaky howa, demiň howasy.

Bir nepes bir dem, bir pursat. Enfasy kesira şumarden - biriniň

ähli hereketlerini yzarlamak, jansyzlyk etmek, biri barada ähli maglumatlary bilmek, yzarlamak.

Elem – 1) Azap, jebir, dert, agyry, ynjy. 2) Gaýgy, gam, gussa.

3) Dertli bolmak, gam-gussaly bolmak.

Emek – ýymit, owkat, nahar, tagam.

Enaýat – 1) Rehim, kömek, goldaw, ýardam, alada, ýagşylyk,

aladaňy etmek, medet. 2) Niýet etmek, maksat tutmak, meýil

etmek. 3) Ýat tutmak, ýatlamak. 4) Üns bermek, ünsüňe almak.

5) Yhsan etmek, ýagşylyk etmek, engam bermek. 6) Niýet,

maksat. 7) Üns, tagalla, janypkeşlik. Enaýat etmek (eýlemek) –

1) Ýagşylyk etmek, kömek etmek. 2) Bagyşlamak, bermek.

Enam - ýaradylanlar, halk, mahluklar, döredilenler, adamlar.

Rebbil enam – ýaradylanlaryň eýesi, adamlaryň eýesi,

hojaýyny.

Emin – aman, asuda, parahat, dynç, howpsuz, esen, aman-esen, salamat, sag-salamat, rahat. Emin olmak – howpsuz olmak, asuda olmak, rahat, arkaýyn olmak. 2) Dogruçyl, ynamly, ynançly, ynamdar, berk, dogry sözli. 3) Wekil, emeldar, işi ýerine ýetiriji. 4) Müdir. 5) Pir, kâmil adam, kâmil pir. Emini hezret - Jebraýyl. Emini mahzany efläk – 1) Jebraýyl. 2) Kâmil adam, pir, weli. Emini wahyý - Jebraýyl perişde.

Efgan – 1) Pygan, eňreme, aglama, nala, nala etme, perýat etme, nalama, zarlama. 2) Owgan, owganly, Owganystanly. Eshap (b.s. sahyp) – 1) Ee, hojaýyn. 2) Ýokary wezipedäki şahs. 3) Dost, ýar, egindeş, ýaran, hemdem, ýoldaş. 4) Pygamberimiziň ýaranlary, egindeşleri pygamberi görüp, bile tirkeşenler, hemdem bolanlar.

Eý (eýu-iw) – gowy, eý, ýagşy, oňat, ajap.

Enwer – 1) Iň nurly, iň röwşen, iň ýagty, iň ýalkymly, iň lowurdowuk, iň şöhleli. 2) Şöhle saçýan, lowurdawuk, nurly.

Ezber – ýatdan bilýän, ýat tutan. Gm. ökde, ussat, türgen.

Ezberlemek – ýat tutmak, ýatdan aýtmak. Gm. ökdelemek, türgenlemek, türgen olmak.

Enbiýa (b.s. nebi) – pygamberler, resullar, Hudaý tarapyndan iberilen ilçiler, habarçylar.

Emraz (b.s. merez) – hassalyk, bimaryň, ýaramazlyk, kesellemeklik, nähoşlamak, nähoşlyk, kesel, hassa, nähoş.

Etbag (b.s. tabyg) – tabynlar, boýun, yzyna eýerýänler, yzyna düşýänler, uýýanlar, eýerijiler. Etbagy haryja – daşary ýurtly, wagtlaýynça ýaşaýan daşary ýurtly. Etbag we agwan – nökerler we hyzmatkärler.

Efläk (b.s. pelek) – 1) Asman, gök, çarh, asman gatlary.

2) Ykbal, bagt, täleý, ýazgyt.

Peleki ýat – asman hakyndaky ylym, kosmografiýa, astronomiýa.

Eşjar (b.s. şejer) – agaçlar, daragtlar.

Enhar (b.s. nähr) – derýalar, ýaplar, aryklar, akabalar, akarlar.

Aby enhar – derýa suwlary.

Efsana – 1) Erteki, hekaýa, dessan, kyssa. Halk döredijiliginiň iň gadymy görnüşleriniň biri. Efsanalar klassyky edebiýat üçin material bolup hyzmat edipdir. 2 Gm. hakyky däl, galp.

Älemin - älemler, jahanlar.

Lil älemin - älemler üçin.

Erhem (erham) – rehim, mährem, mähriban, rehimli, mähirli, bagyşlaýjy, mähremlilik etme.

Erhem lil älemin - älemler üçin mähriban, älemler üçin rehimli.

Ebter – 1) Biçäre, hor, har, bozuk, bagtsyz. 2) Çagasyz, nesilsiz, nesli, kesilen, perzentsiz. 4) Guýrugy kesilen, guýruksyz. 5) Nogsanly, kemlikli, kemçilikli, ýetmezçilikli, gutarylmadyk, gutarnyksyz, tamamlanmadyk.

Ejra – 1) Sürme, kowma. 2) Rowa görme, laýyk görme.

3) Wezipe, dereje we aýlyk belleme, birine hak belleme.

4) Birini wekil belleme. 5) Gol çekme. 6) Sözi we sözlemi ulanyşa girizmek, sözläp başlamak. 7) Wezipe, dereje, mertebe, çin, hak-hukuk. 8) Işe girizme, işe girişdirme, sözden işe girizme, iş ýüzünde amala aşyрма.

Enşa (inşa) – 1) Ýaratma, döretme. 2) Başlama, girişme.

3) Özüňden bir söze başlama, söz toslama, söze girişme, söz döretme, ýazma, goşgy düzme. 4) Çeper we ýokary hilli hat ýazma, ýazuw.

Ezwaj (b.s. zowç) – 1) Taý, jübüt, deň. 2) Är, adam, adamsy, aýaly, ýan ýoldaş, ýassykdaş.

Edrak (idräk) – 1) Düşünje, pähim, akyl, parasat, aň, akyl ýetirme. 2) Gowuşma, ýetişme, birleşme. 3) Çaganyň kämillige ýetmegi, hasylyň ýetişmegi, bişmegi. 4) Çak etme, çaklama.

Idräk etmek (kylmak) – düşünmek, aňmak.

Ergirer – ýetirer, gowşurar.

Ýarlygar – ýalkar, günäni öter, bagyşlar.

Ýakyn – 1) Ynam, ynanç, ynançlylyk, anyk, dogrulyk. 2) Hökmany, şübhesiz. 3) Sopyçylykda ruhy dünýäniň hakykylygyny (reallygyny), aňmaklygyň iň ýokary derejesi, köňül gözi bilen görmek. 4) ylym, bilim, habarly bolma. 5) Takyk, anyk, kesgin, gutarnykly. Ýakyn eýlemek – aöýrsyna göz ýetirmek, anyk bilmek.

Ýapylmyş – gurlan, gurlupdyr, salnan, ýasalan, bina edilen, ymarat edilen, bejerilen.

Ýap, ýapmak – bejermek, gurmak, salmak, ýasamak, bina etmek, ymarat etmek.

Ähtimal – mümkin, mümkinçilik. 2) Ýük göterme, ýük alma. 3) Birinden göwnüň galmagy, sözünü içiňe salma, göwnüňe alma, çydam-sabyr etme.

Ne ähtimal – mümkin däl, mümkinçiligi ýok.

Elminneti lilla – ýagşylyk we yhsan Hudaýyňkydyr, ýagşylyk we yhsan Hudaýa degişlidir mahsusdyr. Haýyr-yhsan Allanyňkydyr.

Ýagma – 1) Talaň, çapawul, zor bilen mal alma, talama.

Ýagmalamak, ýagma kylmak – talamak, çapmak, çapawullamak, dargatmak. Hany ýagma – 1) Halk köpçüligi, umumy halk üçin ýazyylan saçak. 2) Uly agaç tabak. 3) Türküstanda ýerleşen bir şäheriň ady. 4) Türki taýpalarynyň biriniň ady bolup, olar Gündogar Türküstanda Tibetiň, Çynyň we Gyrgyzlaryň aralygynda ýaşaýarlar.

«Ýa, leýteni күntү turaban» - 78-nji süräniň 40-njy aýaty.

«Wah men bir toprak bolsamdym».

Ýandy – dolandy, gaýty, yzyna dolandy, öwrüldi, yzyna gaýtdy.

Ýanasar – ýanar, otlanar.

Ýat kylma – unutma, ýat (özge) edäýme, ýadyňdan çykarma.

Huw (hüw) – 1) Ol (at çalyşmasy). Bu ýerde Hudaý manysynda. 2) Nagra, gykylyk. Ýa Huw – Eý, Alla, Eý, Hudaý.

Ähýa (b.s. haýý) - 1) Diri, janly, direltme, janlandyrma. 2) Abatlama, abadanlaşdyrma (eri), ekin ekme, gögermeýän ýerde ekin ekip başarma. 3) Gijäni ybadat we tagat bilen geçirme. 4) Durmuş, ýaşayyş, täzeden ýaşayyşa başlama. Şebhaýy ähýa – roza aýynyň 19, 21 we 23-nji günleri (şaýylarda). Haý kylmak – direltmek. Haýýyl kalym – gadymdan diri, Hudaý. Haýýyl kerim – Allatagala. Äli (al) – nesil, nesilşalyk, oğlan-uşak, nebere. Äli eshap – žost-ýar maşgalasy (Muhammet pygamberiň ýaranlarynyň maşgalasy manyda).

Ähl (k.s. ahaly) – 1) Bir işe ýa-da bir ýere degişli bolan adamlar, ilat, adamlar. 2) Maşgala, är-aýal. 3) Bir işiň, hünäriň eýesi. 4) Nebere, nesilşalyk. 5) Ýaşayan, bolýan, ornaşan, ilat bolan. 6) Aýal. 7) Mynasyp, laýyk. 8) Päk, asylly, asylzada, asylzada gelip çykyşly. 9) Her bir pygamberiň ymmaty, her pygamberiň yzyna eýeriji. Ähli Musa – Musanyň ymmaty. Ähli Isa - Isanyň ymmaty. Ähli yslam – yslam ymmaty. Ähli basarat – göz ýetiriji, aňlaýjy, paýhasly. Ähli beýt – 1) Maşgala agzalary. 2) Muhammet pygamberiň maşgalasy, nesli. Ähli bilik – bilimli, ylymly adam, sowatly adam. Ähli salah – ak ýürekli, sapýürekli, ýagşylyk edýänler.

Äşýa (eşýa) (b.s. şaý) – 1) zat, bir zat. 2) Nämälim, nätanyş, näbelli, bilinmeýän. 3) Ownuk pul, iň kiçi, iň kiçi zat, iň az zat. Gaýry şaý – başga zat.

Mesih – 1) Ýüzüne mukades ýag çalnan. 2) Isa pygamberiň lakamy. Mesih enfas, Mesih nepes, Mesih dem – 1) Isa demlilik, Isa ýaly dem salanda ölümlere jan bermeklik. 2) Demi täsirlilik, demi düşgürlük, demi düşmeklik.

Mukabyl – 1) Garşy durujy, garşyda durýan, deň, barabar. 2) Duşman, garşydaş. 3) Ýüzbe-ýüz, ýüzbe-ýüz bolma. Mutarra – 1) Täzelenen, terlenen, täzenilen. 2) Öllenen, öl bolan, çyg bolan, çyglanan, terlenen, nemli bolan. 3) Sap,

saplanan, pāk, arassa, arassalanan, tāmiz, pākize. 4) Ter we täze, tep-terje.

Müsemma – 1) Adyna, adyndaky, bir ady bolan, at dakylan, ady, atlandyrylan. 2) Bellenilen, belli edilen, aýanlanylan, aýan edilen.

Mu – saç, zülp, gyl, saçyň tary. Muýy ser – kelle saçy,. Muý miýan – gm. inçe billi. Muýy demag – burnuň içindäki gyllar. Ýekser mu – gm. örän az, örän hem.

Mah (meh) – 1) Aý (planeta), ýeriň hemrasy. Ol öz daşyndan we ýeriň daşyndan aýlanýan hem-de günden nur (ýagtylyk) alýan bir kiçi planetadyr. Onuň ýeriň daşyndan aýlanyş müddeti 27 gije-gündiz 7 sagat, 43 minut we 11,5 sekunttdyr. Emma ol ýeriň daşyndan aýlanýan wagty ýeriň aýlanyş hereketine laýyklykda günün daşyndan hem aýlanýar. 2) Aý (wagt). 3) Otparazlaryň dininde her hijri-şemsi aýynyň 12-nji gününe wekilçilik edýän perişdeleriň biri. Ony Mah atlandyrypdyrlar. 4) gm. görkli maşuk, maşugyň gözeli görki. Mahy Müsür – Ýusup pygamber. Mahlyka, mah ruhsar – aý ýüzli, aý görkli, gözeli, owadan, görmegeý.

Miýan – 1) Orta ara, aralygy, aralygynda, ortasy. 2) Içi, içerişi, içinde, içinde bolma. 3) Bil (ynsan, haýwan), guşak, guşalyan ýer. 4) Wagt, zaman. Dermiýan – 1) Arasynda, içinde, ortasynda. 2) Şol wagtda, şol demde.

Mestana – mes, serhoş, serhoşa meňzeş, serhoş ýaly, şat, hoşwagt.

Mestanaýy germ – kellesi gyzan, serhoş ýaly, göçe serhoşa meňzeş, göçgünli serhoş deýin, örän şat, örän şadyýan.

Müjerret – 1) Ýeke, ýalňyz, تنها, tāk. 2) Ýanyoldaşsyz, ýassykdaşsyz, تنها, öýlenmedik. 3) Ýalaňaç, eşiksiz. 4) Dün-ýewi zatlardan el çekip, barlygyny (özünü) pes we erbet häsiýetlerden päkläp, mal we baýlygyny hak ýolunda terk eden kişi. 5) Tejribeli we söweşjeň esger, tejribeli esgerleri goşunyň

içinden saýlap, möhüm iş üçin düzülen bir goşun bölümi. Şygry müjerret – sada we aýdym edip, saza goşulmaýan goşgy. Makam – 1) Orun, dereje, ýer, jaý. 2) Sopusylykda Hudaýa ýetmek, gowuşmak ýolundaky duralgalar, menziller. Her makam belli bir ruhy-psihiki ýagdaýy aňladýar. 3) Tutulýan ýer, ör turulýan ýer. 4) Mekan, menzil, mesgen, ýurt, ýurt tutma. Makamy wahdat – Hudaýa birleşmek, gowuşmaklyk makamy.

Müheýýa – 1) Taýýar, häzir, taýýarlanan, taýyn. 2) Gatnaşýan. Esbaby müheýýa – häzir bolan esbaplar taýyn bolan zatlar. Müheýýa kylmak – taýýarlamak.

Magraj (mygraj) - 1) Ýokary gidiş serişdesi, ýokary çykyş serişdesi. 2) Merdiwan, üzeňni. 3) Basgançak, pellekan. 4) Gök, asman. 5) Göge çykma, ýokary çykyş, asmana çykma. 6) Pygamberimiziň mugjyzalaryndan biri hasaplanýan, onuň asmana çykyşy. Şebi (leýleti) magraj - yslam pygamberiniň asmana galan gijesi.

Magryfet – 1) Ylym, bilim. 2) Bilme, tanama. 3) Tanyşlyk. 4) Özüni alyp baryş edebi, medeniýet.

Musaffa – 1) Sap edilen, saplanan, arassalanan, tämizlenen. 2) Arassa, sap, goşundysyz, garyndysyz, arassa özi. 3) Päkize, arassa, tämiz, päk, günäden päk.

Manbag – 1) gözbaş, çeşme. 2) Asyl, düýp, kök.

Magmur – 1) Abat, abat edilen, ymarat edilen, bejerilen, abadanlaşdyrylan, abadan. 2) Örän oňat bezelen, düzedilen, bina, ymarat. Magmur etmek – 1) Abat etmek, abadan etmek. 2) Gm. göwnüni awlamak, şatlandyrmak.

Mergup (mergub) – 1) Oňat, gowy, halanan, gowy görülyän. 2) Oňat hilli. 3) Islenilýän, meýillenilýän, maýyl bolnan, gowy görülen. 4) Oňat, pisindiň oturýan, ýagşy, islegli. Husny mergup – gözelligi halanýan, gözelligi özüne çekýän, gözəl, görmegeý.

Mahbup – söýgüli, söýülen, magşuk, dost, ýar, jora.

Metjidi Aksa – Ierusalimdäki bir metjidiň ady. Ol meşhur metjit bolup Jamygyl Gupbanyň (Gupba metjidiniň) günorta tarapynda ýerleşýär.

Müberra – 1) Töhmetden günäsiz çykan, günäsizligi subut edilen, päk, arassa.

Merwe – Merwäniň golaýyndaky bir dagyň ady.

Möwt - ölüm, aradan çykma, ölme, ýaşamagy bes etme.

Musapyr – 1) Ötegçi, geçegçi, syýahatçy, gezende. 2) Mysapyr, pakyr, biçäre, goldawsyz. Musapyrhana – myhmanhana, kerwensaraý, düşelge, düşleghana.

Magsýyet – 1) Boýun bolmazlyk, asy bolmaklyk, günäkär bolmaklyk, günä etmeklik. 2) Günä, ýazyk, etmiş.

Mübtela – 1) Bir zada duçar bolmaklyk, bela duşmaklyk, agyr ýagdaýa düşmeklik, bir zada uçramaklyk. 2) Synalan, synag edilen, synaga düşen. 3) Bir bela duçar bolma, kynçylyga sataşma. 4) Azat eden, endik eden, häsiýetleşen, adat edilen.

Müflis – garyp, biçäre, pese düşen, zatsyz, gallaç, ýoksul, eli kelte, eli ýuka, binowa.

Müstejap – kabul bolan, talaby, islegi kabul edilen, dogasy kabul bolan. Müstejap bolmak – kabul bolmak, dogasy kabul edilmek. Müstejap etmek – kabul etmek.

Mä - suw.

Zejr – zulum, sütem, ezýet, azar, horluk, azap, mejbur etmeklik, zorlanmaklyk. Zejr çekmek – azap görmek, horlanmak.

MAZMUNY

Diwan.....	10
Mähri hatynyň edebi mirasy	264
Sözlük	272

Mähri Hatyn

Diwan

Tehredaktor S. Abaýew
Çeperçilik redaktory A. Muhammedow
Sahaby bezän D. Mämejikow
Korrektor Ç. Myradowa

Çap etmäge rugsat edildi 5.04.2004 ý.

Ölçeği 60x84 $\frac{1}{16}$.

Çap kagyzy 23.

Ofset kagyzy.

Ofset çap usuly.

Nusgasy 20 000 sany.

Bahasy ylalaşyk boýunça.

Sargyt №899.

A-14527

Türkmenistanyň milli medeniýet «Miras» merkezi,
744000, Aşgabat, Beýik Saparmyrat Türkmenbaşy şaýoly, 18.

Türkmen döwlet neşirýät gullugy, Türkmenistanyň Metbugat merkezi,
744004, Aşgabat, 1995-nji (öňki Galkynyş) köçesi, 20.